

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Andra kammaren.

Nr 23.

## Lördagen den 1 juni.

Kl. 2 em.

### § 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidna maj.

### § 2.

Herr statsrådet *Erlander* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 303, angående anslag till teckning av ytterligare aktier i aktiebolaget Ceaverken, m. m.;

nr 304, angående anslag till teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget;

nr 305, angående avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1946/47;

nr 306, med förslag till beräkning av inkomsterna å riksstaten för budgetåret 1946/47, m. m.;

nr 307, med förslag till förordning om preliminärt uttagande av värnsskatt för senare hälften av budgetåret 1946/47; och

nr 308, med förslag till investeringsplan för budgetåret 1946/47.

Dessa propositioner bordlades.

### § 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen, nr 300, angående godkännande av en mellan Sverige och Turkiet träffad handelsöverenskommelse; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 301, angående anslag till granskningsnämnden för vissa patentansökningar m. m.; och

nr 302, angående aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag m. m.

### § 4.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen

nr 543 av herr *Törnkvist*;

nr 544 av herr *von Friesen m. fl.*;

nr 545 av herr *von Friesen*;

nr 546 av herr *Lundberg m. fl.*;

nr 547 av herrar *Mattsson* och *Gustafsson* i Lekåsa;

nr 548 av herrar *Hällgren* och *Utbult*; samt

nr 549—552 av herrar *Fagerholm* och *Kyting*.

*Andra kammarens protokoll 1946. Nr 23.*

## § 5.

Föredrogs den av herr *Stattin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, angående den rådande bristen på godsvagnar vid landets järnvägar.

Kammaren biföll denna anhållan.

## § 6.

*Interpellation.* Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **von Friesen**, som anförde: Herr talman! I dessa lärarbristens tider, då folkskollärare snabbutbildas för att täcka bristen, kan man fråga sig, om detta är enda utvägen och för övrigt den bästa ur undervisningssynpunkt. Då flera av våra större städer i många år ha funnit med sin fördel förenat att anställa sånglärare med musklärarens kompetens — i lönehänseende jämställda med folkskollärare — för att handha undervisningen i sång samt låta folkskollärare tjänstgöra motsvarande timantal i andra klasser, borde det varit självklart att staten vid övertagandet av avlöningarna till folkskollärarkåren samtidigt inrangerat denna grupp av lärare i statens lönesystem. Så blev emellertid ej fallet. På grund av denna uraktlåtenhet inrättas inga nya sånglärartjänster, eftersom kommunerna tvingas att helt avlöna denna lärargrupp. I stället har det t. o. m. hänt, att kommun i sparsamhetsyfte har minskat timantalet för synnerligen välförtjänta icke ordinarie sånglärare samt låtit folkskollärare övertaga denna sångundervisning, sedan dessa äro helt avlönade av staten.

För att möjliggöra för kommun att anställa sånglärare med statsbidrag i samma utsträckning som för folkskollärare, synes därför just nu vara lämpligt att fästa ecklesiastikministerns uppmärksamhet på saken i syfte att påskynda 1941 års lärarlönesakkunnigas utredning angående de s. k. övningslärarnas löner, så att förslag i frågan om möjligt kan framläggas för riksdagen och behandlas redan i höst.

Det torde observeras att inrättandet av nya sånglärartjänster på detta sätt ej medför någon ökning av statens budget, då antalet folkskollärartjänster minskas i samma utsträckning som antalet sånglärartjänster ökas.

Genom att successivt tillsätta sånglärartjänster över hela landet i alla större samhällen, med början i de större städerna, skulle en ny lärargrupp så småningom växa fram, som i högsta grad skulle kunna bidra till att höja musik-kulturen ute i landet. I mindre städer bör musklärartjänst vid samrealskola och annan statlig skola med ett fåtal tjänstgöringstimmar kombineras med sånglärartjänst vid folkskola för att ge muskläraren full tjänstgöring. Härigenom skulle både skolans och musklärarens intressen bli bättre tillgodosedda. Sånglärarens kompetens bör vara musklärarexamen, avlagd vid kungl. musik-högskolan i Stockholm. Likaledes bör sånglärare vara fullt likställd med folkskollärare i såväl löne- som pensionshänseende på grund av den dyrbara utbildning, som musklärarexamen kräver.

Givetvis bör kungl. skolöverstyrelsen avgöra, hur många sånglärartjänster, som få inrättas i olika kommuner.

Vad här ovan anförts beträffande sånglärare gäller i tillämpliga delar också beträffande andra övningslärartjänster.

Med anförd motivering anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

*Interpellation. (Forts.)*

Är statsrådet beredd att snarast medverka till att vid folkskolorna må kunna inrättas särskilda lärartjänster i musik, teckning, gymnastik m. fl. s. k. övningsämnen med statsbidrag i motsvarande omfattning som för folkskol-lärartjänster?

Denna anhållan bordlades.

## § 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m., i vad propositionen angår förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 156, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 behandlade allmänna principfrågor;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 164, angående anslag för budgetåret 1946/47 till rundradiosändare för kortvåg i Hörby;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till kristidsnämndernas verksamhet;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till åtgärder för främjande av tillverkningen av tegelrör;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till riksförsäkringsanstalten m. m.;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till fångvården m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till allmän bostadsräkning m. m.;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor samt angående provisorisk förbättring av deras löneförmåner jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 34, i anledning av väckta motioner om skattefrihet för Nobelstiftelsen;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror fogade förteckningen över pälsskinn; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke, m. m.;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, angående regleringen för budgetåret 1946/47 av utgifterna under riksstatsens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa familjepensioner m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.; och

nr 52, angående fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till utarbetande av ett person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1941—1950;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m. dels ock angående anslag till Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, över motion om utredning angående en effektiv statlig kvalitetskontroll på saluförda varor och motion om utredning och förslag angående en teknisk och ekonomisk kontroll över den industriella produktionen; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående riktlinjer för planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen.

## § 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.08 em.

In fidem  
*Gunnar Britth.*

---

## Tisdagen den 4 juni.

Kl. 3.30 em.

## § 1.

Herr **talmannen** yttrade: Jag vill meddela kammaren, att anledningen till att dagens plenum blivit utsatt till kl. 3.30 em. är den, att statsrådet och chefen för justitiedepartementet meddelat, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Norups interpellation angående antalet tingssammanträden i domsaga. På förekommen anledning har emellertid detta interpellationssvar måst uppskjutas till ett senare tillfälle.

## § 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna läkarintyg.

Riksdagsman *Waldemar Svensson*, Ljungskile, är på grund av sjukdom (ledbesvär) arbetsoförmögen från och med den 3 juni till och med den 8 juni 1946, intygar

Ljungskile den 3 juni 1946.

*B. T. Ringertz,*  
leg. läkare.

Vidare upplästes följande till kammaren ingivna ansökan:

Till riksdagens andra kammare.

Åberopande bilagda läkarintyg anhålles om ledighet från riksdagsgöröromålen till och med den 11 juni 1946.

Falun den 3 juni 1946.

*Gustaf Andersson.*

Det däri omförmälda läkarintyget var av följande lydelse:

Falun den 3 juni 1946.

Härmed får jag på begäran intyga att ledamoten av riksdagens andra kammare landshövding Gustaf Andersson på grund av akut övre luftvägsinfektion

är i behov av ledighet från riksdagsgöromålen under tio dagar från dagens datum.

Högbo som ovan

*Åke Björklund,*  
sanatorieläkare.

Kammaren beviljade herr Andersson i Falun ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 3 till och med den 11 innevarande juni.

### § 3.

Justerades protokollet för den 28 nästlidna maj.

### § 4.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 309, angående överskridande av viss anslagspost i pensionsstyrelsens avlöningsstat för budgetåret 1945/46.

Denna proposition bordlades.

### § 5.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner, nämligen

nr 303, angående anslag till teckning av ytterligare aktier i aktiebolaget Ceaverken; m. m.;

nr 304, angående anslag till teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget; och

nr 305, angående avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1946/47.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 306, med förslag till beräkning av inkomsterna å riksstaten för budgetåret 1946/47, m. m., hänvisades propositionen, i vad den rörde bottensskatt enligt 18 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 307, med förslag till förordning om preliminärt uttagande av värnsskatt för senare hälften av budgetåret 1946/47; samt

till statsutskottet propositionen, nr 308, med förslag till investeringsplan för budgetåret 1946/47.

### § 6.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, statsutskottets utlåtanden nr 156—175, bevillningsutskottets betänkanden nr 34—36, sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, bankoutskottets utlåtanden nr 12 och 50—52, jordbruksutskottets utlåtande nr 61, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

## § 7.

Föredrogs den av herr *von Friesen* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, angående inrättande av särskilda lärartjänster i övningsämnen vid folkskolorna.

Kammaren biföll denna anhållan.

## § 8.

Ordet lämnades på begäran till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden bankoutskottets utlåtande nr 12 måtte uppföras närmast efter samma utskotts utlåtande nr 52 och övriga ärenden i den ordning de förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

## § 9.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 460, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion om demokratisering av medaljutdelningen till statstjänare samt av resereglementet m. m.

Enär andra kammaren den 29 sistlidna maj vid behandling av sitt första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av en i samma ämne väckt motion, II: 84, fattat enahanda beslut som det, vilket nu blivit kammaren delgivet, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen, att delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

## § 10.

Herr *Persson* i Stockholm avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 553, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 293, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Vidare avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 279, angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen, nämligen av

herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*, nr 554;

herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*, nr 555;

herr *Kempe m. fl.*, nr 556;

herr *Ståhl*, nr 557; samt

herrar *Nilson* i Spånstad och *Pettersson* i Norregård, nr 558.

Samtliga dessa motioner bordlades.

## § 11.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad till normalspår av vissa av Blekingenätets järnvägar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.;

nr 286, i anledning av väckta motioner om lotsverkets övertagande av handhavandet av säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg;

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovningsanstalt m. m.;

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för folkskolans överlärare m. m.;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån med statlig kreditgaranti åt den, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, m. m., jämte i ämnet väckt motion;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till uppförande av ett radiohus i Stockholm;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av landsbygdens telefonförhållanden jämte i ämnet väckta motioner;

nr 292, i anledning av väckta motioner angående inplacering å övergångsstat av personal, som i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst före den 1 juli 1945;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kreditgivning till Finland;

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete; och

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1946/47.

## § 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarrens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.40 em.

In fidem  
*Gunnar Britth.*



## Onsdagen den 5 juni.

Kl. 11 fm.

### § 1.

Justerades protokollen för den 29 nästlidna maj.

### § 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 309, angående överskridande av viss anslagspost i pensionsstyrelsens avlöningsstat för budgetåret 1945/46.

### § 3.

Föredrogs var efter annan och remitterades till statsutskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 553 av herr *Persson* i Stockholm;

nr 554 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*;

nr 555 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;

nr 556 av herr *Kempe m. fl.*;

nr 557 av herr *Ståhl*; samt

nr 558 av herrar *Nilson* i Spånstad och *Pettersson* i Norregård.

### § 4.

Föredrogs vart efter annat:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten *m. m.*, i vad propositionen angår förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, *m. m.*; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 156, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 behandlade allmänna principfrågor;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

## § 5.

Anslag å allmän beredskapsstat under kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkterna 1—5.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 6, angående telefonstationsbyggnader m. m.*

Anslag till rundradio-sändare för kortvåg i Hörby m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 211, punkten 2, föreslagit riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra i statsrådsprotokollet angivna anslag till telefonstationsbyggnader m. m., däribland ett anslag å 5 270 000 kronor till Rundradiosändare för kortvåg i Hörby.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sjödahl m. fl.* (I: 332) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg i Malmö m. fl.* (II: 501), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att två kortvågssändare i huvudsaklig överensstämmelse med förslag av 1943 års rundradio-utredning skulle anläggas, att å riksstaten för budgetåret 1946/47 till rundradiosändare för kortvåg i Hörby anvisades ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor samt att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 för ändamålet uppfördes ett anslag av 4 070 000 kronor.

Utskottet, som i särskilt utlåtande (nr 164) hemställde om ett anslag å riksstaten av 1 200 000 kronor till rundradiosändare för kortvåg i Hörby, hemställde i förevarande sammanhang att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 332 och II: 501, å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra de av Kungl. Maj:t begärda anslagen med den ändringen, att anslaget till rundradiosändare för kortvåg i Hörby nedsattes till 4 070 000 kronor.

Utskottets i punkten gjorda hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag begärde ordet på denna punkt, då statsutskottet här gjort en ändring i Kungl. Maj:ts förslag, vilken visserligen kan förefalla mindre betydande men vilken har en så stor principiell räckvidd, att jag icke vill underlåta att hemställa till kammaren att överväga, om det är riktigt att här följa statsutskottet.

Utskottet hemställer, att anslaget till en kortvågssändare, vilket regeringen har fört upp på beredskapsstaten, i stället skall upptagas på riksstaten för nästa budgetår. Hela anslaget gäller något över 5 miljoner kronor, men den omedelbara anvisningen endast 1,2 miljoner. Man kan tillägga, att dessa 1,2 miljoner avse saker, som skola väsentligen köpas i utlandet och alltså icke ha betydelse för läget på den svenska arbetsmarknaden just nu. Men just därför att anslaget är relativt litet och just därför att det gäller en sak, som vi alla säkerligen anse önskvärd, är det så mycket bättre att här se hela frågan om vårt finansiella läge så att säga i ett extremt fall.

Jag har under det sistförflutna året vid flera tillfällen, då kammaren har voterat högre anslag än vad regeringen har föreslagit, haft anledning att erinra om att, sedan vi väl fått klart för oss, hurudant det finansiella läget under de närmaste åren kommer att se ut, riksdagen torde komma att bli tvungen att föra en mera återhållsam utgiftspolitik än vad tidigare ansetts vara nödvän-

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

digt. Jag har vid dessa tillfällen icke kunnat hänvisa till någon framlagd plan för utgifter och inkomster under de följande åren utan har endast kunnat uttala allmänna omdömen. Nu sedan finansieringsplanen för de kommande årens utgifter är framlagd och även en plan, som innebär skattesänkningar, och sedan man från andra partiers sida också har börjat formulera sina meningar, är det lättare att bedöma vad som i fortsättningen är försvarbara utgifter och vad som icke är det.

Jag kan icke tro annat än att alla kammarens ledamöter av den framlagda finansieringsplanen ha fått det bestämda intrycket, att om — jag säger om — riksdagen vill följa Kungl. Maj:t — jag skulle förresten vilja tillägga: även om riksdagen icke vill följa Kungl. Maj:t utan i fråga om nya utgifter icke går längre än som är föreslaget i högermotionen — sträcker man sig så långt, att man måste kalla vårt statsfinansiella läge mycket spänt. Jag kan icke belysa detta bättre än genom att erinra om att, för att få utrymme för alla de nya utgifter regeringen föreslår, det icke endast varit nödvändigt att räkna med starka nedskärningar av vissa utgifter utan dessutom med en viss underbalansering av budgeten. Om man följer regeringen, är man sålunda beredd att under de följande åren förklara, att vissa av de utgifter, som vi anse oundgängliga, icke kunna täckas med skattemedel. Under sådana förhållanden är det självklart, att något utrymme för nya utgifter utöver dem som regeringen föreslagit icke kan förefinnas inom den balanserade budgeten, utan att en utökning av utgifterna måste innebära en ökning av den underbalansering, som regeringen föreslår och har ansett sig kunna föreslå under en bestämd förutsättning, den nämligen att dels inom regeringen, dels låt oss säga mellan regeringen och riksdagen träffas en tyst överenskommelse om att underbalanseringen icke får sträcka sig längre än regeringen har föreslagit. Det är detta som gör, att varje nytt tillägg på utgiftssidan måste betraktas icke bara från den begränsade synpunkten om vad utgiften i och för sig innebär, om den är större eller mindre, om saken är mer eller mindre önskvärd, utan måste ses i samband med hela det statsfinansiella läget.

Nu kanske man från högerhåll säger: vi ha tillrätt detta därför att vi icke räkna med en underbalansering av budgeten. Jag vill då erinra om, att denna högerens ståndpunkt är möjlig endast därför att högern icke räknar med så stora utgifter till undervisningsväsendet som regeringen gör i sin proposition. Om man räknar med dessa ökade utgifter för undervisningsväsendet, är en underbalansering ofrånkomlig, såvida man samtidigt vill genomföra den skattesänkning, varom man från alla håll nu tycks vara enig.

Jag kan under sådana förhållanden icke underlåta att säga, att ett bifall till statsutskottets förslag i detta fall skulle, såsom jag uppfattar saken, vara ett avsteg från den linje, som jag tror är den enda hållbara, om vi under de kommande åren skola kunna lotsa statsfinanserna genom det svåra läget.

Jag förstår mycket väl, att man från riksdagens sida har anledning att säga, att riksdagen icke kan vara bunden av regeringens förslag och att riksdagen måste ha sin fria prövningsrätt, måste kunna både minska och öka de utgifter regeringen föreslår. Det är alldeles givet, och jag gör icke den ringaste invändning mot detta. Jag vill bara erinra om att sedan regeringen lagt fram sina förslag och sedan man försökt visa upp, att så långt kan man gå men icke vidare, är det skäligen att de som önska ökade utgifter också förklara varifrån medlen därtill skola tagas, om de skola tagas genom nedskärning av andra utgifter eller på annat sätt. Om vi icke skola råka in i ett i längden ohållbart läge, går det icke an, att först regeringen sträcker sig så långt som den överhuvud taget anser möjligt, ja sträcker sig så långt att regeringen utsättes för en kritik för att den gått för långt och icke vidhåller principen om en balanserad bud-

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

get, och sedan riksdagen säger: vi måste göra upp vår egen finansplan; vi kunna icke finna oss i att vara bundna inom den ram regeringen föreslagit, utan måste finna utrymme för önskemål, som regeringen icke kunnat taga hänsyn till. Jag tror, att man i så fall kommer i ett fullständigt ohållbart läge.

Jag vill därför så starkt jag kan understryka, att så vitt jag förstår har regeringen valt den försiktigare vägen, när vi hemställt, att frågan om kortvågssändaren skall skjutas på framtiden. Det är kanske säkrast att understryka, att det helt enkelt gäller en begäran om uppskov. De planer på mycket stora utgifter, om vilka riksdagen nu tycks kunna enas, gälla visserligen en rätt lång tid framåt. Men det är ju på det sättet, att ingen i detta ögonblick kan med bestämdhet uttala sig om hur inkomster och utgifter komma att gestalta sig under ett antal år härefter. Det är möjligt, att de optimistiska röster få rätt, som mena att regeringen räknat alltför försiktigt i fråga om de kommande inkomsterna. Skulle detta visa sig vara fallet, kommer den tidpunkt snabbare, vid vilken det kan vara möjligt att revidera regeringens finansplan i riktning mot ökade utgifter. Men så länge denna optimistiska beräkning icke i praktiken visat sig svara mot verkligheten, så länge förefaller det som om den återhållsamhet, som präglar regeringens förslag, borde vinna överhand.

Jag kan bara hemställa, att kammaren, när den går att fatta beslut i denna fråga, gör klart för sig, att det i viss mening är ett principavgörande som träffas, ett principavgörande om man skall förklara att regeringens finansplan trots underbalansering tillåter ökade utgifter eller om man skall medgiva, att den framlagda finansplanen är så spänd, att alla andra utgifter, som icke kunna anses vara absolut oundgängliga, måste få anstå till dess vi bättre kunna överblicka och se, om det verkligen finns ekonomiskt utrymme för dem.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag har begärt ordet för att ställa ett yrkande på denna punkt.

För den som de sista veckorna dagligen suttit i särskilda utskottet och behandlat det förslag till finansplan, som Kungl. Maj:t har förelagt riksdagen, måste det stå alldeles klart, att all försiktighet är erforderlig, detta så mycket mer som den proposition, som Kungl. Maj:t nyss framlagt angående utfallet av innevarande budgetårs inkomster, tyder på att läget ingalunda förbättrats. Den av Kungl. Maj:t framlagda propositionen med justeringar för budgetåret 1946/47 pekar i precis samma riktning.

Jag måste, herr talman, säga, att man då blir en smula förvånad när man ser, att statsutskottet utan vidare från beredskapsstaten flyttar över en utgift av den omfattning, som det här kan komma att gälla. Ty vi ha i dag icke bara att taga ställning till beloppet 1,2 miljoner kronor utan även till fortsättningen, sålunda 5½ miljoner-kronorsanslaget. Om man plockar ut denna utgift ur beredskapsstaten och säger, att den är brådskande, vem kan garantera, att icke någon annan en vacker dag, liksom de som motionerat på denna punkt, hittar på att man skall plocka ut något annat ur beredskapsstaten, som då också skall trängas på driftsbudgeten?

Det är, herr talman, dessa synpunkter som göra, att jag hemställer, att kammaren gör den ändringen i statsutskottets här föreliggande förslag, att utgiftssumman 4 070 000 kronor, som är upptagen på sidan 32 i betänkandet, ökas med 1 200 000 kronor, således till det belopp Kungl. Maj:t föreslagit. Detta innebär ju också ett avslagsyrkande på statsutskottets hemställan i utlåtandet nr 164.

Jag skulle till sist vilja säga, att om det visar sig, att det är möjligt att i fortsättningen räkna med ökade inkomster, finns den utvägen att, när vi befinna oss i det läget, taga upp och pröva saken. Men även om inga delade

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

meningar råda om behovet av rundradios utbyggande, är det här fråga om i vilken takt detta skall ske med hänsyn till andra minst lika viktiga utgifter.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag om uppförande av ifrågasvarande belopp på beredskapsstaten och yrkar sålunda höjning av det av statsutskottet föreslagna beloppet med 1 200 000 kronor.

I detta anförande instämde herrar *Lindqvist, Hermansson, Bladh, Forsberg, Paulsen* och *Witzell*.

Herr **Malmberg** i Skövde: Herr talman! Med anledning av den diskussion som har uppstått i detta ärende vill jag i korthet relatera de synpunkter som varit vägledande för utskottets ställningstagande. Såväl finansministern som herr Olsson i Gävle har tagit detta utskottsutlåtande till utgångspunkt för vissa principiella erinringar om det statsfinansiella läget. Jag vill icke ett ögonblick underskatta betydelsen av varsamhet och försiktighet, men jag skall icke i detta sammanhang ingå på den delen av frågan utan nöja mig med att stanna vid den sakliga motiveringen för utskottets ståndpunkt.

Jag vill då först erinra om att frågan om utbyggande av kortvågssändare varit föremål för riksdagens behandling 1943, 1944 och 1945, och vid dessa tillfällen har riksdagen tagit positiv ståndpunkt. Vid 1943 års riksdag beslutade riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående rundradiorörelsen och uttalade i samband därmed också vissa önskemål om förbättrade tekniska resurser för kortvågssändningar till utlandet. I de direktiv, som Kungl. Maj:t sedan gav till utsedda sakkunniga, åberopades vad riksdagen sålunda anförut. Rundradioutredningen framlade någon gång i februari 1944 sitt betänkande, vari också inbegreps förslag till kortvågssändningar till utlandet. Detta förslag föranledde emellertid som bekant ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Vid förra årets riksdag fördes frågan fram motionsvis, och i dessa motioner hemställdes om bifall till rundradioutredningens förslag. Detta föranledde skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t. I denna skrivelse relateras mycket utförligt de skäl som utredningen föbragt för att bygga ut kortvågssändarna. Jag skall icke trötta kammaren med att relatera dessa skäl. Jag vill bara betona, att det i skrivelsen sammanfattningsvis sägs, att verkställda utredningar bestyrkt den uppfattning om behovet av förbättrad kortvågssändare, som riksdagen redan 1943 givit uttryck åt. Kravet på förbättrade kortvågssändare har av naturliga skäl i främsta rummet uppstått av behov av förbindelse med utländska, framför allt transoceanaländer, men det bör uppmärksammas, att förbättrad kortvågssändare, förlagd exempelvis till Hörby, skulle skapa betydligt bättre lyssningsmöjligheter för de delar av norra Sverige, som för närvarande äro sämst ställda i detta hänseende. I denna skrivelse från riksdagen sades det emellertid också ifrån att realiserandet av rundradioutredningens förslag skulle vara förenat med betydande engångs- och årliga utgifter. Med hänsyn härtill ansåg sig riksdagen icke då böra fatta beslut rörande utgifter av denna storleksordning, innan frågan varit föremål för Kungl. Maj:ts bedömande. Det säges emellertid också i skrivelsen att frågan om förbättrad kortvågssändning bör av Kungl. Maj:t prövas och därav föranlett förslag *snarast möjligt* föreläggas riksdagen.

Nu ha motionärerna vid årets riksdag anknutit till detta uttalande av riksdagen. Som bekant har frågan varit föremål för prövning i arbetsmarknadskommissionen, och arbetsmarknadskommissionen har i sitt betänkande med förslag till investeringsreserv anförut, att man kunde ifrågasätta lämpligheten att medtaga denna anläggning i reserven, men att kommissionen funnit frågan vara av *hög angelägenhetsgrad* och att man kan räkna med att genom försla-

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

gets förverkligande sysselsättning i viss utsträckning beredes åt inhemsk arbetskraft. Nu har Kungl. Maj:t efter prövning uppfört anslag för ändamålet på allmän beredskapsstat. Med anledning härav anföra motionärerna, att frågan sålunda kommit under Kungl. Maj:ts bedömande, och då den är av hög angelägenhetsgrad, ha de framlagt det förslag, som utskottet nu haft att behandla. Detta innebär ju, att åtgärder skulle vidtagas för att påskynda utbyggandet av kortvågssändare utöver vad som skulle följa av omedelbart bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har anslutit sig till denna motionärernas uppfattning. Utskottet betonar också, vilket för övrigt redan framgått av diskussionen här, att inga delade meningar råda om behovet av utbyggda kortvågsanläggningar. Men utskottet har också sagt, att vi beträffande tidpunkten för anläggningarnas genomförande måste taga hänsyn till det allmänna statsfinansiella läget. Vi ha sålunda klart för oss, att det icke är tänkbart att nu i full utsträckning genomföra detta projekt.

Det är emellertid en omständighet som man härvidlag icke får förbise, nämligen att vissa risker äro förbundna med att uppskjuta företagandet av förberedande åtgärder. Det förhåller sig nämligen så, vilket framgått av de erfarenheter som gjorts vid internationella konferenser, att det enda som berörda länder respektera vid fördelningen av våglängder är befintliga eller möjligen under konstruktion varande stationer av stor effekt. Man kan därför befara, att om det icke kan påvisas, att Sverige beslutat bygga kraftiga sändare eller vidtagit förberedande åtgärder härför, våra önskemål i kortvågsfrågan knappast komma att beaktas. Därigenom skulle vi i hög grad ha försvårat möjligheten för oss att på lämpligt sätt anskaffa och anordna ett betydelsefullt kommunikationsmedel, som andra nationer i stor utsträckning framgångsrikt utnyttjat. Icke minst dessa omständigheter, herr talman, ha gjort, att utskottet funnit sig böra gå den föreslagna vägen. Jag vill betona, att det gäller här att vidtaga förberedande åtgärder eller, som finansministern sade, att anskaffa material. Därigenom kan man sedan få möjligheter att vid lämplig tidpunkt gå till förverkligande av hela projektet.

Jag ber, herr talman, i anslutning till dessa synpunkter att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag kan icke neka till att jag kände mig något överraskad över att finansministern ville till en fråga av denna beskaffenhet knyta de statsfinansiella betraktelser som han här framfört ifrån statsrådsbanken. Att han satte in detta ärende i det stora perspektiv, som han där drog upp, överraskade mig i någon mån. Jag ger naturligtvis finansministern alldeles rätt däri — och det gör väl alla i denna kammare — att vårt statsfinansiella läge är mycket spant. Därutöver vill jag betyga min erkänsla för att finansministern så starkt som han gjorde underströk angelägenheten av återhållsamhet vid utgiftsbesluten här i riksdagen. Jag skulle gärna sett, att en sådan kategorisk deklARATION kommit tidigare och även vid många andra tillfällen, men då den nu framförts och fått en så fast formulering som den fick, bör man enligt min mening, såsom jag redan sagt, vara erkännsam därför. Finansministern menade, och han lade ju särskild vikt därvid, att detta var ett avgörande av principiell innebörd. Han vädjade direkt till kammaren att beakta den principiella sidan av denna sak.

Jag anser också detta ärende som ett ärende av principiell innebörd. ehuru icke på samma sätt som finansministern. Om jag icke missuppfattade finansministern, ifrågasatte han, huruvida riksdagen i förhandenvarande läge överhuvud taget borde göra ändringar, när det gäller förslag som framläggas i

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby.* (Forts.)

kungl. propositioner. Det är klart, att han i grund och botten kanske icke menade detta, men formuleringen var otvivelaktigt sådan. Jag kan icke underlåta att reagera mot ett sådant betraktelsesätt, ty det skulle innebära ett slags diktatur från kanslihusets sida och eliminera riksdagens möjligheter att pröva framställningar från Kungl. Maj:t icke blott i fråga om utgifter utan även i fråga om inkomster.

Jag skall emellertid försöka att till den nu föreliggande frågan knyta ett par reflexioner, som icke ligga på samma höga statsfinansiella plan som finansministerns. Jag tycker icke, att frågan är av den beskaffenheten, utan jag skulle i stället vilja flytta ned den en liten smula och betrakta den sådan den i verkligheten är. Finansministern talade om nödvändigheten av återhållsamhet. Mot detta har jag intet att invända. Vi stå inför en mycket lång rad av utomordentligt betydelsefulla utgifter i olika sammanhang. Men jag vill fästa uppmärksamheten på och lägga kammarens ledamöter på hjärtat, att den utgift det här är fråga om till sin karaktär dock är väsentligt skild från nästan alla de andra utgifter, som finansministern synbarligen har i åtanke. Här gäller det nämligen ett investeringsanslag och en investering för ett ändamål som såvitt jag kan förstå är av ovanligt produktiv karaktär.

Vilket är då syftet med att hålla en kortvågsradiostation? Det är intet lyssnarintresse, det är faktiskt mera ett näringslivets intresse, ett statens intresse i allra högsta grad. Hur skola vi kunna skaffa pengar till dessa komplex av sociala föranstaltningar, som vi så småningom skola besluta, om icke produktiviteten kan ökas? Alla äro numera ense om att förutsättningarna för att skaffa de behöfliga pengarna är en produktivitetsökning inom vårt näringsliv. När man har den uppfattningen bör därav följa, att man är beredd att medverka i alla hänseenden för att få till stånd en sådan produktivitetsökning. Ett medel härvidlag är naturligtvis att underlätta och förbättra våra kommersiella förbindelser med utlandet. Det är just ett sådant medel, som det här är fråga om. Jag föreställer mig att det är denna synpunkt, som statsutskottet lagt på frågan, då statsutskottet enhälligt har tillstyrkt motionerna härvidlag.

Jag vill utöver vad statsutskottets talesman tidigare har framhållit rörande ärendets förhistoria erinra om följande. När 1943 års rundradioutredning framlade sitt enhälliga betänkande, blev detta i vanlig ordning föremål för remissbehandling. Denna remissbehandling var dock så till vida ovanlig, att såvitt jag kan erinra mig alla remissinstanser mycket varmt och oförbehållsamt tillstyrkte de åtgärder, som denna kungl. kommitté rekommenderade just med hänsyn till att det i ovanligt hög grad gällde ett produktivt ändamål. Jag vill erinra om vad kommerskollegium sade den gången. Kommerskollegium ville »för sin del kraftigt understryka önskvärldheten av att åtgärder i förevarande hänseende vidtagas utan dröjsmål», varefter kommerskollegium tillade: »Vid återuppbyggnaden av världshandeln kommer det att vara av stor betydelse för Sverige att äga tillgång till det verkningsfulla propagandamedel, som effektivt utnyttjade radiosändningar onekligen innebära.» Jag tycker att kommerskollegium har träffat kärnpunkten i hela detta problem med dessa få rader. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med att föredraga utdrag ur den långa raden av liknande uttalanden, som finnas i handlingarna. Frågan har ju varit före i kammaren tidigare.

Men då finansministern så starkt värdjade till kammaren att inte godta vad statsutskottet har anfört, så undrar jag om inte finansministern har i någon mån förbisett den sida av saken, som jag har försökt att understryka, nämligen detta ärendes produktiva karaktär. Finansministern behöver mycket pengar under de närmaste åren för att kunna klara det väldiga sociala program, som vi alla äro så intresserade av. Under sådana förhållanden kan jag icke

*Anslag till rundradiosändare för kortväg i Hörby.* (Forts.)  
hjälpa att jag är mycket överraskad av att finansministern just på denna punkt har satt in ett slags sparsamhetskampanj. Jag tror att detta är en sparsamhet som är ganska svagt motiverad.

Till slut, herr talman, skulle jag vilja göra ännu ett litet påpekande. Även om riksdagen i dag skulle bevilja det delanslag, som det här är fråga om — det gäller ju endast 1 200 000 kronor av det stora anslaget på omkring 5 miljoner kronor — så dröjer det dock icke mindre än tre år innan anläggningen kan komma till stånd. Det beslut vi fatta i dag är av stor betydelse. Följer kammaren finansministern, då skjutes hela detta problem ytterligare framåt i tiden och då kanske Sveriges först någon gång på andra sidan 1950 blir i tillfälle att i det svenska näringslivets tjänst taga detta ytterligt värdefulla medel som en kortvägsradioanläggning utgör. För min del skulle jag mycket beklaga en sådan utveckling, inte minst därför att jag tror att ett negativt beslut i dag skulle motverka de möjligheter, som annars skulle kunna finnas att skaffa pengar till icke minst de sociala föranstaltningar, som nu inom kort komma att i ganska stor utsträckning bringas under denna kammars prövning.

Med dessa reflexioner, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

**Herr Rubbestad:** Herr talman! Eftersom jag i statsutskottet varit med om att tillstyrka detta utskottets förslag i förevarande punkt, kan jag inte underlåta att säga några ord med anledning av finansministerns uttalande. Att jag för min del har kunnat vara med om detta förslag är helt och hållet beroende på det uttalande, som göres av statsutskottets fjärde avdelning. Avdelningen säger nämligen: »Å andra sidan får icke förbises, att ett definitivt ställningstagande till frågan om anläggningens utförande med hänsyn till de internationella förhållandena på radioområdet icke kan utan allvarliga risker uppskjutas på obestämd tid.» På grund av detta uttalande från fjärde avdelningen hade jag kommit till den uppfattningen, att det vore en trängande nödvändighet att frånträda Kungl. Maj:ts förslag. Det förekom ingen som helst diskussion i det samlade utskottet, när frågan avgjordes, utan där bifölls utan vidare det förslag, som kommit från fjärde avdelningen. Hade man då haft en aning om att Kungl. Maj:t, med sin bättre kännedom om det internationella läget på detta område, på det bestämdaste motsatte sig detta förslag och hade den uppfattningen, att denna sak väl kunde uppskjutas, hade man givetvis tagit en annan ställning till frågan. Det är förklarligt, om vi, som nu stå för detta utskottsutlåtande, med hänsyn till de uttalanden, som finansministern här har gjort, inte längre komma att vidhålla den hemställan, som i utlåtandet göres om ett anslag på 1 200 000 kronor för ändamålet. Jag åtminstone kan inte göra det. Jag tillmäter nämligen regeringens prövning av angelägenhetsgraden av denna anläggning större vikt än utskottets uttalande. Efter de upplysningar som här äro lämnade måste jag säga, att jag nu för min del i stället kommer att biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Jag tycker man bör sätta synnerligen stort värde på de uttalanden som finansministern har gjort i dag. Jag har många gånger här i kammaren försökt att förfäktat nödvändigheten av sparsamhet, men såväl Kungl. Maj:t som riksdagen har i alla händelser kommit med ganska stora krav på utgifter, vilka enligt min mening skulle ha kunnat skjutas fram i tiden. Är det nu så, att man inom regeringen har kommit mera in på sparsamhetstankar, är detta bara att hälsa med tillfredsställelse. Jag skall för min del biträda denna strävan med att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga.



*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag skall inte säga många ord ytterligare. — Det är med en viss överraskning man på detta stadium av frågan behandling finner att de kommersiella synpunkterna skjutits i förgrunden. Jag har varit med vid behandlingen av denna fråga under ett antal år, och från början var det rent känslomässiga skäl som starkast talade för saken. Det var frågan om våra sjömän, det var frågan om våra utlandssvenskar, och de kommersiella synpunkterna voro helt skjutna i bakgrunden. Det ledde till att detta inte betraktades såsom en räntabel investering. Om det skulle utgöra ett led i utbyggnaden av vårt lands ekonomiska liv, skulle telegrafverket haft berättigad anledning att säga, att anläggningen kunde förräntas på samma sätt som övriga anläggningar. Men alla ha utgått från att det är en ren så att säga konsumtionsvara det är fråga om, alltså en höjning av vår standard i ett visst hänseende, vilket medför att utgiften skall täckas av skattemedel.

Jag har för övrigt inte tänkt taga upp någon sakdebatt i frågan. Jag har ju från början framhållit att jag är fullt övertygad om önskvärdenheten av denna anläggning, och den saken behöver man alltså inte tvista om. Det är bara fråga om *när* vi ha råd med den. Men när nu herr Hagberg i Malmö antyder, att detta skulle vara en vad jag skulle vilja kalla indirekt räntabel utgift, vill jag erinra om att vi ha en mångfald sådana indirekt räntabla utgifter, och ingen har velat förorda att dessa skulle pressas in i en budget, som ändå inte kan fullt balanseras. Jag ber kammaren erinra sig att läget har ansetts vara så spänt, att hela det socialreformatoriska programmet inte på en gång har kunnat tagas upp i den femårsplan som uppgjorts. Man har sålunda menat att en del av de utgifter för sociala ändamål, som vi alla anse nödvändiga, ha vi inte råd till, eller vi kunna i alla händelser inte nu i detta ögonblick säga att vi ha råd till dem om ett visst antal år. Men denna indirekt räntabla utgift, som kanske skulle underlätta för en del affärsmän — jag vet inte i vilken utsträckning — att få möjlighet att något snabbare än eljest komma i förbindelse med utlandet, den skulle alltså vara så trängande. Det förhåller sig dock så, att det utmärkande för vårt nuvarande läge — och det kommer att vara utmärkande för vårt läge under en lång tid framåt — är inte någon svårighet att göra utlandsaffärer. Det är tvärtom så, att vi ha en ovanlig lätthet att göra utlandsaffärer med därav följande risk för alltför höga priser på exportvarorna. Det är alltså nu inte något lämpligt ögonblick att plädera för detta anslag, som jag emellertid — det vill jag understryka — har betraktat ur den, man kan gärna säga principiella synpunkten.

Man har frågat varför inte dessa sparsamhetstoner kommit tidigare. Jag tror jag kan erinra mig en rad tillfällen — när det just gällt mindre anslag — då jag känt mig föranlåten att påpeka för riksdagen, inte att man skall vara sparsam i allmänhet, ty det har ganska litet värde, utan att man skall väga de utgifter man vill göra mot varandra. Men sedan man gjort sitt val och bestämt sig för vilka utgifter man skall anse såsom mest nödvändiga, då skall man stanna där och säga sig, att vi måste vänta med det andra. Detta innebär inte, såsom herr Hagberg i Malmö vill göra gällande, att man från regeringens sida skall förmena riksdagen rättighet att ändra på utgifterna — både sänka och höja dem — men det är väl ändå en skälig begäran att om riksdagen höjer en utgift, skall den klart uttala att den anser att det finns utrymme för den ökade utgiften. Det hade därför varit skäl att taga upp frågan, huruvida den utgift det här är fråga om kommer att ytterligare öka den underbalansering som vi måste räkna med, eller om den skall finansieras på annat sätt. Det är klart, att om riksdagen har full rättighet att öka utgifterna utöver vad en finansminister föreslagit, har finansministern också sin rättighet ograverad.

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

Det argument som här tycks spela den största rollen är emellertid, att det här gäller ett så litet anslag. Med anledning härav vill jag till slut framhålla, att vad som under de närmaste åren nog mest kommer att hota våra statsfinanser är inte några enstaka jätteanslag, som riksdagen skulle komma att besluta. Det kan ju visserligen hända att riksdagen kommer att besluta byggande av mycket stora flygfält, vilket skulle kunna fordra sådana jätteanslag. Men risken ligger i stället däri, att det ena anslaget efter det andra av begränsad omfattning av en majoritet i kamrarna uppfattas inte bara såsom önskvärt utan också såsom varande av så liten storleksordning, att det ändå inte kan rubba den stora balansen. Det kan bildas en majoritet, som anser att en kortvågssändare är så önskvärd, att den bör komma till stånd, och det kan bildas en annan majoritet, som vill driva igenom någon annan sak, som kräver ett anslag på några miljoner, o. s. v. Jag tror att det är denna rad av inte små men ändå mindre anslag som hotar den någorlunda upprätthållna balans i fråga om budgeten, som jag anser det vara min skyldighet att söka försvara.

**Herr Åkerström:** Herr talman! Det är redan känt, att första kammaren bifallit utskottets förslag utan debatt. För egen del har jag den uppfattningen, att utskottets ståndpunkt är sakligt sett riktig. Jag skulle vilja säga till herr Rubbestad, som suttit med i utskottet och tagit ansvaret där och nu i dag springer ifrån detta i kammaren, att vad som han anser sig lurad av i avdelningens skrivsätt alltjämt är ett faktum. Ty av dessa 1,2 miljoner kronor skola 950 000 kronor gå till utlandet i form av betalning för beställningar av behövlig radiomateriel, och de återstående 250 000 kronorna skola gå till markköp.

Härutöver vill jag tillägga, att en internationell konferens kommer att ordnas i Bryssel till midsommar, där man skall bestämma sig för vilka länder som skola få de och de våglängderna. Om Sverige vill ha en kortvågslängd, som landet skall ha rätt att disponera, gäller det att passa på tillfället. Det är sannolikt för att inte säga säkert, att om riksdagen i dag avvisar statsutskottets förslag, vi få taga risken att bli utan en sådan kortvågslängd. Det är innebörden av det hela. Jag tror inte att herr Rubbestad har skäligen anledning att springa ifrån den ståndpunkt han intagit i utskottet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr Hagberg i Malmö:** Herr talman! Jag var mycket förvånad över herr Rubbestads anförande. Sedan förstod jag emellertid varför han uttalade sig på det sätt som han gjorde. Förklaringen torde ligga däri att herr Rubbestad synbarligen icke lyssnade till finansministerns deklaration i kammaren tidigare, och om han gjorde det har han uppenbarligen missförstått densamma. Herr Rubbestad förklarade att anledningen till att han i statsutskottet anslöt sig till utskottsutlåtandet var ett uttalande från statsutskottets fjärde avdelning, formulerat sålunda: »Å andra sidan får icke förbises, att ett definitivt ställningstagande till frågan om anläggningens utförande med hänsyn till de internationella förhållandena på radioområdet icke kan utan allvarliga risker uppskjutas på obestämd tid.» Detta uttalande fann herr Rubbestad i statsutskottet vara av sådan betydelse, att han godtog det och satte sitt namn under utlåtandet. Han menade nu, att finansministern i kammaren givit uttryck åt en helt annan uppfattning.

Jag vill påpeka för herr Rubbestad, att finansministerns betänkligheter uteslutande lågo på det statsfinansiella området. Finansministern berörde överhuvud taget inte den sidan av saken, huruvida vi skulle bli utslagna i radiokonkurrensen eller ej — herr Åkerström framhöll ju nyss riskerna i detta avseende. Hade herr Rubbestad observerat detta, hade herr Rubbestad måhända

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. (Forts.)*

inte så snabbt gått över stag som han nu gjorde. Jag kan förstå att finansministerns sparsamhetsappell skulle mycket angenämt beröra herr Rubbestad, men jag trodde inte att han skulle falla så i farstun för den som han gjorde vid detta tillfälle.

Så skulle jag vilja göra en replik till finansministern. Finansministern antydde, att detta skulle vara, som han sade, en angelägenhet för några affärsmän. Men, herr statsråd, saken har mycket större dimensioner. Jag vill erinra om, vilket jag icke gjorde i mitt förra anförande, att då radiokommitténs betänkande var på remiss, tillstyrktes det enhälligt och entusiastiskt av alla organ för det svenska arbetslivet, för näringslivet och för parterna på arbetsmarknaden, däribland Sveriges industriförbund, Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, vilka sammanslutningar alla underströko den starkt kommersiella betydelsen av en kortvågsanläggning. Jag vill erinra om vad ett sådant representativt organ som Sveriges allmänna exportförening hade att anföra. Det hette i dess remissyttrande bl. a.: »I betraktande av Sveriges växande betydelse som industriland och dess i anledning härav ökade beroende av världsmarknaden är det otvivelaktigt av vikt, att dess röst blir hörd i etern och att därigenom en goodwill skapas, som kan verka främjande även på de svenska affärsintressena i utlandet».

Nu gjorde finansministern ett uttalande, som naturligtvis är alldeles riktigt. Finansministern påpekade att det för närvarande sannerligen icke råder några svårigheter att göra affärer med utlandet. Tvärtom gäve lättheten att göra sådana affärer penningpolitiskt sett anledning till vissa bekymmer. Men denna radioanläggning kan inte komma att tagas i anspråk förrän allra tidigast om 3 å 4 år. Det är inte osannolikt att det vid denna tidpunkt inte är så lätt att göra affärer med utlandet som nu är fallet. Jag tror att situationen för vårt vidkommande frampå 1950-talet i det hänseendet kommer att bli så pass bekymmersam, att vi få engagera oss med alla de propagandamedel och alla de andra resurser, som man kan inventera, för att kunna klara våra exportaffärer.

Till slut vill jag meddela, att första kammaren utan debatt har tagit statsutskottets hemställan, och jag tror att andra kammaren gjorde klokt i att förfara på samma sätt. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till statsutskottets hemställan.

**Herr Rubbestad:** Herr talman! Herr Hagberg framhöll, att uteslutande finansiella skäl varit orsaken till finansministerns uttalande. Detta kan ju vara riktigt. Jag är dock förvissad om, att om finansministern hade samma uppfattning som statsutskottets fjärde avdelning, att synnerligen allvarliga risker äro förbundna med att denna sak uppskjutes, så hade han inte vägrat att bevilja detta anslag. Jag har därför den uppfattningen, att finansministern talar å regeringens vägnar, då han nu går in för att vi inte skola göra denna anläggning, och att han gör detta i den fasta övertygelsen, att saken kan skjutas på och att det i det avseendet alltså inte förefinnes några allvarliga risker. Det är detta som gjort att jag kunnat ändra den ståndpunkt jag hade, då frågan behandlades i statsutskottet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet oförändrat; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Olsson i Gävle begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

*Anslag till rundradiosändare för kortvåg i Hörby.* (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 6:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 160, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet oförändrat.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nejpropositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Hagberg i Malmö, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 61 ja och 126 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet oförändrat.

*Punkterna 7—11.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

## § 6.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

## § 7.

*Anslag å  
riksstaten till  
rundradiosän-  
dare för kort-  
våg i Hörby.*

Föredrogos statsutskottets utlåtande, nr 164, angående anslag för budgetåret 1946/47 till rundradiosändare för kortvåg i Hörby.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Med hänvisning till det av kammaren nyss fattade beslutet i samma ärende hemställer jag om avslag å statsutskottets hemställan i dess utlåtande nr 164.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren avslagen.

## § 8.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor om befrielse från ersättningskyldighet;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till kristidsnämndernas verksamhet;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till åtgärder för främjande av tillverkningen av tegelrör; och

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till riksförsäkringsanstalten m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

### § 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till fängvården m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

*Anslag till  
fängvården  
m. m.*

I propositionen nr 225 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 29 mars 1946, för riksdagen framlagt vissa förslag i fråga om anslag för budgetåret 1946/47 till fängvården m. m.

Vid prövningen av de frågor, som upptagits till behandling i berörda statsrådsprotokoll, hade utskottet förehäft ett flertal inom kamrarna väckta motioner.

I en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Nordström* i Kramfors väckt motion (II: 479) hade hemställts, att samtliga vaktkonstaplar, som enligt propositionen föreslagits uppflyttade från A 6 till A 7, i stället måtte uppflyttas till A 8 samt att de överkonstaplar och yrkesmästare samt den uppsyningsman, som föreslagits placerade i A 9, måtte uppflyttas till A 10;

att sådana befattningshavare, som under större eller mindre del av sin tjänstgöring omhändertog ledningen av de intagnas arbete jämte vanlig övervakning, gavs samma ställning i lönehänseende som övrig bevaknings- och verkstadspersonal;

att alla kvinnliga tjänster, vilkas löner reglerades genom denna proposition, skulle erhålla samma löneställning som motsvarande manliga tjänster;

att posten till utspisning måtte beräknas efter en portionskostnad av 1 krona 20 öre i stället för 1 krona 10 öre, samt

att propositionen i övrigt måtte bifallas.

Utskottets hemställan innefattade, såvitt angick förenämnda motion, II: 479, avslag å motionen samt bifall till Kungl. Maj:ts förslag i motsvarande delar.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Nordström* i Kramfors: Herr talman! När riksdagen under höstsessionen förra året beslöt den stora reformen på fängvårdens område hälsades detta med tillfredsställelse av majoriteten av dem som sysslade med dessa frågor. De frågor, som inrymmas i statsutskottets utlåtande nr 170, hänga enligt min uppfattning mycket intimt samman med frågan om fängsreformens genomförande i praktiken. I detta utlåtande beröres exempelvis frågan om utspisningen och frågan om fängvårdspersonalen och dess avlöning.

Herr *Johansson* i Stockholm och jag ha i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition i år angående anslag till fängvården väckt en motion, där vi yrkat på vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, som stå mera i överensstämmelse med av fängvårdsstyrelsen ställda yrkanden. Jag har den känslan, att fängvårdsstyrelsen har försökt att utarbeta riktlinjerna för lönesättningen just med ut-

*Anslag till fångvården m. m. (Forts.)*

gångspunkt ifrån nödvändigheten av att genomföra fängelsereformen på bästa möjliga sätt. Därför har jag också ansett det nödvändigt att taga upp de förslag, som fångvårdsstyrelsen framställt i de olika frågorna. Detta gäller i främsta rummet vaktkonstaplarnas löneställning. I detta avseende har fångvårdsstyrelsen, fångvårdssällskapet och fångvårdsmannaförbundet framhållit nödvändigheten av en uppflyttning med två lönegrader.

Jag kan säga kammaren, att även om det är rätt länge sedan så har jag i alla fall praktisk insyn över arbetsförhållandena på detta område, och jag tror att jag håller mig till fakta, när jag säger, att avlöningsförhållandena alltid ha varit undermåliga för fångvårdspersonalens vidkommande. Jag hade därför trott att departementschefen skulle ha kunnat biträda fångvårdsstyrelsens hemställan, särskilt med hänsyn till hans uttalande i den i år avlämnade propositionen i anslutning till fängelsereformen. I denna proposition säger departementschefen nämligen: »Sedan denna genomgripande reform nu blivit antagen av riksdagen, framstår en allmän förbättring av de nuvarande löneförhållandena för dessa befattningshavare såsom en nödvändig följd härav. Utan en sådan förbättring kan man ej räkna med att fångvården framdeles skall kunna rekrytera och behålla personal med de kvalifikationer straffverkställighetsreformen förutsätter.» Om man tar detta departementschefens yttrande på allvar och undersöker lönesättningarna för fångvårdspersonalen, måste man komma till den uppfattningen, att det hade varit nödvändigt att flytta upp vaktkonstapelkåren från lönegrad A 6 till lönegrad A 8 i enlighet med fångvårdsstyrelsens hemställan. Jag har ansett detta vara nödvändigt både ur fångvårdspersonalens egen synpunkt, alltså för att denna personal skall få en dräglig levnadsstandard, och ur den synpunkt, som departementschefen framhäver, nämligen att man skall kunna erhålla och behålla personal med tillräckliga kvalifikationer för straffverkställighetsreformens genomförande. På grundval av denna uppfattning ber jag därför att få yrka bifall till vår motion nr 479 på denna punkt, d. v. s. att vaktkonstaplarna flyttas upp från lönegrad A 6 till lönegrad A 8.

Vidare finnes det i propositionen en egendomlighet i själva personalstaten, som jag inte kan bli riktigt klok på. Jag finner där, att eldare och köksföreståndare äro hänfödda till ekonomipersonalen vid fångvården. Jag vet inte om det har skett så värst stora förändringar på de sista 10—12 åren inom svenskt fångvårdsväsende, men det förefaller mig som om varken departementschefen eller statsutskottet hade klart för sig vilka sysselsättningar dessa människor egentligen ha. Min erfarenhet av dessa personalgruppers arbete är, att eldare och köksföreståndare ha hand om de intagna under hela arbetsdagen och leda och övervaka deras arbete. När fångarna sedan slutfört arbetet i köket, verkstaden eller ångpannerummet, få de gå upp till sina celler. Sedan slås celldörrarna igen, och därefter skola vaktkonstaplarna gå på vakt utanför i korridorerna. Trots detta säger man att just denna personal, eldare och köksföreståndare, skulle ha mindre bevakningsuppgifter än vaktkonstapelkåren i dess helhet, då de praktiskt taget under hela arbetsdagen ha att syssla med fångvårdsklientelet och ha fångarna under sin ledning och sin övervakning från morgonen till kvällen, så länge arbetet pågår. Jag gör den reservationen, att man inom någon anstalt inom det svenska fångvårdsväsendet har annat folk som sköter eldningen. När man talar om eldare vid centralfängelserna är det faktiskt fråga om sådana personer som ha uppsikt över intagna, vilka i sin tur sköta eldningen av anstalterna. På samma sätt förhåller det sig med köksföreståndarna, vilka skola ha hand om de intagna praktiskt taget hela dagen.

Det förefaller därför litet egendomtligt, att departementschefen och utskottet ha stannat för att inränga en viss del av bevakningspersonalen under

*Anslag till fångvården m. m. (Forts.)*

rubriken »ekonomipersonal» och därigenom försöka placera dem i en lägre lönegrad än vaktkonstaplarna i allmänhet. Jag anser att det inte finns någon rimlig anledning till en sådan anordning. Vid de flesta, åtminstone vid de större fångvårdsanstalterna, torde arbetsförhållandena vara så ordnade, att köksföreståndarna och eldarna huvudsakligen ha övervakningsuppgifter över de intagna, vilka skola sköta de ifrågavarande uppgifterna, och följaktligen borde dessa personalgrupper hänföras till vaktkonstaplarna och därmed ställas i samma löneklass som dessa. Jag vill även på denna punkt yrka bifall till motionen nr 479, där vi ställt yrkande om att alla de befattningshavare inom fångvården, som under större eller mindre del av sin tjänstgöring omhänderha ledningen av de intagnas arbete jämte vanlig övervakning, ges samma ställning i lönehänseende som övrig bevaknings- och verkstadspersonal.

Sedan ha vi också i vår motion tagit upp frågan om den kvinnliga bevakningspersonalens lönegradsplacering. Efter de diskussioner, som förts i riksdagen angående likalönsprincipens berättigande, samt riksdagens tidigare beslut i detta sammanhang, torde det knappast vara nödvändigt med en principdebatt om likalönsprincipens berättigande. Vad som förvånar mig är, att riksdagen och Kungl. Maj:t avge platoniska kärleksförklaringar till likalönsprincipens berättigande, men när man kommer till en konkret frågeställning där man har möjlighet att i praktiken omsätta denna kärleksförklaring, då tvekar man och säger att frågan bör lösas i ett större sammanhang. Jag vet inte om det ligger någon fara i detta, jag vill ogärna tro att så skulle vara fallet. Jag kan dock inte underlåta att uttala en liten misstanke om att man räknar med att föra upp frågan om likalönsprincipen i ett så stort sammanhang, att man sedan på grund av de statsfinansiella skälen kommer att backa. Jag tror därför att det finns tillräckliga skäl att här följa riksdagens tidigare principuttalande, när man nu har en konkret frågeställning som, enligt vad jag kan förstå, inte alls behöver utredas. Här säger utredningen, Kungl. Maj:t och utskottet att arbetsuppgifterna för den kvinnliga personalen äro exakt desamma som för den manliga. Man har inte kunnat upptäcka någon som helst skillnad i arbetsuppgifterna, men lika väl skall den kvinnliga personalen stå kvar tre eller fyra lönegrader lägre än sina manliga kolleger.

Jag anser att riksdagen borde börja lösa frågan om likalönsprincipen vid alla de tillfällen, där riksdagen konkret kan taga ställning till spörsmålet. Inom fångvården har man möjlighet att tämligen snabbt få klart för sig konsekvenserna av ett sådant beslut. Det skulle inte tarva så särskilt stora utredningar att genomföra en sådan anordning. Jag anser det som sagt inte vara nödvändigt med någon principbehandling av frågan om likalönsprincipen. Jag vill för mitt vidkommande inte frångå, att riksdagen borde gå i bräsch för att man äntligen börjar genomföra likalönsprincipen, och därför ber jag, herr talman, att även på denna punkt få yrka bifall till motionen nr 479.

Till sist vill jag även säga några ord om utspisningen av de intagna. Fångvårdsstyrelsen har, med hänvisning till att fångvårdsreformen förutsätter att de intagna skola skickas ut i tyngre arbete än tidigare, uttalat sig för nödvändigheten av en kostförbättring. Departementschefen säger att denna kostförbättring redan begynt, i det man det senaste kalenderåret ökat kostvärdet från 1 krona till 1 krona 8 öre per dag. Fångvårdsstyrelsen har i alla fall ansett sig nödsakad begära 1 krona 20 öre per dag till kostnaderna för utspisning av de intagna. Jag tror att denna fångvårdsstyrelsens begäran står i full samklang med riksdagens beslut om fångelsereformen. Denna reform stipulerar, att själva frihetens berövande skall vara huvudsaken när det gäller straffverkställighet. Det är inte tvivel om att de nuvarande utspisningsstaterna vid fångvården även utgjort ett led i straffverkställigheten, och jag är rädd för

*Anslag till fångvården m. m. (Forts.)*

att man inte heller med en utspisningskostnad på 1:20 kr. kan frikänna utspisningen från att begagnas såsom straffverkställighet. Jag menar således att även fångvårdsstyrelsens begäran om 1:20 kr. per dag är så blygsam, att Kungl. Maj:t och statsutskottet bort kunna gå med på det.

Jag vet att det skett en omläggning av utspisningen inom fångvården under de senaste 12—15 åren, men jag försäkrar kammaren att denna förändring inte skett i så snabbt tempo, att den nuvarande utspisningen avsevärt skiljer sig från den ursprungliga; enformighet är faktiskt ett karakteristiskt drag i utspisningen vid hela det svenska fångvårdsväsendet. Det torde inte vara så, att det är de statliga anstalterna som skola gå före, när det gäller nedpressningen av utspisningskostnaderna för intagna på olika anstalter, och inte heller för de intagna vid fångvårdsanstalterna.

Jag skulle därför önska att riksdagen, för att understryka allvaret i sin mening med att åstadkomma en effektiv fängelsereform, även på denna punkt biträder vår motion nr 479. Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 479 i de av mig berörda punkterna.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! De av den föregående talaren berörda lönefrågorna och den motion, till vilken han yrkade bifall, ansluta sig till fångvårdsstyrelsens i ärendet framställda förslag, vilket sedermera varit föremål för en genom statens försorg verkställd utredning. Kungl. Maj:ts förslag, till vilket utskottet nu anslutit sig, innebär ju ett godtagande av det förslag, som denna utredning framlagt.

Som den föregående ärade talaren framhöll ligger skillnaden mellan de båda ståndpunkterna huvudsakligen däri, att fångvårdsstyrelsen föreslagit en uppflyttning med två lönegrader för de stora personalrika grupperna inom fångvården, medan utredningen liksom Kungl. Maj:t och utskottet föreslår uppflyttning av endast en lönegrad. Jag har personligen mycket stora sympatier för den mening, som framfördes av den föregående ärade talaren, men det är ju ganska självfallet att när det verkställts en utredning, som kommit till ett visst resultat, och Kungl. Maj:t sedan godtager detta, då är det svårt att samla majoritet för en annan mening inom det riksdagsutskott, som får frågan till behandling. Det är nästan allt vad jag kan ha att säga i denna fråga som förklaring till den ståndpunkt beträffande lönesättningen, som utskottet nu tillstyrkt.

Den föregående ärade talaren uppehöll sig även vid den differentiering, som man i det här föreliggande förslaget genomfört mellan ekonomipersonalen och den egentliga vaktpersonalen, där likställighet i viss utsträckning tidigare varit rådande. Detta är också ett resultat av utredningens förslag. Jag vill emellertid framhålla, att statsutskottet här gjort en ändring beträffande en viss grupp i såväl utredningens som Kungl. Maj:ts förslag. Man hade nämligen ifrågasatt att den eldarpersonal, som icke nått ordinarie anställning, skulle nedflyttas från nuvarande 6:e till 5:e lönegraden. I detta avseende har statsutskottet, vilket framgår av utlåtandet på s. 33, förklarat, att någon nedflyttning av eldarbefattningar till lönegrad 5 ej bör äga rum, utan att den personal som ännu icke nått ordinarie anställning skall kvarbli i den 6:e lönegraden. Jag betraktar detta statsutskottets ståndpunktstagande såsom mycket viktigt, och jag har särskilt velat fästa uppmärksamheten på den saken.

Att utskottet sedan i övrigt godtagit denna differentiering, det beror, som jag förut sade, på att man ansett sig böra ansluta sig till den ställning, vartill utredningen kommit. Frågan om lönesättningen för kvinnliga befattningshavare jämfört med manliga har ju ganska nyligen varit föremål för riksdagens behandling, och riksdagen har ju i det avseendet i båda kamrarna beslutat en



*Anslag till fångvården m. m. (Forts.)*

skrivelse till Kungl. Maj:t, där det yrkas, att denna fråga skall underkastas utredning. Vi som tidigare intogo en annan ståndpunkt i denna fråga än den mening, som blev kamrarnas beslut, ha ansett oss böra böja oss för majoritetens ståndpunkt. Vi ha sålunda i det avseendet hänvisat till riksdagens beslut om utredning, och vi ha endast velat tillägga, att vi förutsätta att denna utredning kommer till stånd snarast möjligt. Det är också min förhoppning att så skall bli fallet och att sålunda detta ständiga diskussionsämne, som man nu möter på olika punkter när det gäller lönesättningen i statsförvaltningen, skall kunna falla bort.

Slutligen uppehöll sig den ärade talaren vid frågan om kostförbättringen. Fångvårdsstyrelsen har beräknat att kostförbättringen skulle kräva ett portionspris av 1:20 kr. medan departementschefen stannat för 1:10 kr. I det avseendet vill jag emellertid fästa uppmärksamheten på, att departementschefen har framhållit, att en kostförbättring redan kommit till stånd och att han icke har någonting att erinra mot att en ytterligare skälig förbättring sker. Utskottet har nöjt sig med detta och har gjort beräkningen efter samma dagkostnadstal som departementschefen. Detta innebär ju dock inte på något sätt, att vare sig departementschefen eller statsutskottet gått emot den ståndpunkt, som fångvårdsstyrelsen intagit. Man anser i stället att fångvårdsstyrelsen skall fortsätta på den inslagna vägen. Frågan om hur anslaget skall beräknas med hänsyn till kostnaderna per dag är av mycket underordnad betydelse därför att det anslag, med vilket kostnaderna skola bestridas, är ett förslagsanslag. Man kan alltså rätta kostnaderna efter utspisningsstaterna. Det finns sålunda ingen anledning till farhågor i detta avseende.

Med hänvisning till utskottets utlåtande och vad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Nordström** i Kramfors: Herr talman! Jag skall bara be att få framföra mitt tack till herr Eriksson i Stockholm, statsutskottets talesman, för hans goda motivering för vår motion. Herr Eriksson i Stockholm var ju överens med mig på praktiskt taget alla punkter. Jag endast beklagar att han inte, i konsekvens därmed, yrkade bifall till vår motion.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som innefattades i bifall till den i ämnet väckta motionen II: 479; och biföll kammaren utskottets hemställan.

## § 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter, jämte i ämnet väckta motioner.

*Anslag till  
statens tvångs-  
arbets- och al-  
koholistanstal-  
ter m. m.*

I propositionen nr 234 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 29 mars 1946, för riksdagen framlagt vissa förslag i fråga om anslag för budgetåret 1946/47 till ifrågavarande anstalter.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förhaft två inom andra kammaren väckta motioner. I motionen II: 481 hade herrar *Johansson* i Stockholm och *Nordström* i Kramfors hemställt, att riksdagen måtte besluta bifalla propositionen nr 234 med vissa ändringar beträffande lönegradsuppflyttningen för vård- och arbetsledarpersonalen inom tvångsarbets- och alkoholistanstalterna.

*Anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter m. m. (Forts.)*

Utskottets hemställan innefattade, såvitt anginge förenämnda motion, II: 481, avslag å motionen samt bifall till Kungl. Maj:ts förslag i motsvarande delar.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Lindberg**: Herr talman! I anledning av den del av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, som rör avlöningar till personalen vid alkoholistanstalten å Venngarn, har jag väckt en motion, vari yrkas en förstärkning av anslaget till personalavlöningar vid nämnda anstalt. Denna motion är avstyrkt, och det finns egentligen inte någon närmare motivering för detta avstyrkande. Jag har således inte reda på det verkliga skälet till utskottets avslag på denna motion, men jag gissar att det är av s. k. statsfinansiella skäl som man inte har kunnat gå med på en ökning med 12 500 kronor.

Nu förhåller det sig så, att man från anstaltsstyrelsens sida gått in med en begäran om viss personalförstärkning och därmed också inrättandet av vissa nya tjänster. Kungl. Maj:t har på sätt och vis tillmötesgått denna begäran men samtidigt tagit bort ett par tjänster, vilket gör att någon personalförstärkning i egentlig mening inte kommit till stånd. Man har således bara tagit bort en person på ett ställe och placerat honom på ett annat och givit honom en annan titel, och därmed tror man att det hela skall vara avklarat. Nu är det klart att dessa alkoholistanstalter måste draga stora kostnader därför att den personal, som där är anställd, får sköta ett mycket betungande arbete. Personalen måste kanske även vara relativt stor vid vissa tillfällen i förhållande till klientelet. Det går emellertid inte för sig att ha personalens storlek avvägd efter det lägsta antalet interner som förekommer, utan det måste vara något medeltal. Är det så att man vill spara på utgifterna för dessa anstalter, så får man nog söka finna andra vägar än att göra det i form av personalindragningar. Resultatet av sådant har man ju vid olika tillfällen kunnat iakttaga. Ett sådant förfarings sätt är i varje fall inte önskvärt för vare sig staten eller anstaltssystemet.

Nu är det också så, att hela frågan om lönesystemet vid dessa anstalter nog ganska snart måste tagas upp till allmän omprövning, därför att det visar sig hart när omöjligt att få personal till de löner, som kunna bjudas. Det kommer personer dit, arbeta där en kortare tid och försvinna sedan därifrån på grund av att löneförmånerna och de övriga förmånerna äro för små. Det bjuds bättre på andra håll, till och med inom statens verk och inrättningar. Man kan således inte fortsätta på detta sätt, och därför vore det angeläget att den utredning rörande anstalternas verksamhet som är beslutad med det snaraste kommer till stånd. Det är nämligen många problem som böra klaras upp i samband med anstalternas verksamhet.

Om jag i detta sammanhang — även om det icke är berört i vare sig motionen, utskottets utlåtande eller i den kungl. propositionen — skulle säga ett par ord om de erkända alkoholistanstalerna, så kan jag nämna att personalproblemet även där är ganska brännande för närvarande. Det går inte att få folk att stanna vid anstalterna tillräckligt länge för att de skola bli vana vid de arbeten, som de där ha sina förelagda. De som äro föreståndare eller direktörer för anstalterna bli således utslitna i förväg, därför att de måste vara med och bevaka hela arbetssystemet. Det går inte att fortsätta på det sättet någon längre tid till. Det måste bli en ändring.

Vad beträffar Venngarn och personalförhållandena där finns det starka skäl att misstänka, att man i departementet gjort sig skyldig till ett förbiseende, när man dragit in en sådan tjänst som telefonisttjänsten. Det går ju helt enkelt inte att vid en anstalt sådan som Venngarn vara utan en person som passar

*Anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter m. m.* (Forts.)  
telefonen. Det skulle bli alldeles för svårhanterligt om var och en av för-  
männen och tjänstemännen själva skulle passa sina telefoner, och man skulle  
komma in på olika linjer. Detta går inte, utan det måste finnas en telefon-  
växel, och det måste finnas en person som sköter denna.

Jag förstår att det för dagen inte är möjligt att göra någonting åt den här  
frågan. Ett enhälligt statsutskott har ju fattat sitt beslut, och Kungl. Maj:t  
har fått så mycket som begärts från det hållet. Jag måste emellerid rikta en  
vädjan till det statsråd, som har hand om dessa angelägenheter, att han gör  
vad han kan för att det inte skall bli en egentlig personalminskning vid alko-  
holistanstalten å Venngarn. Om man inte anser sig ha råd att betala skäligen  
löner till den personal, som behövs vid dessa anstalter, så finns det kanske  
ingen annan utväg att ernå erforderliga besparingar än att avskaffa alkoholis-  
terna och följaktligen också avskaffa anstalterna.

Herr **Nordström** i Kramfors: Herr talman! Med hänsyn till den motivering  
jag gav under föregående punkt ber jag att få yrka bifall till vår motion  
nr 481 beträffande statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter i de delar, som  
här kunna vara tillämpliga.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Med anledning av det yrkande  
som framställts av herr Nordström i Kramfors ber jag, med hänvisning till vad  
jag sade i föregående ärende, att få yrka bifall till statsutskottets förslag i  
denna del.

Herr Lindberg förklarade, att han inte i utskottets utlåtande kunde finna de  
verkligen skälen till att hans motion icke hade blivit av utskottet bifallen. Det  
förefaller mig dock som om dessa skäl äro ganska klara. Anstaltens styrelse  
har ju gjort framställning till Kungl. Maj:t om förstärkning av personalen  
och framlagt sina motiv härför. Kungl. Maj:t har prövat saken men har inte  
ansett sig böra bifalla alla kraven utan gjort vissa omdispositioner och in-  
skränkningar. Då sedan herr Lindberg som ledamot av anstaltens styrelse  
väcker en motion, står utskottet i ungefär samma läge som Kungl. Maj:t, då  
Kungl. Maj:t prövade anstaltsstyrelsens petita. Utskottet har då vägt mellan  
auktoriteterna, motionären och Kungl. Maj:t, och med hänsyn till den aukto-  
ritetstro, som är en ganska mänsklig egenskap, är det rätt naturligt, att den  
större auktoriteten segrade över den mindre. Det är egentligen hela motivet för  
utskottets ställningstagande.

Jag tror nog, att anstaltens styrelse bättre än någon annan känner till det  
verkligen läget, och jag tror sålunda, att det är fullt berättigat av den ärade  
motionären att rikta en vädjan till det statsråd, som är föredragande i detta  
ärende, om att han håller sin blick på dessa frågor. Jag tror också, att denna  
vädjan för till det enda praktiska resultat, som i dagens läge kan ernås.

Härmed har jag velat ge en antydning om det verkligen skälet till utskottets  
ställning till den motion, som framförts av herr Lindberg.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner  
dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets  
berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den  
i ämnet väckta motionen II: 481; och biföll kammaren utskottets hemställan.

## § 11.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bud-  
getåret 1946/47 till ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar  
i stadens rannsakningsfängelse; och

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till allmän bostadsräkning m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

### § 12.

*Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.* Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor samt angående provisorisk förbättring av deras löneförmåner jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkten 180, s. 316 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1946) föreslagit riksdagen att till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 3 300 000 kronor.

Därjämte hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 227, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 29 mars 1946, föreslagit riksdagen medgiva, att provisorisk löneförbättring under nämnda budgetår måtte beredas distriktsbarnmorskorna i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att det skulle utgå ett månatligt tillägg å lönen av 50 kronor eller för helt år med 600 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson m. fl.* (I: 302) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen m. fl.* (II: 467), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ett lönetillägg om 1 200 kronor skulle utgå till distriktsbarnmorskor, som innehade ordinarie befattning, från och med ingången av budgetåret 1946/47, att distriktsbarnmorskorna måtte, under samma villkor som gällde befattningshavare i statens tjänst, för innevarande budgetår erhålla ett kontant engångsbelopp om 300 kronor, samt att riksdagen måtte anvisa härför erforderliga medel.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 302 och II: 467

a) medgiva, att provisorisk löneförbättring under budgetåret 1946/47 finge — med anlitande av förslagsanslaget till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. — beredas nämnda barnmorskor i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 29 mars 1946 angivna riktlinjer.

b) till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 300 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

**Fru Sandström:** Herr talman! Det är ganska egendomligt att med kännedom om de stora svårigheter, som just nu äro för handen när det gäller att rekrytera folk till såväl sjukvården som förlossningsvården — det är egendomligt, säger jag, att med detta för ögonen läsa statsutskottets utlåtande i denna fråga. Här säges, att ett bifall till motionerna om löneförhöjning åt barnmorskorna skulle medföra att, som statsutskottet uttrycker det, »distriktsbarnmorskorna komme upp i en högre löneinkomst än distriktssköterskorna». Detta, säger utskottet, måste »uppmärksammas».

*Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. (Forts.)*

Jag måste inför detta fråga: varför skulle då det vara så särskilt anmärkningsvärt? Sjukhusen få — enligt vad man ser i pressen — stänga olika avdelningar både nu och då på grund av personalbrist. Semesterfrågorna vid sjukinrättningar vålla bekymmer på grund av personalbrist. Den tid kommer säkert, då man får gå till roten med detta, och vad som då först kommer i blickpunkten är sjukhuspersonalens lönefråga. Ingen människa torde väl kunna stiga upp och med lugnt samvete förkunna, att svensk sjukhuspersonal är väl tillgodosedd i lönehänseende, ännu mindre att den är överbetald. När man då kommer med ett sådant påstående, att barnmorskorna inte kunna få de i motionen föreslagna löneförhöjningarna, därför att deras löner då skulle överstiga distriktssköterskornas, förefaller detta åtminstone mig, som jag framhöll, rätt egendomligt.

Svenska barnmorskeförbundet har framhållit, att det är mycket svårt att få elever till utbildningskurserna, och endast en ordentlig höjning av lönerna torde kunna öka rekryteringen till denna i vår moderna socialvård så oerhört viktiga yrkesgren. Jag skulle i all blygsamhet vilja fråga kammarens herrar, om de verkligen vilja påtaga sig ansvaret för att inte vid detta tillfälle vidtaga den enkla åtgärden att bifalla motionens förslag till löneförbättring. Sakerligen skulle den för den närmaste framtiden ha en verkan i positiv riktning, d. v. s. så snabbt som det nu är möjligt öka rekryteringen till barnmorskeväsendets utbildningsanstalter.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till de i detta ärende avgivna motionerna.

Häruti instämde fru *Nordgren* och fru *Linderot*.

Fru **Rönn-Christiansson**: Herr talman! Det råder som bekant brist på distriktsbarnmorskor, vilket tyvärr är samma förhållande som beträffande övrig sjukhuspersonal. Orsaken till detta beklagliga förhållande är givetvis att söka i de dåliga avlöningsbestämmelserna. 1941 års befolkningsutredning framhåller även detta i det betänkande den avlämnade angående förlossningsvården. Alla de remissinstanser, som tagit del av befolkningsutredningens betänkande, ansluta sig också till denna tankegång.

Bekymren för denna grupp äro alltså av ganska gammalt datum. I praktiken har det också visat sig, att det inte bara för närvarande råder brist på barnmorskor, utan att bristen kommer att bestå även i framtiden. Med andra ord: man är redan för sent ute för att förebygga de avvita förhållanden, som äro rådande. Man strävar efter en så hög standard som möjligt för vår sjuk- och förlossningsvård, men denna höga standard rimmar dåligt med de låga lönerna åt dem, som skola arbeta inom detta oerhört viktiga område.

Även departementschefen understryker i propositionen den brist på barnmorskor, som råder. Vidare anför barnmorskeförbundet, att man fått sänka kraven på kvalifikationer hos dem, som söka in till barnmorskekurserna. Bedömt med detta som utgångspunkt är läget ganska allvarligt. Enda lösningen torde, vilket även framhålles från olika håll, vara högre löner. Det är också enda sättet att göra banan mera attraherande. Men det förslag, som i dag ligger på riksdagens bord, vittnar inte om den rätta förståelsen för det svåra läget. Det belopp av 50 kronor mer i månaden, som förordas både i propositionen och av utskottet, är mer än blygsamt. Motionen har enligt min uppfattning gått efter klokare beräkningsgrunder. 100 kronor mer i månaden anser jag vara bättre avvägt med tanke på det prekära läget. Det vittnar framför allt om att man även ser frågan på längre sikt.

Det rör sig här om ett provisorium. Men när man ändå funnit, att barnmorskornas löneproblem måste ryckas ur lönekommitténs arbete, borde utskot-

*Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.* (Forts.)  
 tet enligt min mening kunnat komma till ett mera positivt resultat. Den motivering utskottet avslår motionen med och som jag förmodar utskottet anser mycket bärande, nämligen att barnmorskornas löner, om de höjdes med 100 kronor, skulle ligga över distriktssköterskornas, anser jag inte hållbar. Jag framhöll inledningsvis, att även övrig sjukhuspersonal har samma problem som barnmorskorna. De förra ha också rätt att vänta kraftåtgärder från samhällets sida. Om nu sköterskorna se, att man på ett riktigt sätt hävdar barnmorskornas intressen, kanske detta i sin tur kan medföra att flykten från sjukhusen hämmas. Sköterskornas högre löner böra alltså inte utgöra något hinder för barnmorskorna i deras berättigade strävan att erhålla drägligare försörjningsmöjligheter. I stället bör ett bifall till motionen tolkas som ett led i en allmän strävan att behärska de svårigheter, vilka i dag anmäla sig på sjukhusvårdens område.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

**Fru Boman:** Herr talman! Det skulle egentligen kunna räcka med ett instämmande i vad som här anförts, men jag anser det dock vara min plikt att såsom representant för det län, vilket i dag har det största födelsetalet, kraftigt understryka vad som har sagts. Då vi tre kvinnor orda här i kammaren, verkar det som om denna fråga vore en kvinnosak — och kopplade vi bort männen i det här sammanhanget bleve barnmorskefrågan strax löst i sin helhet — men det här är ett gemensamt intresse och ett högst behjärtansvärt sådant.

Förlossningsvårdens nödläge på grund av det stora antalet förlossningar, det otillräckliga antalet vårdplatser på förlossningsanstalterna och de alltför få barnmorskorna har redan från alla sidor belysts. I samband därmed har lönefrågan en alldeles särskild betydelse. Det har, som redan nämnts, påpekats både av departementschefen och av befolkningsutredningen, att så är fallet. Då är det ju angeläget att vi på den punkten ta sådana mått och steg att vi kunna lösa frågan. Här har talats om att göra yrket attraktivt för att få så stor rekrytering till det som möjligt. Den synpunkten bör beaktas, men jag vill påminna om en annan sida av saken. De, som redan äro upptagna i aktiv tjänst på det här området, böra få sitt arbete erkänt för vad det är, och i tjänst varande distriktsbarnmorskor böra få skäligen ersättning för sitt arbete. Man kanske kan säga, att en del av dem inte har så många eller så långa arbetsdagar, men det här är ett arbetsområde, där man inte kan föreskriva några arbetstider utan där arbetet kan sträcka sig över hela dygnet. För närvarande är det ju inte bara förlossningsvården som faller på barnmorskornas lott. Det är ju också den förebyggande mödravården, och för den påkallas deras arbete och prestationer alla tider på dygnet. Distriktsbarnmorskorna i våra nordligaste län veta sannoligen att de leva; det är långt mellan gårdar och byar och många förlossningar.

Jag vill till alla delar understryka vad fru Sandström och fru Rönn-Christiansson tidigare sagt i detta ämne och samtidigt yrka bifall till motionen.

**Herr Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Som kammarens ledamöter väl känna till, utgöra lönefrågorna ett av de mera obehagliga arbetsområden, som statsutskottet har att syssla med. Vilken grupp av de statsavlönade som vi än behandla, alltid finns det några ledamöter i kammaren, som äro intresserade av just den gruppen och tala varmt för den. Alldeles nyss hörde vi ett sådant anförande om löneställningen för fångvårdspersonalen, och just nu ha vi hört tre av kammarens högt aktade kvinnliga ledamöter med ännu mera värme i rösten gå in för den grupp, som vi nu behandla.

*Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. (Forts.)*

Jag föreställer mig, att ni alla förstå i vilken obehaglig ställning jag i detta ögonblick befinner mig. Jag har ju att företräda den krassa statsutskottssynpunkten. Man kan inte i lönefrågor låta känslorna skena i väg med sig, man måste i varje fall jämföra den ena gruppen med den andra. När vi ha gjort detta, ha vi inte kunnat komma till något annat resultat än det som Kungl. Maj:t kommit till. Kungl. Maj:t har ju prövat denna fråga och framlagt ett förslag, och statsutskottet tillstyrker detta. Vi måste emellertid observera, att det har varit med någon självövertvinnelse som Kungl. Maj:t fört denna fråga till riksdagen. Det är nämligen känt, att löneställningen för den kår, som vi nu behandla, under de senaste åren har varit föremål för åtskilliga regleringar i förbättrande syfte, och just nu arbetar en särskild utredning med denna fråga i syfte att åstadkomma ytterligare någon förbättring. Då säger föredragande statsrådet, att lämpligheten att nu framlägga denna lönefråga för riksdagen kan ju förefalla tveksam, enär avlöningsförhållandena äro föremål för utredning. Det brukar ju vara en vanlig riksdagsprincip att när en fråga är föremål för utredning, gör man ingenting i saken, ty man är rädd för att ett positivt beslut kan föregripa utredningen. Här har emellertid Kungl. Maj:t övervunnit sina betänkligheter i detta avseende och framlagt frågan, och det har statsutskottet biträtt, men att gå ytterligare därutöver har utskottet inte varit berett att tillstyrka. Jag förmodar sålunda, att om man bara hade haft att behandla denna fråga utan att aktgiva på andra grupper, hade man kunnat bedöma frågan ur de synpunkter, som de ärade talarinnorna, den ena efter den andra gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

**Fru Rönn-Cristiansson:** Herr talman! Utskottets talesman framhåller, att det kan vara tveksamt, huruvida man bör rycka ut en lönefråga, som är under utredning. Nu har så skett, men längre bör man inte gå. Då vill jag framhålla, att när den slutliga utredningen blir färdig, är det väl på det sättet att man alltid tar hänsyn till vad departementschefen och utskottet ha sagt. Här har man framhållit, att 50 kronor i månaden räcker. Jag är rädd för att det blir normgivande för utredningens fortsatta arbete, och det är därför man redan i dag, när frågan i alla fall ryckts ut, bör gå in för de 100 kronorna.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 302 och II: 467; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

## § 13.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 34, i anledning av väckta motioner om skattefrihet för Nobelstiftelsen; nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror fogade förteckningen över pälsskinn; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkanden hemställt.

### § 14.

*Prisutjämningsavgifter* m. m. Föredrogs sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! Då jag till detta utskottsutlåtande tecknat en blank reservation, är icke min avsikt därmed att i kammaren komma med något särskilt yrkande, utan avsikten är endast att med några ord beröra det föreliggande spörsmålet.

De statsingripanden genom fastställande av normalpriser på rundvirke, som föregingo den nya ordning på detta område, vilken propositionen och det nu föreliggande utskottsutlåtandet avse att införa, voro, för att använda ett mycket mildt uttryck, mindre lyckade. Dessa ingripanden med normalprisbestämmelser å rundvirke skapade irritation hos skogsägarna, som fingo anledning att ifrågasätta statsmakternas förmåga att klara upp de föreliggande problemen. Man torde utan tvekan kunna påstå, att normalprissättningen å rundvirke blev fullständigt misslyckad och motverkade syftet att åstadkomma största möjliga produktion. Slopandet av dessa bestämmelser hälsades därför av våra skogsägare med allmän tillfredsställelse.

Avverkningen av virke till sågtimmer och massaved har under de gångna åren delvis fått stå tillbaka för bränsleförsörjningen med ved. Bristen på arbetskraft i skogarna har omöjliggjort större avverkningar. Skogsägarnas vilighet att under många gånger svåra förhållanden och till relativt låga priser avverka vedskog har erkänts och är värd ett tacksamt erkännande från statsmakternas sida. När statsmakterna föreslå åtgärder, som kunna komma att medföra onödiga svårigheter och skapa irritation, reagerar man emellertid ute i bygderna. Så är fallet, när man nu hotar med beslag på rundvirket. Skogsägarna se — med rätt eller orätt, därom skall jag inte döma, då beslaget ännu inte tillgripits å rundvirket — häri ett hot om återinförande av de olidliga förhållanden, som voro rådande när normalprissättningen skulle föras ut i praktiken. Själva ordet beslag klingar för dem såsom ett återupprepande av statsmakternas tidigare misslyckade försök att ordna denna sak på ett förnuftigt sätt.

Utän tvivel verkar varje onödigt ingripande på detta område produktionshämmande. Detta bör undvikas, inte minst i dessa tider, då allas vår strävan bör gå ut på att åstadkomma största möjliga virkesproduktion. Jag har därför inom utskottet talat för att utskottet skulle tillråda största möjliga försiktighet med tillgripande av beslag på rundtimmer, emedan ett generellt tillgripande av denna åtgärd enligt min bestämda uppfattning skulle verka direkt produktionshämmande. Utskottet har inte velat gå med på denna skrivning. Man har inom utskottet sagt sig vara förvissad om att folkhushållningsministern inte kommer att tillgripa beslag utom i yttersta nödfall. Men om så är fallet — och jag delar denna åsikt — borde det väl vara ännu större skäl för utskottet att ställa sig på samma linje och understryka detta uttalande.

Herr talman! Avsikten med detta är endast att understryka, att enligt min bestämda uppfattning, grundad på personlig kännedom om förhållandena och på mitt arbete inom skogsägarnas organisationer, ett alltför osmidigt och rigo-



*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

röst tillämpande av beslag på rundvirke och normalprissättning på detsamma kommer att motverka syftet att få avverkningar i gång i största möjliga utsträckning. Emot det förslag till fördelning av de influtna avgiftsmedlen, som utskottet kommit till, har jag ingen invändning att göra, även om man kan kosta på sig en stilla undran, huruvida den ursprungliga avsikten var, att ett så betydande belopp som 5 miljoner kronor av dessa avgiftsmedel skulle användas till sociala ändamål. De 11 miljoner kronor, som departementschefen och utskottet föreslår skola avsättas till en fond för skogsforskningsändamål, äro säkerligen väl använda pengar. Likaledes är det med tillfredsställelse jag konstaterar, att föreningen för växtförädling av skogsträd erhåller ett byggnadsanslag på 553 000 kronor. Dessa båda anslag komma säkerligen skogsbruket till godo på lång sikt, och man måste ju i skogsbruket räkna långt framåt.

Det var emellertid även på en annan punkt i utskottets utlåtande som jag ville ha ett litet förtydligande. Kungl. Maj:t föreslår i propositionen, att under nästa budgetår inflytande utjämningsavgifter skola fonderas, varvid det bör ankomma på riksdagen att fatta beslut om medlens användning. Därutöver begär Kungl. Maj:t bemyndigande att under tiden använda vissa medel för utbetalande av prisutjämningsbidrag å trävaror eller för andra clearinganordningar av prispolitiskt angelägen natur. Ehuru enligt utskottets mening i detta bemyndigande för Kungl. Maj:t, som utskottet nu tillstyrker, även ingår rätt för Kungl. Maj:t att besluta, att avverkningar av virke under vissa förhållanden skola kunna stimuleras genom utbetalande av sådant prisutjämningsbidrag, anser jag, att utskottet bort göra ett uttalande på denna punkt. Alla äro vi ju överens om att största möjliga avverkningar böra komma till stånd för att vi skola kunna möta behovet inom landet och kunna uppehålla så stor export som möjligt. Enligt mitt förmenande beror svårigheten att hålla prisläget inom landet fast i främsta rummet på att produktionen är för liten. Den gamla regeln, att tillgång och efterfrågan bestämma priset, är riktig även här. De statliga åtgärderna av prispolitisk natur kunna lättare genomföras, om tillgången på virke är riklig. Såsom jag förut framhållit, torde redan hotet om beslag medföra, att produktionen minskas. Det hade varit lyckligt, om utskottet velat understryka, att även vägen med prisutjämningsavgifter borde ha prövats, om man på det sättet vill åstadkomma större produktion. Utskottets uttalande, att ett genomförande av dessa åtgärder skulle medföra stora tekniska svårigheter, tolkar jag däremot såsom utskottets direkta ovilja att gå denna väg. Enligt mitt förmenande borde denna sak kunna ordnas minst lika enkelt som när det gällt statsmedel till huggnings- och körarpremier vid brännvedsavverkningen.

Jag har, herr talman, ansett det angeläget att framföra dessa synpunkter. Jag vill samtidigt understryka, att skogsägarna och deras organisationer under de gångna åren på allt sätt sökt ställa sig solidariska mot samhället och fullgöra sin plikt när det gällt försörjningen på detta viktiga område. Men skogsägarna förvänta uppmuntran i stället för åtgärder, som verka hindrande för dem i deras strävan.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Hedlund** i Rådomb: Herr talman! Jämte en annan ledamot av kammaren har jag i detta ämne väckt en motion, och jag anser mig därför böra säga några ord.

Frågan om prisutjämningsavgifter är ju enastående så till vida att dessa av-  
*Andra kammarens protokoli 1946. Nr 23.*

*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

gifter, under de år som Kungl. Maj:t varit bemyndigad att taga ut dem, blivit utkrävda endast från en enda näringsgren, nämligen skogsnäringen. Det skulle emellertid förvåna mig, om man inte under krigets gång och kanske även senare med ungefär lika stora skäl hade kunnat säga sig, att det borde vara exportavgifter även på andra varor. Jag undrar, hur det kan vara med kullager i detta avseende, för att nämna ett exempel? Genom att man på det här sättet pålägger en exportavgift på varor, som gå ut ur landet, undandraget man en del av de intäkter, som eljest skulle gå till dem, som äro delaktiga i skogsägarnas inkomster. Om exportavgiften icke toges ut, kunde ju skogsägarna få något mera, likaså huggarna, körarna, flottarna och de som arbeta i förädlingsindustrin. Det är det man inte velat vara med om, utan man har i stället dragit in en del av likviderna till det allmänna, visserligen i en sådan form att medlen inte gå direkt till statskassan.

Det skäl, som åberopas i propositionen för införande av exportavgift, är ju att det eljest blir en spänning emellan hemmamarknadens och exportmarknadens priser, och att denna spänning bör utjämnas. Detta syfte är uppenbarligen mycket lofvårt. Man kan ju inte i längden ha ett system med två väsentligt skilda priser, ett högre pris vid export och ett lågt pris vid hemmaförsäljning, utan här måste ske en utjämning. Men behöver denna utjämning ovillkorligen ske på det sättet, att exportpriset pressas ned till hemmamarknadsprisets nivå? Att man inte gärna vill höja priset inom landet förstår jag — det skulle ju i någon mån påverka byggnadskostnaderna, om konsumenterna finge betala ett högre pris för trävarorna — men skulle man inte kunna gå en medelväg genom att taga ut en mindre exportavgift på den exporterade kvantiteten och använda medlen för att ge en premie åt dem, som försälja virke inom landet. På det sättet åstadkommer man också en utjämning. Om jag, för att åskådliggöra vad jag menar, i ett tänkt exempel utgår ifrån att för en given kvantitet hemmamarknadspriset är 100 kronor och exportpriset 150 kronor och vi sedan för enkelhetens skull utgå ifrån att kvantiteterna äro ungefär lika stora för exportmarknaden och hemmamarknaden, skulle man inte då kunna tänka sig, att man av de 150 kronorna nöjde sig med att taga en exportavgift av 25 kronor och använde dessa 25 kronor för att premiera dem som sälja på hemmamarknaden? Då har man åstadkommit just vad man vill: man har fått en jämnhet i priset, och det har man fått utan att göra mera våld på förhållandena än vad nöden kräver. Jag menar nämligen, att nu har man använt mera våld än som varit oundgängligen nödvändigt.

Utskottet säger på den punkten, att de tekniska svårigheterna äro mycket stora, så stora att man inte kan förorda en sådan anordning. Det är riktigt, att de tekniska svårigheterna äro stora, men det sägs ju i propositionen att Kungl. Maj:t är införstådd med en clearing i viss omfattning. Under sådana förhållanden synes det mig att utskottet, om det varit intresserat av att se till, att man inte tillgriper större våld än som är behöfligt, bort understryka, att dessa prisutjämningsmedel skola användas till en sådan clearing så långt det är möjligt.

Nu kan det hända, att man här i debatten kommer med andra skäl än dem som åberopats i propositionen för att införa en prisutjämningsavgift och att dessa skäl äro sådana att syftet med prisutjämningsavgifterna skulle motverkas genom den av mig antydda clearing. Man kanske säger, att om de pengar som gå till exportavgifter i stället delas ut i landet till olika kategorier, industriarbetare, skogshuggare, skogsägare o. s. v., ökar köpkraften vilket i sin tur skärper inflationsrisken. Det är möjligt, att man kan föra ett sådant resonemang, men om man inom utskottet varit intresserad av att se till, att skogsnäringen så långt möjligt får vad den tillkommer, kunde man ordnat det på det sättet,

*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

att man sparar dessa pengar och sedan använder dem under en lågkonjunktur för att då hålla hjulen i gång vid de stora industriella anläggningarna, för att hålla avverkningarna i gång o. s. v. Mig förefaller det, som om man inte visat tillräckligt intresse för att se till att dessa pengar, som rätteligen tillhöra skogsnäringen — och dit räknar jag då inte bara skogsbruket utan även förädlingsindustrien — få stanna kvar där. I detta sammanhang kan jag ej underlåta att ge uttryck åt en reflexion som jag vid flera tillfällen funnit anledning göra. Ibland, när man resonerar om prisfrågor för skogsnäringen, möter man den invändningen, att skogsägarna äro storkapitalister och att man därför i dessa tider ej behöver taga så stor hänsyn till dem. Äro då flertalet skogsägare verkligen i den ekonomiska ställningen att man icke bör fara varsamt fram vid regleringar av priserna å skogens produkter. Tyvärr är jag inte i tillfälle att prestera några dagsfärska siffror om hur det förhåller sig i detta avseende, men jag skall vid ett annat tillfälle återkomma till saken. Jag får i dag nöja mig med att återge några siffror ur en äldre fastighetstaxering — 1928 års — för att därigenom giva åtminstone en antydning om skogsägarnas förmögenhetsförhållanden. Av de ca 10 milj. hektar skogsmark som finns i privat ägo ingingo vid denna tidpunkt endast ca 0,7 miljon hektar i godsens. Resten består av hemmansskog. I den grupp som upptager de största av hemmanen — över 100 hektar — är medeltaxeringsvärdet 14 000 kr. Det var som nämnt för ca 18 år sedan — nu äro ju taxeringarna högre — men för att ge en antydning om hur det ligger till kan det ändå vara försvarligt att anföra siffrorna från denna taxering, den sista från vilken i tryck, så vitt jag kunna finna, förevarande uppgifter finnas. Om vi sedan utgå ifrån att fastigheterna äro belånade till ungefär 50 procent, förstår man att det här inte är fråga om några storkapitalister utan att de i allmänhet äro i behov av att få vad som rätteligen tillkommer dem. Vad de ha i behållning är i stort sett värt ungefär vad lösöreboet hos en tjänsteman i medelgod ställning uppgår till, och deras inkomster, som det här är fråga om, understiga vad en spårvagnskonduktör i Stockholm har.

I detta anförande instämde herrar *Edberg, Johansson* i Norrfors och *Jönsson* i Rosshol.

Herr statsrådet *Eriesson*: Herr talman! Jag känner mig föranlåten att taga till orda i anledning av ett par uttalanden av herr *Jonsson* i Skedsbygd här i kammaren. Han beklagade, att regeringen utfärdat förordning om beslag på virke, och gjorde det allmänna påståendet, att det kommer att innebära en hämsko på skogsavverkningarna och därmed ett motarbetande av statsmakternas strävanden att söka åstadkomma en bättre försörjning med trävaror. Jag fick närmast den uppfattningen, att herr *Jonsson* i Skedsbygd hyste den meningen, att det behövdes överhuvud taget ingen kontroll, när det gäller trävarumarknaden, utan den kunde sköta sig själv.

Jag vill då påpeka, att de åtgärder, som nu äro vidtagna, ha vidtagits för att säkra tillgången på virke på den svenska marknaden. Det råder väl ingen tvekan om att hade exporten lämnats alldeles fri, hade det varit omöjligt att kunna få några trävaror här hemma under annan förutsättning än att priset kom upp till de priser, som gälla på världsmarknaden. Det är väl allmänt bekant att den spänning, som råder emellan hemmamarknadspriset och exportpriset, är avsevärd. Den tar sig uttryck i den höjning av utjämningsavgifterna, som regeringen har beslutat, och det är alldeles uppenbart att om priset på den inhemska marknaden skulle höjts på ett sådant sätt, att det kommit upp till världsmarknadspriset, hade det blivit betydande konsekvenser på olika områden, inte minst när det gäller bostadsbyggandet. Jag tror inte det är till fördel för någon part att man här släpper i väg priserna och låter dem stiga

*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

hur mycket som helst. Jag vill erinra om att i samband med de åtgärder, som nu äro vidtagna, genomfördes också en justering av det inhemska priset med 25 kronor per standard. Detta var i och för sig en åtgärd, som kanske är diskutabel. Man kan fråga sig, om det var berättigat, men beslutet fattades, och det innebär, efter vad jag kan förstå, att man försöker få en sådan avvägning av priserna på hemmamarknaden att man kan tillgodose de önskemål, när det gäller avverkningar och annat, som man syftar till.

Jag vill betona, att om man slopar normalpriserna på rundvirke, så skall det inte uppfattas såsom ett bevis för att statsmakterna ämna släppa priserna fria på de sågade varorna. Jag tror det är i högsta grad angeläget att uppmärksamma detta, och det blir ofrånkomligt att priskontrollen kommer att sätta in hårdare, när det gäller de sågade varorna, helt enkelt därför att försörjningssituationen nödvändiggör det. Det blir nödvändigt att reglera byggnadsverksamheten, och det blir också nödvändigt, när nu priserna justerats uppåt, att se till att dessa priser komma att hållas i verkligheten.

Här har beklagats ifrån ett par håll, att man inte ger skogsbruket och skogsnäringarna den uppmuntran, som de äro värda. Jag tror att man måste se alla sortiment som en enhet, och att man måste bedöma prissättningen på sådant sätt, att om man höjer ett pris, måste detta leda till att man får höja ett annat pris, och att det även medför en höjning av förädlingsprodukterna, massa, papper och annat, överhuvud taget. När man gått till mötes skogsägarna och slopat normalpriserna på rundvirke, hade jag faktiskt trott att detta skulle uppfattas som ett steg i rätt riktning. När man går så långt att man påstår, att det är onödigt allt vad som förekommer här i regleringsväg, måste jag säga, att den meningen kan inte vara allmän. Det kan väl heller inte behöva sägas här — det är alldeles uppenbart — att om man kan åstadkomma ett sådant försörjningsläge, att tillgång och efterfrågan motsvara varandra, kommer spänningen i prissystemet att bli mindre. Det är detta som vi söka åstadkomma genom att kvotera exporten och genom att reglera byggnadsverksamheten. Men då vi vidtagit dessa åtgärder skall man inte tro, att vi skola ha möjlighet att avverka så stora kvantiteter i nuvarande situation, att de skulle tillfredsställa både de enorma behov, som uppträda då det gäller exporten, och de behov, som vi ha på hemmamarknaden, om vi inte reglera förbrukningen. Jag tror således att det är ofrånkomligt att denna reglering kommer att genomföras, och jag vill för min del förklara, att det kommer att läggas stor vikt vid att de priser, som man nu har fastställt, också komma att hållas i verkligheten.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! Jag kan inte undgå att i någon mån känna mig förvånad över statsrådets uttalande. Jag kan inte förstå, hur han ur mitt anförande kunnat utläsa, att jag har vänt mig emot åtgärder i någon form för en reglering på virkesmarknaden. Jag har inte med ett enda ord nämnt normalpriserna på färdigsågat virke, vilka jag anser vara fullt tillräckliga för att reglera dessa varor. Vad jag däremot vänt mig emot var hotet om beslag, och motivet till detta är, att jag vill försöka medverka till sådana åtgärder, som åstadkomma största möjliga produktion. Jag sade, att min erfarenhet som skogsman och som ledamot av skogsägarföreningar och dessas styrelser, säger mig, att just sådana hot om tvångsingenripanden som exempelvis beslag verka produktionshämmande. Jag föreslog därför, som jag även gjort i utskottet, att man skulle uttala, att beslag endast i yttersta nödfall får tillgripas. Detta är någonting helt annat än att vilja vända sig emot alla nödvändiga restriktioner på detta område.

När man talar om det dyra träet, har man kanske inte alltid satt sig in i

*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

varför träet blir så dyrt. Det har på mitt föranstaltande gjorts en utredning om vad själva träkostnaden, alltså råvarukostnaden, för ett enfamiljshus av trä går upp till. Jag har inte alla siffror här, men det visade sig, att träet till ett sådant hus från en av våra moderna fabriker för färdiga hus, som i färdigt skick kostade 18 000 kronor, betingade ett pris av 5 500 kronor vid fabriken. Av dessa pengar fick skogsägaren inte fullt 1 000 kronor, resten var arbetslöner och någon företagsvinst. Om virkespriset på rot hade stigit med 10 procent, skulle hela byggnaden blott ha blivit 100 kronor dyrare — en summa som inte har någon avgörande betydelse. Det är alla mellankommande faktorer, som ha den största inverkan på att *det färdigarbetade träet blir så dyrt*.

Jag har däremot visst inte sagt, att jag vill medverka till att priserna släppas fria. Jag anser bara, att man bör sätta sådana priser, som stimulera till ökad avverkning. Man kan säga, att skogsägaren i mitt exempel i alla fall fick borttät 1 000 kronor för virket till huset, men hur stor är hans verkliga behållning? Han har under en lång följd av år låtit skogen växa, och man måste räkna med räntan på investerat kapital samt årliga fastighetsskatter på skogsmark och virkesbestånd. Vid avverkningen får han sedan betala skatt, beroende på avverkningens storlek, och som kanske går upp till en tredjedel av värdet. Hans nettointkomst blir då inte så stor.

Jag har velat nämna detta, därför att man ofta hör sägas, att träet är dyrt. Jag tror det även är skäl att ta i betraktande alla de övriga faktorer, som medverka till att träpriset blir högt. Jag vill ännu en gång säga, att jag inte på något sätt vänt mig mot priskontrollen på den färdiga varan. Jag anser den fullständigt nödvändig i nuvarande läge. Jag har däremot varnat för att tillgripa beslag i oträngt mål, och jag vill vädja till folkhushållningsministern att noga överväga varje steg i denna riktning, ty det kan hända, att resultatet blir ett helt annat än vad man åsyftat.

Herr **Hedlund** i Rådomb: Herr talman! Statsrådet Ericsson frågade, om inte borttagandet av normalpriset på rundvirke vore ett steg i rätt riktning. Det är uppenbart, att så är fallet. I mitt anförande sträckte jag mig för övrigt väsentligt längre, då jag medgav, att åtgärderna i syfte att utjämna priserna mellan hemmarknaden och exportmarknaden voro lofvärda; vad jag däremot opponerade mig emot var att man enligt min mening har använt större våld än nöden kräver. Man har här vidtagit åtgärder för att fränhända en enda näringsgren en massa pengar, trots att, såvitt jag förstår, ungefär motsvarande skäl funnits tidigare beträffande en hel del andra produkter. Jag erinrade i detta sammanhang om kullagerexporten och exportpriserna på denna vara. Jag sade också, att man enligt min mening borde ha försökt ordna en clearing på annat sätt, så att man tagit lägre exportavgifter och i stället premierat hemmamarknaden, alltså något i stil med vad Kungl. Maj:t tänkt sig, men i större omfattning. Om inte detta hade gått, borde man enligt min mening fondera de överblivna medlen till kommande dåliga år. Vi som haft att göra med skogsbruket veta, att priserna inom skogsnäringen och på exportmarknaden under vissa år varit så låga, att skogsarbetarna inte ha kunnat få mer än 5 à 6 kronor om dagen, även om de fått hela värdet av det huggna och framkörda timret. Sådana voro tiderna åren 1932 och 1933.

Om man haft tillräckligt intresse för här ifrågavarande kategorier, kunde man ha reserverat medlen för en depressionsperiod, försåvitt clearingen inte tekniskt kunnat ordnas, eller om den medfört risker i inflationshänseende.

Herr **Müller**: Herr talman! Det är ytterligare en synpunkt på detta problem, som utskottet haft anledning att överväga. När herr Jonsson i Skedsbygd för-

*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

klarar, att man bör undvika sådana åtgärder, som skulle verka hindrande på produktionen, och i stället vill ha åtgärder, som stimulera till ökad avverkning, får man väl ändå lov att erinra sig, att man både i fråga om exporten och i fråga om hemmamarknadskonsumtionen måste vara inriktad på att söka begränsa åtgången av virke. För exportens del sker detta genom kvotering och när det gäller hemmamarknaden genom byggnadsreglering. Det kan nämligen under rådande onormala förhållanden inte vara angeläget ur folkhushållningens synpunkt att man stimulerar till en avverkning som omfattar ett enda träd mer än som är absolut nödvändigt. Utskottet har därför för sin del funnit det ganska rimligt att förfara på detta sätt, även om någon skogsägare på här angivna grunder skulle underlåta att till hundra procent avverka vad han skulle kunna avverka, därför att det är angeläget att vi ha virke tillgängligt för kommande behov, och att man inte brandskattar kapitalvärdet på detta område.

När det gäller frågan om prisutjämningsavgifternas användning innebär såvitt jag förstår den föreliggande motionen, att man i fråga om träkonsumtionen skulle åstadkomma ett slags mjölkrabatt, så att inhemska förbrukare skulle få rabattkort för att kunna erhålla billigare virke. Jag tror det är tekniskt ganska svårt att genomföra en sådan anordning, som på ett något så när rimligt sätt skulle komma de behövande förbrukarna till del. Jag har inte sett något förslag om hur en sådan anordning skulle vara utformad för att ge det åsyftade resultatet.

Denna sak har emellertid även en annan sida, som utskottet uppmärksammat och tagit hänsyn till. Om man släpper ut de pengar det här är fråga om — för det nu löpande budgetåret beräknas summan till omkring 20 miljoner kronor men är kanske i verkligheten åtskilligt större och blir för nästkommande budgetår säkert dubbelt så stor — för att omedelbart använda dem till produktionsstimulerande åtgärder, skulle man därigenom öppna ytterligare en glugg, genom vilken inflationen skulle ha möjlighet att tränga in i vår ekonomiska hushållning. Beträffande prisutjämningsmedlens användning i allmänhet vill jag erinra om att det föreliggande förslaget från utskottets sida beträffande användningen av årets medel går ut på att pengarna i alldeles övervägande grad eller praktiskt taget helt och hållet skola användas till fromma för just den näringsgren, varifrån de kommit. Det betyder alltså inte att man från skogsnäringen tar pengar, som rätteligen borde tillkomma denna, och lägger ned dem på andra områden, utan man tar från skogsnäringen pengar, som man ur både virkeshushållnings- och valutasynpunkt bör ta, och reserverar dem att användas till senare uppkommande behov i just skogsnäringens tjänst. Jag tror inte, att man kan finna någon rimligare form för att ordna detta problem än att på detta sätt låta de pengar vi nu ta användas till skogsnäringens fromma.

Jag ber, herr talman, att efter att ha framfört dessa synpunkter på utskottets förslag få yrka bifall till detsamma.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd, som på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag måste säga, att efter det att jag åhört herr Mälers anförande har det klarnat litet för mig i fråga om, varför utskottet varit så restriktivt som det har varit. Under det att jag sett saken så, att man i nuvarande situation skulle söka åstadkomma största möjliga avverkning för att fylla behovet, så säger herr Mäler, att man inte skall avverka mer än nått och jämnt så mycket, att man kan reda sig därmed.

Herr Mälers jämförelse med mjölkrabatterna, när man talar om att till skogsnäringen återföra de medel som skogsnäringen själv har givit, haltar väl

*Prisutjämningsavgifter m. m. (Forts.)*

ganska betydligt. Här är det dock skogsägarnas egna medel, som man ställer till disposition. Jag har redan i mitt förra anförande sagt, att jag godkänner de åtgärder som utskottet föreslagit rörande medlens fördelning, men jag har inom utskottet pläderat för att, om det skulle visa sig nödvändigt för att stimulera till en större avverkning, Kungl. Maj:t skulle kunna få tillgripa den utvägen att återföra en del av dessa medel till skogsnäringen för att därmed stimulera produktionen. Jag kan försäkra herr Mäler, att den behöver stimuleras. Den oerhörda brist på arbetskraft som för närvarande är rådande på landsbygden gör, att det är mycket svårt att avverka skog, och det verkar i högsta grad produktionshämmande, att man inte kan få arbetskraft, i varje fall inte till de avtalsenliga priser som man härvidlag räknar med.

Härpå yttrade:

Herr **Hedlund** i Rådomb: Herr talman! Jag hade icke precis tänkt mig, att det skulle vara rabattkort till förbrukarna, utan att man skulle kunna utbetala medlen till försäljarna, alltså till den industri som driver försäljning på hemmamarknaden. Att Kungl. Maj:t icke är främmande för den tankegången, tycker jag framgår av propositionen, ehuru man enligt den avsett ett sådant förfarande endast i begränsad omfattning. Vad jag velat framhålla är, att man skulle försöka förfara på detta sätt, så långt det vore tekniskt möjligt att göra det.

Vad användningen av pengarna beträffar säger herr Mäler, att det icke är fråga om att brandskatta skogsnäringen och beröva skogen och den därpå grundade förädlingsindustrin, vad den egentligen borde ha. Man reserverar pengarna, säger han, för ändamål som äro likvärdiga med det, att de gå den normala vägen och alltså delas ut till alla de kategorier som normalt äro delaktiga av skogsnäringens intäkter. Häremot vill jag göra en erinran. Det är ju avsett, att det största beloppet av de inflytande medlen skall gå till skogsforskningen. Forskningen är en ytterligt viktig angelägenhet. Däröfver kan det inte vara tu tal. En annan sak är, om man kan förmå de grupper som nu ha del i skogsnäringens pengar att förstå, att om en del av medlen gå till de experiment som göras i dag, nästa år och några år framåt och vilkas resultat sedan skola omsättas i praktiken och väl icke komma att vara fruktbärande för vår skogsvård förr än vi slutat skriva 1900 — att förstå, säger jag, att detta är jämförligt med att pengarna gå dit de egentligen skola gå. Jag betvivlar den saken.

Gentemot vad herr Mäler i övrigt sade vill jag upprepa att jag varit beredd på den invändningen, att om man ordnar en sådan clearing mellan hemmamarknaden och exportmarknaden, så kommer det ut för mycket pengar på hemmamarknaden och därigenom befrämjas inflationen. Men menar man, att det föreligger en sådan risk, då ha vi andra metoder att tillgodose skogsnäringens folk, nämligen att reservera dessa pengar för kommande dåliga år, när skogsbruket lämnar så liten avkastning, att körarnas och huggarnas dagspenning inte blir större än 5 à 6 kronor, även om man tar hela virkesvärdet i anspråk. Jag menar alltså, att man skulle reservera dessa pengar för ett sådant ändamål. Det kommer ju här in mycket pengar.

Jag skulle vilja hemställa till vederbörande statsråd att ta den frågan i öfvervägande, om icke en sådan clearing som jag antytt kunde åstadkommas, en clearing mellan de feta och de magra åren, så att man bättre kunde hålla skogsnäringen i gång, när det blir kris på detta område.

Herr **Mäler**: Herr talman! Jag vill gentemot herr Jonsson i Skedsbygd erinra om att statsmakterna med andra gruppers medverkan vidtagit åtskilliga

*Prisutjämningsavgifter m. m.* (Forts.)  
åtgärder till stimulerande av arbetskrafttillförseln till skogarna. Detta har gjorts genom arbetspremier av olika slag såväl till huggare som till körare både det ena och det andra året. Det är ju åtskilligt av statens pengar som gått till detta ändamål. Men vi få väl ändå förutsätta, att detta problem skall bedömas ur arbetsmarknadssynpunkt undan för undan och att det alltså är överflödigt att koppla ihop det med denna sak.

Vad clearingen beträffar, så behöver jag ju inte polemisera mot herr Hedlund i Rådomb, därför att utskottet har understrukt vederbörande statsråds uttalande om att man skall kunna använda dessa pengar, i den mån det visar sig tekniskt möjligt, för att åstadkomma viss prisutjämning. Jag tror emellertid, att möjligheterna i detta avseende äro ganska begränsade.

I anledning av vad herr Hedlund senast yttrade vill jag också säga, att jag tror att det kommer att bli rätt besvärligt att på ett enstaka produktionsområde åstadkomma en clearing mellan olika perioder i vårt allmänna ekonomiska liv. Vi få ju då anamma planhushållning i sekularformat. Det skulle vi väl kunna försöka med, men om vi orka med att ge skogsägarna och skogsarbetarna samma inkomster under en lågkonjunktur på världsmarknaden som under en högkonjunktur, det är ju något som vi få lov att undersöka rätt noga. I varje fall är det klart, att denna planmässiga hushållning mellan goda och dåliga tider icke kan appliceras på en enstaka näringsgren utan måste avse landets hela ekonomiska liv.

Herr **Hedlund** i Rådomb: Herr talman! Jag är fullt ense med herr Mäler, när han i sista delen av sitt anförande säger, att man inte kan åstadkomma en sådan clearing mellan feta och magra, mellan goda och dåliga år inom en enda näringsgren, och jag vill understryka, att jag icke heller med mitt uttalande ville göra mig till tolk för den uppfattningen, att man bör gå in för en sådan allmän utjämning. Jag har icke haft tillfälle att ta ställning till den frågan. Den är ju mycket svårbedömb. Vad jag velat framhålla är, att när man tagit hand om pengarna, vidtagit en åtgärd och sagt A, så bör man också säga B och låta pengarna gå över till de magra åren. Det har ju redan beslutats, att pengarna skola tas om hand, och då är det den bästa användningen av dem, om man kan åstadkomma en sådan utjämning som jag tidigare talat om och alltså får en utjämning mellan goda och dåliga konjunkturer med de pengar som man ändå lagt beslag på.

Härmed var överläggningen slutad. Vad utskottet hemställt bifölls.

### § 15.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa familjepensioner m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

### § 16.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Wiberg**: Herr talman! Till bankoutskottets utlåtande har jag fogat en blank reservation. Denna riktar sig icke så mycket mot vad utlåtandet innehåller som snarare mot vad det icke innehåller. Jag skall också tillåta mig



*Fortsatt befrielse för riksbanken från att inlösa sedlar med guld m. m.*

att i kammaren göra några kommentarer till några av de olika momenten i de stora och betydelsefulla problem varom nu är fråga.

Bankoutskottet framhåller att man måste räkna med möjligheten av att knapphetsläget och därmed sammanhängande penningpolitiska svårigheter komma att under den närmaste tiden än ytterligare skärpas. Jag hade tillfälle att höra utskottets ordförande herr Åkerbergs anförande i den nu pågående debatten i första kammaren. Herr Åkerberg uttryckte saken på det sättet, att faran för inflation kan undvikas, endast om nationens alla krafter uppåtdas. Jag ansluter mig för mitt vidkommande fullkomligt såväl härtill som till utskottets konstaterande. Riskerna för en inflatorisk utveckling äro av allt att döma nu större än någon gång tidigare under förflutna år. Det förtjänar också att understrykas, att bankoutskottet, såsom riksdagens ledamöter säkerligen väl erinra sig, år för år har uttalat mycket kraftiga varningar för en politik, som icke tar tillbörlig hänsyn till riskerna för en penningvärdeförsämring. Jag förmodar också, att det icke är någon, som vill förneka, att de riktlinjer som utskottet år efter år förordat för den allmänna penning-, valuta- och finanspolitiken vittnat om en fullkomligt riktig bedömning från utskottets sida. Det har städe för utskottet stått klart, att en inflation hårdast måste drabba de stora löntagargrupperna i vårt land och att icke mycket vore vunnet för dessa grupper med nominella lönehöjningar, vilka samtidigt kunde åtföljas av och i verkligheten själva leda till en försämring av penningvärdet. Utskottet har också gång efter annan starkt tryckt på sambandet mellan löne- och prisstoppspolitiken. Att under en knapphetsperiod söka uppehålla ett prisstopp, samtidigt med att man raserade de fördämningar som återhållsamhet i fråga om lönesättningen innebär, måste helt självfallet betraktas som någon-ting i längden omöjligt. Gör man en återblick över de senaste årens politik, måste man nog också fastslå, att det beklagliga är, att icke bankoutskottets rekommendationer kommit att efterföljas i större omfattning än vad som varit fallet.

I proposition nr 252 år 1944 framhöll finansministern, att »penninginkomsterna böra i regel varken höjas eller sänkas». Redan på hösten år 1944 var emellertid finansministern beredd att göra ett principiellt utomordentligt betydelsefullt avsteg härifrån. Jag såg i dagens tidningar, att finansministern vid den diskussion under gårdagen, vilken inleddes av honom och herr Domö, hade frågat, om det icke hade varit riktigt, att lönestoppet icke kunnat hållas enbart för statstjänarna. Det ligger i öppen dag, att det hade varit alldeles oriktigt, om statstjänarna skulle hava varit den enda grupp som icke hade fått en löneförbättring och därmed kommit i sämre läge än andra grupper. Kritiken mot finansministerns åtgörande hösten 1944 åsyftar ej heller förslaget om höjning av statstjänarnas löner, ett förslag vilket som bekant vann riksdagens anslutning, utan de uttalanden som finansministern i samband därmed gjorde och vilka allmänt betraktades såsom en uppmaning till allmänna lönerörelser. Följden blev som bekant också en löneutveckling, vilken obestridligen är en av de allvarliga orsakerna till att inflationsproblemet blivit så brännande som vad nu är fallet. Att finansministern den gången åsyftade, att hans uttalande skulle betraktas som en appell, vilken borde följas i praktiken, framgår av bl. a. finansministerns uttalande vid 1945 års remissdebatt, varvid finansministeren yttrade: »Jag vill erinra om att riksdagen ganska enhälligt i höstas beslöt en förbättring av statstjänarnas löner, vilken såvitt jag förstår alla uppfattade såsom ett prejudikat, när det gällde den öppna arbetsmarknaden.»

Vid samma tillfälle uttalade finansministern följande: »Fasthållandet vid prisstoppet är fortfarande det väsentliga.» Detta rimmer inte väl med det förhållandet, att det i längden icke går att bibehålla ett prisstopp, om sambandet

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.) mellan detta och lönestoppspolitiken avbrutits. Bankoutskottet har nu i år också funnit skäl att göra ett mycket starkt uttalande på denna punkt. Jag tillåter mig citera: »Med hänsyn till det ömsesidiga samband som föreligger mellan pris- och lönepolitiken finner utskottet anledning att liksom i fjol varna mot konsekvenserna av en prisuppdrivande lönestegring.» Utskottet erinrar också om, att lönesituationen är särskilt känslig för ytterligare lönestegringar med hänsyn till att en ökning av socialstyrelsens levnadskostnadsindex med endast några få enheter automatiskt medför sådana konsekvenser, att prisstoppet omöjligt kan hållas. Utskottet finner situationen vara så betänklig att det ifrågasätter, huruvida icke medverkan från parterna på arbetsmarknaden nu borde påkallas. I sitt första majtal varnade finansministern för sin del också för inflationsfaran, som finansministern tydligen nu betraktar som mer överhängande än förut. Man får också hoppas, att finansministern medverkar till att en konferens av motsvarande karaktär som 1942 års pris- och lönestoppmöte kommer till stånd inom en nära framtid. Att döma av en tidningsintervju för några dagar sedan synes finansministern också dela den uppfattningen, att en sådan åtgärd verkligen är behövlig. Dess reella syfte måste naturligtvis bli att skydda löntagarna, som icke hava någonting att vinna men väl åtskilligt att förlora på en inflation.

I detta sammanhang skulle jag i fråga om investeringsverksamhetens omfattning och inriktning vilja understryka, att det otvivelaktigt borde vara anledning för både statsmakterna och kommunerna att taga under omprövning, vilka arbeten som borde betraktas som verkligt erforderliga i den nu föreliggande situationen. Man måste t. ex. fråga sig, om tunnelbanebygget i Stockholm, som torde komma att kräva tusentals och åter tusentals arbetare och stora mängder material, verkligen icke är ett sådant arbete som kan anstå, till dess att vi ha det bättre ställt med arbetskraft och råvaror.

Av övriga faktorer, vilka verka i riktning mot ett starkare tryck på penningvärdet, framstår naturligtvis export- och prislethållandena i utlandet såsom några av de väsentligaste. Vad exporten beträffar bör man ej gärna kunna bortse härifrån, när det gäller anspråken på ytterligare krediter. Vi hava i vårt land gått in för att i mån av förmåga bistå med återuppbyggnadsarbetet i världen. Men man kan väl svårligen komma ifrån, att statsmakterna i vårt land hava skyldighet tillse, att denna politik icke drives så långt, att den rubbar fundamentet för vårt eget penningvärde med allt vad därav kan följa.

Bankofullmäktige hava i fråga om exporten gjort ett uttalande, vilket icke vunnit bankoutskottets anslutning. Det är anledning att särskilt understryka detta. Fullmäktige hava nämligen förklarat, att det vore oundvikligt att återhållsamhet iakttages beträffande sådan export, som icke erfordras för fullföljandet av vårt deltagande i det internationella återuppbyggnadsarbetet. I det första utkastet till utskottets yttrande förefanns följande passus: »Det är i detta läge ofrånkomligt att en export i syfte att uppbygga eller vidmakthålla gamla marknader endast i begränsad utsträckning kan ifrågakomma.» Utskottet beslöt emellertid enhälligt att taga avsteg från en sådan rekommendation. Lika enhälligt beslöt man, att uttalandet skulle utgå. Man är i stället fullt medveten om nödvändigheten med tanke på framtiden av att vårt land söker bevara och i möjligaste mån också utbygga sina gamla marknader. Man torde också få antaga, att detta överensstämmer med regeringens politik. Det uttalande som gjordes av handelsministern vid den handelspolitiska exposé som han lämnade i riksdagen helt nyligen tyder i vart fall på att man vid exportpolitikens utformning icke alls åsyftar att fördärva våra gamla inarbetade marknader utan tvärtom. Naturligtvis bör detta också komma till uttryck i direktiven till statens handelskommission.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Vad den höga prisnivån på exportvaror beträffar föreligger utan tvekan ett synnerligen svårt problem, vilket ju också föranlett vissa prisutjämningsavgifter. Även importvarorna betinga rent allmänt ett pris, som ligger högre än priset på motsvarande inhemska produkter. En dubbelbottnad prisnivå har också uppkommit litet varstans med en tendens till utjämning uppåt. Nu är emellertid frågan, om icke motsvarande fenomen göra sig gällande i ett flertal andra länder och då främst i dem med vilka vi hava ett stort handelsutbyte. En sådan företeelse på det ekonomiska området är något fullkomligt nytt och allt annat än önskvärt ur stabiliseringssynpunkt. Uppenbart är också, vilket även bankoutskottet nu betonar, att man har anledning att taga valutafrågan under prövning samt med uppmärksamhet följa med densamma förenade omständigheter. Jag skall emellertid i detta sammanhang icke närmare ingå på detta spörsmål, vilket jag hade anledning taga upp redan vid årets remissdebatt.

Av allra största vikt är att man från svensk sida utnyttjar den efterfrågan på våra exportvaror som gör sig gällande till att i samband med de olika handelsavtalen tillförsäkra oss sådan import, som vi behöva och som de andra länderna skäligen böra kunna medge. Naturligtvis föreligger på detta område en intresse motsats mellan de olika länderna. I det kritiska läge, vari den svenska kronan befinner sig, torde man nog få taga under övervägande, om vi icke i eftergifter hittills hava gått längre än vad vi rimligen orkat med, och om vi icke i fortsättningen i högre grad än hittills måste skydda våra intressen. Man har nog anledning att städse hava för ögonen, att den dag kommer, då nuvarande brist på internationell konkurrens och stor efterfrågan på arbetskraft kan förbytas i motsatsen. Om prisnivån i vårt land den gången skulle ligga alltför högt, skulle uppenbarligen våra övergångssvårigheter bli än kännbarare.

Vad importen beträffar är det tyvärr nödvändigt att påminna om att icke minst från handelskommissionens sida påtagliga tendenser till en beklaglig byråkrati framträtt, som måste hållas efter. Det är icke någon enstaka företeelse, att handelskommissionen, trots att exportlicens på ur svensk synpunkt synnerligen åtråvärda halvfabrikat från Förenta staterna förelegat, dragit ut på de licensavgöranden vilka ankomma på handelskommissionen på sådant sätt, att det icke alls vore märkligt, om varorna skulle gå vårt land förbi.

Jag skall till sist med några ord beröra räntefrågan. Bankoutskottet är överens med fullmäktige om att några förutsättningar för en räntesänkning icke äro för handen. När diskontot förra året sänktes, riktade sig kritiken icke i så hög grad mot sänkningen i och för sig som mot det förhållandet, att riksbanken hade försatt sig i det läget, att den icke hade annat val än att sänka räntan. Tidigare i år hava en del tendenser kunnat förmärkas, vilka tytt på att man möjligen räknade med en ytterligare sänkning. Nu föreliggande utlåtande måste emellertid anses innebära ett ganska klart besked, att någon ny diskontosänkning icke skall företagas. Tvärtom har utskottet tryckt på betydelsen av en fortsatt stabilitet. Inom utskottet övervägde man också att skärpa detta uttalande genom att framhålla, att det är möjligt att sådana förhållanden kunna inträda, att även en räntestegring temporärt kan ifrågakomma till stöd för övriga penningpolitiska åtgärder. Meningarna voro emellertid delade om huruvida man skulle behöva uttala detta memento. Avgörandet träffades med lottens utslag. Klart är emellertid, att även om uttalandet icke kommit med i utlåtandet, saken bör vara en tankeställare för dem som tro det vara riktigt, att kapitalvärdena kunna baseras på nuvarande ränta. Den dag kan komma, då en räntehöjning inträffar, och det är icke önskvärt, att det kännbara bakslag då inträffar, som skulle bli följderna, om kapitalvärdena icke tagit hänsyn till möjligheten och sannolikheten av en framtida höjning.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)

Givetvis skulle det kunna anföras åtskilligt utöver vad nu sagts om de svårbemästrade men också så oerhört betydelsefulla problem, som i första hand skyddet för penningvärdet utgör och bevarandet av förutsättningarna för en sänkning av prisnivån, när förhållandena åstadkomma att denna kan bli möjlig och lämplig. Jag skall emellertid för närvarande inskränka mig till det nu sagda.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

**Herr Ohlin:** Herr talman! Det utlåtande, som bankoutskottet här presenterar för kammaren, förefaller mig ge en klar bild av de mest väsentliga sammanhangen i vårt penningpolitiska problem. Alla äro ju överens om den oerhört stora betydelsen av att vårt penningvärde försvaras och alla inse mer än väl, att denna uppgift är mycket svår, särskilt med hänsyn till den varuknapphet, som tycks dröja sig kvar längre än man tidigare hade räknat med. Jag skall nu tillåta mig att säga några ord om en del av de punkter, som bankoutskottet vidrör i sitt utlåtande.

Risken för en prisstegring, som skulle genombryta det nuvarande lönestoppet, kommer väl i första rummet från lönepolitiken, och utskottet varnar också bestämt för en prisuppdrivande lönestegring. Jag vill i detta sammanhang peka på en egendomlighet i det nuvarande systemet för lönerörelser här i Sverige. Å ena sidan har man ett ramavtal, som garanterar en automatisk prisstegring, om levnadskostnaderna stiga upp till en viss punkt, å andra sidan har man rörliga grundlöner. Om då grundlönerna — det kan ju lätt gå därhän — genom avtalen pressas upp så mycket, att levnadskostnadsindex stiger upp över det farliga taket, inträder av denna anledning automatiskt en lönestegring genom indextillägg. Jag måste säga, att detta förefaller mig knappast vara någon rationell kombination, och det vore nog anledning att överväga, om inte de parter, som här närmast äro avgörande, kunde åstadkomma ett mera rationellt system. Risken för att index för levnadskostnaderna når upp till den farliga punkten är ju inte så liten, och det är bl. a. av den anledningen, som man från det håll, jag representerar, har föreslagit, att omsättningsskatten skall avskaffas redan vid årsskiftet. Därigenom skulle risken för en allmän levnadskostnadsstegring under 1947 bli väsentligt mindre än eljest.

På tal om lönepolitiken är jag glad över att herr Wiberg preciserade sin ståndpunkt — jag förmodar att han därvidlag även talade för herr Domö — rörande vad som skedde på hösten 1944. Det har nämligen understundom förekommit uttalanden av den innebörden, att det var lönestegringen på hösten 1944, som genombrot lönestoppet och gjorde att hela lönefronten sattes i rullning. Det har varit en viss oklarhet på den punkten. Jag måste för min del säga, att jag anser att den lönejustering, som för statstjänstemännens del ägde rum på hösten 1944, var naturlig och motiverad, då dessa grupper i kompensationshänseende hade kommit i efterhand och andra grupper i allmänhet hade fått större lönestegringar. Man kan därför inte säga, att denna speciella reglering av *statstjänstemännens* löner på något sätt var det, som bröt igenom taket, utan den utgjorde bara en anpassning till ett läge, som andra stora grupper redan förut hade uppnått. — Jag har förut diskuterat denna fråga med herr Rubbestad, och jag tror att det har en viss betydelse, att man här preciserar sina ståndpunkter.

Det som däremot var betänkligt enligt min uppfattning var, att finansministern inte riktigt klart höll den linjen, att lönekompensationen för statstjänstemännen endast innebar att lönerna för dem, som blivit efter, något så när bragtes upp — i varje fall vad beträffar de lägre avlönade tjänstemännen — i nivå med lönerna för andra grupper. Finansministern gjorde i stället uttalan-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
den — jag tror att herr Wiberg berörde den saken — där han sade, att denna löne reglering helt naturligt hade uppfattats som ett prejudikat för att väsentliga lönestegringar i övrigt kunde ifrågakomma. Jag tror att den tendens att begära betydande stegringar av grundlönerna, som sedan visat sig, i någon mån berodde på detta finansministerns uttalande. Regeringens ställning till frågan om ett modifierat lönestopp ansågs därmed ha undergått en förändring, vilket efterlämnade ett oklart tillstånd.

Såvitt jag kan förstå, är det alldeles nödvändigt, att man i fråga om lönesättningen, med utgångspunkt från regeringens, bankofullmäktiges och bankoutskottets uttalanden angående nödvändigheten av penningvärdets stabilisering, bestämt hävdar, att lönestegringarna icke böra överstiga vad som motsvarar produktivitetens stegring när det gäller grupper, som inte kunna säga att de blivit satta i efterhand och alltså inte kunna göra anspråk på en kompensation, som bringar deras löneutveckling i takt med andra gruppers, och jag undrar, om inte från regeringens sida detta, om jag så får uttrycka det, samband mellan effektivitetsstegringen och den nominella lönestegringen, som finansministern flera gånger vidrört, skulle kunna något starkare understrykas.

Det är emellertid alldeles klart, att skall man kunna vänta, att vårt lands fackorganiserade arbetare — tjänstemännen också för övrigt — skola respektera detta, måste de ha den känslan att det inte bara är dem det gäller, utan att det gäller även andra grupper. De måste veta med sig, att man från centralt håll vill försöka att genom frivilliga överenskommelser — på den linjen befinna vi väl oss alla utom möjligen representanterna för det kommunistiska partiet — uppnå ett tillstånd, där ingen genom att visa en sådan moderation försämrar sitt läge i förhållande till de andra.

Från den utgångspunkten finner jag bankoutskottets, låt vara försiktigt formulerade rekommendation, att man skall föra tillsammans parterna på arbetsmarknaden och försöka uppnå en stabilisering av priser och löner, vara ett steg i rätt riktning. Men jag understryker, att det inte bara bör vara parterna på arbetsmarknaden, som här tagas med, utan representanter för alla folkgrupper, som härvidlag ha någon betydelse — särskilt skulle jag vilja understryka, att representanter för spararna böra vara med. Finansministern har, när han någon gång tidigare talat om spararna, gjort detta i rätt kyliga ordalag och förklarat, att de breda lagren hade mycket små förmögenheter och att för deras del lönerna utgjorde det dominerande intresset. Jag tror för min del, av skäl som jag strax skall komma till, att det vore motiverat att till en sådan överläggning taga med representanter för alla de olika folkgrupper och intressen, som det här gäller. Jag har också med glädje konstaterat, att finansministern inte står alldeles främmande för en sådan tanke, och jag delar även den mening, som han tycktes antyda, att det inte alls är klart, att man direkt skall börja med en sådan konferens, utan att det kunde vara lämpligt att på olika vägar förbereda densamma.

En annan risk för vår prisutveckling kommer naturligtvis från en hotande stegring av import- och exportpriser. Den prisstegring, som delvis redan ägt rum i utlandet, delvis framstår såsom icke osannolik, kan ju lätt sprida sig till Sverige. Jag skall av lätt förklarliga skäl här icke ingå på någon närmare diskussion om växelkurserna och deras lämpliga höjd. Jag nöjer mig med det uttalandet, att det förefaller uppenbart att utvecklingen i utlandet kan bli sådan, att man inte kan hålla växelkurserna utanför den avvägning, som här behöver göras.

Vad exportpriserna beträffar, har ju kammaren nyss behandlat frågan om en exportavgift, som avser att skydda den inhemska prisnivån. Eftersom jag inte deltog i den mer speciella debatt, som då fördes, är jag i detta samman-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
hang angelägen understryka, att exportavgifter uppenbarligen icke få användas för något annat ändamål än för att trygga den inhemska prisnivån. Sådana avgifter få icke införas med den motiveringen, att den ena eller andra näringsgrenen tjänar så mycket pengar, att man anser att den kan bära en extra pålaga. Exportavgifterna få icke bli någon sådan där extra skatt, utan de skola vara vad de äro avsedda att vara, nämligen en prisutjämningsavgift.

De förklaringar, som från regeringshåll härvidlag lämnats, inte minst i samband med vad bevillningsutskottet skrev i föl, förefalla mig betryggande, men det kan i alla fall inte skada att saken understrykes.

Vad vidare exportvolymen beträffar, finns det naturligtvis också där faror. Om särskilt vår export mot krediter skulle bli mycket stor, få vi ju inte in några varor i stället. Det har emellertid vid diskussionen av vårt handelspolitiska problem även från handelsministerns sida framhållits, att vi ha begränsade möjligheter att exportera på kredit. Därom råder alltså inte någon oenighet, men jag skulle vilja understryka, att det för svenska exportintressen på lång sikt är av stor betydelse, att man vid avvägningen av vilken slags export, som i första rummet bör tillåtas, beaktar önskvärdheten av att försvara en viktig marknad och i vissa fall även önskvärdheten av att erövra en ny marknad — det är kanske då andra slag av export, som framstå såsom mindre nödvändiga.

Att vår handelspolitik även går ut på att åstadkomma så stor import som möjligt av viktiga varor, är alltför självklart för att här behöva närmare utvecklas. De exempel, som herr Wiberg gav, visade väl egentligen inte något annat än att även med god vilja kan det understundom hända, att det går litet långsamt, när staten skall reglera importen, och att därför en del tillfällen försittas. Man får emellertid hoppas, att detta är undantagsfall.

Vad prissättningen på i Sverige producerade varor angår, skall jag inte behandla den här. Jag är överens med utskottet på den punkten, att priskontroll allt fortfarande är nödvändig. Med anledning av att priskontrollnämndens ordförande, herr Bergvall, nu har avgått, vill jag — jag hoppas att det inte är någon, som betraktar det såsom en bara av partivänskap framkallad komplimang — säga, att det är mitt intryck att under de närmare fyra år, som herr Bergvall har stått för rusthållet, har priskontrollnämnden skött sina uppgifter på ett i det stora hela mycket framgångsrikt sätt, för vilket den förtjänar vår tacksamhet.

Det är ett annat spørsmål, som jag skall be att få säga några ord om. Det gäller en frågeställning, som för ett par årtionden sedan ofta presenterades i den penningpolitiska debatten men som därefter förlorat i aktualitet för att, enligt vad jag tyckt mig märka, nu återigen börja tränga sig fram. Vad jag syftar på är helt enkelt spørsmålet om våra möjligheter att investera kapital i nya fabriker, maskiner och allra andra slag av realvärden. Det är uppenbart, att om man försöker att skapa för mycket realvärden i relation till vad som är möjligt genom ett samtidigt skeende sparande, så uppkommer det en del komplikationer. Det är nämligen tyvärr inte så, att man kan, oberoende av om människorna spara eller ej, bygga hur mycket fabriker som helst, producera så mycket bilar som helst, ge så stora krediter till utlandet som helst etc. Dessa saker måste köpas med uppoffring av nuvarande konsumtion genom sparande.

Vad inträffar då, om man försöker investera för mycket kapital i bostadsbyggande eller annat? Jo, om man har priskontroll, så att det inte kan bli en vanlig inflation, vilket det annars skulle bli, tror jag att man får en knapphetssituation både på varumarknaden och arbetsmarknaden. Jag tror att den varuknapphet, varav vi nu ha kännning här i Sverige, inte bara beror på att tillförseln från utlandet är sämre än vi hoppats. Den beror också på att vi på

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.) kapitalmarknaden ha, om jag så får uttrycka det, en tendens till bristande jämvikt mellan den investeringslust, som finns och som släppes fram, å ena sidan och sparviljan å andra sidan. Vore sparandet större, skulle efterfrågan på konsumtionsvaror vara mindre och möjligheten att få fram andra varor större, vilket skulle göra att varuknappheten skulle lätta.

Men det är inte bara på varumarknaden, som detta kommer till uttryck, utan också på arbetsmarknaden, och den brist på arbetskraft, varom vi nu alla tala, är därför, såvitt jag förstår, till största delen ett rent inflationsfenomen. Vi ha aldrig haft så många människor i arbete i Sverige som i dag. Hur kan det då komma sig efter att vi ha en känsla av skriande brist på arbetskraft? Orsaken är helt enkelt, att man genom denna stora investering, som tenderar att överstiga vad som svarar mot sparandet, får en köpkraftsökning, som vid någorlunda stabil pris- och lönenivå gör att folk vill köpa mer varor än som produceras, och att producenterna vilja anställa fler arbetare än som finnas. Man får ett inflationstryck, som så länge man har en effektiv priskontroll och någorlunda stabilitet i lönerna tar sig uttryck i en känsla av brist.

Frågan om budgetens balansering, som jag inte här skall närmare behandla, ser jag i främsta rummet som ett delproblem av detta stora problem, att skapa jämvikt mellan lånebehov och möjligheterna att ställa sparmedel till förfogande. Om staten har brist i sin budget, behöver staten låna även för detta ändamål, och detta ökar trycket.

Man frågar, vad man skall göra åt den saken. Ja, för det första är det klart att det är mycket angeläget, att arbetsmarknaden så väl som möjligt anpassar sig efter allt som kan göras t. ex. för utnyttjande av partiellt arbetsför arbetskraft, för ökande av rörligheten på arbetsmarknaden o. s. v. För det andra är det klart att ju mer sparandet uppmuntras, desto större möjligheter har man att bygga högst nödvändiga bostäder utan att få detta inflationstryck.

Därför hoppas jag, att när finansministern under de närmaste veckorna bestämmer sig för ett förslag om skatteavvägningen — jag utgår från att det, även om det inte presenteras för riksdagen förrän i höst, kommer att presenteras för svenska folket före valet — då beaktar det uppenbara intresset av att man i dagens läge stimulerar sparandet och inte bestämmer skatterna så att man lever på äldre sparande och tar tidigare kapital i anspråk för konsumtion. Det betyder nämligen ett intrång på det sparande, som eljest skulle vara disponibelt.

Det är klart att det, när investeringarna måste begränsas, gäller att hålla tillbaka dem, som äro mindre väsentliga. Den åtstramning som på sista tiden skett i fråga om sportstugebyggen finner jag för min del vara synnerligen väl motiverad. Frågan är bara om den inte kunde skett litet tidigare. Mot slutet av den korta tid jag var medlem av regeringen var detta ett av de problem jag funderade mest över. Nu har det gått tolv månader sedan dess och jag undrar, om inte frågan kunde varit mogen för avgörande litet tidigare. Jag är i alla fall glad, att man nu har vidtagit vissa åtgärder.

Till sist frågan om vilken roll räntepolitiken skall spela, när det gäller den sortering mellan investeringsbehov, som skola släppas fram, och investeringsbehov, som måste hållas tillbaka, därför att vi inte ha tillräckligt sparande. Där säger bankoutsiktet, och det är den enda punkt, där jag måste bekänna att jag har en något annan syn på frågan än bankoutsiktet: »En fortsatt stabilisering av räntenivån inom landet utgör jämsides med en begränsning av likviditetsöverskottet ett värdefullt stöd för de penningpolitiska strävandena.»

Bara allting stabiliseras, även räntenivån, så blir det bra. Är inte detta i någon mån ett exempel på analogitänkande? Man har ju förr i tiden alltid räknat

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.) med att penningvärdet tvärtom stabiliseras genom en rörlig räntenivå, så att man under tider, då man måste begränsa investeringarna, höjer räntan för att inte få något inflationstryck, och under tider då investeringarna, särskilt i bostadsbyggandet, behöva stimuleras, sänker räntan.

Jag skall inte här ta ställning till detta stora spørsmål om räntepolitiken i samband med bostadsbyggandet — det finns ju en särskild proposition om den saken och jag får väl anledning återkomma då — men jag måste här ställa en fråga till finansministern. Delar finansministern den uppfattningen, att vi skola gå in för en stabil räntenivå och att variation av räntorna inte bör tas upp i den framtida penningpolitiken? Det skulle ju betyda en revolution i förutsättningarna för den svenska penningpolitiken, om detta fastställdes, och då saken inte närmare har principiellt diskuterats tror jag det är av betydelse att det sker nu.

Jag vill tillägga, att centralbankens, i vårt land riksbankens, möjligheter att utöva inflytande i så fall blir mycket starkt begränsat, och då är det mera en from önskan när bankoutskottet uttrycker den förhoppningen »att riksbanken genom sin med finansieringen av statsutgifterna samordnade kreditmarknadspolitik fortsättningsvis söker upprätthålla balansen på kapital- och penningmarknaderna». Möjligheterna att påverka kapital- och penningmarknaderna bli ju då begränsade, även om inflytandet på själva likviditeten naturligtvis inte är alldeles utan betydelse.

Såvitt jag kan se har finansministern, både när det gäller räntepolitiken och när det gäller lönepolitiken, i viss mån lämnat oss i ovisshet om hur regeringen ser på detta spørsmål. Man har det litet på känn, han har gjort många uttalanden, senast för någon vecka sedan i första kammaren. Men han säger i propositionen, att han för närvarande saknar anledning att närmare gå in på frågan om det penningpolitiska programmet etc. Det är där jag måste anmäla en annan mening. Det förefaller mig tvärt om vara så, att vi nu ha kommit i en situation, som kännetecknas av så pass intensivt inflationstryck, att det är högst angeläget att regeringen kommer med ett klart preciserat och utformat program, och vidare att regeringen gör allt som göras kan för att få detta program accepterat och respekterat av alla folkgrupper. Jag tror att det är av vikt, att svenska folket får känslan av att här finns en fast hand, som verkligen vill söka försvara penningvärdet.

Det är som led i en sådan politik som jag för min del efterlyser: för det första ett mera bestämt program, för det andra eventuella förberedande underhandlingar, för det tredje någon rundabordskonferens med representanter, inte bara för arbetsmarknadens parter utan också för en hel del andra människor i analogi med vad som ägde rum hösten 1942, kanske med vissa förändringar.

Enligt min mening tillkommer det regeringen att ta ledningen och söka skapa ett sådant program. Jag tror jag kan säga, att om det visar sig vara ett väl genomtänkt program, som har utsikter att leda till avsett resultat, kommer regeringen att få stöd, i varje fall från det håll jag representerar. Jag tror nämligen, att det är både möjligt och angeläget, att denna fråga höjes över de partipolitiska motsättningar, som kanske inte kunna undvikas vid behandlingen av en del andra spørsmål under de närmaste månaderna.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Hagberg**: i Malmö: Herr talman! I likhet med de föregående båda talarna vill jag gärna skänka min erkänsla åt bankoutskottets här föreliggande utlåtande. Jag tycker, att det är prägladt av klokhet och verklighetssinne även om man, som herr Wiberg enligt min mening alldeles riktigt påpekade, i vissa



*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
detaljer gärna skulle sett att utlåtandet varit något mera preciserat. Utskottets uttalande om att det är »av största vikt, att alla till buds stående möjligheter att motverka de inflationsfrämjande krafterna tillvaratagas» tycker jag bör kunna vinna allmän anslutning i riksdagen. Jag skulle kunna göra flera sådana citat ur utlåtandet, men jag skall avstå därifrån för att i stället framföra ett par, som kanske någon kommer att tycka, en smula pessimistiska reflexioner i denna sak.

Alla avgörande instanser synas vara eniga om riskerna av en fortsatt penningvärdesförsämring. Bankofullmäktige, bankoutsittet, regering och riksdag ha vid skilda tillfällen i mycket bestämda former sagt sin mening om detta, och som herr Wiberg påpekade, har t. ex. bankoutsittet gång på gång mycket klart påpekat dessa risker. Trots allt detta är det uppenbart, att vi gå mot ett krisläge, som rycker närmare dag för dag. Vad beror detta på, när alla äro ense om att det just är en sådan kris, som vi med alla medel måste söka undvika? Äro alla dessa deklARATIONER från statsmakterna och från de avgörande instanserna utslutande av platonisk karaktär, då de såvitt jag förstår inte leda till några praktiska resultat?

Ja, herr talman, jag vågar för min del inte utan vidare ge svar på den frågan, men nog kan man väl säga, att myndigheter och myndighetspersoner, även mycket högt uppsatta sådana, och institutioner av skilda slag, ofta när de stå inför det praktiska handlandet i dessa ting, ha ganska svårt för att komma ihåg vad de i andra sammanhang varit med om att fastställa i fråga om målsättningen för vår penningpolitik. Jag förstår dock inte för min del hur man på allvar tror sig kunna nå målet, som alla äro ense om, om man inte samtidigt är beredd att tillgripa de nödvändiga medlen. Som det nu går till, tappar man ofta målet ur sikte för önskemålen att vinna tillfälliga fördelar eller kompromisser både i fråga om priser och löner.

Häromdagen var det i Stockholm en mycket stor kongress. Det var Kooperativa förbundet, som hade samlat ett par tusen av sina medlemmar här. Vid den kongressen fäste jag mig vid, att det framfördes många, som jag tyckte, kloka och riktiga råd i inflationsfrågan. »Med stort allvar se vi på möjligheten att behärska den inhemska prisnivån», sade en av de närvarande, och han framhöll angelägenheten av att, som det hette, »klargöra för hela vårt folk, vilken olycka det skulle bli om prisstoppet kom på glid.» Enligt min mening har här talaren, det var förresten statsrådet Gjöres, pekat på vad jag anser vara det centrala, eller i varje fall något av det centrala i detta problem. Faktum är helt enkelt, att folk i allmänhet inte har riktigt klart för sig hur allvarligt läget är och vilka värden som här stå på spel. Det är tyvärr så, att i fråga om sambandet mellan löner, priser och penningvärde råda ofta ganska dunkla föreställningar.

En part, som naturligtvis har stora möjligheter att ge upplysning i dessa ting, är arbetarpressen. Jag vill visst inte bestrida, att en viss objektiv informationsverksamhet också förekommer. I många fall får emellertid denna upplysningsverksamhet ganska ensidig utformning. Bland dessa mina kolleger inom arbetarvärlden fäster man uppmärksamheten på vilken verkan prissstegringstendensen har, man räknar med impulserna utifrån och man framhåller angelägenheten av att behålla prisstoppet. Allt detta är bra och riktigt, och mot det har jag naturligtvis ingenting att erinra. Men det anmärkningsvärda är, att man i betänkelig grad försummar att fästa uppmärksamheten på det andra elementet i inflationsprocessen, nämligen löneinflationen. Jag kan för min del förstå, att det är en föga tacksam uppgift för exempelvis en socialdemokratisk tidning att mana arbetarna till återhållsamhet i sina lönekrav.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Det är säkert inte alltför angenämt att försöka förklara för arbetarna, att deras löneökningar bli illusoriska, så länge man inte förmår stoppa inflationen. Man blir naturligtvis inte populär på en sådan politik. Det gives dagligen tillfällen att konstatera hur motvilligt tidningarna inom arbetarlägret nämna tingen vid deras rätta namn. Rubriceringarna av de titt och tätt inströmmande rapporterna om lönerörelser och liknande tala sitt tydliga språk. Här visas ofta ganska ringa förståelse för, för att nu återigen citera statsrådet Gjores, vilken olycka det skulle vara om prisstoppet kom på glid. Jag är övertygad om att många av mina kolleger här i kammaren ha observerat, att resultaten av dessa lönerörelser i stället utmålas som framgångar för arbetarna. Dessa ha, som det brukar heta, fått bättre villkor och höjda löner, då förhållandet i själva verket är att nästan varje löneökning av större omfattning blott utgör ett nytt element i den fortskridande inflationsprocessen. Det blir ju frågan om ett utpumpande av ytterligare köpkraft i det alltjämt bestående knapphetsläget i fråga om varuförsörjningen.

I detta sammanhang skulle jag också vilja påpeka, att lönestegringarna tyvärr inte begränsa sig till de avtalsmässiga. Därutöver måste man räkna med högst betydande löneökningar, som framkallats av den allmänna bristen på arbetskraft.

I det anförande, som herr Ohlin höll för ett ögonblick sedan, uppehöll han sig något vid priskontrollnämndens nu avgående chef, herr Bergvall, och jag kan inte underlåta att nämna hans namn i detta sammanhang. Jag gör det med anledning av det anförande, som han höll i första kammaren härförleden, då man diskuterade detta spörsmål. Priskontrollnämndens avgående chef påpekade att man år 1942 inte tänkte sig något hundra procentigt prisstopp, men man räknade då inte med att utvecklingen skulle bli den nuvarande. Detta uttalande tycker jag det kan vara värt att understryka även i denna kammare. Löneförhöjningarna ha väsentligt överskridit de produktivitetsökningar, som skett. Fortsätta löneförhöjningarna i samma takt som hittills utan att produktiviteten kan höjas, befarade herr Bergvall att prisstoppet brytes. Med hänsyn till den erfarenhet han vunnit under den ganska avsevärda tid han beklätt sin befattning, tror jag man har anledning att allvarligt begrunda detta uttalande, som för övrigt helt sammanfaller med vad bankoutskottet sagt i denna sak. Det heter i utskottsutlåtandet på sidan 4: »Möjligheterna att kompensera kostnadsökningen genom höjd produktivitet äro i nuvarande knapphetsläge i allmänhet begränsade.»

Alla veta, hur nära taket i ramavtalet vi nu ligga; ett par enheters ökning i index och vi befinna oss vid det ominösa talet 248, som automatiskt utlöser lönestegringar över hela linjen. Man skulle vilja fråga: Är en sådan utveckling i arbetarnas intresse? Man har anledning skänka sitt erkännande åt en tidskrift som Metallarbetaren, då den i sitt sista nummer klart och otvetydigt säger ifrån, att så icke är fallet. »Överskrides siffran 248 inträda automatiskt löneförhöjningar över hela linjen». skriver Metallarbetaren och tillägger, »ett perspektiv, som blott ett mycket kortsiktigt betraktelsesätt kan uppfatta som gynnsamt.»

Jag skulle gärna se, att uttalanden av sådan art komma till synes i den press, som har särskilda möjligheter att nå kontakt med arbetarvärlden. Utskottet har också tagit fasta på talet 248 och konstaterar alldeles riktigt att det ligger »i löntagarnas eget intresse att, så länge bristande varutillgång omöjliggör en reell standardhöjning och faran för inflatorisk prishöjning består, iakttaga återhållsamhet i fråga om krav på lönehöjningar». Detta uttalande är enligt min mening befogat, men jag måste tyvärr fråga: Får detta uttalande i bankoutskottets utlåtande någon praktisk effekt?

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Emellertid är det inte bara, och det vill jag särskilt framhålla, från arbetarnas sida, som man ofta lägger i dagen bristande förståelse för vad det här ytterst gäller. Tyvärr tar sig sorglösheten ofta uttryck även på arbetsgivarnas sida. Många känna säkert igen resonemanget, när arbetsgivarna säga: »Vi ha överfullt med beställningar. Vi befinna oss i en högkonjunktur. Vad spelar det för roll, om våra arbetare få sina senaste lönekrav helt eller delvis uppfyllda? Vi skola nog veta att ta igen kostnaderna på annat håll. Huvudsaken är, att vi få arbetsro och att vi kunna utnyttja konjunkturerna.»

För min del finner jag ett sådant tal ganska omdömeslöst. Uppfattningar av denna art, i den mån de äro för handen, äro icke utan ansvar för den situation, där vi för närvarande befinna oss. Förhållandet är obestriddigen också det, att i fråga om arbetsbeställningar och reparationer föreligger en faktisk prisökning.

Ett stort ansvar vilar naturligtvis i dessa ting på arbetsmarknadens parter. Utskottet ifrågasätter, »huruvida icke medverkan från parterna på arbetsmarknaden borde påkallas för att såvitt möjligt ernå en stabilisering av löner och priser för viss tid framåt», och jag vill understryka detta uttalande. Just de stora organisationerna av arbetsgivare och arbetstagare ha genom de fria förhållanden vi lyckligtvis äga på detta område i vårt land otvivelaktigt i sin hand möjligheter att starkt påverka utvecklingen. Bankoutskottets hela utlåtande bär därför, såvitt jag kan förstå, likaväl bud till dem som till den svenska riksdagen.

Det har nu talats, särskilt på KF-kongressen och även i andra sammanhang, så mycket om behovet av upplysning i dessa ting, och nog är, herr talman, ett sådant behov för handen. Jag undrar om exempelvis många småsparare på det hela taget ha klart för sig, hur det hittills har gått med deras hopknogade sparmedel. Jag var ute i biblioteket och letade reda på den officiella statistiken. Jag skall ta ett par exempel från 1939 som gälla småspararna och ha ganska stort intresse. Vid denna tidpunkt var insättarnas behållning i våra enskilda sparbanker — jag begränsar mig till detta skikt — 3 600 miljoner kronor, fördelade på ungefär 3 700 000 bankböcker; detta är väl den grupp som man i egentlig mening kan kalla för småsparare.

Då frågar jag: Vad äro dessa 3 600 miljoner kronor värda i dag? Räkna man så försiktigt att man anser, att kronans köpkraft inte har försämrats med mer än en tredjedel, betyder detta att dessa småsparare blivit av med mer än 1 000 miljoner kronor. Men veta de om det? Nej, sannolikt inte.

Jag tror att vårt folk, om det hade bättre insikter i dessa ting än som uppenbarligen är fallet på inte så få håll, skulle se på inflationsfaran med mycket större allvar än man flestades nu gör. Detta gäller småspararna, men det gäller inte minst de stora löntagarkategorierna, som naturligtvis i sig också inkludera småspararna i stor utsträckning. Det är främst just i löntagarnas intresse — det har redan här tidigare understrukits — en stabilisering av penningvärdet måste åstadkommas, även om man för ögonblicket inte vågar hoppas på någon hel eller ens delvis återgång till penningvärdet av 1939. Vår ursprungliga plan, som ofta diskuterats här i kammaren, att återgå till förkrigstidens penningvärde, synes ju ha uppgivits av regeringen.

Jag minns, herr talman, ett yttrande av finansministern i en stor tredagarsdebatt i denna kammare i början av november 1942, då vi diskuterade pris- och lönestoppet. Finansministern varnade i ett mycket uppmärksammat anförande den gången för en utveckling fram emot en punkt, där, som han yttrade — jag citerar detta ur riksdagsprotokollet — »tävlan börjar mellan de olika grupperna att öka sina inkomster i pengar med det ofrånkomliga resultatet, att ingen vet vilken grupp som till sist blir den vinnande eller den lidande.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*  
Det enda man kan säga är att sannolikt alla bli mer eller mindre lidande, i alla händelser de som ha svårast att bära bördan av en prisstegring.» Det var alltså finansministern år 1942.

Ja, herr talman, jag undrar om det inte är vid den allvarsmättade tidpunkten vi nu snart äro framme. Hur det har gått till skall jag utöver vad jag redan antytt inte här ytterligare uppehålla mig vid. Finansministerns roll i sammanhanget vore annars förtjänt av en kommentar. Jag skall dock som sagt inte gå närmare in på denna sak.

Jag vill, när jag nu slutar, som min mening framhålla, att frågan om vårt penningvärdes bevarande i ögonblicket mähända är det allra viktigaste av alla de problem som vi ha att ta ställning till i denna kammare, innan vi åtskiljas. Kunnat vi inte klara den uppgiften, blir det allra mesta av vad vi beslutat eller komma att besluta i detta hus utan sammanhang, utan mening och utan innehåll.

**Herr Fast:** Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att göra några reflexioner på anledning av bankoutskottets utlåtande. Jag kan fatta mig så mycket kortare som jag har en allmän känsla av att vad som framhålls i bankoutskottets utlåtande kommer att accepteras av riksdagen med mycket stor enighet.

Mot den skildring, som bankoutskottet ger av riskerna inom vårt land för en inflation, torde knappast några invändningar kunna göras. Ty att sådana risker föreligga tror jag inte att man kan förneka. Dessa risker bli också svårare att undgå genom att de delvis äro förorsakade av förhållanden utanför vårt eget land. Vad vi kunnat iaktta är att prisnivån är i starkt stigande mångenstädes ute i världen och att denna prisnivå för närvarande befinner sig i ett mycket högt läge, och detta i länder med vilka vi ha förbindelser och med vilka vi äro tvungna att ha ett varuutbyte i större eller mindre utsträckning. Vi äro ju för vår inhemska produktion beroende av import av råvaror och halvfabrikat i ganska stor utsträckning. Det är då självklart att om vi tvingas köpa dessa varor till mycket höga priser, så måste dessa priser slutligen också påverka priserna på de inhemska produkterna, d. v. s. på våra egna konsumtionsvaror.

Det är också ganska självklart att vi vid den byteshandel som pågår mellan länderna måste avväga priserna på de varor som vi exportera, så att de stå i rimlig relation till priserna på de varor som vi själva få in. Det betyder, som här också tidigare framhållits, att vi få en mycket stark spänning mellan det inhemska priset och exportpriset, som det är mycket svårt att i vissa fall bemästra. Vi ha stor brist på råvaror och vi ha också brist på arbetskraft. På grund av dessa båda faktorer ha vi stora svårigheter att inrikta produktionen på det sätt som vore önskligt för att kunna tillfredsställande tillgodose konsumenternas behov av varor, så att det verkligen motsvarar köpkraften inom landet. Kunde detta ske behövde i varje fall inte det problem vi nu diskutera te sig så särskilt allvarligt. Vi måste också komma ihåg att arbetskraften i mycket stor utsträckning tages i anspråk för uppgifter sådana som t. ex. bränsleförsörjningen m. m., uppgifter som mera normalt ligga utanför våra produktionsuppgifter.

I detta läge är det vidare självfallet att man inte kan lyssna till de röster, som då och då på möten och i tidningspressen göra sig hörda och som framhålla, att tiden nu borde vara inne att upphäva alla regleringar på näringslivets område. Snarare är det väl så att dessa regleringsåtgärder behöva skärpas av samhället, om man vill behålla kontrollen över vår valuta. Jag tänker då särskilt på hur olyckligt det skulle vara, om exempelvis anläggningsarbetena,

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
framför allt de, som inte avse att framställa förnödenhetsvaror inom landet, skulle få tillfälle att oreglerat svälla ut över sin nuvarande ram, som redan kan anses vara ganska vid.

Men, herr talman, alla säga sig vara anhängare av att kronans inhemska köpvärde skall bevaras, men knappast någon vill att detta skall medföra några uppostringar för honom själv. Det är ganska mänskligt och ingenting att säga om att producenten vill ha högsta möjliga pris för sina varor och så vid vinstmarginal som det överhuvud taget är möjligt att åstadkomma. De som sälja sin arbetskraft och sina tjänster till samhället eller det enskilda näringslivet vilja också ha största möjliga ersättning härför. Grossister, distributörer och alla mellanhänder vilja likaledes ha största möjliga vinstmarginal. Man förmenar att det enskilda fallet, det som berör en själv, inte inverkar på läget i stort, men man kräver att i alla andra fall skall samhället gå radikalt och målmedvetet fram. Denna inställning, som jag tror är ganska utbredd inom vårt folk, vittnar om att man inte har tagit hotet om en inflation så värst allvarligt. På den punkten är jag beredd att i väsentliga delar instämma uti vad herr Hagberg i Malmö nyss anförde. Jag tror emellertid också att får man verkligen klart för sig att allvarliga risker föreligga, är man nog mera överens om att åtgärder kunna vara befogade även då de gå ut över de egna intressena.

Bankoutskottet varnar emellertid nu mot en alltför långt gående höjning av lönerna som skulle ogynnsamt påverka penningvärdet. Ja, vad utskottet egentligen menar med detta sitt skrivsätt är väl inte så alldeles klart, åtminstone har det inte varit riktigt klart för mig. Men jag har tolkat detta ungefärligen så att man här gör ett uttalande mot lönestegringar, som ligga ovanför full kompensation. Jag vill dock fästa uppmärksamheten vid att då det är fråga om lönekrav kan man inte helt gå ut ifrån löneläget före kriget, ty i vissa fall kan det vara lika befogat med överkompensation för en viss medborgargrupp som det kan vara befogat med en underkompensation för en annan grupp. Detta är helt och hållet beroende på löneläget sådant det var avvägt innan kriget bröt ut. Men detta löneläge var många gånger helt enkelt dikterat av maktförhållanden eller andra irrationella faktorer på arbetsmarknaden och således ingalunda alltid dikterat av rättvisesynpunkter.

Utskottets ifrågasättande, huruvida det inte kunde vara lämpligt och påkallat att huvudparterna på arbetsmarknaden träffade samman för överläggningar angående en stabilisering av priser och löner för en viss tid framåt, är ju ägnat att väcka intresse. Jag vill då framhålla att skola positiva resultat av sådana förtroendefulla överläggningar kunna åstadkommas gäller det att bibringa parterna vid dessa förhandlingar tilltro till både samhällets vilja och förmåga att hålla en stabil prisnivå, så att eventuellt gjorda utfästelser icke medföra en sänkt levnadsstandard för vederbörande.

Ur dessa synpunkter, herr talman, vill jag kraftigt understryka vad bankoutskottet framhållit om betydelsen av en fortsatt priskontroll i förening med en reglering av förbrukningen inom mer utpräglade knapphetsområden samt en skärpt kontroll över investeringsverksamhetens omfattning och inriktning. Om det skulle visa sig vara erforderligt få vi underkasta oss obehaget av skärpt kontroll i fråga om priserna, lika väl som i de avscenden, där utskottet talar om skärpt kontroll. Beträffande lönestoppet vill jag emellertid erinra om att detta, när det kom till, ju inte avsåg att utgöra ett hinder för löneökningar för de sämst ställda. I vissa fall blev det inte de sämst ställda som kunde hålla sig framme, utan det var andra medborgargrupper som hade större förmåga att hålla sig framme.

Det är därför rätt naturligt om en allmän lönejustering nu göres som tar

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
sikte på ett återställande på det sätt jag här nyss angav; även om löneläget 1939 inte var avvägt efter sakliga grunder vore det i varje fall önskligt med en utjämning som i stort sett tar hänsyn till 1939 års standard. Jag anser en sådan åtgärd inte bara påkallad utan även möjlig att rymma inom ramen för det program som vi nu ha att ställa upp. Det är enligt mitt förmenande otänkbart att *en* grupp, nämligen lönearbetarna, skall vara den enda stora medborgargrupp, som egentligen skulle komma att sitta emellan, medan alla andra grupper fått ut sitt och väl det i förhållande till 1939 års levnadsstandard.

I fråga om exportens inverkan på vår prisnivå hade vi tillfälle att föra en debatt här för endast några dagar sedan. Det finns inte heller i det uttalande som bankoutskottet gör på denna punkt något som ger mig anledning till erinringar. Jag vill endast framhålla att avvägningen av vår återhållsamheten skall sättas in givetvis får bli beroende av vad vi få i utbyte för vad vi exportera. Jag tror att man får akta sig för att generalisera härvidlag. Om vi ha ett verkligt behov av en viss import, få vi också göra ansträngningar för att t. o. m. exportera varor, som vi under andra betingelser kanske inte skulle önska exportera.

När utskottet talar om stabilisering av räntenivån har jag för mitt vidkommande tolkat detta så, att det är med utgångspunkt från det nuvarande ränteläget, som bankoutskottet har tänkt sig denna stabilisering av räntan. Jag har för min del ingenting att erinra mot ett sådant resonemang.

I slutet av utlåtandet understryker utskottet ovissheten i det nuvarande läget, inte minst med hänsyn till de internationella förhållandena. Utskottet ser dock optimistiskt på framtiden och hoppas att vår import och vår varuproduktion snart skola komma i gång i mera normala former och i normal omfattning. Om man som jag delar dessa förhoppningar framstår det som än mer angeläget att vi kunna bemästra dagens svårigheter och alltså inte, till mer eller mindre stor skada för konsumenter, producenter, arbetare, tjänstemän och sparare, drabbas av en väsentlig nedsättning i kronans värde, som gör alla medborgargrupper fattigare ju mer pengar de få att röra sig med.

Skall man lyckas nå det resultat, som jag tror att man här i kammaren är ganska enig om bör nås, bör detta tydligen bli en angelägenhet inte bara för regeringen — som givetvis skall ha ledningen av detta arbete — utan det måste bli en gemensam angelägenhet för alla medborgargrupper, även där dessa ha mot varandra ganska divergerande åsikter i ekonomiska frågor.

Att det är regeringen som skall ha ledningen, herr talman, har jag redan understrukit, men regeringen bör känna att den i detta arbete har riksdagen och även folkgrupperna med sig. Jag tänker därvid alldeles särskilt på de strävanden som finansministern har gjort sig till tolk för, när han vid åtskilliga tillfällen talat om vikten av att budgeten mera regelmässigt är balanserad. Detta innebär, om man inte är överdrivet optimistisk — vilket man på sina håll, förefaller det mig, visar tendens att vara — att vi komma att få vissa svårigheter med att inom ramen för beslutade eller beräknade utgifter finansiera dessa utgifter inom en balanserad budget. Framför allt är det erforderligt med försiktighet när det gäller investeringar för icke räntabla ändamål. Detsamma är också förhållandet när det gäller användandet av arbetskraft för andra ändamål än sådana, som avse framställande av förnödenhetsvaror.

Detta var, herr talman, några reflexioner som jag ansett mig böra göra i anledning av bankoutskottets utlåtande, och jag hemställer om bifall till vad som där föreslagits.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Herr Svedman: Herr talman! I utskottets utlåtande förekommer en passus, nyligen citerad av herr Hagberg i Malmö, som jag skulle önska kunde bli signaturmelodien för vår ekonomiska politik under de närmaste åren. Den lyder så: »Det synes utskottet vara av största vikt, att alla till buds stående möjligheter att motverka de inflationsfrämjande krafterna tillvaratagas.»

Säkerligen är, som en föregående talare betonat, vår främsta uppgift för närvarande att söka medverka till att bevara vårt penningvärde. Penningens inhemska värde eller köpkraft är betingad närmast av tvenne omständigheter: varupriserna — eller prisnivån, priset på tjänster — eller lönenivån. Ju mer varupriserna och penninglönerna stiga, desto svagare är penningens köpkraft.

Nå — frågar man — vilka äro då de inflationsdrivande krafterna och med vilka medel skola de bekämpas? Ja, tyngdpunkten i utskottsutlåtandet utgör säkerligen den del, som talar om faran av löneökningarna. Det har visat sig — vi ha exempel i Finland och Förenta staterna — hurusom, när lönerna kunnat underminera prisstoppet, statsmakterna föra en fruktlös kamp för att hejda inflationen. Men det gäller givetvis att i tid företaga de åtgärder som kunna företagas. Det gäller att spänningen mellan köpkraft och varutillgång icke får bli för stark. Det gäller därför att hålla produktionen i gång så mycket som möjligt.

För närvarande ha vi en högkonjunktur. Vi ha alla klutar tillsatta för varutillverkning, och arbetskraften tryter så gott som över hela linjen. Men vi måste akta oss för att tro, att denna tillfälliga högkonjunktur innebär något löfte för en varaktig framtid. Tvivelsutan kan ett omslag komma fortare än vi ana, och vi måste vara beredda på en sådan eventualitet.

En omständighet, som är av allvarlig art, är givetvis vår bränslefråga. Nyligen har en internationell kolkonferens hållits i Paris, där det meddelades, att ett kolunderskott på 46 miljoner ton föreligger under loppet av de närmaste tolv månaderna. Detta är givetvis en omständighet, som i hög grad kan komma att inverka på vår fortsatta industriella produktion och som alltså måste ställas i samband med de inflationsdrivande krafterna.

Som sagt, den ökade penningtillgången *kan* innebära en avgjord fara. I Förenta staterna har penningtillgången inklusive bankdepositionerna under kriget tredubblats samtidigt som varutillgången i hög grad minskats och därmed priserna med naturnödvändighet gått upp. Så har också denna inflation som bekant medfört omfattande strejker i Förenta staterna. Jämväl i andra länder, särskilt i Finland, har ju inflationsfaran nyligen visat sitt allvarliga anlete.

Skydd mot inflationsfaran kan ungefär liknas vid en fördämning mot ett vattentryck. Det kan bli litet håligheter i fördämningsmuren och det kan sippra fram litet vatten här och där, men muren står där ändå. Men så en vacker dag bli skadorna för många och för stora; då rasar det hela. Det är just den omständigheten, som man måste ha för ögonen i detta sammanhang. Det är därför man måste se till att förhållandet mellan köpkraft och varutillgång förblir i balans.

Vi ha ju att finansiera de nya stora socialutgifterna med beräknade ökade inkomster. Vi räkna med en fortsatt höjning av nationalinkomsten för att i det långa loppet utgifter och inkomster någorlunda skola gå ihop. Skulle detta icke inträffa, kommer givetvis förr eller senare vårt penningväsen i desorganisation. Därför är också underbalanseringen i statsbudgeten, särskilt i det långa loppet, en inflationsdrivande kraft av allvarlig art.

Jag skall tillåta mig att citera några ord av den socialdemokratiska norske

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*  
statsministern Gerhardsen, som på LO-kongressen i Oslo för en tid sedan yttrade följande: »En reell lösning på problemet om höjda inkomster kunna vi endast få genom att öka produktionen, genom större arbetsinsats. En höjd inkomst utan ökad produktion ger ingen lösning. Om man kommer utanför ramen, är faran för inflation överhängande, och det är löntagarna som förlora på en inflation. Skall ett krav beviljas, finnes det även andra som vi icke kunna komma förbi. Möjligheterna inom stabiliseringspolitikens ram äro begränsade, och produktionen måste därför ökas. Vi måste sörja för en bättre planläggning, större arbetseffektivitet och större arbetsinsats.»

Det förefaller som om detta skulle vara ett klokt formulerat ekonomiskt program, som i detta sammanhang förtjänade att beaktas även på denna sidan av Kölen.

Jag skall icke bli långrandig. Jag har endast velat understryka ett par synpunkter, som ha formulerats i utskottets utlåtande.

I anledning av att herr Ohlin gjorde anmärkning på vad som i utskottets utlåtande står beträffande önskvärdheten av räntans stabilisering, vill jag säga, att avsikten med denna formulering närmast är att förtaga förhoppningen om en förestående räntesänkning. Man hade från flera håll uttalat sin tro på att en ytterligare räntesänkning skulle kunna vara både nyttig och önskvärd. Men inom utskottet liksom inom riksbanksfullmäktige har man en annan uppfattning. Det är denna uppfattning, att icke någon förhoppning för närvarande finnes på en ytterligare räntesänkning, som här tagit sig uttryck. Men jag medger gärna, att herr Ohlin hade rätt i sitt resonemang om den rörliga räntans uppgift för penningpolitiken. Herr Wiberg har redan meddelat, att inom utskottet förelåg en formulering, där man uttalade sig för möjligheten av en temporär räntehöjning i visst sammanhang, men att denna formulering genom lottens hjälp bortföll. Jag kan till sist instämma i ett uttalande, som finansministern hade i ett tal den 1 maj, då han karakteriserade »prisstegringen som det farligaste hotet mot en förbättring av levnadsstandarden. Faran kan ej mötas, därest icke alla grupper av producenter och löntagare enigt kunna samlas på en gemensam försvarslinje.»

Med förhoppning att denna lära också kommer att taga det levande livets form ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Det är från våra utgångspunkter naturligtvis ingen anledning att resa invändningar mot utskottet, när det talar om angelägenheten av att förhindra prisstegring. Så långt äro naturligtvis, såsom herr Fast sade, vi allihop i denna kammare fullständigt överens.

Det är emellertid en del saker, som blandats in i denna fråga och som jag för min del icke kan underlåta att vidröra, då icke minst olika förklarare i pressen och i denna kammare ha åt utskottets utlåtande givit en sådan innebörd, att jag tror, att det vore mycket skadligt, om vad som sålunda yttrats finge stå oemotsagt.

Den borgerliga »Kätzenjammern» i pressen mot arbetarnas lönekrav kan jag förbigå med tystnad. Den har upprepats från borgerligt håll här i kammaren. Såvitt jag förstår är det denna fråga plus den något kufiska behandlingen i utskottet av frågan om räntepolitiken som här har utlöst de borgerligas stora tillfredsställelse. Jag tror också, att när man från borgerligt håll i likhet med herr Ohlin begär ett konstruktivt penningprogram, så är det väl i huvudsak lönestoppet och ränteförhöjningen som leka vederbörande i hågen.

Jag har ett intryck av att man håller på att skapa ett nytt slags panik kring de penningpolitiska frågorna ungefär så som man gjorde 1942, då man i panikens namn genomförde lönestoppet. Jag frågar mig: vad är det som



*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
ligger bakom denna panikpropaganda? Vad är det som inträffat och som gör, att läget nu är så prekärt, att — för att tala med bankoutskottets ordförande — alla nationens krafter måste sättas in för att hindra en inflation?

Utskottet redovisar bland de alarmerande faktorerna det förhållandet, att den väntade ekonomiska krisen efter kriget icke har infunnit sig: det är full sysselsättning, det är till och med knapphet på arbetskraft. Detta skulle alltså vara en av dessa företeelser, som nu vålla så oerhört stora bekymmer för penningstabiliteten.

En annan sak, som utskottet visserligen icke säger men som jag ändå tycker, att man borde kunna konstatera, är att vi nu ha det åtskilligt bättre med varor än vad vi hade bara för — låt mig säga — två år sedan. Regeringen och dess organ ha upphävt åtskilliga ransoneringsåtgärder: oljan är fri, kläder, textilier och skor äro fria, och även på vissa ransonerade varor har det blivit en ökad tilldelning. Jag har icke kunnat föreställa mig att detta, såsom utskottet försöker göra gällande, skulle vara uttryck för ett försämrat läge i fråga om tillgången på nödvändighetsvaror. Jag tycker, att de åtgärder som vidtagits tala för att varutillgången, i stället för att vara knappare, tvärtom har blivit bättre än tidigare.

Jag kan taga en tredje faktor, som utskottet också hänvisar till. Det är när det uttrycker förhoppningen för att icke säga förvissningen om att vi ganska snart komma att ha rätt gott om varor. Man räknar med att när en tid förgått och den amerikanska arbetsmarknaden kommit i funktion samt den värsta varuhungern släppt, kommer man att kunna emotse en ökad tillgång på varor. Om bankoutskottet gissar på detta och utgår från att det kommer att ske ganska snart, förstår jag ej, hur det kan vara någon bakgrund till panikmålningsom att det nu är stor fara för varuknapphet och inflation.

Sedan har man hänvisat till att man får så bra betalt för exportvarorna och att det skulle vara en sådan där prisuppdrivande faktor, som ökade farorna för den svenska valutan.

Det är alltså i huvudsak de faktorer, som egentligen både utskottet och vem som helst som betraktar den allmänna ekonomiska situationen icke kunna undgå att taga hänsyn till.

Herr talman! Jag vill på intet sätt förneka, att det finnes vissa prisuppdrivande faktorer. Men å andra sidan vill jag understryka, att det finnes också motverkande faktorer och att den propaganda, som här drives från borgerligt håll från riksdagens talarstol och i pressen och som också på visst sätt har kommit till uttryck i bankoutskottets utlåtande, vilar på ett oriktigt underlag.

Ty, herr talman, för att taga frågorna ganska kort: är exportprisernas höjd verkligen en farofaktor? Man har ju nyss diskuterat frågan om prisutjämning för skogsprodukter. Här har man ju redan genomfört en princip, som möjliggör att utnyttja en ökad inkomst på exporten av vissa varor i syfte att exempelvis motverka prisstegring på andra varor. Det är naturligtvis tekniskt icke någon svår fråga att lösa. Man tar av dessa ökade vinster på exporten och använder dem för att hålla nere priserna på viktiga importvaror. Tekniskt är icke frågan svår. Statsmakterna ha varit inne på den tidigare. Därmed skulle man ju kunna så mycket lättare nå resultat, som exporten för närvarande är åtskilligt större än importen.

Beträffande de s. k. inflationsfaktorer, som här så energiskt understrukits, kan jag alltså icke finna, att de utgöra ett sådant problem, att man ej med vissa åtgärder från statsmakternas sida kan lösa detsamma.

Man har talat om löneökningar. Herr Wigforss har från de borgerliga talesmännens sida fått mottaga förebräelser för att han genom ett lättfärdigt ut-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
talande 1942 animerade en lönerörelse bland arbetarna, som drev upp deras löner. Det hade ju varit all anledning att prisa herr Wigforss, om han med sina uttalanden åstadkommit sådana verkningar. Jag tror emellertid, att man ger herr Wigforss litet för stor ära därvidlag. Jag tror, att hans uttalande egentligen registrerade ett förhållande, som hade inträffat på den svenska arbetsmarknaden, nämligen att här gick det ej att hålla tillbaka arbetarnas lönekrav längre, utan man var tvungen att släppa efter och möjliggöra vissa lönehöjningar. Man har diskuterat storleken av dessa lönehöjningar. Jag såg ett uttalande från LO-håll häromdagen där man menade, att i allmänhet hade man kanske uppnått 1939 års reallönenivå.

Det är ju, om man tar saken rent statistiskt, möjligt att det förhåller sig på det sättet. Men om man struntar i statistiken i den mån den ej kan avspegla exempelvis den faktiska försämring av varorna, som ägt rum, blir man icke alls lika säker på att arbetarna ens ha uppnått 1939 års reallöner. Det är det första jag vill framhålla.

Vidare måste jag säga, att jag verkligen gärna instämmer med herr Fast, när han icke tycker, att man skall låsa fast lönedebatten på detta sätt. Herr Fast ville väl göra en reservation för de bäst betalda; han tyckte icke att det var så alldeles nödvändigt, att dessa uppnådde 1939 års nivå. Men i allmänhet menade han, om jag fattade honom rätt, att det vore alla skäl att icke bara låsa fast sig vid att uppnå denna lönenivå, utan man borde söka ytterligare höja lönerna för de sämre betalda arbetargrupperna.

Jag tror, att det finnes ännu ett skäl. Det är att mot dessa arbetare, som under åtskilliga krigsår ha fått finna sig i en ganska försämrad reallönenivå, är det icke ens en formell rättvisa, om man säger, att de skola ha samma reallön som 1939, därför att de behöva faktiskt, för att taga igen vad de förlorat, en högre reallön.

Därmed tar jag icke ställning för att 1939 års reallön ens med viss kompensation för vad som förlorats skulle ligga på den ideala höjden. Ty jag anser, att det finnes möjlighet att här i landet åstadkomma åtskilliga förbättringar för arbetarklassen och för alla inom jordbruk, hantverk och dylikt sysselsatta, som äro beroende av sina händers arbete.

Jag har redan tidigare diskuterat frågan om vad penninglönerna kunna ha för verkningar. Jag skall icke här gå in på dem. När jag tar del av de lönestegringar, som under de senaste åren förekommit för industri och handel och som redovisats i Sociala Meddelanden, innebärande en lönestegring på ungefär 20 procent av den samlade lönesumman, medan arbetarnas antal stigit med ungefär 8 procent, måste jag säga, att skall detta nu utgöra underlaget för att man gör en stor aktion här i landet mot arbetarnas strävanden att förbättra sin lönestandard, har man tillgripit ganska långsökta argument. Ty fortfarande kommer man ej ifrån det faktum, att dessa lönestegringar kanske röra sig kring, låt mig säga, 300 miljoner kronor av en nationalinkomst på 18 miljarder kronor. Det måste vara ytterst små verkningar på penningvärdet, som kunna åstadkommas härav.

Jag tror för övrigt, att den löneökning, som genomförts, icke ens motsvarar den okompenserade kredit, som Sverige under det senaste året givit till England. Det är meningen, att England skall erhålla motsvarande kredit även under det kommande verksamhetsåret enligt Kungl. Maj:ts förslag. Alltså tror jag, att man har anledning att se mycket kritiskt på detta tal om lönerna såsom den stora drivkraften för att nu förvandla vår valuta till någonting av vad den tyska valutan eller andra länders valuta var efter föregående världskrig.

Som jag här har sagt äro alla ense om den målsättningen, att man skall för-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
hindra prisstegring. Vi ha väckt en motion, där vi förordat åtgärder, som enligt vår mening skulle kunna leda till prissänkning på åtskilliga produkter. Denna motion har ännu ej behandlats av riksdagen. Kommer den att behandlas på samma sätt som åtskilliga andra motioner, som vi väckt om den ekonomiska politiken, måste jag säga, att då tar icke riksdagen dessa rekommendationer om att hindra prisstegring på allvar. Vi ha också motionerat om en skärpt investeringskontroll eller att investeringsrådet skulle erhålla tillräckliga befogenheter i det avseendet. Det är mycket roligt att se, att bankoutskottet nu önskar få till stånd en skärpt investeringskontroll, men det hade ju varit mycket bättre om riksdagen, när vår motion behandlades, hade behandlat den utifrån den synpunkten, att det kunde vara till nytta för den ekonomiska politiken — bland annat för upprätthållandet av detta stabilare penningvärde, som så många bekänna sig vara anhängare av — om man toge litet allvarigare på frågan om en ökning av befogenheterna för investeringsrådet. Även om man i dag kan förutse en ökad knapphet på förnödenhetsvaror, anser jag att regeringen har samma möjligheter nu som den haft tidigare att återinföra rationeringarna. Jag tror att tidigare erfarenheter visat, att varuknappheten i händelse man har en ordentligt fungerande priskontroll icke behöver leda till prisstegringar.

Herr Wiberg och utskottets talesman, herr Svedman, ha talat om en episod i bankoutskottet, där lotten fick avgöra, om riksdagen skulle rekommendera regeringen att vidta åtgärder för att höja räntorna. Jag har försökt att läsa och sätta mig in i de olika argumenteringar, som finnas för olika åtgärder i syfte att stabilisera valutan. Jag har emellertid icke kunnat finna några övertygande skäl för att en räntestegring skulle kunna åstadkomma något mirakel i här förevarande avseende. Jag för min del uppfattar en räntestegring såsom ingenting annat än en stegring av den allmänna profitnivån, som en försämring av villkoren för vissa medborgare och en förbättring av villkoren för vissa andra. Den betyder alltså en överflyttning av köpkraft från det ena hållet till det andra. Att en stegring av räntan skulle kunna ha någon väsentlig betydelse för stabiliseringen av priserna för närvarande, håller jag för tämligen uteslutet. Jag är för min del icke alls ängslig för att en räntesänkning skall åstadkomma ett raserande av penningvärdet. I det avseendet vill jag för närvarande emellertid nöja mig med att säga, att endast lotten räddat utskottet från att inför det svenska folket i dag stå såsom propagandist för höjda räntor.

Herr talman! Ytterligare en anmärkning måste jag göra med anledning av detta bankoutskottsutlåtande. Man har här liksom tidigare, när man sökt bilda sig en uppfattning om lönerns betydelse för prisnivån, återigen alldeles glömt bort att det finns en annan faktor, som härvidlag spelar in, nämligen profiten. Den omständigheten att profiten stiger tycks man från bankoutskottets sida icke finna oroande, såvida nu icke en viss oro i det avseendet möjligen kommit till uttryck i hänvisningen till exportprisernas stegring. Men eljest har man tydligen ingenting att anföra mot de profitökningar och förmögenhetsökningar, som ägt rum. Detta är på sitt sätt också en komprometterande karakteristik av utskottets framställning i dessa frågor. Man har här anfört även andra exempel. Herr Svedman, utskottets talesman, nämnde i detta sammanhang det finska exemplet. Jag frågar emellertid: är det rim och reson att göra en »mekanisk» jämförelse mellan Sverige och ett land, som har varit i två olyckliga krig och vars ekonomiska förutsättningar äro helt andra och absolut sämre än våra? Herr Svedman anförde ytterligare ett exempel för att illustrera det kritiska läget. Man hade sålunda på en konferens — i Paris tror jag det var — konstaterat ett underskott på kol på 46 miljoner ton. Jag tänkte när jag hörde

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
siffran, att det måste väl ändå vara något fel på den, ty annars skulle ju läget vara långt från så allvarligt som jag föreställt mig detsamma. Om jag minns rätt var väl vår normala årsförbrukning av kol före kriget något mellan 9 och 10 miljoner ton. Vi äro ju ett litet land, men skulle bristen på kol i världen icke vara större än 46 miljoner ton måste jag säga, att man hunnit mycket längre än jag föreställt mig, när det gäller att återställa kolbrytningen. Dessa exempel spela naturligtvis i och för sig mindre roll; de syfta väl till att liksom understryka allvaret i den fruktansvärda inflationsfara, som nu hotar gamla Sverige. Är syftet detta tycker jag emellertid, att det hela är ganska misslyckat.

Herr Wiberg, vilken jag skulle vilja polemisera mot på åtskilliga punkter, ehuru jag icke finner det nödvändigt, gjorde emellertid ett uttalande, som jag för min del skulle vilja understryka. Det var när han varnade emot åtgärder för att begränsa exporten. Han hade — om jag förstod honom rätt — av utskottsutlåtandet läst ut någon mening i den riktningen. Ja, det är ju självklart att regeringen måste titta även på dessa frågor, och en export, som sker utan att man erhåller kompensation, och en export, som sker mot krediter, som man kanske aldrig har möjlighet att kunna göra sig någon nytta av, bör man naturligtvis alltid vara återhållsam med. Men detta måste ju, så vitt jag förstår, ligga i regeringens eget intresse. Däremot kan jag icke inse, att läget skulle vara sådant att här behöver göras någon allmän rekommendation att begränsa exporten. Jag tror i stället att det, både med hänsyn till det allmänna läget och med hänsyn till Sveriges framtida intresse av att kunna säkra åt sig eller åtminstone försvara en marknad på det internationella området, är nödvändigt att man anstränger sig så mycket som möjligt icke bara för att upprätthålla utan för att om möjligt öka exporten.

Herr talman! Med dessa anmärkningar har jag ännu en gång velat understryka, att själva bekännelsen till en stabiliserad nivå vill naturligtvis jag liksom alla andra ansluta mig till. Jag har försökt ge några synpunkter på frågan om hur man skall kunna upprätthålla en sådan nivå och kanske också åstadkomma en sänkning av åtminstone vissa produktionspriser, som skulle kunna leda till en generell prissänkning. Men jag har icke kunnat finna att vare sig rekommendationen av ett nytt lönestopp eller rekommendationen av en räntestegring skulle vara nödvändig att följa för statsmakterna och att de i denna situation egentligen skulle befördra de strävanden, som man på olika håll säger sig vilja tjäna. Den svenska arbetarklassen kommer att lyssna till vad som sägs i dessa frågor, och den kommer att dra sina egna slutsatser. Om den skulle tvingas dra den slutsatsen, att statsmakterna ånyo beträda vägen från 1942, ja, då tror jag att både regering och riksdag skall få stor anledning att beklaga detta. Utskottets motivering utmynnar i en rekommendation att riksbanken även i fortsättningen skall erhålla fullmakt att vägra inlösa sedlar mot guld. Vad vi här diskuterat har ju i verkligheten ingenting att göra med den frågan, men eftersom detta utskottsutlåtande utmynnar i en rekommendation av fortsatt vägran att inlösa sedlar med guld, måste jag ju säga, att så långt har jag absolut ingenting att invända mot utskottsförslaget.

Herr Wiberg, som på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Herr Hagberg i Luleå frågade till att börja med vad det är som inträffat och som gjort, att man nu hyser så stora bekymmer för penningens stabilitet. Herr Hagberg i Luleå besvarade emellertid själv frågan så, att såvitt han kunnat finna strängt taget ingenting inträffat, som bort kunna föranleda denna oro. Jag måste nog för min del säga, att om herr Hagberg i Luleå ville noga studera riksbanksfullmäktiges utlåtande, propositionen och utskottets ut-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
låtande samt även ägna uppmärksamhet åt vad som tidigare sagts här i dag i denna fråga han säkerligen skall finna, att det har uttömmande redovisats synnerligen starka skäl varför man har all anledning att hysa mycket stora farhågor för den föreliggande situationen.

Herr Hagberg i Luleå gjorde i sitt anförande gällande, att bankoutskottet skulle ha bedömt framtidsmöjligheterna utomordentligt optimistiskt, särskilt utsikterna att varuknappheten skulle försvinna. Herr Hagberg i Luleå påstod för att citera honom ordagrant, att enligt utskottets mening »ganska snart» en sådan import skulle komma till stånd att varuknappheten skulle försvinna. Jag vill fästa herr Hagbergs i Luleå uppmärksamhet på att bankoutskottet icke alls har uttalat sig på ett sådant sätt. Tvärt om har utskottet sagt, att vid den tidpunkt när de stora länderna, främst då Amerikas förenta stater, fått sin produktion i full gång, en stegring av vårt lands import kan komma till stånd med den effekten, att den nuvarande varuknappheten kan övervinnas och en prissänkning genom lägre kostnader möjliggöras. Utskottet har icke alls uttalat sig om tidpunkten, ty utskottet är fullt medvetet om att tidpunkten är beroende på vad som händer i Förenta staterna med de svåra förhållanden, som där råda icke minst på arbetsmarknaden.

Herr Hagbergs i Luleå finanspolitik torde svårligen kunna påräkna att bli följd av någon ansvarig regering i detta land, och jag är förvissad om att vad han i dag rekommenderat som lämplig finanspolitik icke kommer att följas av den sittande regeringens finansminister, även om finansministern skulle vara aldrig så inställd på att vilja tillmötesgå honom. När herr Hagberg i Luleå vidare nämner, att vi kritiserat finansministerns uttalande 1942 så måste jag på den punkten göra en korrigerig av hans påstående. Vi ha ingalunda kritiserat finansministern för uttalandet 1942. Tvärt om ansågo vi, att finansministerns ställningstagande den gången var alldeles riktigt. Det enda vi möjligen kunnat invända den gången var, att uttalandet kom något väl sent. Där- emot ha vi riktat kritik mot finansministerns prejudicerande appell 1944.

Vidare anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Det förefaller mig som om det i denna debatt om mål och medel för vår penningpolitik råder rörande enighet om målet. I grund och botten tycks icke heller meningsskiljaktigheten i fråga om medlen vara av någon verkligt principiell natur. Men det som skiljer — och där jag förmodar att det finns en hel rad olika nyanser — är naturligtvis dels frågan om var de egentliga farorna äro att söka och dels frågan om storleksgraden hos dessa faror. När jag hörde herr Hagberg i Luleå fick jag närmast det intrycket, att han av vissa anledningar var föranlåten att rikta kritik mot ett visst håll, men att han i grund och botten icke kunde komma ifrån att det fanns risker, fastän han icke ansåg att de voro så stora, och att han fortfarande ville vända sig mot den uppfattningen, som vill göra lönepolitiken till det centrala i hela denna debatt. På den senare punkten kan jag följa honom därför att enligt min mening lönepolitiken visserligen spelar en roll men icke den centrala rollen och i alla händelser icke den primära rollen. När emellertid herr Hagberg i Luleå frågar: vad är det egentligen som hänt och som gör att man nu börjar bli så orolig, ha vi icke mera varor än förut, ha vi icke full sysselsättning och ha vi icke i grund och botten ett bättre läge nu än tidigare, tror jag att man kan svara, att en icke ringa del av förklaringen till oron ligger däri, att utvecklingen icke har förlupit på det sätt, som man hade hoppats. Jag vill icke säga att det är en ny upptäckt, att utvecklingen icke gick precis på det sätt, som vi väntat. Vi väntade alla

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
länge, att när kriget var slut, skulle vi få en import av varor från länder med stor produktionskapacitet på världsmarknaden och med en mycket lägre prisnivå än vår. Den effektivisering av näringslivet, som där försiggått under krigsåren, skulle leda till att priserna på världsmarknaden ytterligare skulle sänkas. Vi voro till och med oroliga för hur det skulle gå med vår svenska exportindustri och för hur den skulle klara sig i konkurrensen på världsmarknaden med främmande effektiva industrier och under trycket av en billig utländsk import. Bilden har i stället i grund och botten förändrats, så att vi icke längre vänta en prissänkning här hemma genom en import från utlandet av mycket billiga varor, utan vad vi fått bevittna är i stället att priserna på världsmarknaden åtminstone på vissa punkter ligga högre än vad de göra i Sverige. Detta tryck från de utländska prisernas sida är, så vitt jag förstår, den primära orsaken till den oro som råder. I den mån herr Hagberg i Luleå skulle ha rätt i sitt uttalande, att det skulle vara en enkel sak att komma till rätta med dessa höga priser från utlandet både när det gäller vår import och vår export skulle jag också säga, att vi icke ha anledning att vara så förfärligt oroliga. Men nu är jag icke av den meningen, att det verkligen är en lätt sak att komma till rätta med dessa höga utlandspriser. Det är riktigt, att vi i fråga om trävaror ha infört prisutjämningsavgifter. Men trävarorna äro bara en del av marknaden, och om man ställer sig den frågan, om det skall bli möjligt att över lag genomföra sådana prisutjämningsavgifter, måste man svara, att det visserligen icke är omöjligt men i alla händelser ett administrativt problem av en storleksordning, som vi icke tidigare bemästrat. Det finns en annan utväg, som säkerligen icke ensam kan leda till målet. Det är att säga, att de höga utlandspriserna bero på att den svenska kronan är undervärderad och att vi därför böra höja den svenska kronans värde. Det är en tanke, som varit uppe och som vi kanske få anledning att syssla med. Det är ju så som herr Ohlin sade, att skulle dessa förhållanden fortsätta en lång tid framåt och inga ändringar inträda, och skulle det visa sig, att man får en inflation i Förenta staterna och kanske också i England, måste vi säkerligen taga alla våra ekonomiska dispositioner under förnyat övervägande.

Herr Hagberg i Luleå pekar på att om vi bara få en tillräckligt hård priskontroll, kunna vi klara saken. Ja, jag vill ju icke göra någon missmodig i fråga om våra möjligheter, men jag måste säga, att vi måste ha klart för oss, vari svårigheterna ligga. När det nyligen — kanske icke så nyligen förresten — meddelades, att importpriserna på råbomull stigit så mycket, att om man skulle inräkna denna stegring i priserna på de färdiga bomullsvarorna, kunde man icke undvika en prisstegring på dessa, måste man göra sig den frågan, om priskalkylerna voro riktiga och om det icke var möjligt att undvika en prisstegring tack vare att vinsterna voro så stora. Det är klart, att sådana frågor resa sig. Men vi kunna icke komma ifrån att en dyr import från utlandet kommer att utgöra en press på de inhemska priserna, som man på ett eller annat sätt måste söka komma till rätta med. Herr Hagberg ville, liksom herr Linderot i första kammaren — av vilken anledning kan jag icke riktigt förstå — uttryckligen varna för en begränsning av exporten i syfte att hålla nere de inhemska priserna. Jag vill då gärna påpeka, att en sådan utväg i viss utsträckning kan bli nödvändig. Alla erkänna vi önskvärheten av att kunna exportera så mycket som möjligt — icke minst till dessa mycket goda priser — men man får icke glömma, att vi icke kunna lämna exporten helt fri. Låt mig taga exemplet med trävarorna. Jag förmodar, att ingen skulle rekommendera, att vi släppte exporten fri och läte producenterna av trävaror skicka ut så mycket varor som helst. Även med den skillnad som finns sedan prisutjämningsavgifterna blivit införda skulle den svenska marknaden säkerligen

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
snart tömmas i sådan utsträckning, att det bleve en brist hemma, som vi sedan finge söka komma till rätta med. Under sådana förhållanden måste vi göra en avvägning och se, hur mycket vi kunna exportera och hur mycket vi vilja behålla på hemmamarknaden. En sådan avvägning ha vi gjort, och jag tror icke, att man behöver varna för en begränsning av exporten, då kraven från de länder som vilja köpa våra varor äro så starka och underbyggas med de medel vederbörande ha att säga, att få de icke våra trävaror, få vi icke några varor från dem. Trycket på oss att skicka ut så mycket som möjligt av våra varor kommer sålunda att vara mycket starkt. Men om vi av den anledningen skicka ut så mycket varor, att det blir brist på den svenska marknaden — jag kan taga det typiska exemplet trävarorna igen — skulle detta bereda priskontrollen kanske oöverbärliga svårigheter. Det är uppenbart, att priskontrollen kan uträtta mycket — det vill jag icke förneka. Den har utträttat kanske mer än många vid krigets början trodde att den kunde göra. Men den kan icke göra vad som helst, och blir det en oerhört stor efterfrågan på trävaror för byggnadsändamål och samtidigt brist på trävaror, kan man icke komma ifrån, att priskontrollen på ett eller annat sätt kommer att kringgås. Detta är vad man påstår har skett under det sista året. Man säljer visserligen till normalpriser, men vad är normalpriser? Herr Hagberg erinrade om att man kan försämra varorna och sälja varor av annan kvalitet. Man säljer sekunda för prima och på detta sätt kringgår man priskontrollen. På den punkten tror jag alltså icke att det behöver råda några meningsskiljaktigheter. Vi måste säkerligen söka behärska exporten, så att vi hålla tillgången på exportmarknaden och hemmamarknaden på den nivå, som för våra förhållanden är den mest lämpliga.

Men det är givet, att i ett sådant läge, då vi ha goda priser på våra exportvaror och då man från arbetarhåll ser, att vinsterna stiga, arbetarna måste säga sig: skola alla dessa vinster gå till aktieägarna och skola vi icke få del av dem i form av högre löner? Om vi icke på båda punkterna hindra en sådan utveckling, leder detta utan tvivel till att en högre lönenivå på grund av högre utlandspriser pressar fram en högre kostnadsnivå, och så äro vi framme vid en högre prisnivå även på hemmamarknaden. Det är detta som gör, att man enligt min mening måste sätta in även lönepolitiken i dess naturliga sammanhang, tillsammans med alla de andra utvägar man väljer för att söka komma till rätta med tendenserna till prisstegring.

Jag tror icke, att bankoutskottet talat om något nytt lönestopp. Eftersom jag är den mest ansvarige för denna synd med lönestoppet 1942, vill jag icke underlåta att säga, att erfarenheten visat, att lönestoppet icke kunnat hållas helt. Vårt näringsliv och våra industrier visade sig nämligen äga större förmåga att absorbera höjda löner än vi hösten 1942 trodde. Detta tycka vi kanske alla är ganska bra. Men jag är fullständigt utan ånger över vad jag gjorde hösten 1942. Jag tror, att den politik, som då inaugurerades, nämligen att sätta stopp för priserna och säga att lönepolitiken får rätta sig efter prisstoppet, har skyddat oss mot olyckor, som vi annars skulle ha råkat ut för. Jag ångrar icke heller vad jag sade hösten 1944. Jag finner till min glädje, att herr Ohlin tolkade läget rätt — på samma sätt som herr Hagberg i Malmö förresten — när han erinrade om att vad som skett var att från år 1942 till år 1944 hade man på den öppna arbetsmarknaden genomfört icke så stora men icke heller alldeles oväsentliga lönestegringar. Det hade varit oriktigt att säga, att statstjänarna med de låga inkomsterna utgjorde den enda grupp, för vilken lönestoppet skulle hållas alldeles obrottsligt, och detta var motiveringen till att man 1944 gick till en höjning av de lägre statstjänarnas löner. Att jag då klart uttalade, att om regeringen ansåg att man kunde höja lönerna för statens

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
anställda upp till en viss inkomst, regeringen heller icke kunde vägra att erkänna, att den ansåg att en höjning också skulle vara möjlig för arbetarna på den öppna arbetsmarknaden, det är den stora synd man på högerhåll i alla möjliga olika vändningar söker påbörda mig, något som jag i grund och botten icke anser vara någon synd utan helt enkelt en konsekvens av den ståndpunkt, som den då sittande samlingsregeringen intog.

När jag begärde ordet, var det emellertid närmast därför att herr Ohlin ställde ett par frågor till mig. Han frågade, om jag instämmer i talet om en stabilisering av räntenivån och om detta skall betyda en fullständigt revolutionerande nyhet i svensk penningpolitik. Den andra frågan var, hur jag ställer mig till tanken att söka föra samman olika grupper till ett resonligt övervägande av de medel, som kunna användas för att hindra en prisstegring.

På den första frågan skall jag svara, att om bankoutskottet hade uttalat, att nu väntar man att långtidsräntan här i Sverige skall ligga vid 3 % för beständigt — den skall varken kunna höjas eller sänkas — hade det varit en revolutionerande nyhet. Att överhuvud taget tänka sig att låsa fast räntan på en viss punkt tror jag är icke bara revolutionerande utan jag skulle vilja säga något som säkerligen ingen har haft en tanke på. Vad som står i utskotts- betänkandet och vad jag också kan ansluta mig till är emellertid, att man för närvarande vill ha en stabilisering, och så vitt jag uppfattar saken rätt, står yttrandet i ett sådant sammanhang, att det närmast syftar på att man icke vill förorda en ny räntesänkning. Ty det är alldeles uppenbart, att det är tendenserna till räntesänkning man haft anledning att här fundera på. Jag tror icke ett ögonblick, att det vore önskvärt att taga upp en diskussion om att ytterligare sänka räntan, även om jag liksom många andra menar, att det kan vara relativt likgiltigt på vilken punkt räntan står. Hade vi av någon anledning hamnat vid ett ränteläge av 2 1/2 %, hade vi haft ungefär samma situation som nu. Vad en räntehöjning beträffar, är det klart, att det kan finnas en teoretisk möjlighet att höja räntan. Det kan givetvis uppkomma förhållanden, under vilka man icke kan undgå att även överväga en räntehöjning. Sådana abstrakta, teoretiska möjligheter kan ingen avvisa. Men så vitt jag förstår, är det ingen som i detta ögonblick anser, att en sådan höjning skulle ha någon uppgift att fylla. Vad beträffar möjligheterna att sammanföra olika grupper för överläggningar, kan man för ögonblicket icke säga någonting om den saken. För min del skulle jag anse det önskvärt att i nuvarande läge undersöka möjligheterna att på olika punkter få parterna att gå på en gemensam linje liksom 1942. Regeringen har emellertid ännu icke vidtagit några åtgärder i den riktningen. Det är en hel rad olika praktiska problem som poeka på sin lösning såsom frågan om de höga exportpriserna, frågan om priskontrollen, som jag för min del tror på nytt måste skärpas, och frågan om utvecklingen på investeringsmarknaden. Beträffande sisträmnda fråga är att märka, att vi ha en investeringskontroll. Vi ha en byggnadsberedning, där en av ledamöterna i regeringen varje vecka utövar det mycket besvärliga hantverket att slå ihjäl det ena projektet efter det andra ifrån näringslivet att bygga ut och utvidga för att kunna använda sina stora resurser. Det är klart, att det kan tänkas, att denna investeringskontroll behöver få nya former. Under sådana förhållanden föreligga alla möjliga förutsättningar för att ett sammanförande av de olika grupperna till överläggningar skall kunna vara en lämplig utväg. Något mera har jag icke att tillägga i denna fråga.

**Herr Severin** i Stockholm: Herr talman! Jag begärde ordet närmast i anledning av vad herr Hagberg i Malmö sade om arbetarpressens roll i den debatt om vårt penningvärde som förts sedan en tid tillbaka. Han framhöll, att det



*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*  
naturligtvis vore otacksamt för arbetarpressen att mana arbetarna till återhållsamhet med sina lönekrav, eftersom dylika maningar givetvis icke kunde vara populära. Nu har jag själv den uppfattningen, att det är klart, att lönerna såväl som alla andra faktorer, som ingå i den ekonomiska balansen, öva sitt inflytande på vårt penningvärde och sålunda på prisnivån. Det föreföll emellertid, som om herr Hagberg i Malmö och för övrigt även herr Wiberg närmast menade, att man rent generellt borde vända sig mot alla löneförhöjningar och framhålla att varje löneförhöjning för närvarande vore otänkbar, eftersom den innebär ökad fara för inflation.

Vid varje löneförhöjning är det ju fråga om en avvägning mellan olika intressen. Då ett avtal säges upp och förhandlingar börja, vet i själva verket arbetarparten aldrig, hur mycket lönen skall kunna stegras. I en sådan situation ha arbetarna en allmän föreställning om att det är möjligt att uppnå en lönestegring, men hur stor vet man icke. De få känna sig för, och under förhandlingarnas gång kommer man oftast, här i landet utan öppna strider, till slut till den punkt, där båda parterna kunna enas.

Dessa varningar mot löneförhöjningar ha så att säga pågått ända sedan 1942, men det har trots allt visat sig, att även ganska betydande lönestegringar varit möjliga utan att däremot svarande prisstegringar behövt företagas och utan att företagets vinster gått ned i motsvarande grad. Följaktligen måste produktiviteten under samma tid ha ökats. Vad som skett är alltså ingenting annat än att arbetarna erövat en del av resultatet av denna ökade produktivitet. Det är klart, att arbetarnas egen press under dessa förhållanden icke kan rent generellt avråda från varje försök att uppnå löneförhöjning.

Trots löneförhöjningarna har ju prisnivån hittills åtminstone snarare företett en tendens till sänkning än till stegring. Partipriserna ha sedan ett år tillbaka sjunkit med ett tiotal enheter. Enligt kommerskollegii siffror har partiprisnivån från december förra året sjunkit från 190 till 184, trots att ytterligare lönestegringar ägt rum sedan dess. Däremot har Svensk Finanstidnings index stigit ett par enheter. Ändringarna i fråga om dessa båda index äro emellertid så pass små, att man på det hela taget kan säga, att prisnivån i stort sett är oförändrad. Detsamma är förhållandet med levnadskostnaderna, som trots lönestegringarna ännu icke stigit men möjligen komma att göra det.

Visserligen kan man räkna upp faktorer, som kunna inverka i inflatorisk riktning — sådana faktorer finnas otvivelaktigt — och säga, att om dessa förhållanden få fritt verka måste det bli inflation. Men en sådan allmän slutsats av de ekonomiska faktorernas samspel för ögonblicket blir en rent teoretisk slutsats. Vi kunna alltså icke för de lönestegringsönskande arbetarna framlägga några konkreta fakta, som bevisa, att den och den lönestegringen måste ha det och det inflytandet på priserna. Och varför kunna vi icke det? Jo, därför att man aldrig från företagets sida velat tillmötesgå de krav på öppenhet rörande företagets räkenskaper som man framställt från socialdemokratiskt håll. Om företagen öppet framlagt sina kalkyler och kunnat säga, att en kostnadsstegring, vad det nu må gälla — löner, råvaruinköp eller andra kostnadsэлемент — av så och så mycket ovillkorligen måste medföra en prisstegring, förutsatt att icke produktionen skall gå med förlust eller i varje fall med så ringa vinst, att det kan anses oskäligt, skulle det säkerligen vara mycket lättare att övertyga även de lönestegringskrävande arbetarna om att de kommit för högt. Det är nämligen självfallet, att när en fackförening säger upp ett avtal och kräver vissa lönestegringar är icke avsikten att genomdriva lönestegringar, som göra det omöjligt för företaget att fortsätta sin verksamhet. Det är naturligtvis icke meningen att genom lönestegringar framtvunga förlustbringande produktion. Lika litet räkna arbetarna med att den lönestegring de tilltvinga sig skall medföra en

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*  
däremot svarande prisstegring. Därigenom skulle lönestegringen så att säga ätas upp, och det har arbetarna naturligtvis ingen glädje av. Därmed skulle ju den inflation inträda, som vi alla varna för. Att framhålla faran av inflation är dock icke mera otacksamt än att arbetarpressen i allmänna ordalag upprepade gånger påpekat denna fara och hur starka de faktorer äro som för närvarande kunna anses verka i prisstegrande riktning.

Jag skulle, då jag i alla fall har ordet, ytterligare vilja erinra herr Hagberg i Luleå om att det beslut, som fattades 1942, i själva verket icke innebar ett lönestopp, såsom han påstod här och som städse påståtts i den kommunistiska pressen. Den innebar endast ett prisstopp och därmed måste naturligtvis menas, att om priserna skulle kunna hållas på dåvarande nivå, måste arbetarna på ett eller annat sätt anpassa sina löner därefter. Däri låg icke, att varje lönestegring skulle förhindras, om produktiviteten steg i sådan grad, att lönerna kunde höjas utan motsvarande prisstegringar, utan beslutet innebar, att sådana lönestegringar skulle vara tillåtna. Och i själva verket har icke heller något lönestopp varit rådande. Lönerna ha stigit även under 1943 och 1944 och ytterligare under 1945. Enligt socialstyrelsens statistik var timlönen för samtliga industriarbetare i genomsnitt 1942 1 krona 61 öre och 1944 1 krona 72 öre, och har sålunda under de år, då det s. k. lönestoppet gällt, stigit med 11 öre.

Förhållandet är helt enkelt det, att lönerna ha stigit även utan att avtalen sagts upp. Detta medför, herr Hagberg i Malmö, en ytterligare svårighet för arbetarpressen att övertyga arbetarna om att de skola avstå från varje lönestegring. Konkurrensen om arbetskraften är för närvarande så stor, att företagare, som äro mycket angelägna om att få arbetskraft, höja lönen även utan påtryckning från fackföreningarna. De måste ha arbetskraft och därför medge de löneförhöjning. Det är sålunda för närvarande icke blott otacksamt utan helt enkelt omöjligt att övertyga arbetarna om att de skola avstå från lönestegringar. Men som jag förut sagt försummas ingenting, när det gäller de rent allmänna framställningarna om inflationens faror. Jag vågar nästan säga, att dylika varningar förekomma lika ofta i arbetarpressen som i högerpressen och folkpartipressen, ehuru man givetvis i arbetarpressen icke så ensidigt betonar, att lönestegring är den enda faktor, som kan medföra inflation, utan att det även finns andra faktorer, som verka i samma riktning.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande förevarande utlåtande samt övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.43 em.

In fidem  
*Gunnar Britth.*

## Onsdagen den 5 juni.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes därvid förhandlingarna till en början av herr andre vice talmannen.

### § 1.

Fortsattes den från förmiddagens sammanträde uppskjutna överläggningen rörande bankoutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.*  
(Forts.)

Enligt förut skedd anteckning lämnades därvid ordet till

Herr **Pehrsson-Bramstorp**, som anförde: Herr talman! Av såväl utskottsutlåtandet som tidigare yttranden i dag framgår klart och tydligt, att inga meningsskiljaktigheter råda om en av de vitala ekonomiska riktlinjerna för svensk politik. Vi äro tämligen eniga om — därtill ha väl i många fall de bistra erfarenheter vi fingo göra efter förra världskrigets slut bidragit — att vi skola försöka med all kraft hindra en ekonomisk utveckling, som innebär en verklig inflation.

Beträffande medlen för att uppnå detta mål ha olika synpunkter anlagts. Utskottet har i sitt betänkande enligt min mening berört de olika synpunkterna på det allsidiga sätt som är nödvändigt, om man verkligen skall beakta de olika utvecklingsstadierna. Om man jämför utskottets skrivsätt med vad bankofullmäktige ha skrivit, skulle jag vilja säga, att utskottets ledamöter hålla sig på fast mark, medan däremot bankofullmäktige förefalla att, då det gäller prisnivåns bevarande, snegla åt vissa synpunkter. Bankofullmäktige beröra bland annat löne- och jordbrukspolitiken och bortse därvid fullständigt ifrån att det ju inte är direkt från jordbrukarna konsumenterna få de nödvändighetsvaror de behöva. Det är väl distributionsväsendet som sörjer för detta. Om varorna finge lov att stiga i pris i vilken utsträckning som helst under förädlingen och under distributionen, skulle precis lika stor fara för en inflationistisk utveckling föreligga som om priserna på jordbrukets produkter vore högre. Det skulle under sådana förhållanden icke hjälpa, hur man än försökte bromsa upp jordbrukspolitiken.

Jag kan inte direkt säga att finansministern gjort samma uttalanden som bankofullmäktige. Men han har inte tagit avstånd från vad bankofullmäktige skrivit, och följaktligen har finansministern märkligt nog varit ute på villorvägar för en gångs skull. Han brukar ju vara ganska säker då det gäller att penetrera de olika problemen.

Det enda jag skulle vilja göra en viss erinran mot i utskottets skrivsätt är att utskottet rekommenderar ett bevarande av en s. k. fast ränta. Jag fattar emellertid utskottets skrivsätt på det viset att utskottet närmast anser, att det inte kan vara tal om någon räntesänkning, och att utskottet inte heller anser att någon räntehöjning bör ske. Nu är självfallet en relativt låg ränta ägnad att stimulera investeringarna under tider, då tillgången på råvaror är ringa och arbetskraften inte är tillräcklig. Då räntan senast sänktes hade jag

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
den uppfattningen, att det ur näringslivets synpunkt utan tvivel är önskvärt med en så låg ränta som man överhuvud taget kan finna riktig med hänsyn till dem som på ålderdomens dagar äro hänvisade att leva på sina besparingar. Jag tror emellertid att man bedömde läget mera pessimistiskt vid det tillfälle, då räntesänkningen företogs, än vad utvecklingen sedan givit anledning till.

Finansministern erkände i debatten i dag, att den utveckling man räknat med inte hade ägt rum, emedan införseln av varor utifrån inte hade kommit i gång i den utsträckning man beräknat. Om man hade räknat med en sådan åtstramning på världsmarknaden med dess verkan på vår import, hade det s. k. efterkrigsprogrammet fått väsentligt mindre betydelse i den allmänna debatten. Efterkrigsprogrammet skulle ju vara av stor betydelse, ifall en stor import hade kommit till stånd, priserna hade fallit utomlands och detta hade inverkat på vår produktion. Genom denna återhållsamhet i importen och svårigheterna att få in olika för vår produktion nödvändiga råvaror har en tidigare icke beräknad åtstramning inträffat.

Det har under debatten i dag rått olika meningar om i vad mån lönepolitiken inverkar på de ekonomiska förhållandena. Jag tror för min del att man inte skall överdriva lönepolitikens inverkan på den ekonomiska utvecklingen men att man inte heller skall underskatta den. Det är olika faktorer, som gemensamt inverka i detta avseende, och det är svårare att behärska utvecklingen, ifall denna går i inflationistisk riktning på båda hållen.

Om de producerande företagen ha relativt tillfredsställande vinster eller mycket stora vinster, skola vi — även om vi ha genomfört ett s. k. pris- och lönestopp — å andra sidan förstå arbetarnas synpunkter, då de säga: nu ha vi låtit oss nöja så länge med att företagen få stora, i vissa fall oskäligen vinster, att vi nu vilja ha en viss del av de bruttovinster som åstadkommas i produktionen. — Den industriella produktionen i landet har, genom den större omslutning den på grund av olika faktorer fått, givetvis haft mycket gynnsamma konjunkturer. Det är ju klart att lönerna sedan i viss utsträckning kunna inverka på den ekonomiska utvecklingen. Jag delar dock fullständigt herr Ohlins uppfattning, att den kompensation som statstjänarna fingo 1944 inte kan i någon mera betydande grad ha inverkat på löneutvecklingen i hela detta stora sammanhang.

Däremot inverkar det naturligtvis i inflationistisk riktning — jämsides med lättheten att skaffa pengar, som visar sig i en ökning av investeringarna — om man utöver relativt goda inkomster åstadkommer stora möjligheter för medborgarna att skaffa förnödenheter av olika slag. Det kan ifrågasättas, om man på högsta ort är riktigt samspelt när det gäller att bedöma denna utveckling, när man å ena sidan varnar för tendenser till en inflationistisk utveckling men å andra sidan underlättar en sådan utveckling. Jag tänker därvid på det i och för sig utmärkta systemet att bereda nygifta möjligheter att erhålla lån till inköp av möbler, husgeråd och dylikt. Samtidigt som det råder högkonjunktur för arbetstagarna och även för andra, ökar man alltså efterfrågan på en hel del varor, som behövas för familjebildningen genom att underlätta möjligheterna att få lån på relativt förmånliga villkor. Detta spelar måhända ingen roll i hela den stora ekonomiska utvecklingen, men enligt min mening bidrager det till att öka den efterfrågan, som man i vissa fall vill dämpa och som man i andra fall nödvändigtvis måste dämpa med hänsyn till tillgången på varor.

Samma förhållande inträder, då man underlättar lånemöjligheterna för företagsamheten. Då bidrager man givetvis till att öka investeringarna. Vi kunna ju som exempel ta förhållandena på byggnadsmarknaden. Om man åstadkommer lägre ränta och större möjligheter för folk att erhålla lån, kanske

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
ända upp till toppvärdena, öka investeringarna på detta område. Skulle man då begränsa investeringarna till sådana områden, där man har möjlighet att göra investeringar med hänsyn till råvarutillgången, måste det bli en inskränkning på andra områden, där investeringar kanske i vissa fall skulle vara nödvändiga.

Exporten inverkar även alldeles självfallet på vårt penningpolitiska läge. Detta har ju framhållits i kammaren tidigare i dag. Goda priser äro rådande, och det är därför en fördel för oss att exportera. Jag sade efter handelsministerns redogörelse för våra handelsavtal med olika länder för någon vecka sedan, att det är att hälsa med tillfredsställelse, dels att vi kunna upprätthålla de gamla marknaderna och där avsätta allt som vårt näringsliv överhuvud taget har möjlighet att prestera och dels att vi kunna få nya marknader, där vi kunna finna avsättning för våra produkter, då förhållandena en gång bli sämre. Jag vill emellertid understryka vad som sagts här tidigare i dag, att hur önskvärt det än är att exportera så mycket som möjligt till nu rådande höga exportpriser, det nog, om man vill bevara penningvärdet och därmed hålla prisnivån stabil inom vårt land, är önskvärt att man ser till, att exporten inte får lov att svälla ut i en sådan utsträckning, att det inte blir möjligt att bevara prisnivån inom landet. Ju mindre tillgången på varor blir, desto svårare blir det även att ur priskontrollsynpunkt övervaka det ekonomiska livet och få det att flyta så jämnt som det bör.

Herr Fast nämnde i sitt anförande att alla äro eniga om den utveckling som bör ske, men att ingen vill göra några insatser för att befordra densamma. Ja, jag vill då förklara, att ifrån jordbrukets och dess organisationers sida äro vi fullt beredda att hjälpa till så mycket som överhuvud taget är möjligt för att förhindra en ekonomisk utveckling, som ur hela folkets synpunkt och alltså även ur jordbrukarnas synpunkt skulle vara olycklig. Men vi vilja naturligtvis samtidigt understryka, att det för att vi skola kunna begränsa prisstegringarna på jordbrukets område är nödvändigt, att produktionskostnaderna hållas inom en sådan ram, att det är möjligt att producera till de priser som äro gällande. Om produktionskostnaderna rent av skulle sjunka, bör produktionen ge samma eller ett bättre ekonomiskt resultat.

Alla dessa olika förhållanden har utskottet i sitt utlåtande berört, och såvitt jag förstår har utskottet sett realistiskt på förhållandena. Det går givetvis inte att släppa lös prisutvecklingen på ett område, t. ex. på distributions eller transportväsendets område, men tro, att man kan hindra priskurvan att stiga, därför att man kan hålla igen på andra områden.

Finansministern nämnde i sitt anförande, att vi hade misräknat oss i fråga om importen. Vi hade räknat med att importen skulle bli av den storleksordningen, att man skulle behöva vidtaga reglerande åtgärder för att upprätthålla näringslivet i tillräcklig utsträckning. Denna beräkning slog emellertid inte in. Men vi kunna väl vara tämligen eniga om att den utveckling som nu har ägt rum på grund av råvarubrist och bristande tillgång på arbetskraft inte är någon önskvärd utveckling. Men en sådan utveckling bör under alla förhållanden, om vi alla hjälpas åt, kunna motverkas, så att vi inte av den anledningen skola bli nödsakade att släppa den nuvarande prisnivån och komma in i en inflation, som ur alla synpunkter inte är önskvärd.

Jag vill dock ännu en gång understryka, inte minst med hänsyn till vad bankofullmäktige ha yttrat, att vi skola observera skillnaden i livsbetingelserna och inkomstförhållandena mellan dem som arbeta inom det svenska jordbruket och dem som arbeta inom exempelvis transportväsendet och distributionsverksamheten. Det råder en ofantlig skillnad i standard allt fortfarande, trots att vi genom en god samverkan mellan olika politiska riktningar lyckats

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*  
 förbättra förhållandena för de sämst ställda inom jordbruket. Denna utveckling måste självfallet fortskrida, så att alla uppnå lika god levnadsstandard och lika goda existensbetingelser. Vi få se realistiskt på tingen och göra allt för att få till stånd en utveckling som ger en förbättring åt de sämst ställda. Behövligheten av detta har understrukits tidigare i dag. Men samtidigt få vi söka tillse, att denna utveckling sker med bibehållande av det nuvarande penningvärdet och att en ytterligare inflationistisk utveckling förhindras. Ty nog kan man säga att en tendens i denna riktning förefinnes. Men en ytterligare sådan utveckling böra vi nog i allas intresse be Gud bevara oss ifrån.

Jag har velat framföra dessa synpunkter i samband med behandlingen av detta utskottsutlåtande och har intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag har tänkt göra några anmärkningar med anledning av vad som förekommit i debatten och i anslutning därtill taga upp några saker, som jag inte berörde i mitt tidigare anförande.

Med anledning av vad finansministern sade om begränsning av exporten vill jag framhålla, att jag på den punkten inte har någon avvikande mening att anmäla. Jag underströk ju själv att regeringen alltid bör vara uppmärksam på exportens betydelse och innebörd, och det är ju ganska självklart, som finansministern framhöll, att man inte kan exportera varor, som man själv lider brist på. Om jag fattat de borgerligas framställning av bankoutskottets utlåtande rätt, skulle egentligen styrkan i utlåtandet vara de rekommendationer som man där tycker sig kunna utläsa om ett nytt lönestopp och en eventuell räntehöjning. Efter finansministerns förklaringar här tror jag det är tämligen klart, att det som för dessa borgerliga talesmän framstått såsom en styrka inte längre är så mycket att prisa.

Herr Wiberg har i polemik mot mig framhållit att bankoutskottet kommit med en långt utförligare redovisning för inflationistiska anledningar än vad jag återgivit. Det har utskottet inte gjort. Men det är ju ganska anmärkningsvärt, att när finansministern tar upp denna fråga, reducerar han de inflationistiska faktorerna till exportpriserna och den stegring av importpriserna som kan äga rum. Han godtar alltså inte resonemanget om den ökade varuknappheten eller de stigande lönerna såsom inflationsdrivande faktorer. Han sade tvärtom att lönerna spela en underordnad roll, de äro inte den primära inflationsfaktorn. Jag fattar alltså finansministerns uttalande såsom ett underkännande av den redovisning av inflationsfaktorer som bankoutskottet har givit.

Det är för övrigt ganska naturligt att finansministern måste komma till det resultatet, att lönerna inte kunna få denna centrala roll såsom inflationsfaktor, när man kan konstatera, att den löneökning som ägt rum under det senaste året sannolikt inte är så stor, att den ens motsvarar den okompenserade export som vårt land, mot kredit, levererat till ett enda land, nämligen England. Under sådana förhållanden bör man ju tala ganska tyst om lönernas betydelse i detta sammanhang. Jag fann också att finansministern konstaterade, att de prisstegrande faktorerna, det vill säga exportpriserna, kunna neutraliseras framför allt på den väg som jag rekommenderade, nämligen genom att man skapar ett slags clearingförfarande: man kapar topparna på exportpriserna, det vill säga man tar den överprofit som erhålles på exporten och använder den såsom prisutjämning för att minska importpriserna. Man säger att detta är ett svårt administrativt problem, och det tror jag nog att här kunna förefinnas vissa svårigheter. Men om man på borgerligt håll anser att bekämpandet av inflationen är den stora politiska huvudfrågan — ett av de viktigaste problemen

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
som behandlats i år, för att återge tankegången i herr Wibergs framställning — då kan man inte vara motståndare till att tillgripa sådana åtgärder som verkligen kunna leda till att denna s. k. inflationsfara neutraliseras.

Vad beträffar lönernas sammanhang med prisstegringarna har jag tidigare upprepade gånger framhållit, att man skall ställa in lönerna i deras sammanhang med profiterna. En höjning av lönerna leder ju i allmänhet till en sänkning av profiterna, medan en sänkning av lönerna i nuvarande ekonomiska system betyder en ökning av profiterna. Vad som sker när man manipulerar med lönerna är inte att man förändrar den befintliga köpkraften i förhållande till varutillgången, utan det är bara att man omfördelar denna köpkraft. Det är därför klart att vi hela tiden ha bekämpat denna form för lösning av de ekonomiska problemen, som har uttryckts med det föraktliga och förhatliga ordet lönestopp. Man har häremot invänt att om arbetarna få högre lön, så handla de mera, medan en ökning av kapitalisternas profiler betyder en ökning av sparkapitalet. Härtill genmäler jag som jag tidigare gjort, att om vi ha varuknapphet, så låt oss då ransonera de knappa varorna. Men dessutom är det väl inte uteslutet att man kan dirigera även arbetarnas köpkraft i viss riktning. Vi ha t. ex. påpekat, att även en arbetare kan önska sig en sommarstuga eller kanske lägga ned de slantar som kunna bli över på en tomt eller på annat sätt göra en investering för sin framtid.

Det framgick av finansministerns framställning, att man tidigare under-skattat företagets förmåga att betala högre löner. Det hade visat sig att företagen kunde prestera åtskilligt mera än man tidigare tänkt sig. Herr Severin kompletterade detta med att erinra om den svaghet som den bristande insynen i företagen egentligen innebär, när det gäller att taga ställning till frågan om lönernas storlek. Det må tillåtas mig att utan någon som helst självförhävelse konstatera att vi tydligen insett företagets möjligheter att betala högre löner bättre än vad riksdagen gjorde när den gick in för lönestoppet. Enligt herr Severin var det ju i verkligheten aldrig fråga om något lönestopp, utan det var hela tiden fråga om ett prisstopp. Men nu är det obestriddigt att regeringen i de rekommendationer som gavs riksdagen i de ekonomiska frågorna talade om lönestopp. Riksdagens majoritet godtog detta, och termen lönestopp gick in i svenska folkets medvetande såsom karakteristisk för en viss politik som statsmakterna uttalat sig för. Om nu herr Severin har rätt, när han säger att det hela tiden bara var fråga om ett prisstopp, var ju hans och finansministerns syfte tydligen bara att lura kapitalisterna och att lura riksdagen genom att med tal om lönestopp åstadkomma den förbättring av lönerna, som tydligen herr Severin vill tillskriva sig och sina åsiktsfränder äran av. Ty eljest skulle han ju inte kunna prisa det resultat i form av förbättrade löner som uppnåts trots lönestoppet. Om jag uppfattade herr Severin rätt, är alltså läget det, att de som talade om lönestopp voro de som höjde lönerna eller möjliggjorde höjning av lönerna, medan de som förnekade det motiverade och rättfärdiga i att genomföra lönestopp motverkade dessa lönestegringar. När jag hörde denna herr Severins argumentation, tänkte jag för mig själv, att det är en gammal sanning att de vägar som leda till dygdens tempel kunna vara både krokiga och besvärliga. Han har i alla fall genom sin argumentation lyckats göra svart till vitt i denna fråga.

Herr Wiberg anförde i polemik mot mig, att bankoutskottet för sin del inte tror på en snabb ökning av varutillgången. Det är ju möjligt att utskottet inte tror på det, men utskottet talar i alla fall om att när den extraordinära varuknappheten minskar, skall den lämna utrymme för en förbättring av penningvärdet. Sedan är det naturligtvis en trosfråga både för mig och för den som har en annan uppfattning, när en sådan förbättring kan ske. Det är tämligen klart att den inte skulle kunna ske så snart, om enbart varubehovet skulle vara

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.) avgörande för produktionens omfattning och vidare utveckling. Men det är ju så, att det är helt andra faktorer som äro avgörande. Några år efter första världskriget fingo vi en mycket svår ekonomisk kris, där det plötsligt uppstod stort varuöverskott. Men detta varuöverskott berodde inte på att det inte behövdes varor i de krigshärjade länderna, utan det berodde på de särskilda konstitutiva egenskaper som höra samman med eller äro en del av det kapitalistiska systemet. Jag tror att man också skulle kunna peka på att den prisstegring som finansministern varnar för — och som också bankoutskottet delvis varnar för i den mån utskottet ansluter sig till finansministern — denna prisstegring är en om inte typisk så dock en högkonjunkturprisstegring i ganska hög grad. Det är naturligtvis svårt att säga att här föreligga alla typiska tecken på en högkonjunktur. Men om man ser på de länder som någorlunda oskadda gått igenom kriget, såsom Förenta staterna, England och framför allt vårt eget land, så nog finnas de karakteristiska dragen för en högkonjunktur. Och det är inte någon nyhet, som vi upptäckt i år, att priserna stiga vid en högkonjunktur. Prisstegringen är tvärtom en företeelse, som hänger samman med högkonjunkturen, ett resultat av högkonjunkturen. Utan prisstegring skulle man väl i det kapitalistiska systemet näppeligen kunna tänka sig en högkonjunktur, såvida det inte är fråga om en rent inflationistisk företeelse, vilket jag inte räknar med i detta sammanhang.

Finansministern hyser oro för, som han säger i sin proposition, att en ökad varutillgång inte får samma prissänkande effekt som eljest. Finansministern har inte redovisat skälen till att han hyser denna oro. Men jag tror att oron är berättigad under en förutsättning, nämligen att det genom det andra världskriget skett en sådan förändring i det kapitalistiska ekonomiska systemet, att inte samma karakteristiska företeelser skulle framträda som tidigare. Jag tror för min del inte att en sådan förändring ägt rum i de dominerande kapitalistiska länderna. Och därför tror jag också att när nästa kris kommer — man hyser ju långt in i de borgerliga kretsarna den uppfattningen, att det inte dröjer länge innan den kommer — så får den på priserna samma effekt som tidigare ekonomiska kriser, nämligen en nedpressning av priserna.

Herr Ohlin har för sin del sökt framställa den nuvarande prisstegringen såsom inflationistisk. Jag vill inte ingå på ett närmare bemötande härav. Men jag måste säga att det på mig verkar som om herr Ohlin utsatt själva inflationsbegreppet för en inflationistisk värdeförstörelse, när han framställer exempelvis knapphet på arbetskraft i vårt land — en knapphet som uppenbarligen har samband dels med att det är högkonjunktur och dels med att man får använda en mängd arbetskraft i ersättningsproduktion, som slukar exceptionellt mycket arbetskraft — när han framställer denna knapphet såsom ett inflationsfenomen.

Om man skulle draga ut kontentan av vad som förekommit här i debatten, tror jag man skall finna, att såväl finansministern som den socialdemokratiske gruppledaren i sina anföranden varit mycket skeptiska mot lönestoppet men däremot varit eniga med mig — och jag antar med åtskilliga andra — om att vad som nu behövs är ett skärpt prisstopp. Jag tror att prisstegringsfaktorn — eller inflationsfaktorn, som man säger — efter finansministerns förklaringar har i det väsentliga reducerats till de höga priserna på utlandshandeln. Det har från finansministerns sida klart angivits att det finns medel för att neutralisera dessa verkningar, som inte ha med lönestoppet att göra, och ett av dessa är att följa den linje som jag för min del rekommenderat. Bankoutskottet har för sin del godtagit vad vi tidigare ha rekommenderat, nämligen en skärpt investeringskontroll. Jag vill tillägga att en sådan bör man inte skapa för att begränsa framställningen av nyttigheter, men det finns faktiskt en hel del pro-



*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
duktion, som inte kan betraktas såsom hörande till den nyttiga produktionen, den för dagen nödvändiga produktionen. Sådan produktion anser jag för min del att man kan begränsa, därest det visar sig nödvändigt för att kunna nå vissa andra syften, som man anser mera angelägna.

Ja, herr talman, efter detta tror jag man med ganska stort lugn kan överlämna åt riksbanken att ruva på sitt guld och låta det svenska folket klara sig på de sedlar, silverpengar, kopparmynt och för övrigt även järnpengar, som riksbanken levererar. Dessa mynt ha faktiskt visat sig bättre än geschäftsmarkerna i inflation velat framställa dem. Det återstår för mig bara att lita på regeringens goda omdöme i denna fråga. Det kan ju räcka med att en gång underskatta arbetarnas goda omdöme. Att göra det två gånger kan bli ödesdigert till och med för den skicklige och respektable finansministern. Med andra ord, jag tror att regeringen kommer att visa det goda omdömet att inte ännu en gång rekommendera lönestoppolitiken från 1942.

Herr Hagberg i Malmö erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag har för visso ingen anledning att svara för finansministerns räkning. Men jag kan inte underlåta att reagera mot den tolkning av finansministerns anförande som herr Hagberg i Luleå gav. Den tolkningen påminner väl i alla fall rätt mycket om den tolkning som en viss potentat anser sig böra giva av bibeln. Herr Hagberg menade att finansministern reducerat de inflationsdrivande faktorerna till att omfatta impulser från utlandet och de element som kunna innefattas i den pågående starka expansionen inom vår exportnäring. Det gjorde dock inte finansministern, och han kan helt enkelt inte göra det av följande anledning. Vad ha nämligen bankofullmäktige sagt i denna sak? Jo, fullmäktige säga följande, när de skola draga upp riktlinjerna och lägga fram programmet: »Härvid gäller alltså, att löne- och jordbrukspolitiken är av dominerande betydelse för prisutvecklingen och följaktligen bör bli föremål för särskilt beaktande i detta sammanhang.» Har nu finansministern reagerat mot detta? Ingalunda! Finansministern säger själv enligt referatet i bankoutskottets utlåtande följande: »Den bild av det ekonomiska läget och dess konsekvenser för utformningen av penningpolitiken, som bankofullmäktige lämnat i sin här återgivna skrivelse, synes mig på ett riktigt sätt karakterisera den problemställning vi i dag stå inför på ifrågasvarande område.» Och finansministern tillägger senare: »I likhet med fullmäktige vill jag understryka, att vi under rådande förhållanden fortsättningsvis måste räkna med att vidmakthålla krigstidens knapphetshushållning och att försiktighet alltså måste iakttagas vid löne- och jordbrukspolitikens utformning.» Detta är ju helt andra uttalanden än herr Hagberg i Luleå här återgivit.

Till slut ytterligare en replik i anslutning till herr Hagbergs anförande. Herr Hagberg menade att det inte kunde medföra några stora risker, om arbetarna i nuvarande läge finge så stora inkomster, att de inte kunde konsumera dem utan det bleve medel över till andra ändamål. Och han ansåg att det inte kunde vara någon större fara, om en arbetare t. ex. köpte en sommarstuga eller investerade pengarna i en tomt. Jag kan inte låta bli att reagera inför detta sista uttalande. Ty vad betyder det att en kommunistisk talare rekommenderar ett sådant disponerande av överskottsmedel? Jo, det betyder ingenting annat än att han rekommenderar en flykt till realvärden, en investering i realvärden. Och detta måste ju betyda att han inte litar på en placering av överskottsmedlen under andra förhållanden. När man på borgerligt håll varnar för flykten från kapitalvärdena, sakna ju kommunisterna ord för att karakterisera ett sådant tillvägagångssätt. Nu har andra kammaren fått uppleva, att ord-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
föranden i den kommunistiska partigruppen rekommenderar arbetarna att på detta sätt också sälla sig till dem som fly till realvärderna undan inflationsfaran.

Herr **Hagberg** i Luleå, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag vet inte om det är ett så farligt brott att rekommendera även arbetarna att söka sig till realvärderna. Det ha ju kapitalisterna gjort för länge sedan.

Vad beträffar uttolkningen av finansministerns anförande är han naturligtvis själv kapabel att klara ut vad han egentligen menat. Men jag skulle vilja hjälpa herr Hagberg i Malmö att skapa klarhet genom att fråga finansministern, om han inte här framhöll att det var de höga exportpriserna och verkningarna på importpriserna, som var det primära för närvarande, och att arbetslönerna var en faktor som bör ställas in i ett annat sammanhang. Så tolkade i alla fall jag hans uttalande.

Härefter anförde

Herr **Ohlin**: Herr talman! Innan jag tillåter mig att ge uttryck åt några observanda beträffande finansministerns anförande före middagsrasten, skall jag be att få säga en enda sak till herr Fast. Han framhöll att det inte låg något märkvärdigt i att alla grupper av folket ville ha det bättre och få högre inkomster. Han gjorde det på ett sådant sätt, att det lätt kunde tolkas såsom en ursäkt för vilka anspråk som helst. Jag tror inte att han menade det, men han sade att vi människor väl äro ungefär lika härvidlag. Jag vill betona för honom, att i den mån det gäller köpmän och producenter ha vi en priskontroll, som, även om den inte är hundra procentigt effektiv, dock icke tillåter dem att pressa upp sina krav så att vinsterna ökas.

Det är ju den skillnaden att vi icke ha och enligt min mening icke heller under nuvarande förhållanden böra ha någon statlig lönekontroll. Det är denna omständighet som gör, att man där har i alla fall på ett helt annat sätt ett oreglerat fält. Jag upprepar, att jag inte anser detta vara ett tillräckligt skäl för staten att ingripa, men jag anser det vara skäl för staten att noga beakta detta läge. Där kan man alltså riskera att krav kunna framkomma, som absolut inte äro förenliga med en stabil prisnivå.

Ställer man nu frågan, om det inte är berättigat att de grupper, som ha det besvärligt, begära och få en bättre standard, en realinkomst höjd till 1939 års, så vill jag säga, att så länge människor blott begära kompensering upp till 1939 års nivå, så länge behövs det inte någon särskild motivering. Alla grupper kunna i dag begära att få komma tillbaka till 1939 års nivå, d. v. s. innan skatterna avdragits. De bättre situerade få finna sig i en sänkning genom de höjda skatterna. Men den, som begär en högre reallön än den han hade före 1939, måste ha en alldeles särskild motivering. Ty den del av nationalinkomsten här i landet, som är disponibel för konsumtion, är väl realiter inte större per huvud än den var före kriget. Staten tar ju nu en mycket större del av inkomsterna till försvars- och andra ändamål. Den statistiskt framräknade ökningen av nationalinkomsten för 1944 var fyra—fem procent. Denna ökning motsvaras av att den för konsumtion och kapitalbildning tillgängliga delen av nationalinkomsten vara fyra—fem procent under 1939 års. Om vi se på konsumtionsmöjligheterna, måste vi finna, att vi nu genomsnittligt icke kunna leva bättre än vi gjorde 1939.

Om det nu skulle finnas några grupper, som kunna motivera sina krav på en förbättring realiter över 1939 års standard, så skulle det vara de grupper, som hade det sämst då. Denna förbättring måste alltså tillfalla de grupper, som

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
tillhöra den mindre väl ställda tredjedelen, ty om två tredjedelar börja begära högre standard, så går det inte ihop, när ju det som skall delas inte är större än förut. En icke ringa del av jordbruksbefolkningen, särskilt småbrukarna, hade det liksom fiskarna relativt dåligt ställt före kriget. Om de begära och få en viss standardhöjning, så är det naturligt.

För det andra är det lika väl motiverat att skogsarbetarna fått en standardhöjning. Det är dessutom av produktivitetshänsyn nödvändigt. Att åt vissa andra lågt avlönade arbetargrupper gives den bättre ställning som LO strävat efter att giva dem, är också naturligt. Vidare är det berättigat att den kvinnliga arbetskraften kommer i åtnjutande av en standardhöjning. Kvinnorna voro relativt lågt avlönade före kriget. Men nu har jag redan nämnt så stora grupper, att de utgöra en icke ringa del av hela folket. Om man dessutom skulle säga att alla andra arbetarkategorier, inklusive jordbrukarbefolkningen i sin helhet, vill ha en högre realstandard, så går det för närvarande tyvärr inte ihop. Det är mycket beklagligt, men nationalinkomsten räcker inte till för det. Man får hoppas att den stiger, så att man om ett par år har möjlighet att successivt höja standarden.

I fall nu dessa stora grupper icke nöja sig med detta utan insistera på att var och en av dem skall få högre inkomst, trots att kakan inte räcker till större bitar, blir följden en inflation. Då kommer den nominella inkomststegringen att leda till prisstegring, och de bli på det sättet berövade vad de trodde sig ha fått. Det blir väl inte mera varor för att människorna få höjda inkomster, och inflationen är inte något medel med vilket man kan öka produktionen.

Det förefaller mig som om det härvidlag finns många saker, som det vore anledning att upplysa svenska folket om ännu effektivare än som hittills skett, och jag har den uppfattningen, att endast regeringen kan göra detta på ett auktoritativt sätt. Men inte ens regeringen kan finna gehör för en sådan upplysning, om den inte kombinerar upplysningen med någon sorts avtal eller överenskommelse de olika grupperna emellan. Av den anledningen tillät jag mig att rekommendera rundabordskonferenser mellan de olika grupperna.

När herr Hagberg i Luleå sedan vill överlämna åt riksbanken att »ruva på sitt guld», måste jag säga, att jag tycker detta är ett dåligt råd. Det torde innebära att man skjuter stora delar av detta problem åt sidan. När herr Hagberg i Luleå säger att han litat på regeringens goda omdöme i denna sak, kan man endast konstatera att förhållandet mellan regeringen, arbetarpartiet och det kommunistiska partiet blir allt mer och mer förtroendefullt för varje dag som går.

Så skall jag be att få säga ett par ord till finansministern. Han uttalade, att lönepolitiken inte spelar den centrala rollen i inflationsspörsmålet och instämde där med herr Hagberg i Luleå. Dennes närmanden äro tydligen icke alldeles obesvarade. — Jag tillät mig framhålla tre huvudfaktorer, nämligen löneutvecklingen, pressen från utlandet och kapitalmarknadsjämvikten. Det kan väl icke bestridas, att en väsentlig faktor måste vara att lönestegringen kan driva fram en kostnadsstegring, som genombryter prisstoppspolitiken och därmed leder till inflation, även om vi icke hade något tryck från utlandet! Om man för det andra på grund av bristande kapitalmarknadsjämvikt har ett inflationstryck, som tar sig uttryck inte bara i varubrist utan också i brist på arbetskraft, så kommer detta att utöva en press uppåt på lönerna. Arbetsgivarna konkurrera då med varandra och bjuda över varandra, och lönerna stiga oberoende av avtal. När nya kollektivavtal skola slutas, är det också ganska förklarligt om arbetarparten i ett sådant läge begär större lönestegring än man skulle gjort vid mera normal arbetsmarknad. Den överfulla sysselsättningen måste ju innebära en frestelse till detta. När därför herr Wigforss säger, att

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
den primära orsaken till utvecklingen ligger i utlandets pristryck, vill jag säga, att där ligger *en* av de primära orsakerna. Och jag måste tolka finansministerns sätt att lägga sitt anförande som ett medvetet eller omedvetet försök att skjuta åt sidan den aspekt av problemet som gäller lönepolitiken — vilken jag förstår att han kanske inte kan nalkas utan en del farhågor. Men jag konstaterar också, om jag inte hörde fel, att finansministern inte hade någon upplysning att lämna kammaren om vad han tänker göra åt denna fråga om pristrycket från utlandet. Finansministern sade endast i anslutning till ett uttalande av mig, att det kunde tänkas vara så stark inflation i utlandet, att man måste överväga växelkursen etc. Men om finansministern inte kan göra någonting åt denna löne- och penningpolitik, så sker ingenting, och då fortsätta vi på samma farliga stråt, där vi nu befinna oss.

Finansministern hade en extra motivering när han sade, att det inte är så farligt med lönepolitiken. Det har visat sig, sade han, att näringslivet efter 1942 med bibehållet prisstopp kunnat bära större lönestegringar än man då trodde vara möjligt. Det är möjligt att han har rätt däri. Men under dessa år ha vi haft en gynnsam faktor som förklarar detta, en faktor, som man tyvärr inte kan räkna med för framtiden. Vi hade dåliga skördar 1940 och 1941 och en icke särskilt god 1942, men den var dock något bättre. Sedan dess ha vi haft i genomsnitt avsevärt mycket bättre skördar än under de första krigsåren. Det är klart att detta höjer nationalinkomsten. Denna höjning av nationalinkomsten har kommit icke endast jordbrukarna utan även arbetarna till del. Om vi få en större skörd, kunna vi, när vi göra upp jordbrukskalkylerna, slippa att räkna med att höja jordbrukspriserna. Jordbrukarna få det bättre med oförändrade priser och i vissa fall också med något sänkta priser. Detta leder i sin tur till höjda reallöner för arbetarna. Genom en förbättring av skörden får man en ökning av nationalinkomsten, som även arbetarna få del av. Men detta innebär icke att man, när man har normal skörd, kan räkna med att få en serie av rekordskördar och att man således skulle kunna fortsätta på samma sätt. Om därför reallönen för arbetarna har kunnat höjas med fyra procent om året, vilket är utomordentligt glädjande, så skulle jag tro att man under andra omständigheter icke kan räkna med en höjning av reallönen med mer än två—tre procent om året, om man vill behålla prisstoppet. Om fackföreningarna i alla fall driva fram en större lönestegring, spränges prisstoppet, och varupriserna komma i rullning uppåt. För övrigt är det redan nu på en del håll så, att kostnadsstegringen har varit så stor med bibehållna priser, att man nalkas en faropunkt, där priskontrollen kan bli tvungen att medgiva en höjning av priserna. Jag skulle tro att det inom vissa delar av textilindustrin kan förhålla sig på det sättet. Därför skulle jag vilja varna för att dra alla långtgående slutsatser av det som inträffat de senaste åren. Det är nog tyvärr så, att man inte kan höja lönerna mycket kraftigt, långt över normal effektivitetsstegring, och i alla fall ha fasta priser.

Jag vill till dem som tala om att näringslivets vinster äro så stora, att man kan inkräkta på dem några år till och på det sättet höja lönerna, påpeka, att näringslivets vinster efter det att skatterna betalats, såvitt man kan bedöma nu, inte äro väsentligt större än de voro före kriget. Räknat i oförändrat penningvärde har alltså näringslivets vinster redan undergått en mycket betydande reduktion. Om man inte skall fortsätta fram till ett tillstånd, där företagen tjäna nästan ingenting, får man medgiva, att där finns ingen större marginal att utnyttja. En rent kvantitativ jämförelse mellan löneposterna, som uppgå till cirka 7 000 miljoner kronor, och bolagsvinsterna, som efter skattebetalningen uppgå till omkring 700 miljoner kronor, torde göra klart att där inte finns någon bred marginal att röra sig inom.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Herr Severin kom sedan med ett uttalande, som föreföll mig i flera avseenden värdefullt. Men när han säger att orsaken till att det är så svårt att tala om för arbetarna, att de icke kunna begära stora löneförhöjningar, är den, att arbetsgivarna icke vilja ge besked om hur stora deras vinster äro, att det därför är svårt att förklara för arbetarna att deras löner icke kunna väsentligt höjas utan att man samtidigt får en prisstegring, så vill jag till detta säga, att även om man hade en ännu bättre belysning av vinsterna än man har — och den är inte så dålig, även om den fria avskrivningsrätten naturligtvis inför ett element av ovisshet — så undrar jag ändå om det skulle vara någon stark broms på arbetarna i exempelvis maskinindustrien. Ty även om företagarna skulle förklara att de måste höja priserna med två procent på grund av lönestegringarna, skulle arbetarna säga att det just inte betyder någonting för levnadsomkostnaderna, om maskinpriserna höjas med två procent. Däremot instämmer jag helt med herr Severin däri, att arbetsmarknadens nuvarande läge med överfull sysselsättning naturligtvis gör det alldeles särskilt svårt för någon part att övertyga arbetarna om att en viss begränsning av anspråken ligger i deras eget intresse.

När finansministern försvarade sitt uttalande av 1944 föreföll det mig som om det var en glidning i hans resonemang. Han säger, att jag uttalat, att när nu regeringen gått med på lönetillägg för statstjänstemän, det vore naturligt att regeringen också tillade att detta är naturligtvis möjligt även på den öppna marknaden. Men beträffande statstjänstemännen gällde det ju att de skulle få kompensation för att de blivit *efter i utvecklingen*. Därför fingo de en relativt stor lönestegring på en gång. Det var ersättning för flera års utebliven förbättring. På den öppna marknaden däremot hade vi haft lönejusteringar varje år. Därför var det olyckligt att finansministerns uttalande kom att tolkas så, att det som här skett för statstjänstemännen kunde och borde ske även på den öppna marknaden. Det fanns en olikhet i förutsättningarna mellan statstjänstemännens löneläge och arbetarnas, som jag tror finansministern försummade att ordentligt klargöra. Därför kom också hans uttalande att få en effekt som han måhända icke avsett.

Beträffande räntestabiliseringen säger finansministern att det är uppenbart att man inte skall låsa fast räntan vid tre procent, men för närvarande är en stabilisering vid denna nivå naturlig. Han har fattat bankoutskottet så, att man inte nu skall överväga räntesänkning. Jag vill då betona, att när bankoutskottet säger att en räntestabilitet är fördelaktig, så är det svårt att tolka det som finansministern gör, nämligen att man så att säga vill undvika den skada som en räntesänkning skulle medföra. Ty i så fall skulle väl resonemanget om räntestabiliteten inte förts på detta sätt — vilket verkar analogitänkande med prisstabiliteten — utan på det sättet att man ville varna för en sådan räntesänkning, som skulle ha en tendens i verkligt inflationsbefrämjande riktning. Utskottet skulle också motivera varför en räntestegring inte anses lämplig. Det är dock möjligt att finansministern tolkar bankoutskottet rätt, men i så fall använder utskottet ett egendomligt uttryckssätt.

När finansministern sedan säger, att det enligt hans mening är relativt likgiltigt om räntenivån stabiliseras vid tre eller två och en halv procent, kommer han i uppenbar strid med bankoutskottet — enligt hans egen förklaring — ty bankoutskottet anser just denna ränta på två och en halv procent såsom icke fördelaktig. Finansministern kan näppeligen hänvisa till att det är själva rörelsen som sådan som skulle vara så farlig. Det är räntenivåns höjd som är det avgörande, inte vanskligheterna vid övergången när själva sänkningen göres. Enligt min mening är finansministerns ståndpunkt, att det är ganska likgiltigt om man har två och en halv eller tre procents ränta, inte acceptabel. Ty det

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
måste ändå vara så att t. ex. ivern att få bygga — och de svårigheter som statsrådet Ericsson har att ransonera byggnadstillstånden — måste bli ännu större ju lägre räntan är. Om man därför skall ta finansministern på orden, så måste detta innebära, att han skjuter räntepolitiken åt sidan som medel att upprätthålla jämvikten på kapitalmarknaden och att han litar till helt andra medel.

Kanske får jag skjuta in en fråga där till finansministern, eftersom det i dag uppenbarligen gäller att begränsa investeringarna: hur är det med lagstiftningen beträffande de investeringsfonder som näringslivet äger och har rätt att använda för investeringsändamål? Under vissa tider har regeringen förklarat att det varit angeläget att investera och att företagen få behålla sin skattefrihet om de göra det — om de icke göra det, bli de efterbeskattade på dessa investeringsfonder. Förhåller det sig inte så, att regeringen tillåtit disposition av dessa fonder 1945? Tillåter regeringen även disposition av fonderna under 1946? Jag vore tacksam att bli korrigerad om jag säger fel, men jag har för mig att under 1944 och 1945 tilläts sådan disposition. Det kan väl ifrågasättas om verkligen staten behövde stimulera till investeringar under tider som de då rådande.

Kvar står det emellertid, att det är fråga om ett inflationstryck, som inte bara kommer från utlandet utan också tar sig uttryck i varuknapphet och knapphet på arbetskraft samt en tendens att investera mer än vi kunna finansiera. Vad tänker regeringen göra åt den saken, när man uppenbarligen inte vill använda räntepolitiken och alltså i viss mån avlyfter ansvaret från riksbanken? Något måste göras åt saken, om man inte bara vill låta det gå vind för våg.

För min del intar jag för närvarande i dessa spörsmål den attityden, att jag efterlyser direktiv och program från regeringens sida. Det torde i främsta rummet vara regeringen som har att taga ledningen i sådana spörsmål. Jag gläder mig åt att finansministern ansåg att det fanns förutsättningar för sammanförande av olika folkgrupper, men jag skulle vilja betona, att om man vill göra detta är det av vikt att man förbereder en sådan aktion opinionsmässigt, i tid lägger fram klagorande framställningar så att opinionen i de olika grupperna påverkas, så att inte grupperna skicka befullmäktigade ombud som ha händerna bundna. Just i en demokrati är det nödvändigt att de olika grupperna ha en någorlunda klar insikt. Det är därför jag tror att det brådskar för regeringen att lägga fram program om vad den tänker göra. Det räcker inte att säga, att orsaken till inflationsrisken till största delen ligger i utlandet. Detta påstående tror jag är ett låt vara omedvetet uttryck för en viss olust att gripa sig an med detta problem. I varje fall ha vi, så vitt jag kan förstå, i dag inte fått någon klarhet från regeringens sida om lönestegringens och andra faktors betydelse, och inte heller ha vi fått besked om vad regeringen tänker göra åt denna sak.

Enligt mitt sätt att se är handläggningen av detta spörsmål en av huvuduppgifterna för Sveriges regering för närvarande. Jag konstaterar med tillfredsställelse att hans excellens herr statsministern bevistat denna diskussion, och måhända får det tolkas som ett uttryck för att även han har den uppfattningen, att detta är ett spörsmål som kommer att kräva hans och regeringens samlade uppmärksamhet och initiativ.

Herr **Fast** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag förstår inte hur herr Ohlin kunde så missförstå vad jag sade angående den ganska egoistiska syn man i allmänhet hade, då man betraktade problemet ensamt och isolerat. Ty när jag hade talat om detta tillade jag nämligen strax efteråt: man förmenar tydligen att det enskilda fallet, det som rör en själv, inte inverkar på läget i stort, men man kräver att i alla andra fall skall

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
samhället gå radikalt och målmedvetet fram. Jag yttrade vidare, att denna inställning, som jag trodde vara ganska utbredd inom vårt folk, vittnade om att man inte tagit hotet om en inflation så värst allvarligt. Jag trodde också, att om man verkligen finge klart för sig att allvarliga risker föreläge, man nog skulle vara mera överens om att åtgärder kunde vara befogade, även då de ginge utöver de egna intressena. Jag menade sålunda alldeles tvärtemot vad herr Ohlin, vad jag kan förstå, fattat mitt uttalande. Jag har då ingenting annat att göra än att konstatera ett beklagligt faktum.

Sedan vill jag bara säga, beträffande vad herr Ohlin nämnde om förbättringar utöver 1939 års löneram för de sämst ställda, att jag rörande denna fråga yttrade, att det är självklart, att det inte finns något heligt tal. Det kan vara lika berättigat med en överkompensation som med en underkompensation i vissa fall, ty det löneläge, som avvägdes 1939, vilar på rätt irrationella grunder och på sådana förhållanden, som i varje fall inte sammanhånga med rättvisesynpunkter.

Härpå anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Jag skulle vilja göra några tillägg till mitt yttrande på förmiddagen. Det är överhuvud taget inte lockande att efter det man hållit ett anförande uppträda som uttolkare av vad man sagt.

Jag ger herr Hagberg i Luleå alldeles rätt, ty han citerade mig tämligen ordagrant. Jag sade på förmiddagen, att enligt min uppfattning ligger den primära risken för prisstegring just nu i förhållandena utomlands. Därmed har jag inte sagt att det icke kan vid andra tillfällen finnas risker från andra håll.

Jag skulle vilja framhålla, att skall någonting göras i dag och under den allra närmaste tiden, då har man att hålla sig till två stora områden. Vi måste försöka få hand över utrikeshandeln, så att inte utlandspriserna på olika vägar tvinga upp den inhemska prisnivån. Det som vidare är aktuellt just nu är den inhemska investeringsverksamheten som pågår dag för dag och vecka för vecka. På detta område ha vi, skulle man kunna säga, en investeringskontroll, utövad, som jag nämnde, av en av regeringens ledamöter och som man kan behöva skärpa. I fråga om utrikeshandeln veta ni ju att vi gripit in på en punkt, nämligen i fråga om träpriserna. Det är mycket möjligt att det blir nödvändigt att ingripa på en rad andra områden.

Eftersom herr Ohlin inte ville skjuta undan frågan om priserna i utlandet så skulle jag, i gengäld för hans många frågor till mig, vilja fråga herr Ohlin, om han har något att invända emot att man gör en sådan central byråkratisk dirigering av det svenska näringslivet som består i att vi se till, att inte för stora varukvantiteter skickas till utlandet och att priserna på dessa varor inte få återverka på den svenska marknaden. På den punkten har regeringen redan givit besked.

Herr Ohlin talar som om detta vore den första diskussion vi haft här i denna sak och som om han vore den förste som var nyfiken över regeringens politik. Det var inte så många veckor sedan en högerledamot i första kammaren i en interpellation ställde en stor fråga till statsministern, vilken besvarades i ett mycket långt anförande. Alla frågor som herr Ohlin nu ställt framställdes då till regeringen, och vi svarade dels att utrikeshandeln måste ställas under kontroll, dels att vi måste ställa investeringsverksamheten i landet under kontroll, dels att priskontrollen måste skärpas. Nu frågar herr Ohlin om vi inte erkänna lönebildningens betydelse i detta sammanhang, och herr Hag-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
berg i Malmö erinrade om jordbrukspriserna och vilken roll de kunna spela. Ja, det är riktigt. Om herr Hagberg i Malmö hade citerat bankofullmäktiges yttrande litet mera fullständigt med några satser ovanför citatet, så hade det blivit ännu tydligare, att bankofullmäktige inte skjuter undan inflytandet från utlandet. När utskottet kommer till frågorna om den svenska hemmarknaden heter det, att här är det fråga om jordbrukspriser och arbetslöner, som äro de dominerande faktorerna. Om jag har yttrat att jag inte menat att dessa faktorer i dag äro dominerande, så är det helt enkelt därför att vi för en kort tid sedan tagit ett måhända ganska farligt steg på väg mot högre jordbrukspriser genom den nya uppgörelsen med jordbrukarnas organisationer, som ju innebär inte oväsentligt stegrade priser. Som herr Ohlin väl vet innebär ju hans eget förslag om att taga bort omsättningsskatten just ett försök att motverka denna prisstegring, som vi med öppna ögon tagit. Vi ha alltså redan tagit ståndpunkt här. Vi ha lyft upp nivån ett stycke. Frågan om lönerna blir aktuell vid omkring årsskiftet, och den kunna vi inte göra något åt i dag. Det hindrar emellertid inte att jag ger herr Ohlin rätt däri att om man vill förbereda för en sådan omläggning, där även frågan om lönerna och jordbrukspriserna måste ingå som viktiga faktorer, så finns det ganska stor anledning att börja förbereda detta redan nu, och det är inte någon hemlighet att man inom regeringen gång på gång varit inne på dessa frågor och egentligen endast avvaktar den lämpligaste tidpunkten för att beträffande dessa spörsmål gå in på resonemang med de olika parterna.

Jag kan som sagt inte annat än vidhålla, att just under det sista halvåret frågan om utlandspriserna och deras inverkan på den svenska marknaden varit och att den fortfarande är den dominerande faktorn, den som man i första hand har att gripa in emot.

Jag skall inte taga upp den gamla tvistefrågan om 1944 års löneförbättring för statstjänarna. Det lönar sig litet att efteråt försöka konstruera vilken inverkan dessa mina yttranden haft. Herr Ohlin säger, att jag lämnade oklart vad som menades med den löneförbättring, som statstjänarna fingo. Det var en löneförbättring, som kom i efterhand. Statstjänarna hade blivit missgynnade och fingo alltså en större löneförbättring än som varit motiverad på den öppna marknaden, där man redan hade fått tidigare förbättringar. Ja, jag tror inte att jag någonsin förbisett det, och om herr Ohlin följt med de förhandlingar som fördes mellan de kollektivavtalsanställda i statens tjänst skulle han veta, att denna skillnad emellan de statsanställda, som stått på reglementet, och de kollektivavtalsanställda var en av de avgörande punkterna, där det fick göras och gjordes mycket klart, att den förbättring, som skulle tillerkännas dem som hade kollektivavtal, skulle föra dem upp i nivå med statstjänarna, vilka fått tilläggen på en gång.

Jag vill inte förlänga debatten, annars skulle jag kunna ställa ännu en fråga till herr Ohlin. Han säger, att regeringen skjuter undan räntan såsom en faktor i stabiliseringen, regeringen vill inte tillgripa en räntehöjning. Nej, för ögonblicket är det enligt min mening ett grovt och ojämnt verkande medel, som jag inte tror vi skola tillgripa. Jag kan ju fråga herr Ohlin, om herr Ohlin skulle vara villig att förorda, att man försöker dämna upp den nuvarande högkonjunkturen genom räntehöjning. Bankoutskottet har skrivit på följande sätt — jag har tolkat detta yttrande på det enda sätt jag tror man kan tolka det, det tjänar ingenting till att vi skola diskutera, vad bankoutskottet menat, eftersom det kan svara för sig själv: »En fortsatt stabilisering av räntenivån inom landet utgör jämsides med en begränsning av likviditetsöverskottet ett värdefullt stöd för de penningpolitiska strävandena. Enligt vad ut-



*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
skottet inhämtat äro bankofullmäktige eniga om att en räntesänkning i nuvarande läge icke bör ifrågakomma.» Jag har inte kunnat undgå att fatta detta så, att det varit en diskussion om huruvida man skulle sänka räntan ytterligare.

När jag yttrade, att enligt min uppfattning det inte var räntehöjden som var avgörande, utan rörelseriktningen, så är det verkligen min mening. Herr Ohlin har tydligen en annan mening. Om vi i detta ögonblick på grund av historiska och institutionella förhållanden hade haft räntenivån vid 2,5 %, menar jag att inte något väsentligt ändrats i vårt ekonomiska läge. Om vi däremot i detta ögonblick skulle besluta att räntan skulle bli en halv procent lägre, så skulle detta ha många psykologiska och andra konsekvenser, som nog skulle verka i den inflatoriska riktningen. Sedan yttrade jag inte — och det kanske herr Ohlin missförstod en smula — att jag trodde det fanns förutsättningar för att de olika grupperna, som skulle sammanföras, skulle komma överens. Vad jag menade med att det fanns förutsättningar var, att förhållandena hade utvecklat sig så, att det fanns alla möjliga utgångspunkter för regeringen att börja sondera ställningen inom de olika grupperna för att försöka åstadkomma ett sådant sammanförande. Att regeringen inte ansett detta lika brådskande beror på att frågorna här gällt jordbrukspriser och arbetslöner och priser på vissa andra inhemska produkter, och där anser jag att vi ha ett visst rådrum, under det att frågan om vad som skall göras i fråga om utrikeshandeln och den inhemska investeringsverksamheten kräver relativt snabba beslut.

Herr **Hagberg** i Luleå, som nu på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Herr Ohlin tyckte att min rekommendation att man skulle överlämna åt riksbanken att ruva på sitt guld var orimlig. Det kanske berodde på att han inte vet, att detta utlåtande utmynnar i ett yrkande om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa av banken utgivna sedlar med guld. Med andra ord, det sköna löfte, som står på våra sedlar, att Sveriges riksbank vid anfordran inlöser sedeln med guldmünt, det är bara en skön lögn, vilket dock inte gör sedlarna sämre för det, ty den lögnen har man kunnat upprätthålla i 15 år utan att sedlarna blivit sämre. Det var det jag avsåg, när jag sade att riksbanken kan få ruva på sitt guld i enlighet med denna rekommendation.

Sedan sade herr Ohlin att nationalinkomsten tyvärr inte räcker till vid en fördelning, så att industriarbetarna kunde erhålla något mera. Han nämnde inte ordet »industriarbetare», men eftersom han utelämnade en viss grupp antar jag, att han menade dem. Nationalinkomsten utgör enligt uppgift 18 miljarder. Dividerar jag den summan med folkmängden, 6,5 miljoner, får jag 2 700 kronor, d. v. s. närmare 12 000 kronor per genomsnittsfamilj.

Herr Ohlin sade, att finansministern inte kan nalkas lönefrågorna utan farhågor. Ja, herr Ohlin, det kan till och med vara farligt för en professor i nationalekonomi att nalkas lönefrågorna, ty det ståndpunktstagande han här i realiteten intog mot industriarbetarnas lönekrav kan få sina konsekvenser även för folkpartiet, även om partiet inte har så mycket att säga till om bland industriarbetarna.

Sedan vill jag till slut endast registrera, att herr Ohlin icke längre upprätthöll sin tes om att knappheten på arbetskraft är ett inflationsfenomen. Jag antager, att man får tolka det så, att han, när han uppställde denna tes, nalkades detta problem utan farhågor, men han har kanske kommit underfund med att det var inte utan risk.

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Vidare anförde:

Herr **Severin** i Stockholm: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att herr Hagberg i Luleå envist fasthåller, att det 1942 fattades beslut om lönestopp. Man har visserligen kallat det för lönestopp, men det föreligger en mycket väsentlig skillnad mellan beslutet rörande priserna och beslutet rörande lönerna, och detta framgår redan därutav att priserna befunno sig och fortfarande befinna sig under statens kontroll genom ett särskilt organ, priskontrollnämnden, medan däremot lönerna icke ha befunnit sig och icke befinna sig under någon dylik kontroll. Staten har alltså tagit sig rätt att fastställa priser och icke tillåta någon att fritt höja sina priser; detta skall priskontrollnämnden först medgiva. Något dylikt beslut föreligger icke beträffande lönerna. Det står parterna fritt att bestämma vilka löner de behaga, och något annat lönestopp än det, som man för närvarande rekommenderar i bankoutskottets utlåtande, har icke heller funnits. Här säger bankoutsrottet: »Med hänsyn härtill synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke medverkan från parterna på arbetsmarknaden borde påkallas för att såvitt möjligt ernå en stabilisering av priser och löner för viss tid framåt.» Ett godkännande av detta, som naturligtvis kommer att lämnas, innebär inte att det fattas ett beslut om lönestopp. När 1942 års beslut fattades, deklarerades för övrigt från fackföreringsrörelsens sida, att den förbehöll sig friheten, trots överenskommelsen om att föra en varsam lönepolitik, att höja lönerna för de sämst betalda. Det gjordes en uttrycklig reservation härför, och som jag påpekade förut steg verkligen lönerna under 1943 och 1944, trots detta s. k. lönestopp.

Jag skulle härtill vilja lägga, att jag tror mig uttrycka en mycket allmän mening inom fackföreringsrörelsen om jag säger, att fackföreringsrörelsen skulle vara en mycket bestämd motståndare till ett beslut om lönestopp, d. v. s. ett beslut om att staten förbehöll sig rätten att fastställa lönerna på arbetsmarknaden. Det vore detsamma som införande av den obligatoriska skiljedomen, och den har den svenska fackföreringsrörelsen så uttryckligen uttalat sig emot, att det inte kan finnas minsta tvivel om att man hos fackföreringsrörelsen icke skulle finna något gehör för ett beslut om dylikt lönestopp. Därmed är intet sagt om att fackföreringsrörelsen i en viss situation skulle finna sig nödgad att underkasta sig ett sådant beslut från staten.

När jag nu har ordet vill jag inte neka mig att liksom herr Hagberg i Malmö ägna ett par ord åt herr Hagbergs i Luleå utväg för de slantar, som arbetarna finge över, därför att varubrist och därav följande ransonering inte medgävo dem att köpa konsumtionsvaror för hela lönen. Vid sådant förhållande skulle man alltså köpa en sommarstuga eller tomt och placera pengarna i realvärden. Jag vet inte om herr Hagberg i Luleå menade, att man med denna metod skulle undkomma en eventuell inflationistisk verkan, trots att man hade så höga inkomster, att de inte motsvarades utav en varumängd till gällande priser. I det fallet skulle jag rekommendera honom att tänka på nästa led i bytet. När arbetaren köpte en stuga eller en tomt gjorde han visserligen av med sina pengar på det, men den som sålde stugan eller tomten fick i stället in pengar. Har herr Hagberg i Luleå tänkt på vad han skulle göra med dem? Skulle han också köpa en stuga eller en tomt för att han inte kunde få ut konsumtionsvaror, eller förutsatte herr Hagberg möjligen att tomtförsäljaren skulle vara så lojal, att han i stället placerade pengarna i statsobligationer eller i en bank? I förstnämnda fallet skulle man köpa av varandra, så att den som köpte tomten i dag sålde den igen i morgon, och det skulle på detta sätt bli möjligt att få användning för pengarna utan någon prisstegrande verkan! Sådant brukar man kalla för jobberi, och det vore ju en originell metod att hindra prisstegringen!

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*

Herr talmanen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Ohlin**: Herr talman! Låt mig bara allra först till herr Hagberg i Luleå säga, att han observerade tydligen inte, när jag utöver mindre väl-situerade jordbrukare, skogsarbetare och kvinnlig arbetskraft just nämnde andra lägre avlönade arbetare, vilket uppenbarligen måste avse en del av den stora gruppen industriarbetare. Jag tror inte att herr Hagberg behöver ha några farhågor å mina vägnar. Folk förstår nog ganska bra, att det får be-tecknas som en allmän demokratisk inställning att den tredjedel, om jag så får uttrycka det, av svenska folket som har den lägsta levnadsstandard, har anspråk på att komma först, när det gäller standardhöjning. Skulle det vara som det nu är, att det finns en del industriarbetare, som ligga i mellangruppen och som därför inte komma först, tror jag de förstå den saken ganska bra.

När herr Hagberg i Luleå utgick ifrån att jag ändrat mening i fråga om bristen på arbetskraft, så är det ett misstag. Jag har tvärtom den uppfattningen, att det är en mycket viktig synpunkt att bristen på arbetskraft, som beror på flera faktorer, huvudsakligen beror på det som jag kallade för ett visst inflationstryck. Herr Hagberg var själv inne på samma mening. Han sade, att under högkonjunktur är det alltid ont om arbetskraft. Ja, ur den synpunkt vi nu diskutera är dagens situation ingenting annat än en forcerad högkonjunktur. Att man får överflöd på arbetskraft vid depression beror på samma faktorer som att man får ont om arbetskraft under högkonjunktur och förfärlig brist på arbetskraft under en forcerad högkonjunktur. Om man inte håller den saken i minnet, kan man lätt felbedöma läget och draga den slutsatsen att vi alltid eller ganska länge skola ha ett sådant extraordinärt under-skott på arbetskraft och underlåta de försiktighetsmått, som äro väl motive-rade. Ty herr Hagberg och jag äro väl medvetna om att det inte alls är säkert att det inte kan komma en kris inom ett par år.

Till finansministern vill jag säga, att jag instämmer med honom i att en diskussion här utan citatsamling av vad som yttrades 1944 för oss inte så långt, men han undgick att tala om den öppna arbetsmarknaden och talade om de kollektivavtalsanställda arbetarna i statens tjänst och om statstjänarna. Min jämförelse gällde just den öppna arbetsmarknadens arbetare.

När finansministern säger, att han begränsat sig till att påvisa, att den primära risken för inflation just nu är trycket från utlandet, skulle jag vilja säga att jag tror inte det är riktigt, utan jag tror att det finns en annan lika primär och lika viktig risk just nu, nämligen den som kommer från arbetsmarknaden, från den extra ordinära knappheten på arbetskraft. Vissa slutsatser därav kunna under de närmaste månaderna sätta sig fast i arbetarkret-sarnas åsikter och därför få konsekvenser för höstens avtal. Det förefaller, som om finansministern i någon mån medgav det då han sade, att visserligen kan man förbereda detta etc. Det är därför inte så, att när det gäller reaktionen på arbetsmarknaden det blir aktuellt först i november—december. Jag tror tvärtom att den frågan måste anses vara redan i dag synnerligen aktuell, om man skall hinna göra något i tid.

Nu säger finansministern att regeringen redan i debatten i första kamma-ren för två veckor sedan förklarat vissa saker. Jag vill då erinra om att den debatten gällde, om man skall utgå från hans excellens statsministerns svar, väsentligen de försörjningspolitiska sidorna, och statsministern hänvisade spe-ciellt till att en närmare debatt av dessa spörsmål lämpligen skulle förläggas till diskussionen om penningpolitiken. Det är just det som jag gjort, och jag anser mig ha ingående studerat vad både statsministern och finansministern uttalade i första kammaren, men att det skulle vara ett så uttömmande skäl att

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.)  
inte något ytterligare meningsutbyte är erforderligt, tror jag är mycket svårt att hävda.

Finansministern säger att man måste vidtaga åtgärder mot det prisuppdrivande trycket från utlandet och frågar, om jag har något att invända emot att man där vidtager åtgärder. Finansministern nämnde själv, att exportavgifterna på trävaror är det enda som regeringen tills vidare gjort. Det förhöll sig ju så att folkhushållningsministern och jag haft åtskilligt att skaffa med att dessa avgifter infördes, och det torde däri få anses ligga att jag inte är någon principiell motståndare till en sådan metod att hindra en utländsk prISRörelse att slå över hit, när det är möjligt. Det angav jag i mitt första yttrande i eftermiddag. Men jag har inte från finansministern, varken i dag eller någon annan gång, fått någon sådan konkret exempelsamling som visar, att det är behövt att göra detta i stor skala över ett vidsträckt fält. Då får man väl tills vidare draga den slutsatsen av regeringens handlingssätt att regeringen också har den uppfattningen att det inte är lämpligt att använda denna metod i större skala. Jag skulle tvärtom vilja rekommendera regeringen att gå fram på frivillighetens väg och träffa avtal med exportörerna och säga till dem: trots att ni kunna sälja edra maskiner till utlandet till högre priser, böra ni sälja på hemmamarknaden till oförändrade priser, ty därigenom undgå vi en komplicerad situation. Detta sker nämligen i dag i mycket stor omfattning. Jag skulle kunna nämna t. ex. kontorsmaskiner av olika slag, som säljas på export till högre priser än i Sverige, men detta föranleder icke den inhemska industrien att vägra att sälja mycket stora kvantiteter på hemmamarknaden. Det tycker jag är ett klokt handlingssätt, och jag tror att regeringen bör ha vissa möjligheter att få industrien att fortsätta på denna väg och därigenom undgå att spörsmålet om sådana här avgifter behöver tagas upp.

Sedan frågade finansministern, om jag ville vara med om en central byråkratisk reglering av exportkvantiteterna. Jag skulle vilja säga, att det ha vi ju redan genom våra handelsavtal. Om finansministern var något förvånad över en och annan av mina frågor må jag tillåtas vara litet förvånad över denna fråga. Jag trodde att det var så uppenbart för alla, att våra handelsavtal, som t. ex. innehålla kvoter för exporten och som innehålla reglering av vår exportförsäljning på kredit, innebära en sådan reglering av exportkvantiteterna. Att jag ser fram emot ett tillstånd så snart som möjligt, då det skall bli överflödigt att använda en sådan kvotreglering, är en sak, men jag har ju många gånger här i kammaren, senast för kort tid sedan, uttalat mitt instämmande i att denna handelspolitik tyvärr är nödvändig för närvarande.

Till sist frågade finansministern, om jag ville förorda en räntehöjning. Nej, inte vill jag det för närvarande. Men jag menar, att om man skall hålla nuvarande räntenivå, uppkommer ett problem, vad man skall göra som ersättning för den räntehöjning, som man kanske i annat läge skulle kunna tillgripa men som man inte nu anser tillräddig. Att svara på frågan vad dessa andra åtgärder skulle gå ut på tillkommer i första hand regeringen, som bör lägga fram ett samlat program. Vi ha här i landet kommit in i ett tillstånd, där regeringen och dess företrädare allt oftare finna sig kunna fråga oppositionen: Vad är ert program? — ungefär som om varje oppositionsparti i varje situation skulle vara förpliktat att lägga fram ett lika fullständigt program som regeringen. Men regeringen har ju hela utredningsapparaten, hela tjänstemannastaben och många andra möjligheter till kontakter åt olika håll. Om man går till andra länder tror jag man skall finna, att det är allmänt erkänt att den första plikten, i varje fall från en regering som vill göra anspråk på att betecknas som en någorlunda stark regering, är att den skall prestera ett samlat program, när det gäller viktigare spörsmål. Den frågan kan man inte

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m. (Forts.)*  
komma ifrån genom att bara kasta bollen tillbaka och fråga: vad vill oppositionen från det och det partiet göra?

När finansministern säger, att 2 $\frac{1}{2}$  procent kan vara lika bra som 3 procent vore det frestande att fråga: varför då inte t. ex. 2 procent? Om bara räntan en gång ligger stilla där, kan man ha den var som helst, tycks han mena. Men den praktiska konsekvensen av denna finansministerns ståndpunkt måste ju vara, att man hävdar att räntepolitiken inte har någon väsentlig mission att fylla för reglering av investeringarna. Det innebär, att regeringen går mycket långt i den riktning, som jag måste medge att herr Hagberg i Luleå och hans kamrater på ett tidigt stadium intagit. Då frågar jag, om det är regeringens ståndpunkt att räntepolitiken skall för lång tid skjutas åt sidan och man i stället skall ha en annan investeringskontroll. Efter vilka linjer och på vad sätt vill man sköta denna investeringskontroll? Hur skall man åstadkomma, att en sådan investeringskontroll blir så litet centralbyråkratisk som möjligt? Det är ett viktigt problem, som jag är säker på att statsrådet Ericsson ägnar mycken uppmärksamhet i sitt dagliga arbete, men som riksdagen och svenska folket hört bra litet om. Det förefaller mig, som om här vore ett spörsmål som inte har offentligt närmare behandlats av regeringen, och därtill ett mycket viktigt spörsmål. Ett bra exempel alltså på en otillräcklig vägledning åt den allmänna debatten, när det gäller denna viktiga fråga.

Herr **Hagberg** i Luleå erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Om det fanns någon rimlig mening med professor Ohlins replik mot mig om industriarbetarnas löner måste det vara den, att han anser att de böra höjas, liksom även jag gör. Då finner jag, att här ha både socialdemokraternas och bondeförbundets och nu senast folkpartiets inklusive kommunisternas talesmän uttalat sig emot de funderingar, som bankoutskottet haft i lönefrågan. Det är ju ett storartat resultat.

För det andra skulle jag bara i anledning av herr Ohlins uttalande i ränte-frågan vilja konstatera, att där befinner man sig på ungefär samma linje. Här ha egentligen samtliga partier utom högern uttalat sig emot en mening, som bankoutskottet genom lottdragning beslöt att stryka ur motiveringen.

Herr **Ohlin**, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag vill bara understryka, att herr Hagberg i Luleå alldeles gick förbi vad jag sade, nämligen »en stor del av jordbruksbefolkningen, speciellt småbrukare, skogsarbetare, en del kvinnlig arbetskraft och vissa andra lågt avlönade arbetargrupper». Den formuleringen tror jag är tillräckligt klar för att rycka undan grunden för herr Hagbergs sista mycket längre gående slutsats.

Härefter yttrade

Herr **Wiberg**: Herr talman! Innan debatten avslutas skulle jag gärna vilja göra ett konstaterande.

I propositionen framhöll departementschefen, att anledning inte syntes föreligga att i rådande oklara läge ingå på någon närmare diskussion beträffande det penningpolitiska programmet. Det är därför givetvis också med alldeles särskilt stort intresse finansministerns tyvne anföranden i dag mottagits. Men jag måste nog konstatera, att finansministern inte har givit något klart besked vare sig beträffande sin inställning eller om regeringens linje i fråga om lönepolitikens utformning. Finansministern har visserligen medgivit, att lönepolitiken måste tillmätas en icke oväsentlig betydelse. Finansministern har, så-

*Fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sedlar med guld m. m.* (Forts.) vitt jag förstår, i motsats till vad herr Hagberg i Luleå menar, ej heller tagit avstånd från bankoutsjottets mycket positiva och klara uttalanden. Men finansministern har dock inte givit något rent besked beträffande sin personliga och regeringens inställning. Finansministern har skjutit denna betydelsefulla fråga åt sidan under motivering, att lönepolitiken och lönefrågorna för närvarande inte ha aktualitet och först få aktualitet vid årsskiftet. Jag tror att man kan ha delade meningar på den punkten, och jag måste uttala ett beklagande av att vi i fråga om lönepolitiken nu inte ha fått en välbehövlig, vägledande, klar och tydlig appell från regeringsbanken.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

### § 2.

Föredrogs bankoutsjottets utlåtande, nr 52, angående fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till utarbetande av ett person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1941—1950.

Utskottets hemställan bifölls.

### § 3.

Föredrogs bankoutsjottets utlåtande, nr 12, angående regleringen för budgetåret 1946/47 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten.

#### *Punkterna 1—5.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

#### *Punkten 6.*

Lades till handlingarna.

#### *Punkten 7.*

Utskottets hemställan bifölls.

### § 4.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.*

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m. dels ock angående anslag till Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst bidräde vid virkesavverkning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 126, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden föreslagit riksdagen att

A. antaga vid propositionen fogade förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser och till förordning om skogsvårdsavgift;

B. godkänna de grunder för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och personalförhållanden samt verksamhetens finansiering m. m., som departementschefen i propositionen förordat;

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

C. för skogsstyrelsen fastställa ändrad personalförteckning och godkänna ändrad avlöningsstat;

D. för budgetåret 1946/47 å riksstaten under nionde huvudtiteln anvisa

- a) till Skogsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 215 700 kronor;
- b) till Skogsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 51 000 kronor;
- c) till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet ett reservationsanslag av 6 150 000 kronor;
- d) till Skogsvård m. m.: Statens skogsodlingsanslag ett reservationsanslag av 175 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten den 26 april 1946 dagtecknad proposition, nr 246, föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning m. m. å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m. hade 4 § sista stycket följande lydelse:

»Vid fullgörande av sin uppgift har skogsvårdsstyrelsen att ställa sig till efterrättelse vad i övrigt finnes föreskrivet i författningar och av Kungl. Maj:t eller skogsstyrelsen meddelade bestämmelser.»

Kungl. Maj:ts förslag till förordning om skogsvårdsavgift innehöll följande övergångsbestämmelser:

»Denna förordning träder i kraft såvitt angår 4 § den 1 juli 1946 och i övriga delar den 1 juli 1947.

1 § andra stycket och 4 § förordningen den 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift skola upphöra att gälla den 1 juli 1946. I övriga delar skall sistnämnda förordning upphöra att gälla den 1 juli 1947. I fråga om skogsvårdsavgift, som skall erläggas för virke som eftertaxerats till skogsaccis för år 1946 eller tidigare år, skola dock bestämmelserna i 1 § första stycket och 2 § i den sålunda upphävda förordningen fortfarande äga tillämpning.»

Kungl. Maj:t, som föreslagit, att länsskogvaktarnas nuvarande tjänstetitel skulle utbytas mot titeln distriktsskogsmästare, hade i avseende å löneställningen för skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare föreslagit, bland annat, för förste distriktsskogsmästare lönegraden A 15, för distriktsskogsmästare A 12 och för biträdande distriktsskogsmästare A 8 samt för länsjägmästare lönegraderna A 30, A 29 och A 27 ävensom för biträdande länsjägmästare och distriktsjägmästare lönegraden A 26.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle i fråga om skogsvårdsstyrelsernas verksamhet det s. k. normalprogrammet realiseras till omkring 65 procent.

I samband med förenämnda propositioner hade utskottet till behandling förehåft ett flertal i ämnet väckta motioner.

I motionen I: 285 av herrar *Wagnsson* och *Aman*, likalydande med motionen II: 445 av herr *Kyling m. fl.*, hade hemställts att riksdagen måtte besluta, bland annat, att förste distriktsskogsmästare skulle avlönas enligt lönegrad A 16, distriktsskogsmästare enligt lönegrad A 13 och biträdande distriktsskogsmästare enligt lönegrad A 9. I motionerna I: 293 av herrar *Wagnsson* och *Aman* och II: 444 av herr *Fagerholm* hade hemställts, bland annat, att samtliga befattningshavare vid skogsvårdsstyrelserna skulle för placering i löneklass äga tillgodoräkna sig den tid de före den 1 juli 1946 innehåft motsvarande befattning hos skogsvårdsstyrelse.

I motionen I: 287 av herr *Näsgård* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tjänstetiteln länsskogvaktare skulle bibehållas.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)

I motionen I: 289 av herrar *Tjällgren* och *Näsgård*, likalydande med II: 453 av herrar *Edberg* och *Jönsson* i Rosshol, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att första länsskogvaktare skulle erhålla en löneställning motsvarande lönegrad A 16 och länsskogvaktare lönegrad A 13.

I motionerna I: 291 av herr *Sundberg m. fl.* samt II: 452 av herr *Hellbacken m. fl.*, vilka motioner hade likalydande motivering så när som i fråga om länsskogvaktarnas titel, hade hemställts, att riksdagen med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition måtte, bland annat, uttala sig för det s. k. normalprogrammets genomförande i princip till 75 procent samt godkänna de grunder i fråga om skogsvårdsstyrelsernas personalorganisation och befattningshavarnas anställnings- och avlöningsförhållanden och därmed sammanhängande övergångsarrangemang som i motionerna angivits.

Enligt dessa motioner skulle förste länsskogvaktare inplaceras i lönegraden A 16 och länsskogvaktare i lönegraden A 13.

Utskottet, som ansett den skogsskoleutbildade personalen alltjämt böra kallas länsskogvaktare, hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt:

A. att riksdagen måtte

1) antaga förenämnda förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser och till förordning om skogsvårdsavgift;

2) godkänna de grunder för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och personalförhållanden samt verksamhetens finansiering m. m., som utskottet i utlåtandet förordat;

3) för skogsstyrelsen fastställa under punkten införd personalförteckning;

4) godkänna under punkten införd avlöningsstat för skogsstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

5) för budgetåret 1946/47 å riksstaten under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Skogsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 215 700 kronor;

b) till Skogsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 51 000 kronor;

c) till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet ett reservationsanslag av 6 200 000 kronor;

d) till Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning m. m. ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

e) till Skogsvård m. m.: Statens skogsodlingsanslag ett reservationsanslag av 175 000 kronor.

B. att motionerna I: 285 och II: 445, I: 286 och II: 442, I: 287, I: 288 och II: 450, I: 289 och II: 453, I: 290 och II: 449, I: 291 och II: 452, I: 292, I: 293 och II: 444, I: 294, I: 295 och II: 448, II: 446 samt II: 451, i den mån de ej kunde anses besvarade med vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets utlåtande omfattade 13 särskilda avdelningar med följande rubriker, nämligen:

I. Inledning.

II. Huvuddragen av skogsvårdsstyrelseutredningens förslag.

III. Skogsvårdsstyrelsernas ställning och sammansättning m. m.

IV. Skogsvårdsstyrelsernas arbetsuppgifter.

V. Förslag till normalprogram för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet (»skogsprogrammet»).

VI. Skogsvårdsstyrelsernas personalbehov.

VII. Personalens anställnings- och avlöningsvillkor.

VIII. Finansieringen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

IX. Skogsvårdsstyrelsernas medelsförvaltning. Kontroll och tillsyn.



*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

X. Övergångsanordningar och anslagsberäkningar för skogsvårdsstyrelsernas del m. m.

XI. Skogsstyrelsen.

XII. Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning m. m.

XIII. Statens skogsodlingsanslag.

Under avdelningen V hade utskottet på anförda skäl uttalat sig för Kungl. Maj:ts förslag i frågan om realiserandet av det s. k. normalprogrammets genomförande till omkring 65 procent. I den mån förändrade förhållanden på arbetsmarknaden medgäve en snabbare arbetstakt, borde dock enligt utskottets mening en härtill anpassad utökning av verksamheten övervägas.

I fråga om löneställningen för skogsvårdsstyrelsens ordinarie personal hade utskottet — som ansett att tjänstetiteln länsskogvaktare borde bibehållas — i sitt uttalande under avdelning VII tillstyrkt vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Den föreslagna rätten för skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare att för placering i löneklass tillgodoräkna föregående tjänstgöring hade utskottet på skäl, som anförts under avdelningen X, icke biträtt.

Reservationer hade avgivits

under avdelning III av herrar *Bondeson* och *Stattin*, vilka i anslutning till motionerna I: 291 och II: 452 samt I: 295 och II: 448 ansett att sista stycket av 4 § i förslaget angående ändring av skogsvårdsstyrelseförordningen bort utgå;

under avdelning VII av herr *Bondeson*, vilken i anslutning till motionerna I: 291 och II: 452 ansett, bland annat, att länsjägmästarna bort erhålla löneställning, motsvarande lönegraderna A 28, A 29 och A 30 i stället för respektive A 27, A 29 och A 30;

under avdelning VIII av herrar *Tjällgren*, *Gabrielsson*, *Bondeson*, *Pettersson* i Rosta och *Stattin*, vilka i anslutning till motionerna I: 290 och II: 449, I: 294, I: 295 och II: 448, på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag till ny förordning om skogsvårdsavgift utom i vad gäller upphävande av gällande förordning i ämnet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Andersson** i Löbbo, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 61 hemställer jag, att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkterna A 1 och A 2 på följande sätt:

Under punkten A 1 föredrages först de däri tillstyrkta förordningsförslagen vart för sig, det första paragrafvis med övergångsbestämmelser, ingress och rubrik sist. Härvid iakttages, att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres. Sedan båda förordningsförslagen blivit genomgångna, föredrages utskottets hemställan i punkten A 1.

Punkten A 2 företages till avgörande på det sätt, att först föredragas utskottets under avdelningarna III—X i utlåtandet gjorda uttalanden, under avdelningen X dock med undantag av vad som rör anslagsberäkningarna och förordningsförslagen. Sedan ifrågavarande uttalanden blivit genomgångna, vid vilken genomgång texten ej må behöva uppläsas, föredrages utskottets hemställan under punkten A 2.

Vid behandlingen av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, må denna omfatta utlåtandet i dess helhet.

Denna hemställan bifölls.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)**Punkten A. 1.*

*Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.*

I enlighet med kammarens beslut rörande föredragnings sättet upptogs först till behandling 2 §.

Ordet begärdes därvid av

Herr **Kyling**, som anförde: Herr talman! Jag skall be att få ägna någon tid åt en av de många frågor, som behandlas i detta utskottsutlåtande, nämligen frågan om länsskogvaktarnas lönegradsplacering.

Det har ju vid åtskilliga tillfällen både här i riksdagen och annorstädes omvittnats, vilket betydelsefullt och gediget arbete denna kår utför. För varje år som gått ha fordringarna på länsskogvaktarna blivit större, samtidigt som deras arbete blivit mer krävande och ansvarsfullt. Även fordringarna på dessa befattningshavares personliga förmåga att på ett smidigt och hänsynsfullt sätt och med fasthet och urskillning hjälpa de enskilda skogsägarna i dessas förvaltning av skogarna ha skärpts från år till år. Det är inte lätt att erhålla lämplig personal för dessa uppgifter, då, som jag tidigare framhållit, tjänsten ställer osedvanligt stora krav på dess innehavare. Förutom goda och allsidiga skogliga kunskaper samt förmåga att fatta skyndsamma beslut kräver den även en smidig personlig läggning och psykologisk blick. Det fordras vidare fallenhet att uttrycka sig på ett klart och övertygande sätt i olika situationer. En länsskogvaktares arbetstid bestämmes praktiskt taget helt av arbetsbördan, och han kan därför sällan känna sig fullt ledig. Den fritid, som många andra människor ha, saknar han i viss utsträckning, då han till stor del måste offra den för att kunna stå i kontakt med de olika skogsägarna. Den som känner till förhållandet ute på landsbygden vet, att den bästa tiden för skogsägarna att resonera med länsskogvaktaren är kvällar samt sön- och helgdagar. Dessutom får det expeditionella arbetet göras när kvällen kommer.

Vi förstå, att det arbete som dessa personer utföra är betydelsefullt, då vi höra, att inom flertalet länsskogvaktardistrikt finns det över 1 000 mark- och skogsägare, och i vissa fall, då skogslotterna äro särskilt små, uppgår detta antal till ca 2 000. Arealen av produktiv skogsmark inom ett distrikt uppgår till i genomsnitt 70 000 hektar. Jag behöver inte i detta sammanhang påpeka, av vilken oerhörd betydelse skogen är såsom inkomstkälla, inte bara för den enskilde skogsägaren utan för hela landet. Man kan säga, att dessa befattningshavare arbeta med ett produktivt kapital av utomordentlig betydelse inte bara för näringslivet och för folkhushållet. Det har beräknats, att värdet av den växande skogen inom varje länsskogvaktardistrikt uppgår till 15 å 20 miljoner kronor. Värdeavkastningen från dessa oerhörda tillgångar är i inte oväsentlig grad beroende på dessa befattningshavares initiativ och förmåga att sporra och leda skogsägarna till ett rationellt utnyttjande av skogen.

Den lönefråga, som står på dagordningen i dag, har diskuterats under många år, men fortfarande väntar kåren på att få frågan löst. Skogsvårdsstyrelseutredningen, som avgav sitt betänkande för en tid sedan, har föreslagit en inplacering av förste länsskogvaktare i lönegrad A 16, av länsskogvaktare i A 13 och av biträdande länsskogvaktare i A 9. Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har också uttalat sig mycket positivt för att denna fråga skall bli löst på ett sådant sätt, att det blir bättre möjligheter att rekrytera kåren. Jag vill citera vad föreningen uttalat i denna fråga:

»Riksförbundet önskar endast rent allmänt framhålla, att den personal det här är fråga om har fått sig ålagt arbetsuppgifter, känsligare och mera svår-

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

bemästrade än inom flertalet områden i allmän tjänst, och att dess villkor bör bedömas med hänsyn härtill. Landets skogsägare äro utomordentligt beroende av denna personal och anse endast det bästa materialet gott nog för sig. Med hänsyn härtill och i någon mån till att ifrågakvarande tjänstemän, kanske särskilt länsskogvaktarna, tidigare otvivelaktigt varit underbetalda, vill riksförbundet principiellt deklarerera som ett önskemål, att personalen både i löne- och pensionshänseende placeras så gynnsamt, att rekryteringen till denna för det allmänna liksom den enskilde synnerligen viktiga tjänstemannakår i all möjlig mån underlättas.»

Detta var alltså Sveriges skogsägareföreningars riksförbunds åsikt. När jag nu går till utskottets behandling av denna fråga, frestar det mig att även citera vad det säger på sidan 32 i sitt utlåtande: »Särskilt vad angår länsskogvaktarna har utskottet ställt sig tveksamt till dessas placering, motsvarande endast lönegrad A 12. I betraktande av dessa befattningshavares utbildning och arbetsuppgifter har utskottet funnit starka skäl tala för en något bättre löneställning eller närmast i 13:e lönegraden.»

Detta uttalande tyder alltså på att utskottet för sin del varit benäget att placera länsskogvaktarna i 13:e lönegraden. I fortsättningen säger emellertid utskottet, att det skulle följa vissa konsekvenser av en sådan löneförbättring för länsskogvaktarna. Men utskottet redovisar inte, vilka dessa konsekvenser äro, och det skulle vara intressant att höra vad utskottet tänkt på därvidlag.

Vidare har det i den motion, som jag och ett tjugotal andra kammarledamöter undertecknat, föreslagits förutom denna lönegradsplacering även att befattningshavarna skola ha rätt att vid löneklassplacering tillgodoräkna sig den tid under vilken de innehaft motsvarande befattning hos skogsvårdsstyrelse före den 1 juli 1946. Utskottet har på denna punkt delvis tillmötesgått motionärerna, nämligen i så måtto, att alla länsskogvaktare skola kunna komma upp i högsta löneklassen, alltså 16:e löneklassen i 12:e lönegraden, tre år före pensionsåldern. Detta kommer dock att medföra den orättvisan, att länsskogvaktare med ett tjugotal tjänstår till en början placeras ett par löneklasser lägre än de rätteligen borde placeras.

Jag skall inte vidare förlänga debatten, men då kammaren just beslutit, att utlåtandet skall föredragas punktvis, kommer jag, herr talman, att under punkt VII yrka, att förste länsskogvaktare placeras i lönegrad A 16, länsskogvaktare i A 13 och biträdande länsskogvaktare i A 9. Under punkt X kommer jag att yrka, att nyssnämnda befattningshavare för placering i löneklass skola äga att tillgodoräkna sig den tid före den 1 juli 1946, varunder de innehaft motsvarande befattning hos skogsvårdsstyrelse. Här har kammaren tillfälle att hjälpa en kår, som, vilket omvitnats från olika håll, är värd att få denna av många förordade lönegradsplacering. Det är inte någon numerärt stor kår — det rör sig om ca 300 befattningshavare. Jag hoppas att kammaren vid den kommande röstningen skall ställa sig positiv till de av mig här framförda yrkandena för att bereda de nuvarande befattningshavarna en skälig och rättvis ersättning för deras betydelsefulla arbete och för att sörja för en god framtida rekrytering av kåren.

Häruti instämde herrar *Sundberg, Hansson* i Skediga, *Jousson* i Malmgrava, *Nolin, Sveningsson, Björling, Werner, Larsson* i Karlstad och *Stjärne*.

Härpå yttrade:

Herr *Nilsson* i Varuträsk: Herr talman! När den organisation, varom det här är fråga, nämligen skogsvårdsorganisationen, på 1930-talet nådde upp till våra bygder i övre Norrland, var det inte många av de privata skogsägarna som hälsade den med så glada känslor. De flesta skogsägarna trodde, att de

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)

genom de nya förordningarna skulle bli liksom satta under förmynderskap och förlora rätten att fritt handha sina egna ägodelar. Förhållandena på detta område äro emellertid nu helt andra. Under årens lopp ha nämligen skogsägarna blivit alltmer nöjda med skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och visa numera ett mycket stort intresse för denna. De, som tidigare missaktade skogsvårdsstyrelsens arbete, äro numera angelägna om att erhålla styrelsens hjälp i skogsfrågor. Denna förändrade inställning bland den skogsägande allmänheten beror givetvis främst på länsskogvaktarna själva. De ha ständigt varit i kontakt med skogsägarna och med all sin diplomati sökt förmå dessa att förstå värdet av en rationell skogsskötsel, och de ha fullgjort denna uppgift på ett tillfredsställande sätt. Numera hör man aldrig talas om att någon ringaktar skogsvårdsstyrelsen, utan skogsägarna bruka vid minsta uttag anlita dess tjänstemän och visa på så sätt styrelsen sitt förtroende.

När vi nu gå att besluta om denna omorganisation, vill jag säga, att utskottets behandling av frågan, som jag varit i tillfälle att åhöra, har varit mycket försiktig, samtidigt som utskottet velat på allt sätt gagna de olika parternas intressen. Det är emellertid ett par saker jag inte tycker riktigt om. Den första gäller de skogsvårdsavgifter, som varje skogsägare skall erlægga till staten och som enligt mitt förmenande inte drabba rättvist. För oss skogsägare framstår det givetvis som naturligt, att vi skola ersätta skogsvårdsstyrelsens tjänstemän för det arbete de utföra i våra skogar, och denna ersättning har också debiterats oss av skogsvårdsstyrelsen. Nu få vi emellertid därutöver betala en ersättning, som jag inte finner vara rättvis, allra helst som vi i vanlig omfattning få betala skatt efter taxeringsvärdet på skogen. När vi gjort ett uttag från skogen, få vi dessutom ta upp vinsten i deklarationen och skatta för den som för vanlig inkomst. Man tycker det kunde vara nog med detta utan att man dessutom betalade denna extra skatt. Den är visserligen inte så hög — 1,5 promille — men det blir pengar även det. Det är emellertid en sak i denna förordning angående avgiftsplikt som jag är särskilt belåten med, nämligen att avgiften *inte* behöver erläggas för skog, vars taxeringsvärde understiger 2 000 kronor.

Jag är vidare inte riktigt belåten med länsskogvaktarnas löner. Jag nämnde tidigare, att det är tack vare länsskogvaktarna som skogsägarna fått blicken öppen för vilken nytta och vilket värde som ligger i en rationell skogsskötsel. Det är länsskogvaktarna som gjort grovarbetet när det gällt att instruera och hjälpa bönderna till rätta på detta område. Länsskogvaktarna ha sannerligen hittills icke haft så hög lön — jag kan nästan säga, att de med tanke på det ansvarsfulla arbetet varit underbetalda. När vi nu gå att besluta om en omläggning av skogsvårdsorganisationen, hade jag hoppats och trott, att länsskogvaktarna skulle kompenseras för att deras lön tidigare varit låg. Av utskottets utlåtande att döma är emellertid detta ingalunda avsikten, utan länsskogvaktarna komma tydligen att kvarstå på samma lönenivå som förut eller blott få en obetydlig förbättring. Jag anser det synnerligen önskvärt, att de, såsom herr Kyling nyss yrkade, placeras i lönegrad A 13. Många av utskottets ledamöter ha framhållit nödvändigheten av att så sker. I utlåtandet är dock klart och tydligt utsagt, att de skola placeras i A 12. Jag måste naturligtvis medge, att även detta innebär en viss förbättring, vilket också framgår av vad utskottet säger på sidan 44 i utlåtandet: »När utskottet såsom framgår av tidigare avsnitt ansett sig förhindrat att förorda högre lönegrad för länsskogvaktarna än den 12:e, har utskottet funnit så mycket mera angeläget att medverka till att dessa befattningshavare genom övergångsanordningarna få sina intressen tillgodosedda i möjligaste utsträckning.»

Jag hoppas, att denna anordning kommer att visa sig lycklig, emedan jag

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

vet, vilket oerhört uppoffrande arbete länsskogsvaktarna utföra och, som jag tidigare sagt, vilket lågt löneläge de tidigare befunnit sig i. Många skogsvaktare ha talat om för mig, att de erbjudits privata uppdrag i en eller annan form, på vilka de skulle kunna tjäna någon krona extra, men därför att tjänstens stränghet omöjliggjort detta, ha de måst avböja. De ha flera gånger sagt till mig, att det skulle vara värdefullt för dem att få dessa tillskott till de ordinarie inkomsterna, men de ha icke kunnat åtaga sig uppgifterna, emedan tjänsten kräver all deras tid.

Jag skall inte ställa något yrkande. Jag har bara velat säga detta, och jag hoppas framför allt, att ett bifall till utskottets förslag skall innebära en större förbättring än som framgår, då man läser utlåtandet.

Jag har, herr talman, icke något särskilt yrkande.

**Herr Pettersson i Rosta:** Herr talman! Jag har jämte fyra andra utskottsledamöter undertecknat en reservation angående skogsvårdsavgifternas uttagande. Hittills ha dessa avgifter uttagits, då avverkning skett, men det nya förslaget innebär, att de skola uttagas varje år och uppgå till 1,5 promille av taxeringsvärdet på skog och skogsbärande mark. Det är givet, att tillämpningen av detta nya system kan komma att medföra stora svårigheter för många skogsägare. Vi kunna tänka oss, att det kommer en bonde med litet kapital men med kraftiga armar till en gård, vars hela skog är avverkad. Han får varje år betala skogsvårdsavgift, kanske hela livet igenom, utan att kunna avverka någonting därför att det inte finns någonting att avverka. I så fall kommer denna avgift naturligtvis att verka som en straffskatt i stället för som en skogsvårdsskatt. Även i andra avseenden kommer det att verka oförmånligt för skogsägarna, exempelvis vid uttagandet av husbehovsbränsle. Det har aldrig skogsägarna behövt betala någon skatt för enligt det gamla systemet, men efter det nya systemet komma de naturligtvis, när de få erlägga skatt för varje år, att även få erlägga skatt för sitt husbehovsbränsle, och det kan väl icke anses riktigt. Vi hade ju här i dag för icke så länge sedan en diskussion om prisutjämningsavgifter. Visserligen skulle de ju gå till annat ändamål, men hur det är skola de tas ut av virket, och det blir ökad skatt även där. Det har genom krisen uppstått sådana förhållanden, att virkespriser och skatter blivit en samhällets angelägenhet mer än förr, så att man skulle ju kunna tycka, att det skulle kunna räcka med att skogsägarna blott betala förärrättningsavgifter.

Emellertid ha reservanterna här framfört ett yrkande, som jag för min del ber att få ansluta mig till, dock med den ändringen, att sista satsen strykes, så att yrkandet skulle bli, »att riksdagen må besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag till ny förordning om skogsvårdsavgift». Ett liknande yrkande har även framställts i första kammararen.

**Herr Andersson i Löbbo:** Herr talman! Det är bara i några mindre avseenden som jordbruksutskottet har föreslagit ändringar i vad som föreslås i den kungl. propositionen om skogsvårdsstyrelser m. m. Jag skall nämna några av dessa ändringar, nämligen tillsättandet av ytterligare en skogsteknisk ledare med placering i Gävleborgs län och förbättrade övergångsbestämmelser för den lägre tjänstepersonalen, främst länsskogsvaktarna. Utskottets förslag på sistnämnda punkt innebär, att dessa befattningshavare tre år före avgången ur tjänst beräknas komma att uppnå högsta löneklassen inom respektive lönegrad. Dessutom har utskottet icke funnit tillräckliga skäl tala för att man utbyter länsskogsvaktartiteln emot den föreslagna benämningen distriktsskogsmästare, utan utskottet föreslår, att den gamla hävdvunna, välkända och hed-

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

rande titeln länsskogvaktare skall bibehållas. Då de föregående talarna icke ha invänt något mot dessa föreslagna ändringar, varom utskottet är enigt, och då jag dessutom hoppas, att departementschefen, för den händelse han får anledning uppträda i denna debatt, för sin del skall rekommendera kammaren att godkänna utskottets förslag, har jag ingen anledning att i dessa avseenden närmare motivera utskottets ställningstagande.

Jag skall därför övergå till att först säga några ord om min egen rent principiella inställning till skogsvårdsstyrelsernas ställning gentemot det allmänna. Jag har inom utskottet framfört den tanken, att vid det tillfälle, då skogsvårdsstyrelseorganisationen i sin ställning till det allmänna genomgått en betydande omgestaltning, hade det varit lämpligt och ändamålsenligt, om skogsvårdsstyrelserna helt förståtligats. Detta har emellertid departementschefen åtminstone för tillfället icke ansett sig böra föreslå. Då jag uraktlätit att i utskottet ställa något yrkande i detta avseende, beror det uteslutande därpå, att då jag är medveten om att det från skogsvårdsstyrelsehåll rests ett betydande motstånd mot tanken på ett fullständigt förståtligande, skulle ett sådant yrkande måhända kunna missförstås och hade sannolikt icke heller kunnat leda till något positivt resultat.

Jag erinrar om att våra skogsvårdsstyrelser verksamhet hitintills i stora drag bedrivits på ett i högsta grad förtjänstfullt sätt och även efter skogsvårdsstyrelsens tillkomst i bästa samförstånd med densamma. Jag är för min del mycket angelägen om att detta goda samförstånd måtte äga bestånd i fortsättningen, och jag hoppas livligt, att det skall kunna ytterligare utvecklas och främjas. Det är i direkt anslutning till denna tankegång som jag i dagens situation har stannat för att den principiella avvägning mellan å ena sidan det allmännas och å andra sidan skogsägarnas intressen, som tagit sig uttryck i den kungl. propositionen, måhända är den bästa lösningen.

Jag övergår nu till att säga några få ord om de olika vid betänkandet fogade reservationerna. Under avdelning III ha herrar Bondeson och Statin yrkat, att sista stycket av § 4 i den föreslagna skogsvårdsstyrelseförordningen skulle utgå. Det gäller den bestämmelse, som syftar till att ge de statliga myndigheterna ökad möjlighet att påverka skogsvårds- och avverkningspolitiken för landet i dess helhet. De betänkligheter som reservationerna hysa häremot förefalla mig vara rätt svagt grundade. Det är nog icke riktigt bra på alla håll som det varit hitintills. Skogsvårdsstyrelseverksamheten visar nämligen en brokig karta på olika arbetsmetoder, bestämmelser och reglementen, och vi äro litet var medvetna om den svårighet som uppstått beträffande finansieringen av vissa skogsvårdsstyrelseområden. När det nu är avsikten att i fortsättningen ungefär en tredjedel av skogsvårdsstyrelsernas totala medelsbehov skall täckas av skattemedel, finner jag det vara icke bara önskvärt, utan rent av nödvändigt att de överordnade myndigheterna få något ökat inflytande. Det är rätt självfallet — jag ber att få understryka detta — att de direkt skogsvårdande åtgärderna icke kunna och icke heller böra uniformeras för hela landet, utan att en viss rörelsefrihet är befogad. Detta är också meningen. Att de statliga myndigheterna skulle förbise det behov av variation, som främst med hänsyn till geografiska och klimatiska förhållanden är påkallat, tycker jag, att det näppeligen finns någon rimlig anledning att befara. Utskottet har också funnit, att departementschefens förslag innebär en godtagbar avvägning av allmänna och enskilda intressen.

Innan jag lämnar denna reservation kanske jag bör ytterligare tillägga, att då reservationerna föreslå, att sista stycket av § 4 skall utgå, så kan jag icke förstå annat än att, om detta skulle bli riksdagens beslut, skulle i fortsättningen förhållandet mellan skogsvårdsstyrelserna och de överordnade myndigheterna

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

bli fullständigt oreglerat, ty det finns ju redan nu bestämmelser, sådana som § 4 är avfattad i detta avseende, och det är uppenbart endast en ändring eller, som departementschefen säger, jämkning i detta avseende som härvidlag föreslås.

Jag skall slutligen säga några ord om det yrkande under avdelning VIII, som har framställts av reservanten herr Tjällgren m. fl. och till vilket herr Pettersson i Rosta i viss förändrad form yrkat bifall. Den reservationen innebär, sådana den är utformad, att alla kostnader för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skola bestridas av allmänna medel, och det framgick också av herr Petterssons i Rosta anförande, att detta var hans uppfattning. Ja, herr talman, om det hade varit så, att skogsvårdsstyrelserna hade blivit helt förstatligade, så medger jag, att det hade kunnat övervägas, huruvida det vid sådant förhållande hade funnits tillräcklig anledning att fortfarande belasta skogsägarna med särskild avgift. Men när skogsvårdsstyrelserna till sin natur bibehållas såsom organ för de lokala skogsvårdsintressena i länet finns icke samma skäl till övervägande av skogsvårdsavgifternas slopande. I propositionen föreslås, och utskottet tillstyrker, att skogsvårdsavgifter, i stället för att som nu uttagas i förhållande till värdet av avverkat virke, i fortsättningen skola utgå efter vid fastighetstaxeringen åsatta värden av skogsmark och växande skog med högst 1,5 promille. Dessa avgifter skola inlevereras till statsverket, och därefter skola skogsvårdsstyrelserna erhålla statsanslag i vanlig ordning för täckande av sina behov. Reservanterna göra gällande, att denna omläggning av sättet för skogsvårdsavgifternas uttagande skulle innebära en sådan förändring, att den förutvarande karaktären av en avgift för skogsvårdande verksamhet skulle utan vidare förvandlas till en ny form av statsskatt. Jag kan omöjligen förstå detta resonemang, ty antingen har det varit en skatt förut eller också en avgift avsedd att tjäna vissa bestämda ändamål, och därvidlag föreslås ingen som helst ändring. Skogsvårdsavgifterna äro nämligen avsedda att jämväl i framtiden liksom hitintills i sin helhet komma skogsvärden till godo. Den enda förändring, som i det avseendet gjorts är fördelningen mellan de olika skogsvårdsstyrelseområdena, där en viss förskjutning kan ske. Det kan alltså aldrig ifrågakomma, att skogsvårdsavgifter bli använda för andra ändamål än dem vartill de ursprungligen äro avsedda, och då skogsvårdsstyrelserna lämna sina tjänster åt skogsägarna för priser, som betydligt understiga självkostnadspriserna, kan det ju icke vara oriktigt, att skogsägarna själva i begränsad mån bidraga till kostnaderna för den rent skogsvårdande verksamheten. Kanske man kan betrakta skogsvårdsavgifterna som en försäkringspremie, vilken berättigar skogsägarna att för en billig kostnad få tillgång till yrkeskunnig personal vid de tillfällen, då sådan är behöflig. Det förtjänar vidare erinras om att det tvivelsutan är de självägande skogsbruken, som ha den största fördelen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Statens skogar och de eklestastiska skogarna ha regelrätt sin egen förvaltning och ombestyrja själva den skogsvårdande verksamheten. Detta gäller jämväl i stor utsträckning bolagsskogarna. Det förefaller därför som om kritiken mot skogsvårdsavgifter i allmänhet ur det rena bondeskogsbrukets synpunkt knappast skulle ha något större berättigande. Det blir åtminstone i stora delar av Norrland på det sättet, att det blir bolagens skogar och de allmänna skogarna, som få betala den största delen av skogsvårdsavgifterna, och detta gäller oavsett om det nuvarande eller det föreslagna sättet för avgifternas uttagande tillämpas.

Ett bifall till det yrkande herr Pettersson i Rosta framställt, då han strök sista delen av yrkandet i reservationen, skulle innebära, att den gamla förordningen om skogsvårdsavgifter bibehölls. Om detta blir fallet, så måste jag för min del säga, att jag är betänksam även ur en annan synpunkt. Det är bekant, att det föreligger ett förslag om ny kommunalskatteförordning, som vän-

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)  
 tar på att bli framlagt för riksdagen. Detta förslag innebär, att den förutvarande skogsaccisen skall borttagas, och bleve det så, att skogsaccisen borttages och skogsvårdsavgiften skulle finnas kvar, bleve följden den, att man finge ha kvar det omständliga taxeringsförfarandet enbart för att uttaga skogsvårdsavgifter. Även ur den synpunkten bör det vara angeläget att så fort som möjligt få en ändring till stånd i nu berörda hänseende, och detta så mycket mer som enligt mitt sätt att bedöma saken det med den förändring som föreslås i departementsförslaget icke kommer att begås någon orättvisa.

Innan jag lämnar denna plats skall jag, herr talman, säga några ord med anledning av det yrkande, som framställts av herr Kyling. Han frågade efter konsekvenserna och vad utskottet hade tänkt, då utskottet först mycket välvilligt uttalat sig för en bättre löneplacering av länsskogvaktarna än vad propositionen upptar men i sitt yrkande stannat för Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Jo, konsekvenserna äro bland annat att om man ruckar på löneläget för en viss grupp av statsanställda — nu äro ju länsskogvaktarna, som han talade för, icke direkt statsanställda, men de bli i alla fall inplacerade i det statliga lönerementet — kommer därav att följa, att man rullar upp ett problem på ett område, som vi inom jordbruksutskottet, då vi äro lekmän på lönemysteriets område, icke vågat oss på. Vi ha en allmän lönenämnd, som man litar på i sådana frågor, och den allmänna lönenämnden har förordat den placering, som föreslås i den kungl. propositionen, vilken utskottet tillstyrker. Jag tror därför, att försiktigheten bjuder kammaren att i detta avseende icke gå längre än vad utskottet nu har gjort, detta så mycket mer som det ju är allom bekant, att en allmän lönerevision är omedelbart förestående, och vid denna allmänna lönerevision komma samtliga statstjänstemäns löneplaceringar att upptagas till ny behandling. Det är vidare jämväl kammaren bekant, att vid flera tillfällen under denna riksdag ha lönekrav, som framställts från andra grupper sida, avvisats därför att man med hänsyn till den pågående lönerevisionen icke vågat sig på att rucka de cirklar löneexperterna uppdragit.

Vad övergångsbestämmelserna beträffar tycker jag, att herr Kyling borde vara belåten, ty enligt den ändring, som utskottet i detta avseende föreslagit, tryggas i alla fall vid övergången tjänstemännen på så sätt, att de, som jag förut nämnde, garanteras att minst tre år före avgången ur tjänst komma upp i den högsta löneklassen inom respektive lönegrad.

Herr talman! Jag tillåter mig att med det här anförda be att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

†

Herr **Hellbacken**: Herr talman! Avkastningen av de svenska skogarna är för vårt land av synnerligen stor betydelse både nationalekonomiskt och för folkförsörjningen. Det är därför även av mycket stor betydelse, att skogarna skötas på ett sådant sätt, att de ge mesta möjliga avkastning. Under den tid, som har gått sedan det allmänna började mera intressera sig för skogsbruket, har det visat sig, att trots allt avkastningen av våra skogar blivit större och större år efter år, och samtidigt som avkastningen har ökat har också värdet av skogsprodukterna i väsentlig grad ökats. Om vi gå tillbaka en period av tio år, veta vi, att skogens värde då var ett helt annat än det för närvarande är. Vi ha under dessa sista år genom att vi ha kunnat ta ut så mycket ur våra skogar tillfört landet betydande fördelar både i ekonomiskt avseende och på annat sätt.

I den utredning i den nu föreliggande frågan, som ägt rum innan propositionen framlades, har man konstaterat betydelsen av ett gott skogsbruk. Man har också konstaterat, att skogarna under sista tiden skötts bättre och bättre, så att man kan säga, att skogarna för närvarande äro i sådant skick, att de



*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

stå betydligt högre i rationellt hänseende än de gjorde för några år sedan. Riksskogstaxeringen har också visat, att medan man förut såg brister i de enskilda skogarna, har man nu kunnat konstatera, att de enskilda mindre skogsägarna sköta sina skogar på ett sätt som gör, att man har förhoppning om att denna skötsel skall förbättras ytterligare. Då frågar man sig: vad är det som gjort, att skogarna blivit bättre och bättre skötta och ge större och större avkastning? Vid den sista riksskogstaxeringen har man konstaterat, att skogsskötseln sedan den förra riksskogstaxeringen varit sådan, att skogarnas avkastning ökat väsentligt mycket mer än man beräknade, när den förra riksskogstaxeringen ägde rum. Vad har då medverkat till att denna avkastning blivit så mycket bättre nu? Jo, det som medverkat därtill är den upplysningsverksamhet, som bedrivits överallt ute i landet och medfört en god skogsvård. Att så har skett tror jag man kan tillskriva skogsvårdsstyrelserna. Men om man skall gå till dem, som närmast kunna ta åt sig äran därför, tror jag man kan säga, att det är skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och enkannerligen läns-skogsvaktarna. Under dessa år har det bedrivits en upplysningsverksamhet från dessa tjänstemän, som har varit till ovärderlig nytta för skogarna, och samtidigt har den också varit till nytta för skogsägarna och för hela vårt land. Jag tror därför, att när utredningen gick till verket och skulle framlägga förslag, hur man skulle ordna dessa speciella saker i fortsättningen, var man nog av den uppfattningen, att det som hitills gjorts på detta område av skogsvårdsstyrelserna var av den art, att man borde fortsätta på denna väg.

Den talare, som hade ordet före mig, sade att han skulle önska, att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet kunde förstatligas. Jag har svårt att förstå, hur herr Andersson i Löbbo, realistisk som han är på alla områden och även när det gäller skogens skötsel, kan ha en sådan uppfattning, ty den som känner till förhållandena riktigt kan väl knappast vilja kasta åt sidan den fond av sakkunskap och erfarenhet, som finns hos skogsvårdsstyrelserna. Jag tror inte att ett statligt verk skulle kunna tillägna sig det förtroende, som skogsvårdsstyrelserna ha haft ute hos den skogsägande allmänheten. Jag skulle också tro, att landet i sin helhet har bästa nyttan av att vi icke förstatliga på ett område, där det måste anses synnerligen opåkallat att göra detta. Vi äro nog inne i en period, när man vill att allting skall skötas från Stockholm, och jag håller statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet räkning för att han inte låtit förleda sig av locktonerna från dem, som vilja förstatliga både likt och olik, utan att han funnit det rätta och riktiga vara, att man bygger ut skogsvårdsstyrelseorganisationen på ett sådant sätt, att man även i fortsättningen kan tillgodogöra sig den erfarenhet och sakkunskap samt det förtroende ute i kommunerna som vederbörande inom skogsvårdsstyrelserna ha skaffat sig.

Den största förändring, som föreslås i den föreliggande propositionen, är nog den att man vill gå ifrån det nuvarande systemet för uttagande av skogsvårdsavgifter och i stället införa avgifter, som utgå med en viss procent av taxeringsväsendet. Den kommitté, som arbetar med frågan om skogsaccisen, har föreslagit att denna skall avskaffas, och givetvis måste en följd därav bli, att också skogsvårdsavgifterna tagas bort. Inom den utredning, som haft att förbereda behandla frågan om finansiering av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet m. m., har man efter många resonemang kommit till det resultat, som nu återfinnes i propositionen, churu man inte sträckt sig fullt så långt som i propositionen föreslås. Man har inom utredningen gjort en beräkning av hur stor procent de senaste fem årens avgifter utgöra i förhållande till taxeringsvärdet och därvid kommit till siffran 0.9 promille. Emellertid har utredningen be-

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)  
slutat gå in för en procentsats av 1,3 promille, men i den kungl. propositionen har det föreslagits en högsta beräkningsgrund av 1,5 promille.

Jag skulle ha önskat, herr talman, att man på denna punkt inte gått utöver vad utredningen föreslagit, ty genom denna höjning blir det i själva verket en väsentligt större belastning på skogsbruket än med de tidigare utgående skogsvårdsavgifterna.

Nu räknar man ju med att kunna ställa större anspråk än tidigare i fråga om den skogsvårdande verksamheten på den organisation, som blir en följd av att propositionen bifalles, något som skulle kompensera de högre avgifterna. Om kammarens ledamöter tagit del, inte bara av propositionen utan även av betänkandet, som ligger till grund för densamma, ha ni nog funnit, att det inte är så väl ställt med de svenska skogarna, som man kanske hade hoppats. Jag sade nyss, att utvecklingen på detta område under de senaste tio, tjugo åren har gått mycket fort framåt i den riktning, som vi önskat, nämligen mot ett rationellt skogsbruk. Men utredningen har visat, att det fortfarande finns stora områden av de svenska skogarna, vilkas produktiva kraft det ur nationalekonomisk synpunkt icke är försvarligt att lämna outnyttjad. Man har inom utredningen diskuterat, hur snabbt man skall försöka avhjälpa dessa brister, och majoriteten har kommit till den uppfattningen, att man bör inom viss tid söka sätta i stånd 65 procent av dessa områden. Man har stannat vid denna siffra, därför att man ansett att det statsfinansiella läget knappast skulle tillåta att man sträckte sig längre.

Jag för min del jämte ett par medreservanter inom utredningen har inte kunnat stanna därvid, utan vi ha ansett att man måste i något snabbare tempo avhjälpa det förfall eller jag kanske rent av får säga den vanhävd, som nu är för handen i dessa skogar. Vi ha sålunda påyrkat, att 75 procent av programmet skall förverkligas och detta på kortare tid. Det kostar givetvis betydligt mer pengar att göra detta, men jag skulle tro att det på lång sikt är väl placerade medel. Återväxten kommer nämligen att bli snabbare, och det kommer att nationalekonomiskt sett ge en väsentlig merinkomst, som väl täcker den extra utgift som man gör.

Jag hoppas emellertid, herr talman, att även om man nu i propositionen och utskottsutlåtandet inte går längre än till 65 procent, och jag kanske inte vågar räkna med att riksdagen skulle sträcka sig till 75 procent, så skall Kungl. Maj:t försöka att så snabbt som möjligt avhjälpa dessa brister, som råda på det svenska skogsbrukets område, och förverkliga det skogsprogram som uppställts, helst i ändå snabbare takt än som föreslagits, dels i reservationen till utredningens betänkande, dels i den motion, som jag står såsom en av under-tecknarna av.

Det är ett par saker, som jag tror bekymra skogsvårdsstyrelserna. Man är där rädd för att den självständighet, som skogsvårdsstyrelserna tidigare haft, skall genom vad som nu föreslås i propositionen och utskottsutlåtandet komma att i någon mån elimineras. Jag skulle tro, att den verksamhet, som skogsvårdsstyrelserna hittills ha bedrivit, har visat att man försökt på bästa sätt tillgodose de anspråk, som kunna ställas på en upplysande verksamhet i syfte att åstadkomma god skogsvård. Jag har därför svårt att förstå, varför man nu har ansett att det bör göras ett särskilt tillägg till den nuvarande skogsvårdsstyrelseförordningen, enligt vilket högre myndigheter skulle kunna ingripa på ett sätt som tidigare icke varit fallet. Om man hade motiverat detta med att skogsvårdsstyrelserna ryktat sitt värv på ett sådant sätt, att statsmakterna måste stipulera, att de skulle kunna göra vissa ingripanden, då hade det hela varit mer förklarligt. Men när man icke har kunnat peka på någonting, som kunde ge anledning till att man skärper kontrollen av skogsvårds-

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

styrelsernas verksamhet, så anser jag att denna passus i sista stycket av § 4 icke borde ha kommit till utan det hade räckt med vad nuvarande skogsvårdsstyrelseförordning härvidlag innehåller.

Det är också en annan sak, som jag vill beröra. När vi skola bestämma lönerna för de tjänstemän, som nu bli statstjänstemän, böra vi också tänka på att lönerna icke sättas så lågt, att den goda kvaliteten i fråga om rekryteringen äventyras. Man har under debatten här riktat vissa erinringar mot den framställning om uppflyttning av vissa befattningshavare, som gjorts dels i motioner, dels av den förste talaren här i dag, och sagt att detta skulle medföra en hel del konsekvenser. Ja, det är klart att det kunde medföra vissa konsekvenser, men om jag jämför länsskogvaktarna och förste länsskogvaktarna, vilka ju ha en synnerligen viktig uppgift att fylla, med t. ex. våra vägmästare, kan jag inte finna, att de förra böra ha mindre betalt än vägmästarna. Vägmästarna böra ha det som de nu ha — jag biträdde för min del förslaget om deras lönegradsplacering, när detta var före i riksdagen — men jag har mycket svårt att förstå, hur man om man skall skipa rättvisa, kan sätta länsskogvaktarna i en lägre lönegrad än man satte vägmästarna. Jag skall därför för min del be att få instämma i det yrkande, som här framställts av herr Kyling och vilket också återfinnes i den motion, som jag har väckt.

Utskottet har här velat gå in för att tidigare tjänstgöring skall få tillgodoräknas vid inplacering i löneklass. Jag anser också att så bör vara förhållandet, men det bör inte stå i motiveringen till förordningen, utan det bör bli ett självständigt beslut av riksdagen om den saken. Jag kan inte finna annat än att det är i sin ordning att riksdagen beslutar därom.

Jag skall, herr talman, inte uppta tiden längre. Jag kommer kanske att vid de olika punkterna framställa en del yrkanden. Jag skulle emellertid, innan jag slutar, vilja vädja till kammarens ledamöter, som jag tror väl inse betydelsen av det arbete, som utföres av skogsvårdsstyrelserna och deras tjänstemän, att se till, att åtminstone de lägsta löntagarna på detta område, d. v. s. förste länsskogvaktare, länsskogvaktare och biträdande länsskogvaktare, få en sådan lön, att de känna att man uppskattar deras arbete.

Herr Hedlund i Rådomb! Herr talman! Jag vill bara säga några ord om en enda punkt i det föreliggande förslaget, nämligen om skogsvårdsavgifterna.

Man frågar sig, om det egentligen finns skäl för en särskild avgift för den skogsvårdande verksamhet, som det här gäller, och om inte denna verksamhet i stället borde finansieras med medel ur statskassan. I varje fall ha jag och några motionärer till haft den meningen. Vi ha utgått ifrån att en ökning av virkesproduktionen kommer till nytta inte bara för skogsägarna utan även för alla andra som ha sin sysselsättning inom skogsbruket och den därpå baserade förädlingsindustrin. Ja, man kan väl gå ännu ett steg längre och säga, att om råvarutillgångarna i landet öka, så kommer detta inte bara att vara till nytta för de grupper av människor, som närmast ha sin utkomst inom de berörda näringsgrenarna, utan det kommer att vara av betydelse för hela folkhushållet.

Det är också svårt att undgå att göra den reflexionen, att på andra områden har man inte förfarit på detta sätt, att man har tagit ut en särskild avgift av en viss grupp människor. Det rinner mig i tankarna, hur det förhåller sig med exempelvis isbrytarverksamheten, lotsväsendet o. s. v. Därvidlag har man inte gjort på det sättet, att man har belagt varje fartyg med en viss avgift i syfte att få in medel, som helt eller till större delen skulle förslå att täcka utgifterna.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

Utskottet framhåller, att förslaget till omorganisation av skogsvårdsstyrelserna, sådant det nu föreligger, inte innebär sådana förändringar, att dessa i och för sig skulle motivera ett borttagande av skogsvårdsavgifterna. Jag skulle nog i stort sett kunna ge utskottet rätt i det avseendet, men vi få inte glömma, att förhållandena ha förändrats sedan den dag man först beslutade om en skogsvårdsavgift. På den tiden var det inte lika vanligt som nu, att det allmänna åtog sig olika arbetsuppgifter, utan var och en fick i regel sköta sig själv. Efter hand har emellertid den ordningen trängt igenom, att staten tar sig an uppgifter, som äro gemensamma för större eller mindre grupper av människor i vårt land, och jag tycker att det ligger i linje med denna utveckling, om staten nu påtar sig utgifterna för den verksamhet som det här gäller.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka, att riksdagen måtte besluta, att förordningen den 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift skall upphöra att gälla den 1 juli 1947.

Herr **Liedberg**: Herr talman! Det är egentligen min avsikt att bara beröra en detalj i det ganska stora frågekomplex, som här föreligger till behandling, men innan jag gör det, vill jag i förbigående anmäla min anslutning till de av herr Kyling framförda synpunkterna, speciellt när det gäller lönesättningen för länsskogvaktarna. Jag kan inte heller underlåta att beträffande den föreslagna omläggningen av skogsvårdsavgifterna säga, att om detta förslag nu skall genomföras, kommer det att av de gamla skogsvårdsavgifterna endast kvarstå namnet, ty avgifterna komma ju i fråga om beräkningsgrund och sättet för uttagandet helt och hållet att ändra karaktär och i stället bli en regelrätt fastighetsskatt, något som jag knappast kan finna vara riktigt.

Men, herr talman, det var som sagt endast i förbigående jag ville beröra dessa frågor, som ju redan ha blivit tillräckligt belysta i debatten. Det är i stället en annan punkt, som jag skall be att få knyta några anmärkningar till, nämligen § 4, sådan den är utformad enligt Kungl. Maj:ts förslag till ändringar av förordningen.

Kungl. Maj:t har ju i sitt yttrande till statsrådsprotokollet uttryckligen framhållit, att det inte är någon avsikt från Kungl. Maj:ts sida att härvidlag skrida till ett förstatligande. Tvärtom ha skogsvårdsstyrelserna fått goda vitsord för sitt sätt att sköta verksamheten under de relativt fria former, under vilka den hittills bedrivits. Mellan det centrala verket skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna ute i bygderna ha vi ju gränser uppdragna för deras kompetenser och uppgifter. Jag menar på intet sätt, herr talman, att de regler, som därvidlag äro knänsatta, skulle vara av sådan art, att de inte under några förhållanden kunna jämkas eller ändras. Men det sista stycket i 4 §: »Vid fullgörande av sin uppgift har skogsvårdsstyrelsen att ställa sig till efterrättelse vad i övrigt finnes föreskrivet i författningar och av Kungl. Maj:t eller skogsstyrelsen meddelade bestämmelser», det innebär ju, att man med mycket enkla penndrag från Kungl. Maj:ts eller skogsstyrelsens sida kan helt och hållet förändra det hittillsvarande förhållandet mellan dessa olika organisationer.

Det förefaller mig ingalunda orimligt, för att återknyta till min reflexion över föränderligheten eller oföränderligheten av dessa förordningar, att mera vittgående förändringar för skogsvårdsstyrelserna, som mig veterligt på ett mycket förtjänstfullt sätt fyllt sina uppgifter, borde underställas riksdagens prövning. Jag tycker inte, att skogsvårdsstyrelserna ha förtjänat att på detta vis sättas under totalt förmynderskap. Jag tycker inte heller, att Kungl. Maj:t, med den ställning Kungl. Maj:t har och med den riksdag Kungl. Maj:t åtminstone för närvarande kan räkna med, hade behövt begära så totala full-

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

makter. Om Kungl. Maj:t eller skogsstyrelsen kommer till den uppfattningen, att mera genomgripande förändringar i förordningar eller instruktioner böra genomföras, bör det ju inte vara förenat med så stora risker för Kungl. Maj:t att underställa dessa frågor riksdagens prövning.

Vad jag särskilt tycker är motbjudande är allt sådant fullmaktsgivande av vittomfattande och total karaktär. Det leder till ett undergrävande av det lokala självstyre, vi ännu ha ute i bygderna, låt vara att det är begränsat. Nästan varenda lag, som nu stiftas, avser att kringskära detta självstyre och lägga hela bestämmandet i Stockholm uppe i Kungl. Maj:ts kansli eller i de centrala verken.

Det är mot denna utveckling jag inte kunnat undgå att reagera, och därför, herr talman, ber jag förutom till de övriga reservationer som jag inledningsvis berörde, även få ansluta mig till den av herrar Bondeson och Stattin till utskottsutlåtandet knutna reservationen, vari yrkas att detta sista stycke skall ur förordningen utgå.

Herr Andersson i Lööbo erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Med anledning av att herr Liedberg talade mot den centraliserade verksamheten vill jag påpeka, vilket herr Liedberg naturligtvis inte kunnat undgå att finna, att Kungl. Maj:t i propositionen har gjort detta uttalande: »Ett alltför starkt centralt reglerande av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet är uppenbarligen varken lämpligt eller önskvärt. Styrelserna böra äga frihet att inom av statsmakterna uppdragen ram och efter av dessa fastställda riktlinjer bedriva sin verksamhet under hänsynstagande till de lokala förhållandena och behoven. Ett riktigt avvägande av nu framhållna synpunkter måste eftersträvas om styrelserna skola kunna fullfölja sitt betydelsefulla arbete på ett framgångsrikt sätt.»

Herr Liedberg vet nog, med den kännedom han har om svensk statsförvaltning, att man alltid tar hänsyn till vad utskott och Kungl. Maj:t sagt, när innebörden i lagar, förordningar och bestämmelser skall tolkas. Utskottet har understrukit detta departementschefens uttalande, och jag har här i dag givit uttryck åt den uppfattningen att ett hänsynstagande till de geografiska och lokala förhållandena naturligtvis måste ske.

Slutligen vill jag påpeka, att om herr Liedbergs yrkande vinner kammarens bifall innebär detta, som jag framhöll i mitt förra anförande, att skogsstyrelsens och Kungl. Maj:ts förhållande till skogsvårdsstyrelserna blir oreglerat. Reservanternas föreslå nämligen, att hela detta stycke i 4 § utgår. Jag undrar, om herr Liedberg verkligen menar, att man inte skall sätta något annat i stället. Om herr Liedberg ställt det yrkandet, att paragrafen skulle få den lydelse den hade tidigare, skulle jag bättre kunnat förstå det, men nu har jag mycket svårt för att inse, att herr Liedberg verkligen kunde mena allvar med det yrkande han nyss ställde.

Herr Liedberg, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Den närmast till hands liggande repliken är väl, att om Kungl. Maj:t avsett att i stor utsträckning bevara frihet och självständighet för skogsvårdsstyrelserna, hade inte sista stycket av 4 § behövt skrivas på det sättet. Jag är på det klara med att om stycket strykes helt, blir, som herr Andersson säger, förhållandet oreglerat, d. v. s. det blir väl vid status quo. Det upphäver ju inte det gällande förhållandet. Om riksdagen emellertid gick på den linjen fick väl Kungl. Maj:t komma med ett annat förslag om reglering av förhållandet mellan Kungl. Maj:t, skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

Jag kan för övrigt inte underlåta att göra den reflexionen, att det, även om Kungl. Maj:t nu och i framtiden kommer att följa vissa linjer, därmed inte är sagt, att skogsstyrelsen kommer att göra det. Jag uttalar därmed ingen misstro mot skogsstyrelsen, men den är ju ett centralt ämbetsverk, som inte alltid behöver fråga Kungl. Maj:ts kansli till råds om de föreskrifter eller instruktioner det önskar utfärda.

Jag kan inte komma ifrån, att det förslag som föreligger är ytterligt vittgående. Hade jag suttit på frågan i utskottet kanske jag i stället sökt skapa en bättre formulering och lagt fram den reservationsvis, men nu återstår mig ingenting annat än att ansluta mig till den vid utskottsultåtandet fogade reservationen i detta ärende.

Herr **Andersson** i Löbbo, som på begäran ånyo erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Men det är ju ändå så, herr Liedberg, att reservanterna yrka på att sista stycket av 4 § i förslaget angående ändring av skogsvårdsstyrelseförordningen skall utgå. I nämnda stycke regleras förhållandet mellan Kungl. Maj:t och den överordnade myndigheten å ena sidan och skogsvårdsstyrelserna å den andra. Kungl. Maj:t har föreslagit en jämkning i dessa bestämmelser. Om reservanternas yrkande bifalles, bibehålles inte den tidigare formuleringen, utan stycket bortfaller, och något annat sättes ej i stället.

Herr **Liedberg** erhöll jämväl på begäran ånyo ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag skall gå herr Andersson i Löbbo till mötes och ändra mitt yrkande. Jag skall be att få ställa det yrkandet, att 4 §, sista stycket, blir av följande lydelse: »Vid fullgörande av sin uppgift har skogsvårdsstyrelsen att ställa sig till efterrättelse vad i övrigt finnes föreskrivet i författningar.» Om kammaren skulle bifalla detta, kan ju Kungl. Maj:t sedan återkomma med förslag om hur man framdeles skall förfara, när man vill ändra på författningar och instruktioner.

Härefter anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Vid de reflexioner i denna fråga, som jag här tillåter mig framföra, vill jag börja med den sak, som nu varit föremål för replikväxling mellan herr Liedberg och herr Andersson i Löbbo.

Som kammarens ledamöter ha sig väl bekant, var det ursprungligen så att beslut av skogsvårdsstyrelserna kunde överklagas hos länsstyrelsen. Praxis blev mycket växlande, den ena länsstyrelsen intog en ståndpunkt, den andra en annan. Med tillkomsten av skogsstyrelsen förlades besvärsrätten dit från länsstyrelserna. Den första förutsättningen hade därmed skapats för en något så när enhetlig rättstillämpning. Samtidigt har, som alla veta, den utvecklingen ägt rum, att staten givit anslag efter anslag till olika åtgärder för skogsvårdens befrämjande: till skogsvägar, till skogsodling, till skogsdikning o. s. v. Beträffande alla dessa anslag finnas av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande utfärdade bestämmelser. Det finns alltså nu ett mycket stort antal bestämmelser, som skogsvårdsstyrelserna måste hålla reda på, och det är helt naturligt ganska viktigt att skogsvårdsstyrelserna tillämpa dessa föreskrifter något så när enhetligt.

Jag har för min del en god erfarenhet av vilken betydelse det i ett sådant fall kan ha, att den centrala myndigheten utfärdar anvisningar om de olika bestämmelsernas tillämpning och tolkning. Inom försvarsväsendet ger försvarrets civilförvaltning ut sådana anvisningar, och detta har inte visat sig vara

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

till någon nackdel för myndigheterna. Det har tvärtom varit endast till fördel. Det har t. o. m. lett dithän, att myndigheterna i mycket stor utsträckning skriva och fråga om hur saker och ting skola tolkas.

Det kommer att bli till stor lättnad för skogsvårdsstyrelserna om skogsvårdsstyrelsen på det sätt, som här är föreslaget, kan ge enhetliga anvisningar och direktiv rörande dessa administrativa frågor. Det kommer att förminska arbetsbördan och kommer visst inte att verka som någon black om foten. Frihet att gå emot statsmakternas beslut kan ju inte vara någon frihet att skria efter. Det är heller inte vad skogsvårdsstyrelserna vilja, men det är inte alltid så lätt att klara ut vad statsmakterna mena; man kan inte skriva precis allting i lagar och författningar.

Det är detta, som är meningen med det tillägg, som är föreslaget till 4 §. Det är väl ingen som tror, att meningen är att skogsvårdsstyrelsen skall utfärda bestämmelser om hur man skall stämpla till gallring, hur man skall stämpla till kalavverkning eller bestämmelser om plantavstånd, om dikenas sträckning o. s. v. Det ligger ju i sakens natur, att det praktiska, dagliga arbetet kommer att skötas av skogsvårdsstyrelserna precis som förut. Det är att se spöken på ljusa dagen, när man vill göra denna enkla lilla bestämmelse till avgörande för frågan huruvida skogsvårdsstyrelserna skola ha rörelsefrihet eller inte.

Jag vill också yttra några ord om de lönefrågor, som här varit på tapeten. Jag hörde det icke själv, men det har talats om för mig, att herr Kyling i början av debatten efterlyste de konsekvenser, som kunna följa av ett frångående av Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Jag tror säkert, att herr Kyling och kammarens ledamöter ha tillräcklig fantasi för att själva kunna räkna ut det, men har inte herr Kyling det, så kan jag ju stå till tjänst med några antydningar.

Staten har ett mycket stort antal anställda skogsutbildade personer med högre och lägre utbildning i skogsstaten. Staten kommer genom föreliggande beslut att också i huvudsak betala lönerna till skogsvårdsstyrelsernas personal enligt samma lönesystem som gäller för statens tjänstemän. Var och en kan väl ändå förstå att det beslut, som här fattas rörande löneplaceringen för skogsvårdsstyrelsernas personal, kommer att få konsekvenser för skogsstatens personal och dess löneställning. Det är inte min mening att ingå i någon saktidiskussion och sätta i fråga huruvida det föreliggande beslutet till löner för skogsvårdsstyrelsernas personal är för högt, för lågt eller väl avvägt ur rent materiella synpunkter, och inte heller vill jag diskutera om skogsstatens personal har de lämpliga lönerna. Men vi stå inför en stor och omfattande löne reglering, där vi förr eller senare måste tvingas till en ny avvägning av lönerna för olika grupper. Vi kunna icke i dag besluta i denna fråga utan att det medför konsekvenser, och jag säger att Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ligger så högt som man överhuvud taget kan våga gå, utan att beröva statsmakterna möjligheten till fri prövning av lönefrågan i hela dess vidd. Jag kan naturligtvis förstå, att statstjänstemännen här i kammaren inte tycka att de konsekvenserna äro någonting att rysa för. Kan man skapa konsekvenser, så är det kanske så mycket bättre. Men vi andra, som se saken även ur andra synpunkter, måste ha i minnet att man i vår statsförvaltning inte löser lönefrågorna isolerade och utan att ta hänsyn till återverkningar på andra håll. Jag måste därför säga, att vi inför de förestående löne regleringarna nog inte våga göra mer än vad som här föreslås.

Jag hörde också, att här behandlats frågan om rätten att räkna sig tidigare tjänsteår till godo. Jag fäster uppmärksamheten på att det numera rätt så ofta förekommer, att personalgrupper flyttas in i statens lönesystem från andra lönesystem, och att det hittills har varit en nästan obruten regel, att

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

man icke vid sådana överflyttningar tillåtit tillgodoräkande av tidigare tjänstetid. Utskottet har här gått längre än Kungl. Maj:t och framlagt ett förslag, som leder till att all personal vid skogsvårdsstyrelserna kommer upp i högsta löneklassen, somliga förr och andra senare. Jag måste säga, att om vi inte på detta område skola skapa ett prejudikat, som kan leda till svårigheter i framtiden, få vi nog nöja oss med vad utskottet bjuder. Jag tror det är ungefär det mesta man kan komma till. Med detta har jag icke velat säga, att det beslut, som nu fattas i dessa frågor, kommer att bli slutgiltigt: saken får ånyo prövas när man kommer fram till löneavvägningarna i ett större sammanhang.

Till sist skulle jag också vilja yttra några ord om skogsvårdsavgiften. Reservanterna förklara, att det nu har skett en sådan omläggning av hela systemet för finansieringen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, att det icke längre finns skäl för bibehållande av skogsvårdsavgiften. Jag bestrider att det är så. Det kan mycket väl principiellt diskuteras, huruvida det skall finnas en skogsvårdsavgift eller ej. Den saken kunde diskuteras 1904 eller när det var skogsvårdsavgiften kom till, den har kunnat diskuteras hela tiden sedan dess, och den kan diskuteras i dag. Men det är väl inte det som saken egentligen gäller. Jag för min del betraktar det som fullkomligt uteslutet, att vi i en tid, då vi gå in för mycket stora, för de flesta av oss såsom nödvändiga ansedda utgifter på en mängd områden, skulle kunna göra någon reform av betydelse beträffande skogsvårdsstyrelserna, om vi slopa skogsvårdsavgifterna och tvinga fram en motsvarande höjning av statens direkta utgifter. Jag anser därför inte tidpunkten lämplig att nu diskutera denna principiella fråga, om vi skola ha en skogsvårdsavgift eller ej.

På tal om att det genom föreliggande förslag skulle ha inträtt ändrade förhållanden vill jag fästa uppmärksamheten vid att de sakkunniga föreslogo en skogsvårdsavgift av samma natur som den som utskottet föreslår. Enda skillnaden är att Kungl. Maj:t och utskottet höjt skattesatsen från 1.3 promille till 1.5 promille, vilket väl inte kan anses vara något större avsteg. De sakkunniga hade föreslagit att staten skulle direkt, med vanliga statsmedel, betala skogsvårdsstyrelsernas löner, medan skogsvårdsavgifterna skulle användas för att täcka skogsvårdsstyrelsernas övriga utgifter. I det föreliggande förslaget ha vi i stället intagit den ståndpunkten, att vi låta skogsvårdsavgifterna ligga i botten och sedan fyller staten på vad som behövs. Jag kan icke se att det förslag som Kungl. Maj:t framlagt är ur skogsägarnas synpunkt sämre. Detta system innebär att varje ny förbättring vi skola göra kommer staten att få betala, under det att enligt de sakkunnigas förslag varje förbättring skulle medföra ökning av skogsvårdsavgifterna. Den ändringen kan väl inte vara något motiv för att man nu skulle inta någon annan ståndpunkt.

De sakkunniga föreslogo vidare, att de besparingar som skogsvårdsstyrelserna kunde göra på sina anslag skulle reserveras hos styrelserna. I stället föreslås här att alla besparingar som kunna göras skola reserveras hos Kungl. Maj:t. Hade det nu varit så att man kunnat säga, att en skogsvårdsstyrelse som får pengar över skött sig bättre än en skogsvårdsstyrelse som får brist, då skulle man ju kunnat tycka att de sakkunnigas förslag var utmärkt. Men det är inte så. Det förhåller sig i stället så att det inte är så lätt att från början räkna ut precis vad var och en skall ha. Den ene kan få litet för mycket, den andre litet för litet. Det måste väl då vara bättre att reservationen finns centralt och kan användas för att fylla på där det behövs.

Det finns enligt mitt sätt att se inte sådana avgörande förändringar i det förslag som här föreligger jämfört med de sakkunnigas förslag, som tillstyrk-



*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

tes av praktiskt taget alla myndigheter, att man skulle kunna ta detta som förevändning för att säga, att nu skola vi inte ha skogsvårdsavgifter längre.

Som läget är, är det nödvändigt, om man vill göra denna reform, att behålla skogsvårdsavgifterna i någon form. Man kan fråga: Varför har formen ändrats, varför kunde man inte ha kvar den gamla? Jag säger till mitt för svar, att när enhälliga sakkunniga och praktiskt taget en enhällig opinion har föreslagit och krävt en ändring, skulle det väl vara märkvärdigt om jag inte lystrade till de önskemålen. Följaktligen anser jag för min del det nödvändigt att riksdagen låter skogsvårdsavgifterna vara kvar, om man vill bifalla den utvidgning av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet som här föreslås. Själva principfrågan om skogsvårdsstyrelsernas vara eller icke vara bör fortfarande skjutas något på framtiden. Den kan tas upp i samband med exempelvis en ny reform på kommunalbeskattnings område. Och skulle det inträffa att det en dag kommer ett förslag om att skogsvårdsstyrelserna skola förstatligas, så kan frågan tas upp då, men i *nuvarande* situation kan jag inte finna att det är någon särskild anledning till detta.

Det föreliggande förslaget tror jag är så bra som det överhuvud taget är möjligt att göra det i detta läge. Skogsvårdsstyrelserna ha enligt min uppfattning lyckats väl under de fyrtio år de existerat. De ha kunnat skaffa sig de skogägande böndernas förtroende och detta i sin tur har otvivelaktigt lett till skapandet av stora värden för vårt land. Jag är fullständigt ense med alla andra om att det är av oskattbar betydelse, att skogsvårdsstyrelserna bli i tillfälle att även i fortsättningen bibehålla och förkovra detta förtroende. Det skall i varje fall inte från min sida göras någonting, som kan lägga hinder i vägen för skogsvårdsstyrelserna att åstadkomma detta, och det gör inte heller det föreliggande förslaget. Det innebär en anpassning av skogsvårdsstyrelseorganisationen efter alla de förändringar och utvidgningar, som de två senaste decennierna företagits. Det innebär ingenting annat än att vi följa med tiden och låta organisationen anpassa sig efter de krav, som vi i dag ha på den, och jag tror den kommer att väl motsvara förväntningarna och väl fylla det ändamål, som vi här anse att den bör tjäna.

Herr **Kyling**, som nu på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Statsrådet Sköld varnade i sitt anförande kammaren för att i dag gå på förslaget om lönegrad A 13 under motivering att denna fråga kommer upp i samband med den förebådade löneregleringen. Men om jag har läst de direktiv rätt, som finansministern givit lönekommittén, så är det på intet sätt meningen att den nu sittande lönekommittén skulle få placera tjänstemännen i högre lönegrad, utan det arbete kommittén har sig förelagt är uteslutande att försöka återställa lönerna till 1935 års reallönenivå.

Jag skall be att få ställa en fråga till statsrådet Sköld: om vi förra året skulle ha tagit löneregleringen för länsskogs-vaktarna — då det alltså inte var tal om någon lönereglering för tjänstemännen — hade statsrådet Sköld även då hänvisat till att denna fråga skulle tas upp till förnyad omprövning? Jag har hört av ledamöter i första kammaren, som lyssnat till statsrådets anförande där, att de av anförandet fått den uppfattningen att denna speciella fråga om länsskogs-vaktarnas löner skulle tas upp till förnyad behandling i höst. Det vore rätt värdefullt för kammaren att få veta, huruvida det föreligger någon sådan tanke eller inte.

Statsrådet yttrade att det inte är lämpligt att nu låta denna personalgrupp, länsskogs-vaktarna alltså, få tillgodoräkna sig de tjänsteår, som de tidigare intjänat, av den anledningen att det skulle bli prejudicerande för framtiden. Jag vill dock påminna kammaren om att när folkskollärarkåren inflyttades i

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)  
det civila avlöningsreglementet 1937, fick denna stora kår rätt att tillgodoräkna sig de förut intjänata tjänsteåren. Det gällde dock en kår som var betydligt större än den det i dag gäller. Den kår som vi nu ha att ta ställning till omfattar inte flera än cirka 300 personer, under det att folkskollärarkåren var nästan hundra gånger så stor.

Jag måste säga, herr talman, att ur ren rättvisesynpunkt böra länsskogvakterna — om kammaren kommer att avslå förslaget om deras placering i lönegrad A 13 — åtminstone få tillgodoräkna sig de tjänsteår de tidigare intjänat.

Herr **Hedlund** i Rådombeslutet erhöill likaledes på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! För en stund sedan framhöll jag att det inte var så mycket förändringar i förslaget till organisation av skogsvårdsstyrelserna, som kunde motivera att man tog upp frågan, huruvida skogsvårdsavgifterna skulle avskaffas. Det är fastmera den ändring i fråga om statens uppgifter som skett alltsedan den dag man första gången införde skogsvårdsavgifter, som motiverar att man nu tar ställning till frågan, när de ändrade grunderna för skogsvårdsavgifterna nu diskuteras. Man måste ju undra: finns det några särskilda skäl för att inte vid detta tillfälle ta upp saken?

Det pekades på att vi stå inför åtskilliga nya utgifter. För min del tror jag nog vi komma att stå inför nya utgifter litet då och då, och att vi få räkna med som något tämligen permanent, att nya behov komma att anmäla sig tid efter annan. Har man den inställningen, frågar man sig, om inte det är skäl uti att göra en sådan reform vid ett tillfälle, när inkomsterna ändå flöda så pass rikligt som nu.

Härpå yttrade:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Med anledning av vad herr Hedlund här yttrade vill jag fästa uppmärksamheten på att när den nuvarande kommunalbeskattningen lagfästes, så infördes ett lägre repartitionstal för skogsvärdet med hänsyn till den utgående skogsaccisen. Denna accis tillsammans med det lägre repartitionstalet för skogsvärdet motsvarar alltså skatten för fastigheter i övrigt. Följaktligen kommer ett borttagande nu av skogsvårdsavgifterna att medföra en snedvridning av det kommunalkattesystem som tillämpas, och det kan därför inte vara lämpligt att vid denna tidpunkt ta bort skogsvårdsavgifterna.

Till herr Kyling vill jag säga att jag inte uttalat mig så, att den nu sittande lönekommittén skulle framlägga förslag till ändrade lönegradsplaceringar, utan jag sade att i samband med de löneruleringsförslag som förr eller senare framläggas komma också dessa frågor att tas upp till behandling. Jag har för länge sedan inhämtat av finansministern, att när löneruleringsfrågan kommer upp, skola också — kanske därefter, men i alla fall i anslutning därtill — alla de spörsmål som ha att göra med förändringar i lönegradsplaceringen tagas upp, så jag tror nog jag har tämligen rätt i vad jag yttrat härvidlag.

Slutligen skulle jag vilja säga beträffande tjänsteårstillgodoräkningarna, att även om folkskollärarna fingo den förmånen — de få kanske ett och annat ibland som inte andra få — så är det många, många flera grupper, som *inte* ha fått en sådan förmån i samband med deras inplacering i det statliga lönesystemet.

Herr **Hedlund** i Rådombeslutet erhöill på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag nödgas tyvärr åter begära ordet, då jag inte riktigt uppfattade herr jordbruksministerns anförande.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

Om jag fattade statsrådet rätt, sade han att skogsaccisen är ett komplement till fastighetsbeskattningen, och det vet jag mycket väl att så är förhållandet. Men sedan kunde jag inte följa med när statsrådet drog den slutsatsen, att vi av den anledningen inte kunde ta bort skogsvårdsavgifterna.

Härpå yttrade:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Så till vida var det en lapsus från min sida, att jag lade tillsammans skogsaccisen och skogsvårdsavgifterna.

Herr **Hedlund** i Rådomb: Inte heller i så fall kan jag förstå jordbruksministern. Jag vet att skogsaccisen var avsedd som ett komplement till beskattningen i fråga, men jag har aldrig förr hört att skogsvårdsavgiften var avsedd som ett sådant. När den tillkom, var det f. ö. en avgift på exporterade varor men inte alls på avverkat virke som nu. Den berörde då endast sådana fastigheter från vilka export av virke — i förädlad eller oförädlad form — ägde rum.

Herr **von Seth**: Herr talman! Med hänsyn till det nuvarande finansiella läget och de olika lönekrav som framställas från många håll, är det alldeles självklart, att man måste behandla frågan om länsskogvaktarnas löner med särskild vaksamhet. Jag skulle vilja erinra om vad utskottet sagt i sitt utlåtande på sidan 32, för den händelse inte alla av kammarens ärade ledamöter läst igenom detta:

»Emellertid bör tilläggas att inom utskottet framförts härifrån avvikande meningar rörande flera befattningar. Särskilt vad angår länsskogvaktarna har utskottet ställt sig tveksamt till dessas placering, motsvarande endast lönegrad A 12. I betraktande av dessa befattningshavares utbildning och arbetsuppgifter har utskottet funnit starka skäl tala för en något bättre löneställning eller närmast 13:e lönegraden.» I fortsättningen heter det emellertid att man på grund av befarade konsekvenser dock inte ansett sig kunna tillstyrka den ifrågasatta uppflyttningen.

Det har under många år när det gällt länsskogvaktarnas avlöning och när de gjort framstötningar om förbättrade ekonomiska förhållanden sagts, att frågan kommer att lösas i samband med den stora skogsvårdsstyrelsepropositionen. För min del kan jag inte finna att statsrådet har anfört så många bärande skäl, att man utan vidare bör avvisa detta krav, särskilt som utskottet skrivit på sådant sätt att man närmast tillstyrker det. Jag är därför, herr talman, fullt beredd att tillstyrka herr Kyllings yrkande på denna punkt.

Vad jag emellertid begärde ordet för, herr talman, var herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet tal om centralisering av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Herr statsrådet säger att denna omtalade passus, sista momentet av § 4, inte kommer att få några farliga verkningar. Det ligger dock nära till hands, herr statsråd, att göra en jämförelse mellan domänstyrelsens sätt att sköta sina skogar och det sätt, på vilket skogsvårdsstyrelserna skött sin verksamhet. Jag tror inte att det därom råder mer än en mening bland menige man och bland skogsmän, nämligen att skogsvårdsstyrelserna på ett ovanligt smidigt vis kunnat genomföra sina uppgifter.

Statsrådet frågade om de, som hålla på att § 4 skall ändras, tro att kungl. skogsstyrelsen, om den skall centraliseras, kommer att bestämma om avstånd mellan plantorna, hur diken skola läggas osv., osv. Det är givetvis ingen som tror detta, allra minst med nuvarande skogsstyrelse. Men vi som hålla på den fria kommunala självbestämmanderätten och framför allt hålla på att

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)  
 det inte alls skall centraliseras, utan att man så långt möjligt skall bibehålla decentraliseringen, vi anse att har man sagt A säger man snart både B och C. Därför är det ofrånkomligt, när § 4 fått den utformning som utskottets majoritet givit den, att man ger dem rätt som säga, att här har den väg nu blivit utstakad på vilken man fört in skogsvårdsstyrelserna, så att de helt kunna förstatligas.

Jag är fullt ense med utskottets ärade vice ordförande att om man tar bort sista punkten i 4 § fattas det något, och här borde reservanterna ha kommit med ett tillägg. Jag måste dock förena mig med herr Liedberg i hans yrkande, att paragrafen icke skall bifallas med den utformning som utskottet nu givit den.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja tillägga, att alla äro vi ense med herr statsrådet om att skogsvårdsstyrelserna under sin fyrtioåriga verksamhet skött sina uppgifter på ett utomordentligt vis. Men, herr statsråd, de ha till stor del kunnat fylla sina uppgifter på detta sätt tack vare den frihet de haft och tack vare den självständighet de kunnat arbeta under. Inte minst har kanske befolkningen inom varje län haft en känsla av att här arbetar denna skogsvårdsstyrelse för vårt län, och därigenom har den kunnat friktionsfritt vidta åtgärder till skogsvårdens befrämjande. Därför har man kommit långt och det har man gjort på frivillighetens väg. Som vår nyligen avgångne länsjägmästare i Jönköpings län Lothigius brukade säga: skogsvårdsstyrelserna ha kommit så långt »genom evangelium och inte genom lag».

Om nu skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skall centraliseras så blir det mera lag än evangelium man kommer att få gå fram med, och det är däri vi anse att det ligger en ganska stor fara.

Herr **Pettersson** i Rosta: Herr talman! Då herr Hedlunds yrkande nära sammanfaller med det jag framställt ber jag få återta mitt yrkande och instämmer i hans.

Efter härmed slutad överläggning godkändes paragrafen.

Efter föredragning av 4 § anförde:

Herr **Liedberg**: Herr talman! Av konstitutionella skäl nödgas jag precisera mitt yrkande så att 4 § sista stycket bibehålles vid sin nuvarande lydelse, d. v. s. »Vid fullgörande av sin uppgift har skogsvårdsstyrelse att ställa sig till efterrättelse vad i övrigt finnes föreskrivet i författningar och det reglemente, som Kungl. Maj:t efter styrelsens förslag fastställer.»

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Med hänvisning till vad som anförts i debatten av talesmännen för utskottet ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av Kungl. Maj:ts av utskottet biträdda förslag till lydelse av förevarande paragraf dels ock på godkännande av den lydelse av paragrafen, som under överläggningen föreslagits av herr Liedberg; och blev paragrafen godkänd i den lydelse som föreslagits av Kungl. Maj:t.

*Övriga delar av förordningsförslaget.*

Godkändes.

*Kungl. Maj:ts förslag till förordning om skogsvårdsavgift.*

1 § föredrogs; och yttrade därvid:

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

Herr **Hedlund** i Rådom: Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag och att kammaren i stället måtte antaga följande förslag till Förordning om upphävande av förordningen den 11 oktober 1912 om skogsvårdsavgift.

Häri genom förordnas, att kungl. förordningen den 11 oktober 1912 om skogsvårdsavgift skall upphöra att gälla den 30 juni 1947.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande förslaget till förordning av skogsvårdsavgift.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av Kungl. Maj:ts av utskottet biträdda förslag till lydelse av förevarande paragraf dels ock på avslag därå samt godkännande av den förordning om upphävande av gällande förordning om skogsvårdsavgift, som under överläggningen föreslagits av herr Hedlund i Rådom; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hedlund i Rådom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till förordning om skogsvårdsavgift röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda förslag samt godkänt den förordning om upphävande av nu gällande förordning om skogsvårdsavgift, som under överläggningen föreslagits av herr Hedlund i Rådom.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen. Kammarerna hade alltså godkänt Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av 1 § i förordningen om skogsvårdsavgift.

*Övriga delar av förordningen om skogsvårdsavgift.*

Godkändes.

*Utskottets hemställan i punkten A 1.*

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

*Punkten A 2.**Utskottets under avdelningarna III och IV i utlåtandet gjorda uttalanden.*

Godkändes.

*Utskottets uttalanden under avdelningen V.*

Efter föredragningen härav anförde:

Herr **Hellbacken**: Herr talman! Med hänvisning till vad jag tidigare anfört hemställer jag, att kammaren måtte bifalla motionerna I: 291 och II: 452 och sålunda uttala sig för det s. k. normalprogrammets genomförande i princip till 75 procent.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förevarande uttalande dels ock på bifall till det av herr Hellbacken under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets uttalande av kammaren godkänt.

*Utskottets under avdelningen VI gjorda uttalanden.*

Godkändes.

*Utskottets uttalanden under avdelningen VII.*

Sedan utskottets berörda uttalanden föredragits, anförde:

Herr **Kyling**: Herr talman! Jag ber att få yrka, att utskottets uttalande under denna punkt godkännes med den ändringen, att förste länsskogvaktare erhålla en löneställning motsvarande lönegrad A 16, länsskogvaktare lönegrad A 13 och biträdande länsskogvaktare lönegrad A 9.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag angående länsskogvaktarnas lönegradsplacering, vilket förslag tillstyrkts av utskottet.

Herr **Larsson** i Karlstad: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Bondesons reservation, så att längsjägmästarna erhålla löneställning, motsvarande lönegraderna A 28, A 29 och A 30 i stället för respektive A 27, A 29 och A 30.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början i vad angick löneställningen för förste länsskogvaktare, länsskogvaktare och biträdande länsskogvaktare propositioner dels på godkännande av utskottets uttalande i denna del dels ock på godkännande av berörda uttalande med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Kyling; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kyling begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner jordbruksutskottets uttalande under avdelning VII i utskottets förevarande utlåtande nr 61, i vad angår löneställningen för förste länsskogvaktare, länsskogvaktare och biträdande länsskogvaktare, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda uttalande med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Kyling.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Kyling, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 96 ja och 74 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså godkänt utskottets uttalande i förevarande delar.

Härpå gav herr talmannen beträffande utskottets uttalanden under avdelning VII i vad angick löneställningen för längsjägmästarna propositioner dels

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m. (Forts.)*

på godkännande av utskottets uttalanden i berörda del dels ock på godkännande av berörda uttalanden med den ändring däri, som föranleddes av att löneställningen för länsjägmästarna bestämdes på sätt som förordnats i den av herr Bondeson avgivna, vid punkten fogade reservationen i motsvarande del; och godkände kammaren utskottets uttalande oförändrat.

På av herr talmannen därå given proposition godkände kammaren härefter utskottets uttalanden i övrigt under avdelning VII.

*Utskottets uttalanden under avdelningarna VIII och IX.*

Godkändes.

*Utskottets uttalanden under avdelning X med undantag av vad som rörde anslagsberäkningarna och förordningsförslagen.*

Efter föredragning härav anförde:

Herr **Kyling**: Herr talman! Då kammaren avslagit förslaget om lönegradsuppflyttning, ber jag att få hemställa om godkännande av utskottets förevarande uttalande med den ändring däri, att befattningshavare må för placering i löneklass äga tillgodoräkna sig tid, varunder vederbörande före den 1 juli 1946 oavbrutet innehåft motsvarande befattning hos skogsvårdsstyrelse.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets uttalande under förevarande avdelning dels ock på godkännande av utskottets berörda uttalande med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Kyling; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen med övervägande ja besvarad. Herr Kyling begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner jordbruksutskottets uttalande under avdelning X i utskottets förevarande utlåtande nr 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda uttalande med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Kyling.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning medelst uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 81 ja och 83 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså godkänt utskottets uttalande under avdelning X med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Kyling.

*Utskottets uttalanden under avdelningarna XI, XII och XIII.*

Godkändes.

*Utskottets hemställan i punkten A 2.*

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

*Ang. skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.* (Forts.)

*Punkterna A 3—A 5.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten B.*

Utskottets hemställan bifölls.

### § 5.

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m.*

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, över motion om utredning angående en effektiv statlig kvalitetskontroll på saluförda varor och motion om utredning och förslag angående en teknisk och ekonomisk kontroll över den industriella produktionen.

I motionen II:134, som hänvisats till andra kammarens andra tillfälliga utskott, hade herr *Jansson* i Örebro *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning för genomförande av en effektiv statlig kvalitetskontroll omfattande inom landet tillverkade samt också från utlandet importerade och på den svenska marknaden saluförda varor. I motionen II:381, som likaledes hänvisats till andra kammarens andra tillfälliga utskott, hade herr *Malmberg* i Stockholm *m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en förutsättningslös utredning beträffande förekomsten inom industrien av sådana förfaringssätt, som utan berättigande skäl förkorta brukbarhetstiden för allmänt förekommande nyttigheter, liksom också förekomsten av underlåtenhet att taga i bruk kända tillverkningsmetoder eller uppfinningar av uppenbar betydelse för varuförsörjningen, samt att härefter framlägga de förslag till en teknisk och ekonomisk kontroll över den industriella produktionen, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet, som upptagit motionerna till samtidig behandling, hemställde, att andra kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning för genomförande av en effektiv kvalitetskontroll av på den svenska marknaden saluförda viktigare varor samt hur resultaten av dylik kontroll skulle bringas till konsumenternas kännedom.

Reservation hade avgivits av herrar *Fahlman*, *Ljungqvist* och *Swedberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att motionerna II:134 och II:381 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Ljungqvist*: Herr talman! Inledningsvis skall jag be att få säga några ord om den ena av de i denna kammare väckta motionerna i ämnet, vilken jag tycker är ett i flera avseenden ganska sorglustigt aktstycke. Man rör sig i den ideligen med »förmodanden» och »rykten» och med uppgifter från någon sorts vad jag skulle vilja kalla anonyma viskningscentraler, som man icke vill redovisa för, men vilka uppgifter man bygger sina slutsatser på.

Jag skall ge några exempel. Det heter sålunda i motionen: »Man (d. v. s. allmänheten) är medveten om — dock utan säkra belegg — att allehanda vardagliga, för livet nödvändiga ting förr i världen voro mycket starkare och räckte mycket längre än nu för tiden, men som regel är dylikt naturligtvis rätt svårt att påvisa.» Vidare sägs det på tal om textilindustrien, att ur dess synpunkt »är det uppenbarligen icke önskvärt att människor kunna köpa sig tyger och sy sig kläder som räcka livet ut». Det synes — bortsett från den omständigheten att människorna, särskilt då damerna, icke vilja ta på sig klä-



*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

der, som räcka livet ut, eftersom modet skiftar — vara ganska högt ställda pretentioner, som därvidlag kommit till uttryck i denna motion; men det är typiskt för de överdrifter i motiveringen, som kommit till uttryck i motionen. Jag skall ta ännu ett par exempel: »Ett par stövlar förr i världen räckte mycket längre än nu, men den (fortfarande allmänheten) måste ju stillatigande finna sig i förhållandet, liksom om den trodde att denna varuförsämring var nödvändig eller beroende på högre maktens spel», och vidare: »Det vore onekligen katastrofalt t. ex. för skoindustrien, om allmänheten trampade omkring i skor som icke snart nog sletes ut.» I ett annat avsnitt av motionen heter det, och det är också typiskt för densamma: »På samma sätt lär man enligt uppgift inom tändsticksindustrien förhindra utnyttjandet av patent som avse att medelst kemiska stenkompositioner eller dylikt frambringa eld till dagligt bruk utan användande av tändstickor.» Vidare sägs, att »det uppges med bestämdhet», att bilar, symaskiner, skrivmaskiner, reservoarpennor etc. förkortas till sin livslängd, att »det ligger i porslinsfabrikanternas intresse att så och så mycket porslin krossas per år», och att »patentväsendet — — — synes — — — alltmera överlevt sig självt». Och så kör man fram det tunga artilleriet: »Effekten härav blir steg för steg, att hela mänsklighetens liv, trots den moderna tekniken och trots tagandet i bruk i allt högre grad av den elektriska energien, blir alltmera jäktat och slitsamt. Hela mänskligheten är satt som spann framför den storindustriella produktionsapparaten, vars uppgift icke är annan än att ytterligare utvidga sig själv, öka sin kapacitet och samtidigt vara ekonomiskt lönsam, d. v. s. förränta, förnya och utvidga sitt allttjämt växande kapital.» I fortsättningen heter det: »Kraft slösas bort, både naturkraft och mänsklig arbetskraft, tempot ökas oavbrutet, mänskligheten hetsas framåt för att monopolkapitalismen skall kunna fortsätta att fungera», och vidare, att »det kapitalistiska produktionssystemet visar allt tydligare degenerationstecken. — — — Allmänheten är nu på nåd och onåd utlämnad i fråga om sin varuförsörjning till ett suveränt och okontrollerat företagardöme, som ingalunda drar sig för utplundring.»

Så nu veta vårt lands näringsidkare vad man på vissa håll — dock få vi hoppas i rätt begränsad omfattning — inom majoritetspartiet anser om deras verksamhet! Det är icke underligt att en stark reaktion uppstått bland dem mot de överdrivna uppgifter, som lämnats i denna motion, och som jag för min del icke tvekar att i stora stycken kalla rent ovederhäftiga. Det sägs också i Sveriges industriförbunds över motionen infortrade yttrande, att förbundet hos åtskilliga industriföretag förspört en synnerligen kraftig reaktion mot i motionen framförda påståenden och mot arten av den argumentering, »som personer i ansvarig ställning funnit tillständig i frågor av denna allvarliga art». Det vore rena barmhärtigheten att icke till riksdagens debattprotokoll befordra vad remissinstanserna sagt om denna, lyckligtvis måste jag säga, rätt unika motion i den svenska riksdagens historia.

Det framhålles i industriförbundets yttrande, att motionärernas önskemål om fabrikantmärkning »redan i stor utsträckning tillmötesgåtts på frivillig väg», och man anger närmare den omfattning, i vilken detta har skett. Vidare framhåller man, att det är en mycket komplicerad historia särskilt för vissa varuslag att kunna åstadkomma en effektiv varukontroll, vare sig denna skall ske från statens sida eller genom samverkan mellan staten och näringslivet. Man anser, att motionärerna i stället för att använda sig av anonyma upplysningsgivare borde ha vänt sig till vederbörande inom respektive bransch och där sökt inhämta de upplysningar, som kunnat stå till buds, ty därigenom skulle man kunnat undanröja många missförstånd och skadeverkningar, som eventuellt kunna följa av motionärernas framstöt. Man påpekar exempelvis

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m.* (Forts.)  
beträffande anmärkningarna mot den elektriska industrien, »att svenska glödlampor sedan ett tiotal år tillbaka allmänt tillverkas i överensstämmelse med kvalitetsnormer, utarbetade av en sakkunnigkommitté, vars flesta medlemmar utgjordes av icke fabrikanter», samt beträffande läderindustrien, att den försämring av lädervarorna, som i viss utsträckning icke kunnat undgås under kriget, haft sina orsaker, bl. a. den att under kriget importen reducerades avsevärt av fullgoda hudar från Sydamerika. »Att under sådana förhållanden läderproduktionen för civila ändamål blev lidande förefaller icke så anmärkningsvärt», säger industriförbundet. I det sammanhanget framhåller man också, att den statliga prispolitiken i sin mån minskat garveriindustriens intresse av kvalitetsproduktion. Från priskontrollnämndens sida hade nämligen 1943 föreskrivits sloandet av de tre kvalitetsklasser, som tidigare funnits, och införandet av en enda sortering. Vidare framhålles, att den i motionen påtalade »förtynngningen» av lädret vad beträffar tillverkningen av bottenläder är reglerad genom bestämmelserna i kungl. förordningen den 14 april 1919 angående förbud mot förtynngning av vissa lädersorter, och slutligen framhålles i sammanhanget, att genom samarbete mellan statens provningsanstalt och Svenska garveriidkareföreningen efterlevnaden kontrolleras av berörda bestämmelser genom provningsanstaltens försorg.

Anmärkningarna mot kullagerindustrien bemötas, så vitt jag och väl alla, som objektivt läsa vad som därvidlag anförts, kunna finna på ett fullt övertygande sätt. Beträffande anmärkningarna mot tändsticksindustrien framhålles i yttrandet, att tändsticksbolaget i sina laboratorier gjort många och ihärdiga försök att framställa s. k. tändstavar, vilket man förmodar är det, som motionärerna i det sammanhanget syfta på, men att man icke lyckats framställa en tändstav med sådana egenskaper, att den kan uppta konkurrensen med tändstickan vare sig i fråga om pris eller kvalitet. Det framhålles nämligen, att en stav, som räcker till ca 100 tändningar, har betingat ett pris av 30 öre, motsvarande priset för ca 500 tändstickor.

Man har, när det gäller bilar, i motionen anmärkt, att tidslängden, varunder de kunna vara i gång, blivit kortvarigare. Meningen, säger industriförbundet, när en bil överbelastas, är att den billiga drivaxeln skall gå sönder, icke de tio gånger så dyra delarna i pinjong, kronhjul och differential. Det som motionärerna uppfatta såsom ett utslag av fabrikanternas vinstbegär är alltså i själva verket en säkerhetsåtgärd i kundens intresse.

Sedan påpekar man, att bilarnas livslängd i stället ökats, och man anför lastbilarna som exempel.

Beträffande symaskiner och skrivmaskiner har man en helt annan uppfattning än motionärerna och ger också belägg härför.

Något krossfritt porslin, som motionärerna gjort gällande skulle finnas, känner icke industriförbundet till. Det finnes en mycket kraftig art av porslin, som användes av militären. Det finnes också en ganska bastant tjocklek, som begagnas på sjukhusen. Den senare tjockleken finnes att köpa i handeln. Den är emellertid icke lika begärlig som det smäckrare, för ögat mera tilltalande och trevliga porslinet.

Vidare påpekar man, att fastän det finnes en jurist bland motionärerna ha de icke fattat, att enligt svensk rätt det icke endast är fysiska personer som kunna förvärva patenträtt. När det från motionärernas sida påstås, att patent utnyttjas för att förebygga produktion av vissa varuslag och att man söker belägga vissa områden med patent i förebyggande syfte, gendrives detta bl. a. med hänvisning till 15 § patentförordningen, som talar om utövningstvång, innebärande att tvångslicens vid underlåtenhet att utöva patent kan upplätas till den som önskar utöva uppfinningen.

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

Herr talman! Jag har dragit dessa exempel bara för att visa av vilken art denna motion är. Jag skulle vilja göra en rent personlig reflexion, om det icke synes alltför förmätet. Jag erinrar mig från min barndom, att det var en tidning — jag vet ej om det var Brokiga Blad eller Allers Familje-Journal — som hade en serie som hette »Farbror ritar och berättar». Jag tycker icke, att riksdagsfarbröderna böra rita och berätta på detta sätt. Beträffande min ungdoms farbror, som ritade och berättade, visste man i förväg, att han hämtat sina händelser från fantasiens värld. Men när det är fråga om riksdagsmän, väntar man, att de skola bygga på verklighetens fasta grund och framlägga förslag som äro värda att allvarligt övervägas.

Även utskottsmajoriteten har, bildligt sett, tagit motionärerna vid örat. Den har enligt mitt förmenande givit ett klart underkännande åt motionärerna, då den icke på något sätt anknutit till motionen i sina uttalanden. Man har tydligen ansett motionen olämplig att ens omnämnas med ett ord i motivering. Då man förbigår den med tystnad, måste det väl innebära, att man ogillar den. Ett yrkande gör man visserligen, men man vill icke knyta an till motionens motivering.

Jag skulle för övrigt vilja giva utskottsmajoriteten en komplimang för det sätt, varpå den ur sina synpunkter tagit på denna fråga, den vederhäftiga formulering, som — till skillnad från motionen — givits åt utskottets uttalande, samt det tillmötesgående av även andra synpunkter som därvidlag skett.

Nu vill jag, herr talman, ej göra gällande att allting är idealiskt ordnat på detta område. Säkerligen finnes det företeelser, där det kan göras väl befogade anmärkningar. Men det är en sak. En annan sak är att tillgripa större våld än nöden kräver. Vi, som reserverat oss, ha ansett, att det varit riktigast och klokast, om man fortsatt på frivillighetens väg när det gällt att utbygga en kvalitetskontroll. Jag vill också omnämna att det förekommer intensiva strävanden inom näringslivet, både när det gäller att skapa organ lämpade för kvalitetskontroll av import- och exportvaror, och när det är fråga om de enskilda företagens kontroll över sin egen varuproduktion. Exempel på detta ha vi fått i dagens tidningar, som damerna och herrarna måhända observerat. Där annonserar svenska yllekoncernen om egenskapskontroll. »Tyg med betyg» heter annonsen. Det är således ett steg som man tar i full överensstämmelse med de tankar, man på sina håll hyst om det sätt, på vilket kvalitetskontrollen bör ordnas.

Det ena skälet för reservationen är således, att det redan förekommer frivilliga åtgärder i stor omfattning. Det andra skälet är, att man kan i många avseenden knyta an till åtgärder som vidtagits från statsmakterna sida eller den samverkan mellan statsmakterna och näringslivet, som redan förekommit. För att fortskrida på denna väg behöves, säga vi, inte något särskilt riksdagsbeslut. Till sist peka vi på det för var och en självklara förhållandet, att i längden blir konkurrensen den effektivaste kvalitetskapande faktorn, eftersom kunderna i stor utsträckning måste taga sikte på kvaliteten. Slutligen ha vi som ett fjärde skäl anfört, att åtminstone den motion, som jag nyss med några ord tillåtit mig karakterisera, överhuvud ej på grund av sin art bör läggas till grund för ett yrkande från utskottets sida.

Jag vill säga, att det är icke så förfärligt mycket som ur principiella synpunkter i denna fråga skiljer mellan majoriteten och minoriteten, om vi bortse från motionen, som också majoriteten vill bortse ifrån så långt det är möjligt. Enligt min åsikt borde majoriteten lika gärna kunnat komma till samma ståndpunkt som minoriteten.

Det är en sak jag vill nämna, som jag icke haft reda på förrän i dag; åtminstone har jag icke erinrat mig den förrän i dag, då jag vid en kontakt

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m.* (Forts.)  
med industriförbundet fick den klar för mig. På industriförbundets begäran har standardiseringskommissionen redan för omkring ett år sedan tagit upp frågan om kvalitetskontroll på sådana områden, där den är lämplig och genomförbar. Om jag ej är fel underrättad, har arbetet på dessa områden särskilt gällt porslinsfabrikationen. Detta område har enligt uppgift visat sig ganska svårbemästrat. Åtgärder äro således i gång; som sagt, för ett år sedan har standardiseringskommissionen kommit att taga i saken.

Under sådana förhållanden finner jag, herr talman, ingen som helst anledning, varför ej kammaren skulle godtaga reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

I detta anförande, varunder herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Fahlman*.

Herr **Malmberg** i Stockholm: Herr talman! Motionen nr 381 syftar till det samma som punkten 26 i arbetarrörelsens efterkrigsprogram: »konsumtionsvaror under offentlig kvalitetskontroll och verksamma åtgärder för spridande av objektiv varukunskap. De flesta konsumenter ha beträffande flertalet varor varken tid eller förmåga att bedöma förhållandet mellan pris och kvalitet. När olika produkter konkurrera, är det för dem ofta omöjligt att avgöra, vilken av produkterna som ger den största valutan för pengarna. Deras inköp bestämmas till stor del av reklamen. Denna kan visserligen ofta giva en del värdefull upplysning, men denna upplysning är ofullständig, partisk och i många fall direkt vilseledande. För att motverka denna ensidighet bör varorna ställas under en mera effektiv offentlig kvalitetskontroll. Resultaten av kontrollundersökningarna böra ges största möjliga spridning. Där så är lämpligt, bör material och beskaffenhet anges genom märkning å varorna. Dessutom tillhandahållas officiella varuförteckningar med kvalitetsbeskrivningar och prisuppgifter.»

Reservanterna framhålla svårigheterna att bedöma saluförda varors kvalitet och prisernas skälighet men de erkänna att »I och för sig måste det därför vara önskvärt, att ökad möjlighet — så långt detta är praktiskt genomförbart — beredes både konsumenter och detaljister att erhålla ledning vid bedömning av olika varors kvalitet i jämförelse med de priser dessa varor betinga». Det är alltså herr Ljungqvists önskan.

Beträffande lädervaror har Kooperativa förbundets styrelse framhållit att gällande förordningar beträffande lädertillverkning nu torde vara så pass föråldrade, att en översyn av dessa bör vara påkallad. Styrelsen framhåller även, »att deklARATIONER, som skola ge allmänheten vägledning vid kvalitetsbedömning, böra innehålla sådana upplysningar om varorna, som ur konsumentsynpunkt äro väsentliga. Som exempel på upplysningar, vilka kunna åsättas varorna, vill styrelsen anföra följande: För tyger lämnas uppgift om material, trådtäthet, kvadratmetervikt, tvättäkthet, färgäkthet, krympning m. m. För porslin lämnas uppgift om varans hållfasthet mot stötar, glasyrens motståndskraft mot repor, syror, diskmedel m. m. För konserver lämnas uppgift om råvaror, innehållets vikt, i förekommande fall varans och såsens vikt var för sig, i vissa fall kalorivärde m. m.» Kooperativa förbundets styrelse anser »att varorna i den utsträckning som är praktiskt genomförbart böra förses med dylika deklARATIONER. Härigenom skulle allmänheten bli i stånd att redan vid köptillfället bilda sig en god uppfattning om varornas bruksvärde och att objektivt kunna jämföra olika kvalitéter eller varumärken av ett och samma varuslag. Detta skulle vidare medföra att producenterna i högre grad än hittills bleve tvungna att taga hänsyn till konsumenternas anspråk.» Kooperativa för-

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

bundets styrelse är positivt inställd till dessa problem och meddelar att arbete pågår i denna riktning.

Herr Ljungqvist talade om motionen som ett sorgligt aktstycke och var inne på husgerädsartiklarna. Man har gjort sig lustig över uttrycket »krossfritt porlin». Sådana ting finnas icke, säger man. Kanske. Men vad sägs om krossfritt glas? Detta, som jag håller i handen, är ett krossfritt glas. Det är icke tillverkat i Sverige. Det är från Teplitz i Tjeckoslovakien. Varför finnas icke så starka glas att köpa i Sverige?

I *Industria* nr 26 årgång 1945 finns en artikel av Wendel Berge, biträdande statsåklagare i U. S. A., »Vetenskap alstrar monopol.», som till stor del har inspirerat mig vid denna motions tillkomst. I denna artikel anklagas kartellerna för otillbörlig avspärrning av marknaden, för differentierande prispolitik, för missbruk och medvetet undanhållande av patent, för skadegörelse mot Amerikas nationalekonomiska intressen och till och med för lätt sinnigt nonchalerande av landets ekonomiska försvarsberedskap. Är det alldeles otänkbart, att kartellväsendet fått insteg även i Sverige? Vi ha den uppfattningen att det finns sådant även i Sverige i ganska stor utsträckning. Förnekar man kartellernas existens för Sveriges vidkommande, då bör det icke heller vara svårt för reservanterna att gå med på en kontroll ur tekniska synpunkter till förmån för konsumenterna. Det är icke bara fråga om att producera utan också om vad som produceras och till vilka priser. Vad som numera anses självklart, när det gäller landsbygdens livsmedelsproduktion, bör i motsvarande mån gälla för den industriella produktionen.

Vad vi här vilja komma åt är just den omständigheten att konkurrensen icke är fri, ty vore konkurrensen fri här i landet, skulle icke punkt 26 i arbetarrörelsens efterkrigsprogram finnas. Det som säges i vår motion står i full överensstämmelse med denna punkt, och där säges detsamma som Wendel Berge har sagt och som är avtryckt i artikeln i *Industria* i nr 26 årgång 1945. Där säges: Bekämpande av all slags trustpolitik. Därigenom skulle även en mängd främmande karteller brytas. Kunde man bryta de främmande kartellerna, som göra intrång på den svenska arbetsmarknaden, skulle man även gagna svenska affärsintressen. Det är ett svenskt allmänt intresse att göra konkurrensen verkligt fri, och det är dit vi bland annat syfta med denna kontroll, tekniskt och ekonomiskt.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ohlin**: Herr talman! Efter herr Ljungqvists anförande kan jag fatta mig ganska kort och avstå från en mera ingående kritik av motionen och utskottets utlåtande. Jag måste säga som allmänt intryck, att det är väl sällan som man får se en motivering i en motion så effektivt nedkritiserad av sakkunniga instanser som i detta fall. Alla de exempel, som jag nu icke skall gå in på närmare, vilka anförts i herr Malmborgs motion, förefalla ju vara mycket svaga som motivering för hans yrkande. Jag tror icke det är någon överdrift, om jag säger, att många socialdemokrater av den gamla skolan skulle vända sig i sin grav, om de visste, att kammaren måhända beslutar, att en motion med en sådan motivering lägges till grund för ett utredningsyrkande. För min del drar jag den slutsatsen, att om det är lämpligt med kvalitetskontroll, skulle det vara lämpligt med kvalitetskontroll även på motioner, så att motiveringarna vore litet mera hållbara än i detta fall. Därvid hänvisar jag till remissyttrandena. Endast den sena timmen gör, att jag icke ingår på närmare exemplifiering.

Vidare förtjänar detta utskottsmajoritetens tillstyrkande av en utredning på så svaga grunder att uppmärksammas och detta i ganska hög grad, därför att

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

det är ett tecken på att, såvitt man kan se, för närvarande alla motioner i riksdagen, som innebära krav på utredning om ökat statsinflytande över näringslivet, skola godtagas hur svag motiveringen än är. Det är ett mycket intressant och politiskt relevant faktum att kunna konstatera vad som här inträffat under denna riksdag och som nu utmynnar i den vackraste blomman här, nämligen utredning på grundval av en sådan motivering som i dessa båda motioner under full samverkan mellan socialdemokratiska och kommunistiska motionärer.

Sedan vill jag, herr talman, bara säga, att det naturligtvis är riktigt, att varken konsumenter eller köpmän, allt eftersom varorna bli mera invecklade och tekniken mera komplicerad, äro i stånd att till fullo bedöma varornas kvalitet. Därför finns det två vägar att gå. Man kan antingen gå *kontrollvägen* och säga, att här skola myndigheterna på olika sätt godkänna, så att kvaliteterna äro tillräckligt bra, etc. Jag tror det är omöjligt i många fall, som också blivit visat. Jag tror det blir ett byråkratiskt system även i de fall, där det går att genomföra. Det leder enligt min mening till ett formulärväsende av ganska omfattande slag, så att vi därmed ta ännu ett steg i den utbyggnad av formulärväsendet och blankettväsendet, som vi nu uppleva.

Nu framställer herr Malmborg som motivering för sitt yrkande om att man i alla fall skall ha en sådan här kontroll följande fråga: Är det verkligen någon, som vägar göra sannolikt, att det icke här i Sverige finns karteller, som missbruka sin ställning genom att icke utnyttja nya uppfinningar? Vägar jag erinra herr Malmborg om att riksdagen fått mottaga en proposition från handelsministern, vilken proposition innehåller utarbetat förslag om övervakande av monopolistiska sammanslutningar, där det ingalunda blott är fråga om priserna utan även att övervaka sådana företeelser, eventuella missbruk i övrigt. Är det meningen att riksdagen nu skall besluta en utredning, som till mycket väsentlig del motiveras med att monopolistiska företag kunna missbruka sin ställning och göra det, efter det att regeringen lagt på riksdagens bord ett särskilt utarbetat förslag om övervakning av sådana företag, vilken proposition man kan antaga kommer att av riksdagen godkännas? Jag måste säga, att vi varit med om att majoriteten beslutat, medan en utredning av en fråga pågår, att samma fråga skall upptagas till ny utredning men med vidsträcktare direktiv, exempelvis i fråga om försäkringsväsendet, men här går man ännu ett steg längre, när det finns en proposition, som är föremål för utskottsbehandling.

Utom att välja den rena kontrollen, förmynderskapslinjen, kan man gå den väg, som — förefaller det mig — utskottsreservanterna vilja gå, nämligen *konsumentvägledningens väg*, att alltså bedriva sådan upplysningsverksamhet, att konsumenter men även köpmän bättre kunna bedöma varornas kvalitet. Det är klart, att i viss begränsad omfattning behövas kvalitetsföreskrifter t. ex. på livsmedelslagstiftningens område. Men i fråga om livsmedel finns det ett färdigt kommittébetänkande, som legat flera år utan att regeringen gjort något åt det. Det är väl anledning att taga upp denna sak.

I övrigt tror jag, att det finns två vägar till effektiv konsumentvägledning. Den ena är att ange vissa uppgifter rörande varornas kvalitet och kvantitet. Det går icke så enkelt och allmänt som motionärerna synas föreställa sig, men det går i viss omfattning. Det sker också i många fall frivilligt. Frågan är bara, om man icke kan främja denna utveckling till ökad frivillig användning av sådana uppgifter. Det förefaller mig som om ett forsknings- och upplysningsinstitut, sådant som Hemmens forskningsinstitut, här skulle kunna — som det för övrigt är inne på att göra — i vidgad omfattning genom frivillig samverkan med producenterna sörja för att där det är praktiskt och lämp-

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

ligt man får en sådan utvidgning av uppgifterna. Överhuvud taget tror jag, att Hemmens forskningsinstitut genom sin samverkan med Aktiv hushållning har stora möjligheter att här göra en nyttig insats. Jag tillät mig vid min första eller kanske andra riksdag motionera om ett organ med sådana uppgifter som Hemmens forskningsinstitut. Då avtog riksdagen denna motion, men jag är så mycket mera glad över att man sedan fått dessa institut, som enligt min mening förtjäna ökat stöd. Jag tror, att här är en utveckling i gång, genom vilken man kan åstadkomma effektiv frivillig samverkan och uppnå resultat, som icke lika bra uppnås genom statligt tvång. Denna inställning förefaller mig vara densamma som reservanternas, medan den är en annan än motionärernas och utskottsmajoritetens. Därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Jansson** i Örebro: Herr talman! Jag tror jag kan inskränka mig till några korta kommentarer till reservationens motivering.

Reservanternas framhålla, att bedömningen av saluförda varors kvalitet och prisernas skälighet har försvarats i den mån tekniken utvecklats och varornas mångfald ökat. Ja, det är just detta förhållande, som gett oss anledning att motionera i denna fråga. Numera kan kundkretsen mången gång näppeligen göra sig en riktig föreställning om varornas beskaffenhet. Tidigare fanns det färre företag, och av dessa företag visste kanske mången vilka man kunde lita på och vilka som man kunde vara tveksam om. Jag vill därför påstå, att dessa reservanternas uttalande bör kunna anföras som motivering för den föreslagna utredningen. Reservanternas fortsätta och säga, att det är viktigt, att kontrollåtgärderna icke verka hämmande på produktionslivet och varuutbytet med utlandet. Ja, det är naturligtvis viktigt, och vi ha icke heller avsett sådana kontrollåtgärder, som skulle bromsa i dessa avseenden. Tvärtom räkna vi med att kontrollen skulle vara av sådan natur, att den skulle verka befordrande såväl på produktionen som i fråga om varuutbytet med utlandet. Reservanternas förklara också, att det kan starkt ifrågasättas om en allmän kvalitetskontroll av effektiv praktisk nytta kan genomföras. Jag tycker det är något vågat av högerns ledamöter att göra ett sådant uttalande. Jag uppfattar det nämligen som en inkompetensförklaring för vårt nuvarande näringsliv. Och är det så att vi icke kunna genomföra en verklig kvalitetskontroll, behövs det tydligen starkare åtgärder. Då behövs det en kontroll, som grundar sig på allmän eller statlig äganderätt.

Man fruktar också bland reservanternas, att ett statligt kontrollorgan skulle svälla ut till ett omfattande ämbetsverk, vars verksamhet kan befaras få mera hämmande än gagnelig inverkan på företagsamheten i landet. Det är givetvis nödvändigt att se till att man gör denna kontroll smidig, och jag hoppas, att utredningen skall komma fram till ett sådant resultat. Reservanternas och deras talesmän åberopa också konkurrensen. Jag är på den punkten förekommen av herr Malmborg. Konkurrensen avtar betydligt, och i synnerhet under kriget har monopolismen framträtt på ett mycket markant sätt under den ekonomiska utvecklingens gång. Där konkurrens finns, vill jag påstå, att den icke alltid främjar kvalitetsutvecklingen. Man kan också tänka sig, att en del företag måste för att klara sig i konkurrensen försämma kvaliteten, och jag tror, att det skulle vara mycket nyttigt för sådana företagare med ett statligt stöd i detta avseende.

Såväl i min motion som i herrar Malmborgs och Brantings likalydande motioner har det förhållandet påtalats, att man har anledning misstänka genomförandet av kvalitetsförsämring för att öka omsättningen. Jag kan icke ge mig in på det område som motionen 11:381 behandlar. Jag är icke sakkunnig

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

på det området. När jag gjorde denna förmodan i min motion utgick jag från de erfarenheter som jag själv gjort som konsument i fråga om vissa massartiklar, och jag tror, att detta förhållande är så allmänt känt, att jag icke behöver trötta med exempel. Ibland dessa massartiklar finner man varor av mycket god kvalitet men med någon liten teknisk detalj som förstör det hela. Jag har varit utsatt för sådana äventyr, och man har svårt att tro, att det härvidlag skulle ligga okunnighet bakom med de stora möjligheter att pröva varans kvalitet som företagare i verkligheten ha. Man har i sådana fall svårt att undgå en viss misstänksamhet att dessa anordningar ha tillkommit just för att förringa artikelns brukbarhet. Jag tror icke, att en statskontroll i detta avseende skulle vara ägnad att försvåra produktionen eller varuutbytet utan tvärtom. Jag är övertygad om att om t. ex. utlandet vore medvetet om att i Sverige svarar staten för de producerade varornas kvalitet skulle detta verka mycket gynnsamt på vårt renommé i utlandet och kanhända öka våra exportmöjligheter.

Jag vill slutligen till utskottets utlåtande göra en kort kommentar. Jag skulle vilja understryka utskottets förklaring, att utredningen bör bland annat ta sikte på utformningen av ett lämpligt organ för upplysningsverksamhet. Jag anser det vara ett mycket nyttigt komplement till motionen. Jag skulle även vilja tillägga, att ett dylikt organ borde också vara sådant, att det kunde mottaga anmälningar ifrån konsumenterna för att upptaga deras anmärkningar i fråga om varukvalitet och undersöka desamma. Därigenom tror jag, att man skulle kunna undvika byråkrati, som reservanterna äro mycket rädda för.

Jag vill, herr talman, slutligen yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hansson** i Skegrie: Herr talman! Jag är angelägen att få säga, att när jag anslutit mig till utskottsmajoritetens ståndpunkt, har det icke berott därpå, att jag blivit påverkad av motionen nr 381. Jag har läst denna motion på samma sätt som man, såsom herr Ljungqvist här tidigare sade, i barndomen läste en saga. Jag har någon gång tidigare framhållit att man söker popularisera riksdagstrycket och få det mera lättläst, och jag undrar, om man icke här skulle få litet stoff. I motionen vimlar det av felaktigheter, vilket man genast observerar. Dessa ha också så grundligt tillbakavisats i remissyttrandena, att det må vara tillräckligt.

Det är emellertid icke säkert, att därför att en motion är illa skriven, den saknar allt fog. Idén i motionen kan dock vara något att taga fasta på. När jag anslutit mig till utskottets uttalande, har det skett av rent principiella skäl och därför att jag finner motionens idé sådan, att man icke kan se bort från den. Jag utgår nämligen ifrån att det är alla medborgares skyldighet, på vilket område de än lämna sitt tillskott till den gemensamma produktionen och antingen det sker i form av varor eller i form av tjänster, att prestera bästa och mesta möjliga arbetsresultat. Ur den synpunkten finner jag det vara ganska svårt att gå emot ett förslag, som vill söka få fram en bättre kontroll på vissa producenters produktion.

Jag har mycket svårt att tro — och jag vill icke heller tro det — att industrien i rent spekulationssyfte medvetet försämrar sin produktion. Men jag är icke alldeles övertygad om att icke vissa förhållanden kunna inträffa, då det blir en förslappning av den kontroll, som man gärna skulle vilja utöva. Såsom det här tidigare sagts kan det vara vissa monopolistiska strävanden, det kan vara forcering av arbetstakten, och det kan vara efterfrågan på produkter, som kunna komma att suddas ut möjligheterna till kontroll.

När det gäller en mycket stor del av svensk produktion, nämligen livsmedelsproduktionen, veta vi alla, att den är ställd under en synnerligen sträng



*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

kvalitetskontroll. Dels ha vi livsmedelslagstiftningens bestämmelser, dels ha lantbrukarna själva tillämpat och tillämpa alltjämt en mycket sträng kontroll över varornas kvalitet. Avräkning sker efter kvalitetsbedömning, när jordbrukaren lämnar sin produktion till sina ekonomiska föreningar. Och vi jordbrukare se heller icke med blida ögon, när något av vår produktion går vid sidan om de ekonomiska föreningarna, just därför att den delen av produktionen undandrages kvalitetskontroll. Vi vilja vidmakthålla kontrollen icke bara därför att vi vilja tillhandahålla bästa möjliga varor utan även därför att vi tro, att den är av framtidsvärde för den svenska jordbruksproduktionen. Man kan kanske säga, att det är möjligt att en gång igen importera utländska livsmedel, men jag tror icke att man skall kunna säga, att det är möjligt att få bättre kvaliteter på dessa livsmedel än kvaliteten på dem vi själva producera inom vårt eget land. Samma synpunkter kunna säkerligen också läggas på all produktion, även industriproduktionen.

Det är därför jag icke kan finna, att ett bifall till utskottets hemställan på något sätt kan anses riktat som ett slag mot industrien. Det gäller ju i alla fall icke att ålägga industrien att producera vissa kvalitetsvaror. Det är endast fråga om att kontrollera den kvalitet, som industrien har på sina varor, för att med ledning därav lättare kunna bedöma det pris de olika varorna betinga. Som jag nämnde är det nog så — vi få erkänna det — att i samma mån som de monopolistiska strävandena utvecklas — och de hålla väl på att utvecklas ytterligare — konkurrensen mellan företagen minskas avsevärt. Därigenom försvåras också den möjlighet till varukontroll, som man skulle vilja ha. Samma kan förhållandet bli, om man försöker genom forcerad arbetstakt borteliminera eventuellt ökade produktionskostnader, liksom en ökad avsättning kan åstadkomma en avslappning i varukontrollen. Jag kan i det fallet nämna ett så typiskt exempel som byggnadsämnen just för närvarande. Vi erhålla ju vissa byggnadsmaterial, som på grund av för dålig lagring icke hålla den kvalitet, som man skulle vilja att de hade. På sådana områden är det, menar jag, befogat att det finns ett kontrollorgan, som kan upplysa konsumenten om att varan representerar det eller det bruksvärdet varefter kunden lättare kan bedöma prisfrågan.

Avsikten med utskottets ställningstagande är alltså icke att på något sätt försvåra produktionen för vare sig den ene eller den andre utan att hjälpa konsumenterna till rätta bland den mängd varor, där de nu många gånger gå vilse.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr Henriksson:** Herr talman! Det är åtskilligt som är anmärkningsvärt i denna fråga. Jag kan till fullo instämma både i vad som sagts av herr Ljungqvist och av herr Ohlin. Jag skulle emellertid vilja peka på ytterligare en anmärkningsvärd sak. När man tager del av utlåtandet efter att tidigare ha läst den något underliga motion, som där behandlas, förvånar man sig över att utskottet så ytterst knapphändig återger remissyttrandena i ärendet. Den som haft tillfälle att taga del av dessa vet, att de äro mycket värdefulla för dem som skola bedöma frågan, och att de innehålla en fullständigt nedgörande kritik av motionerna. Det förefaller, som om herrarna i utskottet skulle ha känt sig obehagligt berörda, när de kommo fram till att med utgångspunkt från motionerna yrka på en utredning, och att de därför faktiskt icke vågade för kammarens ledamöter lägga fram vad remissinstanserna sagt i ärendet. Jag tycker, att detta är en svaghet av ganska betänklig art.

När jag hörde herrarnas motionärer tala om den statliga kvalitetskontrollen, som skulle bli så betydelsefull, kom jag faktiskt att tänka på den mycket

*Stallig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

gamla historien om svenskamerikanen, som kom hem och berättade för sin vän, att i Amerika rakade man folk med maskin. »Men alla ansikten är väl icke lika»? sade vännen. »De blir», svarade svensk-amerikanen. Det verkar, som om både vi och hela vår livsföring skulle bli fullständigt likriktade. Jag tror, att sådant icke är i konsumenternas intresse. Dessutom är jag övertygad om att konsumenterna ha litet större förmåga att tillvarataga sin egna intressen och bedöma sina egna åtgöranden, än vad herrar motionärer och utskottet synes föreställa sig. Vi skola väl ändå icke på alla livets områden ha barnsköterskor som säga oss vad vi skola göra.

Här har det talats om särskilt vissa varor. Jag förstår, att man syftar på de s. k. basarvarorna. Det är alldeles riktigt, att dessa icke alla gånger äro av så utomordentligt hög kvalitet. Men varför finnas de? Jo, därför att det är efterfrågan på dem. De fylla ett behov. Vi kunna taga bara ett par exempel. Om man går in i en basarliknande affär och köper en hammare, så gör man det därför att man i hushållet behöver använda en hammare en och annan gång för att slå i en spik i väggen. Därvidlag är det priset som är avgörande. Men ingen tror väl, att en hantverkare tager en sådan hammare i sin hand och tänker använda den i sitt yrke. Nej, han vet, att han behöver en hammare av en annan kvalitet, han söker vad han behöver, och han får det därför att handeln och industrien tillhandahålla honom en sådan vara.

Jag skall bara beröra en sak bland alla de många som berörts i motionen nr 381. Man talar där om glödlamporna — herr Ljungqvist var också inne på dem. När det gäller en sådan vara som glödlamporna — det är ett ganska intressant exempel förresten — är det ju icke inköpspriset eller livslängden i och för sig, som är avgörande för värdet ur konsumentens synpunkt, utan det väsentliga är, hur mycket lampan förbrukar i ström och vad den ger i utbyte i ljus. Man skulle kunna göra en glödlampa som hölle, jag höll nästan på att säga i evighet, men den skulle bli så oerhört dyrbar i drift, att det icke skulle löna sig att använda den. Frågan gäller, om inköpspriset på glödlampan är skäligt i förhållande till strömkostnaden för att utnyttja lampan under den tid man har den. Den för konsumenten ekonomiska lampan är alltså den som brinner så länge, att den är ekonomisk i fråga om ljusutbyte och strömförbrukning.

Det är alltså många ekonomiska faktorer, som spela in. Det är teknikens framsteg och konkurrensen, som driva fram en vara och leda fram till fler och fler förbättringar. Jag tvivlar i mycket hög grad på att denna utveckling för att nå bästa möjliga resultat skulle stimuleras av några statliga föreskrifter om hur varje vara skall vara beskaffad. Det skulle säkerligen låsa till utvecklingen i stället, om man ginge den vägen. Och skulle man gå den väg, som tydligen herr Hansson i Skegrie vill gå, skulle ju staten först och främst bestämma, vad varan skall ha för sammansättning och utförande och därefter vad priset skall vara. Ja, då äro vi inne i rena ämbetsmannaväsendet, när det gäller skötseln av dessa saker. Jag tror, att det sannerligen icke skulle vara i konsumenternas intresse.

Herr talman! Jag har velat framföra dessa synpunkter, men skall icke utveckla dem mera. Jag måste ännu en gång uttala min förvåning över att utskottet här kommit till ett sådant resultat. Jag tror icke, att det är riktigt nyttigt för riksdagens anseende, om man driver hänsynen till, vi kanske kunna kalla det kamratkretsen i partierna så utomordentligt långt, att man icke reagerar när vederbörande har alltför ovederhäftigt underlag för sitt yrkande. Även ur den synpunkten vore det säkerligen nyttigt, om kammaren biträdde reservationen.

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

Herr **Malmberg** i Stockholm: Herr talman! Herr Ohlin talade om dem som vände sig i sin grav. Det var visst icke han utan andra som gjorde det — det är litet för tidigt för honom ännu. Herr Ohlin är en rätt ung man, och han är tydligen lika fräck som han är ung. Han talar mycket och ofta i kammaren, men säger litet. Så var det nu också.

Vad sade egentligen herr Ohlin? Han talade om att det var politiskt relevant, att händelsevis kommunisterna och socialdemokraterna här mötts på samma linje. Men om vi ha förnuftiga tankar och goda idéer, såsom bondeförbundaren herr Hansson i Skegrie erkände, är det väl icke något fel att vi gjord det? Det är tydligen så, att de liberala och högern icke ha så gott om goda idéer. Ni kanske ha goda reservanter — det är möjligt — men om ni kunna föra en positiv politik på det, är en annan sak.

Jag ställde den retoriska frågan till herr Ljungkvist, om han icke visste, att det finns karteller här i landet. Naturligtvis kommer då skolläraren och professorn Ohlin och skall undervisa mig! Jag ville påvisa var det var skon klämd. Vi vilja ha teknisk insyn i företagen på grund av den struktur samhället har. Kanske professor Ohlin kommer ihåg, att den första lagstiftning vi ha angående karteller är sedan år 1925. Frågan är alltså icke så ny för Sveriges vidkommande. Jag minns, att professor Ohlin och jag talades vid i förbigående den gången. Det tycks icke ha rört sig mycket mellan åren 1922 och 1946 när det gäller liberalismens sociala linje. Här gäller det en social linje, nämligen att åstadkomma en verkligt demokratisk insyn och få fram socialt ansvar hos det privata näringslivet.

Jag beklagar för min del, att icke samtliga remissvar äro tryckta i utlåtan-det. Om 25 år komma de nog att bedömas på ett helt annat sätt än i dag. De komma att vittna om vilket samhälle vi levde i år 1946, men de visa också, att det finns vissa instanser, såsom t. ex. statens institut för folkhälsan, som säga en hel del kloka saker.

Jag tror icke, att riksdagens anseende på något sätt skulle förloras, om den bifaller denna motion, som ju anses så illa skriven. Men herrarna läsa dåligt innantill. Ni förbise, att denna motion spelar på internationella strängar, belyser internationella förhållanden och visar, att det också i Sverige existerar vissa missförhållanden. Den påpekar, hur man går fram överallt och förfalskar varor och att detta sker även här i landet. Så är det, det vet jag av personlig erfarenhet. Min kamrat här till höger talade om för mig, att hon i förra veckan köpte en blus, som icke höll att tvätta. Eller ett annat exempel: köp ett par strumpor till er fru och se hur länge de hålla! På samma sätt är det med många varor på den svenska marknaden, och jag tror icke, att man kan skylla detta på krisförhållandena. Orsakerna ligga nog djupare.

Jag vill till sist säga, att jag uppskattar, att man i utskottet kunnat få så stor nationell samling. Det är minoriteten, som här representerar dem som äro i klämma.

Herr **Jönsson** i Rossbol: Herr talman! När jag först läste dessa motioner, herr Malmborgs i synnerhet, kände jag en stark olust inför en del av de oriktiga och överdrivna påståenden, som i olika avseenden framslungats gentemot den svenska industrien. Om jag sålunda skulle ha låtit detta första intryck dominera mitt ställningstagande, skulle jag utan tvekan ha förordat avslag på motionerna. Men det är delvis andra synpunkter än de, som framförts i motionerna, som ha legat till grund för mitt och herr Hanssons i Skegrie ställningstagande, vilket herr Hansson tidigare deklarerat.

Utskottet har också i sin motivering tagit ett ganska bestämt avstånd ifrån motionärernas argumentation. Jag tillåter mig att ange några av de av utskottet

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

gjorda ståndpunktstagandena. Utskottet anför bland annat: »Utskottet vill härmed ingalunda säga, att ansvarsställande fabrikanter icke redan nu nedlägga stor omsorg på att få fram bästa möjliga kvalitet hos en vara till ett visst pris. Tvärtom är det otvivelaktigt så, att tillverkningen på många områden och hos många producenter är underkastad en fortlöpande och noggrann kontroll ur kvalitetssynpunkt, vilket det är utskottet angeläget att framhålla.»

När vi som jordbrukare och producenter av det väsentliga av våra viktigaste livsmedel delvis genom statliga åtgöranden och i ganska stor utsträckning genom egna åtaganden ha gått in för en mycket ingående kontroll av våra varor både ur hygienisk synpunkt och kvalitetssynpunkt, ha vi inte ansett oss ha någon anledning att hesitera för att även andra producenter kunna bli ställda inför en måhända effektivare kontroll än som nu förekommer.

Jag har däremot inte den uppfattningen, att vi i fortsättningen skola behöva få en kvalitetskontroll med ett till varans kvalitet bundet pris. Jag tror att kontrollen i huvudsak skall kunna komma till stånd genom ett frivilligt arbete från producenternas sida, i fortsättningen som för närvarande, och måhända genom samarbete mellan statliga organ och producenterna. Jag är inte alls av den uppfattningen, att vi för detta ändamål behöva ett statligt byråkratiskt organ. Vi skola genom den föreslagna utredningen alldeles säkert kunna fastslå, att ett statligt organ är minst av allt önskvärt för detta syfte. Vi skola kunna ge impulser till en kontroll på frivillighetens väg och genom samarbete.

Härmed har jag i korta drag velat ange min principiella inställning till denna fråga.

Herr **Jansson** i Kalix: Herr talman! Herr Henriksson utgick ifrån att utskottet hade känt sig obehagligt berört, sedan utskottet gått igenom remissinstansernas utlåtanden, och av denna anledning avstått ifrån att ge en fylligare bild av remissyttrandena. Det är nog riktigt att de flesta remissinstanserna ha skrivit många och hårda ord, särskilt om motion nr 381, men därmed är det inte sagt att remissutlåtandena på ett övertygande sätt ha klargjort att all kontroll och upplysningsverksamhet i kundtjänstsyfte skulle vara obehövlig. Det har tvärtom framgått av många av remissyttrandena, att en utvidgning av denna kontrollverksamhet är önskvärd och att en utvidgad upplysningsverksamhet bland kundkretsen likaledes är önskvärd.

Det är inte alldeles så säkert heller, att man får falla i farstun för allt vad remissinstanserna ha att komma med. Jag skall tillåta mig att anföra ett enda litet exempel härpå. Industriförbundet talar i sitt remissvar bland annat om betydelsen av annonsering och reklam såsom medel för kunden att få tag i den riktiga varan till det lämpliga priset. När jag läste denna passus i industriförbundets utlåtande, kom jag att tänka på en föreläsning av doktor Iwan Bohlin, som jag åhörde en gång i tiden, vari denne bland annat berörde Kruschensaltets inverkan på människokroppen. Detta kunde enligt reklamen få gamla gubbar och giktbrutna gummor att hoppa jämfota över staket, men enligt Iwan Bohlin var det fullständigt värdelöst och på sin höjd lämpligt att användas som laxativ åt hästar. Det är följaktligen inte alltid så säkert, att reklam och annonsering äro av vägledande betydelse för kunden. Det är således inte ägnat att övertyga utskottet, när remissinstanserna i sina yttranden taga upp denna sida av saken och hänga upp sig på en sådan detalj. Det har inte utskottet gjort lika litet som utskottet har hängt sig fast vid det ovederhäftiga, som framförallt herr Ljungqvist har påvisat i motionerna. Men som bekant kan även en blind höna hitta ett korn, och i dessa motioner finnas givetvis sanningar, som man icke kan komma ifrån.

Det var mig ett nöje att höra herr Ohlin tala om, att han någon gång i sina

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

yngre år hade motionerat om inrättandet av ett Hemmens forskningsinstitut. Motionen avslogs visserligen den gången, men till hans glädje hade sedan detta institut skapats. Vad säger nu Hemmens forskningsinstitut i sitt remissytt-rande? I utskottets redogörelse för detta yttrande heter det: »Innehållsdeklarationer sägas understundom vara vilseledande, varför utredning tillstyrkes jämväl i fråga om i vilken utsträckning preparat utgörande blandningar av olika ingredienser skola förseas med innehållsdeklaration. För allmän kvalitetskontroll och för åstadkommande av rimliga relationer mellan priser och kostnader på konsumtionsvaror bör översyn och eventuell skärpning av förefintlig lagstiftning företagas, men institutet anser att utredning om åstadkommande av ett bättre konsumentskydd och effektiviserad konsumentupplysning synes befogad.»

Detta institut, som sålunda har tillkommit under medverkan av herr Ohlin och som till hans stora glädje visat sig fylla vissa viktiga funktioner i samhället, har funnit brister i sin kundtjänst, som det inte har kunnat komma till rätta med. Kan det då inte vara tillåtet och rimligt, att utskottet tar fasta på dylika ting, på grundval härav vill fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på de rådande förhållandena och begär en utredning, som tar sikte på frågan, huruvida inte statliga institutioner eller ett statligt organ i samråd med producenterna kunde effektivisera kontrollen på vissa varuområden. Utskottet är väl medvetet om att detta inte kan lyckas på alla områden. Brister komma alltid att finnas. Kan det inte också vara rimligt, att Kungl. Maj:t tar upp till utredning frågan, huruvida man inte för konsumenternas räkning bland konsumenterna själva kan skapa en institution, som hjälper konsumenterna med upplysningar om vilka varor de böra köpa, varor vilkas pris stå i rimligt förhållande till kvaliteten. Man kan givetvis som herr Ohlin säga att en sådan upplysningstjänst är önskvärd bland konsumenterna. Man kan också fortsätta resonemanget och säga, att det är ett instrument, som konsumenterna själva böra skapa. Jag tror att någon av reservanterna sade i utskottet, att ett dylikt instrument borde komma till stånd genom samarbete mellan konsumenter och producenter. Jag tror inte att producentintresset och konsumentintresset kunna förenas på den punkten. Men däremot tror jag på att staten genom ekonomiskt stöd åt en sådan konsumentorganisationen bör kunna medverka till att skapa förutsättningar för kunderna att få ett bättre grepp över varumarknaden.

Herr förste vice talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag har bara velat anföra dessa synpunkter såsom ett komplement till vad som tidigare har sagts av motionärerna och bondeförbundets representanter i utskottet, alltså från utskottsmajoritetens sida. Herr förste vice talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Ljungqvist**: Herr talman! Det är alldeles tydligt att utskottets talesman står på samma linje som jag vid bedömningen av motionen. Han har t. o. m. varit skarpare än jag. Mina ord ha bara varit som en mild vänstanfläkt i jämförelse med utskottets ärade ordförande, som dristade sig att likna motionärerna vid blinda hönor. Jag vill vara litet skonsammare och utbyta adjektivet blind mot yr.

När man lyssnat till debatten här och hört både herr Malmborgs i Stockholm och herr Janssons i Örebro inlägg, så har man intrycket att det är näringslivets och industriens fel om en kvalitetskontroll icke kan etableras på ett fullt tillfredsställande sätt. Herr Jansson i Örebro läste också upp den mening i reservationen, som är av följande lydelse: »Det kan starkt i frågasättas, om en *allmän* kvalitetskontroll av effektiv praktisk nytta överhuvud låter sig genomföra.» Sedan sade herr Jansson i Örebro att det är näringslivets fel — att det

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m.* (Forts.)  
är en inkompetensförklaring från näringslivets sida — om denna kvalitetskontroll icke kan genomföras.

Jag ber därför att få hänvisa till vad textilrådet anfört beträffande svårigheterna att genomföra en kvalitetskontroll. Textilrådet skriver: »Eftersom den svenska textilindustrin arbetar under fri konkurrens inom landet och även i konkurrens med utlandet, har den icke möjlighet att motsätta sig konsumenternas krav eller att mot deras vilja framtvunga konsumtion av speciella kvaliteter. Genom modeväxlingarna sker en snabb omsättning av klädbeståndet. Konsumenterna efterfråga ofta en viss mängd textilvaror årligen och genom att olika konsumenter fästa olika stort avseende vid textilvarans utseende, slitstyrka, snygghetstid samt pris, beroende bl. a. på varierande smak, behov, känslighet för modeväxlingar, intresse för kläder samt inkomster, blir det vid ett fritt konsumtionsval nödvändigt för fabrikanten att tillverka icke endast varor med olika utseende utan också varor med ungefär samma utseende men i olika pris och kvalitetsklasser.»

Naturligtvis kan en mera effektiv kvalitetskontroll anordnas om man — som det tydliga på vissa håll föresvävar en och annan — vill att staten skall dirigera konsumtionsvanorna. Det har också funnits tider här i landet, då myndigheterna bestämt hur folk skulle få kläda sig, vad folk skulle äta o. s. v. Det går givetvis lättare att genomföra en kvalitetskontroll om man tillhandahåller standardvaror än om man rättar sig efter konsumenternas synpunkter. Men det ter sig inte alltför lockande att göra konsumenterna mer eller mindre till marionetter, som röra sig och kläda sig efter statens anvisningar.

Vad slutligen det internationella sammanhanget beträffar, herr Malmborg, hyste jag den förhoppningen, att herr Malmborg skulle kunna dela min uppfattning att de svenska varorna även internationellt sett ha ett synnerligen gott rykte.

Till sist bara en rent personlik replik till herr Malmborg. Han beklagade att remissutlåtandena inte voro tryckta. Om de hade varit det, hade man efter 25 år kunnat se vilka av oss som varit oförståndiga och vilka som varit förnuftiga här i kammaren i dag, hävdade herr Malmborg. Jag fattade att herr Malmborg var säker på att han i så fall skulle kommit att räknas till de förnuftiga. Herr Malmborg bör då vara synnerligen tacksam mot mig och ge mig en eloge för mitt uppträdande här i kväll, ty jag har åtminstone gjort mitt bästa för att återgiva remissynpunkterna.

**Herr Henriksson:** Herr talman! Jag glömde att berätta en sak för kammarens ärade ledamöter. När jag såg herr Malmborgs trollkonster när han slängde glaset i golvet framme vid talarstolen, skulle jag ha kunnat upplysa honom om att den sortens glas icke är okänd för oss. Men jag tror det har sina skäl varför det inte funnits någon efterfrågan på dem i marknaden. Jag har en god vän, som ägde ett dussin sådana glas, och de hade den egenheten att när de stått något år i skåpet, så exploderade de av sig själva. Det låter konstigt, men fenomenet beror på att spänningen i materialet är så kolossalt stor. Därför håller glaset när man slår det i golvet, men tack vare den stora spänningen i glaset tröttrar materialet ut sig självt. Glaset exploderar efter en tid och faller sönder nära nog i pulverform. Jag tror inte att de svenska konsumenterna skulle vara så förtjusta i sådana glas. För övrigt kan man ju också ha olika typer av varor.

Vi kanske erinra oss de muggar, som svenska armén tillhandahöll oss när vi exercerade. De voro ungefär en halv tum tjocka för att de skulle vara hållbara, men de voro inte särskilt behagliga att dricka ur. Jag tror att konsumenterna, när det gäller sådana varor som glas och kaffekoppar, tycker det är behagligare

*Statlig kontroll på saluförda varor m. m. (Forts.)*

att använda dem ju tunnare de äro. Det är väl bättre att de äro behagliga vid användningen än att de hålla att slå i golvet.

Till slut vill jag ta upp en sak, som herr Jansson i Örebro berörde. Herr Jansson sade sig vara övertygad om att om i Sverige staten skulle svara för kvalitetskontrollen, det skulle bli succé för svenska varor på den internationella marknaden. Jag är inte så alldeles övertygad om det, utan jag befarar snarare motsatsen. Se t. ex. på det land som är herr Janssons andliga fädernesland, nämligen Sovjetryssland. Det har förekommit att ryssarna vid underhandlingar med utlandet undanbett sig att nödgas förhandla med statliga organ och begärt att få förhandla med företagarna direkt. Det är därför inte säkert att statens inkoppling skulle vara en rekommendation för varorna i utrikeshandeln.

Herr **Malmberg** i Stockholm: Herr talman! Jag är tvungen att förkorta debatten, ty annars falla kanske mina motståndare också sönder i pulverform, och det vore förskräckligt.

Jag kan upplysa herr Henriksson om att jag haft detta glas sedan 1936 och att det använts i familjen varenda dag. Det håller fortfarande! Det exploderar inte! Det är inte heller något fult glas! Det går mycket väl att använda. Man skulle rent av kunna kalla det för vackrare vardagsvara. Och dessutom är det hållbart, vilket är synnerligen värdefullt. Vi vilja ha hållbara saker.

Slutligen sade någon, att man skall se detta problem ur konsumenternas synpunkt — det är just det vi vilja!

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å utskottets berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ljungqvist begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 80 ja och 46 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

## § 6.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående riktlinjer för planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

### § 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 299, i anledning av väckta motioner om skattefrihet för Nobelstiftelsen; nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror fogade förteckningen över pälsskinn; och

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke, m. m.; samt

från bankoutskottet:

nr 296, i anledning av väckta motioner om ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring; och

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hypoteksaktiebolag.

### § 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.13 på natten.

In fidem  
*Gunnar Britth.*